

Muzeul Vrancei

CRONICA VRANCEI

Focsani • 2012

<http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

Muzeul Vrancei

Cronica Vrancei
XIII

Muzeul Vrancei

**Cronica
Vrancei
XIII**

Coordonator : **Horia Dumitrescu**

**Editura PALLAS
Focșani
2012**

<i>Consilier editorial:</i>	Horia Dumitrescu
<i>Culegere text:</i>	Aurora - Emilia Apostu Niculina Hapău Ramona Miron
<i>Corectura:</i>	Horia Dumitrescu
<i>Coperta și tehnoredactare:</i>	Paul Oprea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Cronica Vrancei, vol. 13

Coordonator: Horia Dumitrescu

Editura Pallas, Focșani, 2011

ISBN 978-973-7815-44-6

**Volum editat cu sprijinul
Consiliului Județean Vrancea**

CUPRINS

Argument	7
Ramona Miron Bulevardul Gării din Focșani. Contribuții.....	9
Mihăiță Negrei Ajutorul acordat de Primăria Focșani elevilor și studenților săraci în perioada 1902 - 1919	22
Dumitru Huțanu Pe frontul de la Mărăști. Din însemnările unui ofițer focșănean (aprilie - iulie 1917).....	54
Mariana Corina Duca Sărbătorirea Zilelor Naționale în județul Putna între anii 1921 - 1930.....	83
Lelia Pavel Mausoleul Eroilor de la Mărăști	163
Horia Dumitrescu Nicolae Iorga și Congresul Ligii pentru Unitatea Culturală a Tuturor Românilor de la Focșani (13 - 14 septembrie 1931)	223
Ionuț Iliescu Căi ferate forestiere în străvechea Țară a Vrancei (prima jumătate a secolului XX). Mărturii documentare.....	288
Angel Țilvăr Emigrarea evreilor vrânceni după cel de-Al Doilea Război Mondial până la crearea Statului Israel (1945 - 1948).....	310

Lelia Pavel

Mausoleul Eroilor din Focșani.....323

Horia Dumitrescu

Stema orașului Focșani.....363

Argument

Apariția unei publicații științifice cu un conținut diversificat a devenit o necesitate reclamată tot mai insistent de realitate.

O necesitate impusă de multitudinea și valoarea intrinsecă și semantică a patrimoniului cultural vrâncean.

O necesitate impusă de numărul din ce în ce mai mare de intelectuali vrânceni implicați în cercetarea și evidențierea acestuia.

O necesitate resimțită acut de procesul instructiv – educativ din școlile vrâncene.

O necesitate pentru regăsirea în conștiința oamenilor locului a raportului trecut – prezent – viitor, ca temelie a permanenței și progresului civilizației românești.

Acestor necesități încearcă să le răspundă noua publicație a instituției noastre, „Cronica Vrancei”.

În concepția noastră, publicația se dorește a fi o frescă sugestivă a trecutului și prezentului cultural – istoric al județului. În paginile sale se vor regăsi evenimente, oameni de seamă din toate domeniile, informații legate de istoria instituțiilor administrative, juridice, de învățământ, de cultură, de monumentele de cult și laice.

O edităm și cu speranța ca, în timp, „Cronica Vrancei” să devină o adevărată reflectare a potențialului uman vrâncean, implicat în viața cultural – științifică a acestui spațiu geografic românesc.

BULEVARDUL GĂRII DIN FOCȘANI. CONTRIBUȚII

Ramona Miron

După momentul 24 Ianuarie 1859, orașul de pe malurile Milcovului și-a făcut, în chip măreț, intrarea în panteonul Istoriei, care i-a recunoscut meritul de a fi numit orașul Unirii Principatelor. De acum începea vremea marilor înfăptuiri în toate domeniile vieții celei noi: unirea administrativă a Focșanilor - Munteni cu Focșanii - Moldovei (1862), înființarea Grădinii Publice (1865), a unor școli noi, a bulevardelor etc. La începutul domniei lui Carol I, curente de progres, înnoire și organizare pornite din Capitală s-au răspândit în toate zonele țării ¹.

Promulgarea Legii nr. 591 / 26 martie 1879, prin care tronsonul de linie ferată Buzău - Mărășești era declarat ca fiind de utilitate publică, a adus focșănenilor mare bucurie, deoarece „*au văzut în ea un viitor și un progres al orașului nostru*” ².

În aceste împrejurări, atenția atât a autorităților, cât și a localnicilor s-a îndreptat spre necesitatea realizării unei căi de comunicație directă între Gară și restul orașului.

Însă, opiniile referitoare la traseul viitorului bulevard au fost numeroase și variate, dovadă stând, spre exemplu, un Memoriu semnat de 27 de focșăneni:

¹ I.M.Dimitrescu, *Însemnări cu privire la orașul Focșani*. Cu o prefață de G.G.Longinescu, Profesor Universitar. Tipărit cu prilejul congresului Ligii Culturale dela Focșani din 28 și 29 Iunie 1931, Extras din Revista „*Natura*”, Institutul de Arte Grafice < Bucovina >, I. E. Torouțiu, București, 1931, p. 43 - 44.

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S.J.A.N.Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 24 / 1879, f. 15.

„Am aflat cu o vie mulțumire că acum în fine când și orașul nostru este pus în relațiune cu celelalte părți ale țării prin calea ferată, Domniei Voastre sunteți deciși ca de la gară să se facă un bulevard, sigur în scopul a lega centrul cu acest punct principal. Ideea este din cele mai nemerite, căci orice înfrumusețare într-un oraș nu este lux, ci o necesitate imperioasă, pentru că contribuie la salubritatea publică, prin urmare mult la igienă. Venind dar a arăta mulțumirile noastre onor Consiliu îl rugăm să binevoiască însă a da acestei lucrări toată atențiunea ca să se facă în așa mod ca să cărespundă cu trebuința, prin urmare să se lege cu cele existente... Să se aducă prin acele părți pe unde n-ar fi expropriațiuni mari de făcut. De la Gară până în strada Pastiești nu s-ar face multe exproprieri de clădiri ci de grădini și retrageri de zaplazuri; astfel se va uni bulevardul existent, și atunci va fi bulevardul mai drept liniat, lucrându-se prin aceste puncte și fără a costa mult pe comună, ... a da altă direcție sau a trece linia stradei ce trece pe lângă piața Domnească, niciodată nu se va putea construi un bulevard, fiindcă a expropria casele pe acea direcție, ar putea să coste de 1.000 de ori mai mult decât linia ce arătăm noi. Aduceți domnilor consilieri, la îndemâna arhitectului plătit de comună, linia ce propunem și atunci vă veți convinge câte foloase veți aduce orașului în privința igienei”³.

În mai 1879, un număr de 633 de comercianți din Focșani au semnat o Petiție pe care au înaintat-o Primăriei Orașului Focșani, fiind preocupați de amplasamentul Gării, doleanța acestora fiind ca locația să fie cât mai aproape de oraș:

„Ceva însă ce acum ne mai preocupă pe noi cetățenii și mai în special pe noi clasa comercianților este D-le Primar locul unde este a se stabili Gara, acolo unde are a deborda viajerul și baloturile noastre cu marfă; dacă gara va fi în drum, locu depărtatu de orașu sau de centrul lui, ne întrebăm care poate fi pentru noi avantajul căii ferate, pentru că I-iu ea nu ne va aduce nici un folosu de la viajerul trecător care din cauza depărtării de orașu el nu se va opri a ne

³ Ibidem, f. 21 - 22.

vizita”⁴. În vreme ce comercianții doreau ca localul să fie așezat cât mai aproape de oraș, unii localnici se pronunțau pentru construirea Gării în Bariera Cotești.

În vara anului 1879, Ministerul Lucrărilor Publice a delegat la Focșani o comisie pentru a stabili amplasamentul Gării în Bariera Florești, iar câteva luni mai târziu (octombrie 1879) construcția era aproape finalizată⁵.

La 4 iunie 1881, inginerul arhitect al Focșanilor a informat Primăria că a finalizat „*studiul pentru deschiderea stradei de comunicație cu magazia de mărfuri de la stațiunea locală a căii ferate*”⁶. Valoarea devizului estimativ al proiectului era de aproximativ 4.000 lei, punctul de pornire reprezentându-l Gara, de unde se continua până în strada Odobeștilor, cu o lungime de 254,70 metri liniari, lărgimea de 13 metri și trotuare late de 5 metri. Lucrarea avea termenul de predare 25 iunie 1881⁷.

În februarie 1881, autoritățile locale au transmis inginerului arhitect: „*A vă invita, de urgență, a ridica planul stradei Grigoriane, însemnându pe el alinierea ce credeși că este de trebuință a se da unei strade ca acesta, care este menită a deveni bulevardul Gareii locale, a forma procedeu necesar pentru executarea acelu bulevard pe care mi-l depuneși în cel mai scurt timp posibil*”⁸.

La 20 aprilie 1881, Prefectura Județului Putna a cerut Primăriei Orașului Focșani să ia măsuri pentru ca bulevardul să se facă cât mai urgent: „*Cu ocașiunea punerii în lucrare a căii ferate Mărășești - Buzău, fiind de dorit ca Comuna Focșani să aibă un bulevard de la Gară în orașu mai alesu că s-a și afectat suma necesară pentru acest finit prin bugetul Comunei pe anul curen*”⁹.

⁴ *Ibidem*, f. 15 - 16.

⁵ *Ibidem*, f. 48.

⁶ *Ibidem*, f. 28 - 29.

⁷ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1881, f. 28 verso.

⁸ *Ibidem*, f. 3.

⁹ *Ibidem*, f. 20.

La 23 iunie 1881, prin Adresa nr. 303, inginerul arhitect a prezentat Primăriei proiectul traseului bulevardului care urma a se realiza:

*„Am onoarea a supune la aprobarea D-voastră proiectul de traseu ce am făcut bulevardului a se construi de la gara stațiunii locale a drumului de feru până în centrul orașului. Acest lucru prevede un singur bulevard, adică una singură linie dreaptă de la gară până-n strada Pastieștilor - așa dar este unu care nu se pote efectua pretutindeni și mai cu seamă în împrejurările în care ne aflăm față cu reclamațiunile foarte drepte ale orășenilor - având ramură care începând de la avuzul dupe strada grigoriană, trece până în strada mare la răspântea de la Trandafir - Ignat - Vasiliu - Raitembah, ramură de 14 metri lărgime într-o singură linie dreaptă până aproape de hotelu Pompieri și de acolo pe lărgimea ei actuală”*¹⁰.

În ședința extraordinară din 26 iunie 1881, Consiliul Comunal a aprobat planul propus de arhitectul Focșanilor, bulevardul având următorul traseu: *„a se face cu derecțiune între gară și biserica Sântului Nicolae Vechiu, precum și rectificarea stradei gregoriene pe toată întinderea ei”*¹¹.

La 22 iulie 1881, Ministerul de Interne a aprobat votul dat de Consiliul Comunal referitor la traiectoria viitorului bulevard, care va purta denumirea de Bulevardul Gării¹².

Conform Adresei nr. 428 / 2 septembrie 1881, Serviciul Tehnic al Orașului Focșani a solicitat Primăriei cele necesare pentru a demara acțiunea de trasare, în teren, a bulevardului: *„Având a începe de Juoi 3 septembrie la demarcarea liniei bulevardului pe facia pământului, vă rugăm D-le Primar să binevoiți a da ordini ca să mi se pună la dispoziție următoarele:*

¹⁰ *Ibidem*, f. 36.

¹¹ *Ibidem*, f. 37.

¹² *Ibidem*, f. 62.

1) *Una cărușă cu doi cai pentru transportul grinzilor și a țerușilor.*

2) *Patru sute țeruși de stejari de 0,10 diametru și 0,50 lungime.*

3) *Patru lanții de lemn de bradu și cuie.*

4) *Câte șase oameni pe zi*¹³.

La 5 septembrie 1881, Poliția Urbei Focșani a transmis Primăriei că „am angajat șase oameni pentru rădicarea planului bulevardului Gării cu 2½ franci pe zi”¹⁴, cerând în același timp „a ordona mandatarea unui acout de 60 franci până la terminarea lucrului”¹⁵.

Însă, proiectul Bulevardului Gării implica și exproprierea proprietăților amplasate pe direcția noii căi de acces între Gară și restul orașului.

La 16 noiembrie 1881, primarul Focșanilor, Gheorge Orleanu¹⁶, a prezentat lista localnicilor care urmau a fi expropriați în vederea realizării noului bulevard și rectificarea străzii Gregoriene, oricare dintre ei având posibilitatea de a-și exprima nemulțumirea în următoarele zece zile de la publicare. Planul exproprierii viza atât case, cât și dependințe din zid sau paiantă, livezi, teren sterp. Era vorba de 45 de proprietăți:

1. Ghiță Hristoviciu - 423 metri pătrați teren sterp, un șopron

2. Vasile Manoliu - 339,15 metri pătrați teren sterp, o prăvălie din paiantă acoperită cu șindrilă, o căsuță din nuele

3. Paraschiva Ionescu - 176,40 metri pătrați teren sterp, o casă acoperită cu scânduri

4. Safta Dima Bratu - 297 metri pătrați teren sterp

5. Safta Dima Bratu - 352 metri pătrați teren sterp, o casă din lemn învelită cu stuf

¹³ *Ibidem*, f. 81.

¹⁴ *Ibidem*, f. 83.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ **Gheorge Orleanu**. Primar al Focșanilor între 25 martie 1880 - 15 decembrie 1881 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primarii din Focșani între anii 1862 - 1937 în Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, p. 219)

6. Dinu Șerban și Mihalache Dinu - 1.015 metri pătrați
7. 41 metri pătrați teren sterp cu două case din paiantă, învelite una cu stuf și una cu șindrilă
8. Preotul Miron - 1.344 metri pătrați teren sterp
9. Ștefan Popa și Radu Dascălu - 1.695,60 metri pătrați cu livadă și vie, o casă de zid, cu beci, învelită cu scânduri
10. Preotul Iacob - 82,25 metri pătrați cu livadă
11. Vasile Broșteanu - 144 metri pătrați cu livadă, o casă din paiantă, învelită cu scânduri
12. Ovanes Ohan - 765 metri pătrați teren sterp și 622,50 metri pătrați cu livadă, o șură veche de lemn
13. HAGICA MANUȘAG - 725 metri pătrați teren sterp și 825 metri pătrați cu livadă, o casă de zid veche
14. Ștefanache Codreanu - 1.694 metri pătrați teren sterp
15. Mardiros Vartan - 380 metri pătrați cu livadă
16. Ghiță Mărgărit - 1.022 metri pătrați cu livadă
17. Nicolae Roboviciu - 184 metri pătrați cu livadă
18. Catinca Mamoeanca
19. Costache Caramlău - 1.256 metri pătrați cu livadă, vie, plus dependențele din zid
20. Chircor Popoviciu - 800 metri pătrați cu livadă
21. Margos Ciomag - 920 metri pătrați cu livadă
22. Ștefan Pompic
23. Nadla Aslan - 360 metri pătrați cu livadă
24. Simon Simionoviciu - 800 metri pătrați cu livadă
25. Garabet Popoviciu - 323 metri pătrați cu livadă
26. Iancu Chesat - 297 metri pătrați teren sterp
27. Statul - 800 metri pătrați teren sterp
28. Elena I. Chesat - 640 metri pătrați teren sterp
29. Rucsanda Cenușescu și Efrosina Neguțu - 500 metri pătrați teren sterp, o casă din zid
30. Ghiță Trandafirescu - 142 metri pătrați teren sterp, o casă din zid
31. Garabet Ivanoviciu - 168 metri pătrați teren sterp

32. Tinca Ștefan (Baciu) - 161 metri pătrați teren sterp
33. Chircor David - 117 metri pătrați teren sterp
34. Nicolae Ștefan - 64 metri pătrați teren sterp, un perete din grajd
35. Vartan Misir - rectificare simplă
36. Ștefan Ferhat - 312 metri pătrați teren sterp cu o uliță laterală
37. Eacob Ferhat - 234 metri pătrați teren sterp și 299 metri pătrați cu livadă, o casă din zid pe o lungime de 4 - 10 metri
38. Biserica Armeană - 380 metri pătrați cu livadă și curte
39. Preotul Iacob (armean) - 135 metri pătrați teren sterp
40. Anton Caramlău - 118 metri pătrați cu grădină și curte
41. Frații Pompiciești - 245 metri pătrați teren sterp și gura beciului
42. Sarchis Hanagic - 85 metri pătrați teren sterp
43. Chircor Misir - 110 metri pătrați teren sterp
44. Simion Simionovicir - 138 metri pătrați teren sterp, grajd din zid de 5 metri lungime
45. Ștefan Ferhat - 360 metri pătrați teren sterp
46. Margărit Baroncea - 210 metri pătrați teren sterp, grajd din zid de 9 metri lungime
47. Bohos Pomic - 90 metri pătrați teren sterp, grajd din zid de 7 metri lungime
48. Hacic Chircoreanu - 90 metri pătrați teren sterp, o casă veche
49. Biserica Armeană - 1.350 metri pătrați teren sterp din strada Gregoriană ¹⁷.

Bineînțeles, că acest proiect a generat și numeroase neajunsuri din partea localnicilor care se aflau pe lista de expropriere.

Spre exemplu, la 20 noiembrie 1881, Vasile Broșteanu a cerut Primăriei Orașului Focșani ca în schimbul exproprierii să i se ofere 3.525 lei „cu care se potu a-mi face proprietate la un alt locu” ¹⁸.

¹⁷ *Ibidem*. dosar nr. 43 / 1881, f. 7.

¹⁸ *Ibidem*, f. 8.

La 21 noiembrie 1881, Costache Caramlău a adresat Primăriei următoarele: „*Reclamațiunea ce aduc prin aceasta (și la care cred a se asocia toți acei ce au nenorocirea să cadă sub puteria planului menționat) în primul loc este: bulevardul ce se proiectează nu este de un interes general, căci nu deservește decât proprietățile unora din Membrii Consiliului Comunal, care din acest punct de vedere s-au și grăbit a-l vota, prin urmare chestiunea utilității publice singura care după art. 19 din Constituțiune se face admisibil planul Dvs.*”¹⁹.

Ștefan Ferhat a scris Primăriei că „*lucrarea D-lui Inginer - arhitect este mai mult decât arbitrară, dovedește sau o complectă ignoranță sau rea credință*”²⁰.

La 22 noiembrie 1881, un grup de proprietari care urmau a fi expropriați au reclamat edilului Gheorghe Orleanu: „*Dreptul de proprietate trebuie să fie respectat ca unul ce nu este nici creat, nici concedat de Guvern sau autoritatea comunală, credem că nu ni se va contesta că exproprierea (chiar sub o prealabilă despăgubire) nu este decât o derogare la principiul fundamental a respectului dreptului de proprietate*”²¹.

Și tot atunci, alți nemulțumiți precum Mihalache Dinu, Safta Dima Bratu, Nămoloiu Bratu sau Paraschiva Ionescu au transmis autorităților locale că viitorul bulevard, cu direcția Gară - Biserica „*Sf. Nicolae Vechi*”, nu urmează o linie dreaptă prin oraș, ci o linie șerpuită spre sud. În acest context, ei propuneau ca Bulevardul Gării să parcurgă următorul traseu: „*începându-se de la gară în linie dreaptă pe ulița existentă ce are lărgimea de peste 10 metri și luându-se câte 5 metri din amândouă laturile va forma un adevărat bulevard de 20 metri, noi proprietarii rămânem scutiți de pagube ce ne pricinuieste, iar comuna scutită de despăgubiri. Acest bulevardu se va face până unde va fi posibil o linie dreaptă, formându-se o mică grădină triunghiulară cum se vede în Brăila și alte Orașe și de aici se*

¹⁹ *Ibidem*, f. 9 - 9 verso.

²⁰ *Ibidem*, f. 11.

²¹ *Ibidem*, dosar nr. 43/1881, f. 13.

poate deschide diferite uliși și bulevarde în a traversa diferitele părți ale orașului”²².

La 22 decembrie 1881, Giță Trandafirescu specifica faptul că „pretențiunea mea de despăgubire pentru locul și casa ce mi se ia sunt în valoare modestă de nouă mii franci (...) căci în caz contrar voi rămâne cu familia pe drum fără să-mi pot face sau cumpăra alte case de locuință”²³.

Și astfel de reclamații au continuat să curgă, în cursul lunilor noiembrie și decembrie 1881, pe adresa Primăriei Orașului Focșani, cerându-se în schimbul exproprierii despăgubiri bănești.

La 12 decembrie 1881, conform art. 7 din Legea Exproprierii, a fost alcătuită o Comisie de Expropriere, din a cărei componență făceau parte: Demetre Gheorghiu, Hagi Costache Popoviciu, Grigore Bălănescu, Ghiță Misir, Ignat Racoviță, N. C. Săveanu, G. Ilie, N. Gaicu, N. Benea, I. Iaslovschi - inginerul comunei și Nicolae Pruncu - primarul Focșanilor²⁴.

Comisia de Expropriere s-a întrunit la 23 decembrie 1881, prilej cu care a analizat reclamațiile celor nemulțumiți de faptul că realizarea noului bulevard însemna exproprierea proprietăților lor. Prin răspunsul său, Comisia a punctat necesitatea înființării acestei căi de acces între Gară și restul Focșanilor: „Considerând că atât din punctul de vedere al utilității cu priviri la înlesnirea comunicațiunei publice cât și din punctul de vedere al înfrumusețării orașului, este necesar facerea unui bulevard care se pue în comunicațiune directă gara drumului de fier cu centrurile de populațiune și de comerciu a [le] orașului”²⁵. Și cu toate acestea, proprietarii care urmau a fi expropriați nu au renunțat și au dat Primăria în judecată.

La 7 iulie 1883, prin Adresa nr. 2.795, Primăria Orașului Focșani a comunicat Ministerului de Interne că „lucrările Bulevardului gării

²² *Ibidem*, f. 15.

²³ *Ibidem*, f. 116 - 117.

²⁴ *Ibidem*, f. 100.

²⁵ *Ibidem*, f. 123.

aprobat de Dvs. cu No. 10.113 / 82 au ajuns în stadiul prevăzut de art.18 din legea de expropriere, care prescrie încercarea de împăcăciune prin bună învoială. Consiliul în ședința de la 2 - a curenteii, pentru a putea trata învoiala și oferi preciturile, a hotărât numirea unei Comisiuni din rândul seu, care mergând la fața locului se ficseze preciturile”²⁶.

La 31 octombrie 1883, inginerul arhitect al Focșanilor a informat autoritățile despre stadiul lucrărilor la Bulevardul Gării. Astfel, „*începând de la bariera Florescilor și până la respântea de la havuzu inclusiv până la 30 Sept*”²⁷, s-au efectuat lucrări de pământ, pavare și pietruire care au însumat 1.242 metri liniari de borduri și 2.080 metri pătrați pavați. La acel moment, „*terasamentele sunt cu desăvârșire terminate pe toată linia; tot astfel este pavagiul cu piatra Primăriei și bordurile trotuareloriu. În ceea ce privește pietrișul, cantitatea aprovizionată de la ultima situațiune încoace s-ar afla în condițiunile celui primit cu restricțiunile făcute ca antreprenorul să aducă - până la îndeplinirea grosimei stratului prescris de pietriș - piatră ciuruită care să se pună peste cel primit, în grosime de la 0,08 - 0,15*”²⁸.

De asemenea, inginerul arhitect al orașului mai preciza că „*spre a se putea prezerva împietrirea dupe bulevardul gărei de deteriorarea la care ar fi supusă din cauza noroiului importat dupe stradele laterale ce dă într-ânsul, este necesitate a se pava capetele lor cu piatră pe lungime de 30 m, cel puțin fiecare. Dl. C. Cimbrescu fiind întreprinzătorul împietririi, iar Dl. V. Georgiescu , antreprenorul pavageloriu fiind împovărat cu lucrare a mai multor străzi, este în avantajul comunei a se da această lucrare unei alte persoane. Acea persoană este D-l Ivanciu Mihail. Cantitatea m.p. fiind de 2.400 m. p. costul ei este de 2.832 lei*”²⁹.

²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 40 / 1883, f. 34.

²⁷ *Ibidem*, f. 96.

²⁸ *Ibidem*, f. 96 verso.

²⁹ *Ibidem*, f. 97.

Inaugurarea căii ferate Buzău - Mărășești la 18 / 30 noiembrie 1881 a ocazionat și deschiderea Bulevardului Gării, momentul fiind marcat de vizita regelui Carol I și a reginei Elisabeta ³⁰.

În septembrie 1883, Primăria a cerut inginerului arhitect „a ne refera câți arbori trebuie pe ambele trotuare a Bulevardului de la gară la Havuzul din armenime socotind a avea între dâșii aceeași distanță care o au arborii de pe Bulevardul Sf. Ioan” ³¹. În răspunsul acestuia se arăta că era nevoie de un număr de 260 arbori, care să fie dispuși la o distanță de șase metri unul față de altul, comisarul comunal fiind însărcinat „a tocmi patru sau mai mulți oameni cu sape și casmale și a procede imediat la săparea gropilor pentru punerea arborilor pe Bulevardul gărei sub conducerea D-lui grădinar. Se va emite un mandat de 10 franci pentru a se da arvonă la oamenii ce-i va tocmi D-l Comisar” ³².

Grădinarul C. C. Botez, la rândul-i, a comunicat Primăriei Orașului Focșani că „în corespondență cu cassile de Horticultură din București, Iassy și Brașov m-am pus mai din nainte de a primi adresa Domniei Voastre; asemenea măsurătorii ce am făcut-o, numărul castanilor se urcă la 506, plus un număr de 20, ce avem necesitate pentru bulivard” ³³.

La 10 noiembrie 1883, C. C. Botez a solicitat autorităților locale ca polițaiul comunal să ia măsuri deoarece, „inspectând noul bulevard plântat de noi cu castani, am observat că un număr dintre dâșii sunt rupți de coajă și această rupere nu provine din altceva ci numai de trăsurile nocturne care se aglomerează pe bulevard și astfel face ca să lovească dâșii castanii. Pentru acei copaci rupți am luat măsuri imediat pentru legatul lor cu excremente de vită cornută” ³⁴.

³⁰ Ionuț Iliescu, *Calea ferată Buzău - Mărășești - Adjud (1881 - 1948) în Cronica Vrancei*, vol. X, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2011, p. 246.

³¹ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 40 / 1883, f. 104.

³² *Ibidem*, f. 106 - 107.

³³ *Ibidem*, f. 110.

³⁴ *Ibidem*, f. 129.

La capătul Bulevardului Gării a fost construit, în zidărie de cărămidă, un viaduct cu parapete din piatră cioplită de Buzău, a cărui valoare se ridică la 7.500 lei³⁵.

La 24 aprilie 1912, Serviciul Tehnic al Oraşului Focşani a transmis Primăriei proiectul de pavare cu piatră cubică a Bulevardului Lascăr Catargiu (fost Bulevardul Gării), al cărui cost se ridică la suma de 146.000 lei³⁶.

În conformitate cu Jurnalul Consiliului Tehnic Superior din 25 mai 1912, s-a înlocuit articolul nr. 2 din caietul de sarcini cu următorul:

*„art. 2. Peatra cubică pentru pavaj va fi din Dobrogea Turcoia sau similară, va fi cioplită paralelipipedică cu dimensiunile: 16 - 20 cm lungime, 10 - 12 cm lăţime şi 12 - 14 cm înălţimea sau grosimea în pavaj. Va fi cioplită pe faţa superioară în suprafaţă plană, fără depresiune mai mare de un centimetru. Suprafaţa feţei de jos a pavelelor va fi cel puţin 2 / 3 din suprafaţa feţei de sus. Butisele vor avea o lungime de una dată şi jumătate lungimea pavelelor curente”*³⁷.

Pentru darea în antrepriză a pavării Bulevardului Lascăr Catargiu, Primăria Oraşului Focşani a organizat mai multe licitaţii. La 3 octombrie 1912, Primăria a încheiat contractul cu antreprenorul Michel Daniel, termenul de realizare al lucrării fiind de patru luni, iar cel al garanţiei de un an³⁸.

La 6 martie 1913, Michel Daniel a comunicat Primăriei că *„începând cu despietruirea şi facerea patului necesar al pavagiului cubic din Bulevardul Lascăr Catargiu la Focşani (...) am început a aşeza pietrişul pe trotuare spre a fi ridicat de căruţele Primăriei. Ori, în afară de pietriş, care nu este decât într-un strat de circa 15 cm grosime, mai iese şi pământ din mai adânc, pe care onor serviciul*

³⁵ *Ibidem*, f. 114.

³⁶ *Ibidem*, dosar nr. 42 / 1912, f. 1.

³⁷ *Ibidem*, f. 14.

³⁸ *Ibidem*, f. 58.

Teinic nu dorește să-l depun pe trotuare. Lucrarea neputându-se opri, am început cu transportarea acestui pământ și vă rog însă bine voiți a dispune ca cantitățile viitoare să se ridice cu căruțele onorabilei Comunei Focșani, deoarece acest transport nu este prevăzut a se face de antrepriză”³⁹.

La sfârșitul lunii mai 1913, lucrarea de pavare a Bulevardului Lascăr Catargiu era finalizată, acesta fiind redat circulației⁴⁰.

„(...) trebuie recunoscut că Focșanii au avut primari pricepuți și buni gospodari, nu atât că au făcut cele câteva bulevarde a căror podoabă de castani impresionează plăcut pe orice străin de localitate și nici pentru grădina publică - destul de frumoasă - ci mai ales pentru că s-au îngrijit înaintea celor mai multe orașe, înaintea capitalei chiar, de alimentarea cu apă, de care depinde sănătatea și averea locuitorilor. Strada Mare a Unirei, strada Centrală, o parte din B-dul Gărei au fost printre cele dintâi străzi din Focșani care s-au pavat cu piatră de granit, iar trotuarele cu plăci de bazalt”⁴¹.

Bulevardul Lascăr
Catargiu (fost
Bulevardul Gării)
1911

³⁹ *Ibidem*, dosar nr. 35 / 1913, f. 15.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 20.

⁴¹ Teodor Rădulescu, *Focșanii în Milcovia*. Revistă Regională de Studii, An I, vol. I, Tipografia „Cartea Putnei”, Focșani, 1930, p. 64.

AJUTORUL ACORDAT DE PRIMĂRIA FOCȘANI ELEVILOR ȘI STUDENȚILOR SĂRACI ÎN PERIOADA 1902 - 1919

Mihăiță Negrei

Famiile focșănene, de obicei cele numeroase, care cereau ajutor financiar sau material, de la Primărie, pentru copiii lor, elevi sau studenți ce învățau în oraș, în țară sau străinătate, făceau parte din diferite categorii sociale: șomeri, servitori, funcționari publici.

Printre cei care se adresau cu cereri, pentru ajutor întâlnim, și angajați ai Primăriei, cu familii numeroase, formate din șapte sau opt copii. Pentru aceștia, se dădea un ajutor mai important, decât pentru celelalte categorii sociale. Primăria era rugată, de familiile nevoiașe să le ajute cu bani pentru cărți, îmbrăcăminte, taxe școlare, etc.

Cererile erau adresate de părinți, cu câteva zile sau săptămâni, de începutul anului școlar, în luna septembrie, dar acestea erau prezente și în luna iunie când, se cereau bani pentru taxa de înscriere la liceu. Cele mai multe familii, cereau ajutorul Primăriei, în fiecare an. Orfanii, elevii în anii terminali, sau studenții se adresau în nume personal cu cereri de ajutor Primăriei.

Anul 1902. La 19 august 1902, Ion Ionescu, îi scria primarului Iorgu G. Poienaru¹: „*vă este cunoscut că la 1 septembrie a.c se deschid cursurile la școlile primare, și cum până la această*

¹ **Iorgu G. Poienaru.** Primar al Focșanilor între 29 aprilie 1901 - 22 decembrie 1904, 1 octombrie 1907 - 5 ianuarie 1911 și președinte al Comisiunii Interimare între 19 februarie - 28 aprilie 1901, 28 ianuarie 1919 - 1 februarie 1920, 22 ianuarie 1922 - 19 aprilie 1926 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primării din Focșani între anii 1862 - 1937 în Cronică Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 220 - 221)

„Iată sunt numai câteva zile, îmi permit cu tot respectul, a vă aduce la cunoștință, că la Școala Primară de Fete Nr. 1, am două copile care urmează cursurile claselor a I-ea și a III-ea, iar la Școala de Băieți Nr. III, am doi copii, în clasele a I-ea și a III-ea.

După cum cunoașteți am o familie foarte numeroasă, formată din zece persoane, căroră abia pot să le procur existența zilnică, cu slabele mele posibilități. Pentru cărți și îmbrăcăminte mă găsesc în absolută neputință de ale cumpăra așa, că sunt nevoit să îi opresc să mergă la școală, iar eu pentru aceasta aș putea suferi consecințele legiilor.

În lipsă de orice avere, mijlocul de alinare nu poate fi altul, decât domnia - voastră, bunul părinte al orașului, care întotdeauna a-ți dat ajutor persoanelor sărmane, mai ales când a fost vorba de chestiuni culturale.

Bazat pe inima dumneavoastră nobilă, vă rog, cu toată supunerea, să îmi acordați un ajutor bănesc din fondurile ce veți găsi de cuviință, ca să pot satisface aceste minime trebuințe, rămânându-vă, recunoscător, precum și prea supus și devotat servitor”². Primăria oferea familiei 50 de lei.

În 26 august 1902, Paul Ștefănescu, funcționar, iar actualmente disponibilizat, se adresa primarului: „având în vedere ca la începutul lunii septembrie se deschid cursurile școlare, iar până la acea dată au mai rămas câteva zile, cu respect vă aduc la cunoștință, că am copii în școlile primare din localitate, eu fiind împovărat de o familie numeroasă, căroră, nu le pot procura nici măcar existența zilnică. Nu le pot cumpăra cărți sau îmbrăcăminte necesare la școală și aș putea fi nevoit să îi țin acasă.

Pentru aceste motive, vă rog să binevoiți, a-mi acorda un ajutor bănesc din fondurile ce veți găsi de cuviință, pentru atare

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 7 / 1902, f. 171.

*scop, vă rămân recunoscător și dumneavoastră devotați”*³.
Primăria oferea fostului funcționar 100 lei.

În data de 27 august 1902, Petre Panaitescu cerea Primăriei: *„fiind om nevoiaș, înconjurat de o familie numeroasă, având doi copii ce urmează să intre în clasele primare, iar, eu, din păcate nu am mijloacele necesare pentru ale cumpăra cărți sau îmbrăcăminte.*

*Vă rog, Doamnă Primar, să binevoiți, a-mi da un ajutor, o sumă oarecare, din fondurile de care dispuneți, pentru care vă rămân recunoscător”*⁴. Ajutorul acordat este de 20 lei.

La 28 august 1902, Maria Petrescu se plângea Primăriei: *„sunt împovărată de o familie grea, soțul meu este bolnav, și nu avem bani, de cărți și îmbrăcăminte, pentru doi copii, ce sunt la școală. Vă rog, respectos, domnule primar, să-mi acordați un ajutor”*⁵.
Primăria acorda un ajutor de 20 lei.

În 29 august 1902, Primăria primea următoarea cerere, de la Elena Mihalcea: *„fiind femeie sărmană, lipsită cu desăvârșire, de mijloace de trai, având o casă grea, cu doi băieți și o fată, care urmează școlile primare, din păcate, nu am cu ce să le procur cărți și îmbrăcăminte.*

*Vă rog, domnule primar, să binevoiți, a mă ajuta, cu o sumă de bani, cât veți crede dumneavoastră de cuviință”*⁶. Primăria oferea 30 lei.

Tot în data de 29 august 1902, Apostol Grigore, tată a șase copii, se adresa Primăriei: *„din slabele mele venituri ce rezultă din comerțul ce îl practic, îmi este imposibil, să procur cele necesare școlarilor.*

Cu profund respect, îmi permit domnule primar, a apela la nobilul dumneavoastră caracter, și vă rog să binevoiți, a asculta plângerea mea, acordându-mi un ajutor bănesc, cum veți crede de

³ *Ibidem*, f. 193.

⁴ *Ibidem*, f. 195.

⁵ *Ibidem*, f. 196.

⁶ *Ibidem*, f. 197.

cuviință, pentru a pentru a fi în stare să procur fiilor mei mijloace de a-și urma cursurile.

*Am toată speranța, în binevoitorul dumneavoastră sprijin, ce îl dați, celor suferinzi ca un bun și demn părinte al nostru”*⁷. În urma solicitării, Primăria oferea 30 lei.

La 31 august 1902, Primăria decidea: *„delegăm pe domnul Ajutor de Primar, spre a cumpăra cărțile necesare, elevilor lipsiți de mijloace, constatându-se mai întâi, starea de sărăcie a părinților precum și silința elevilor. Pentru cumpărarea acestor cărți s-a emis un mandat de 250 lei”*⁸.

Gheorghe Petrache, funcționar comunal la 4 septembrie 1902, se adresa primarului: *„având înscrisi, în școala primară, doi copii la clasa întâi, nu am mijloacele bănești, pentru a le asigura cele necesare.*

*După cum știți, sunt bolnav de aproape două luni, iar cu micul meu salariu abia pot să plătesc chiria, doctorii și medicamentele”*⁹. Primăria acorda solicitantului 80 lei.

În data de 5 septembrie 1902, Vasilache Miculescu, cerea Primăriei: *„să mi se procure cărțile necesare, pentru fiica mea Olga, ce urmează cursurile în clasa a IV-a, deoarece nu dispun de mijloace de plată, pentru a le cumpăra”*¹⁰. Primăria oferea suma de 10 lei.

Verona Apostoleanu, văduvă, la 19 septembrie 1902, se adresa Primăriei: *„sunt săracă, nu am nici un fel de avere, și am mai mulți copii în școlă, vă rog să-mi acordați, un ajutor, o sumă din fondurile Primăriei, pentru a putea cumpăra cărțile, precum și îmbrăcămintea necesară”*¹¹. Primăria dădea suma de 30 lei.

La 29 octombrie 1902, Ion Năstase cerea Primăriei: *„fiind om sărac și în neputință de a munci, cu respect, vă rog, a binevoi, a-mi*

⁷ *Ibidem*, f. 201.

⁸ *Ibidem*, f. 203.

⁹ *Ibidem*, f. 218.

¹⁰ *Ibidem*, f. 219.

¹¹ *Ibidem*, f. 244.

*veni în ajutor cu o sumă oarecare, din fondurile Comunei, pentru a cumpăra cărți și îmbrăcăminte fiului meu Mihai, elev în clasa a IV-a, din lipsa cărora este expus a întrerupe cursurile”*¹². Primăria oferea suma de 10 lei.

Anul 1903. La data de 20 iunie 1903, Șița Constantinescu se adresa primarului cu următoarea rugămintă: *„fiind femeie sărmană, împresutată de copii, din care trei trebuie să se prezinte la solemnitatea primirii premiilor, iar eu nu am haine cuviincioase. Soțul meu care ar trebui să-mi procure cele necesare familiei, pentru existență și îmbrăcăminte, este bolnav, după cum vă este cunoscut, și nu poate face nici cea mai mică muncă.*

*Vă rog, să binevoiți, a dispune, să mi se acorde un ajutor, din Casa Comunală, spre a procura copiilor îmbrăcăminte necesară”*¹³. Primăria acorda suma de 20 lei.

Maria Petrescu se adresa Primăriei la 26 august 1903: *„sunt împovărată de o familie grea, iar soțul meu fiind bolnav, având copii în școală, nu am mijloacele necesare pentru a le cumpăra cărțile necesare studiului.*

*Vă rog, a-mi veni, în ajutor, domnule primar cu cât veți crede de cuviință”*¹⁴.

Primăria oferea 20 de lei.

La 28 august 1903, Pandele Ștefănescu, fost funcționar, actualmente disponibilizat, cerea primarului: *„acum nu am nici un serviciu, așa ca nu pot să-mi câștig existența zilnică, iar eu am copii de școală cărora trebuie să le cumpăr cărți și îmbrăcăminte.*

*Vă rog, domnule primar, să dispuneți, să mi se dea un ajutor din Casa Comunală, pentru a face față acestor cheltueli”*¹⁵. Pentru fostul funcționar, Primăria dădea 40 lei.

¹² *Ibidem*, f.281.

¹³ *Ibidem*, dosar nr. 7 / 1903, f. 139.

¹⁴ *Ibidem*, f. 158.

¹⁵ *Ibidem*, f. 159.

În data de 29 august 1903, Vasilica Mihalcea se adresa Primăriei: „*fiind împovărată de o familie cu nouă copii, din care trei sunt la școală, nu am cu ce să le cumpăr cărțile de studiu și îmbrăcămintea necesară.*

*Vă rog, domnule primar, să binevoiți, a dispune, să mi se acorde un ajutor din Casa Comunală”*¹⁶. Primăria dădea 20 lei

La 2 septembrie 1902, Anastase Florescu, fără serviciu, cerea Primăriei: „*vă rog, a-mi da un ajutor, din Casa Comunală, din fondurile pentru ajutorarea săracilor, ca să pot procura cărți și îmbrăcăminte, la copiii ce îi am la școală”*¹⁷. Primăria oferea suma de 20 lei.

În data de 7 septembrie 1903, Tănase Constantinescu se adresa Primăriei, cu următoarea solicitare: „*fiind bolnav de mai mult timp, nu îmi pot câștiga existența zilnică, vă rog să binevoiți, să-mi dați un ajutor, din Casa Comunală, cu care să pot procura cărți și îmbrăcăminte copiilor ce îi am la școală”*¹⁸. Primăria dădea suma de 20 lei.

La 11 septembrie 1903, funcționarul Ion Georgescu cerea primarului: „*fiul meu Nicolai, a terminat cursurile a patru clase primare, și dorește a îmbrățișa o meserie la Școala de Arte din București. Din păcate, nu dispun de mijloace pentru a-i plăti taxele de școlarizare și întreținerea în capitală.*

*Vă rog, să binevoiți, a dispune, să fie înscris și admis, ca participant la un concurs, spre a putea obține o bursă de la județ”*¹⁹. Cererea fost respinsă pentru că încalcă Legea învățământului.

Anul 1904. La 5 septembrie 1904, Ion Ionescu se adresa primarului: „*la școală am patru copii, cărora urmează să le procur cărți, caiete necesare pentru studiu. Sunt împovărat de o familie*

¹⁶ *Ibidem*, f. 160.

¹⁷ *Ibidem*, f. 161.

¹⁸ *Ibidem*, f. 164.

¹⁹ *Ibidem*, f. 167.

numeroasă, lipsit de orice avere și din slabele mele mijloace abia pot să le asigur existența zilnică.

Apelăm la sentimentele dumneavoastră nobile, și vă rog să binevoiți, a-mi acorda un ajutor, bănesc din fondurile orașului, așa cum a-ți făcut și în anii din urmă”²⁰. Primăria oferea 20 lei.

La 16 octombrie 1904, Ecateriana Gheorghe cerea Primăriei: *„fiind împovărată de o familie numeroasă, cu cinci copii, din care trei sunt la școală, nu am posibilitatea să le cumpăr cărțile sau îmbrăcămintea, așa că, vă rog, să binevoiți, a dispune să mi se acorde un ajutor din Casa Comunală”²¹. Primăria oferea 20 lei.*

Anul 1905. În 19 august 1905, Tănase Constantinescu scria primarului Dimitrie Nicolescu²²: *„fiind de mult timp bolnav, și neavând o altă avere, decât o casă în care locuiesc, cu numeroasa mea familie, vă rog să binevoiți, a-mi da un ajutor, din Casa Comunală, spre a putea să cumpăr cărți și îmbrăcămintea, la copiii în număr de patru ce îi am la școală”²³. A doua zi primarul cerea poliției locale, relații asupra stării materiale, a solicitantului, precum și asupra numărului de copii pe care acesta îi avea. În urma anchetei ce va confirma starea de sărăcie, Primăria va da familiei suma de 50 lei.*

La 30 august 1905, Ghiță Porumbel cerea primarului un ajutor bănesc: *„sunt împovărat de o familie numeroasă, compusă din nouă copii, și nu dispun de mijloace, ca să procur fiului meu Nicolae, elev la Școala Normală din Iași, cărțile și îmbrăcămintea, pe care școla nu le oferă, deși el este bursier”²⁴. Primăria oferă 50 lei.*

Tot la 30 august 1905, Panaitescu Petre, tată a doi copii ce mergeau la școală, se adresa primarului: *„având încă patru copii, mai mici, vă rog respectos, a-mi acorda un ajutor din fondurile*

²⁰ *Ibidem*, dosar nr. 11 / 1904, f. 123.

²¹ *Ibidem*, f. 125.

²² **Dimitrie Nicolescu**. Primar al Focșanilor între 12 iulie - 30 august 1905 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 220)

²³ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 9 / 1905, f. 97.

²⁴ *Ibidem*, f. 100.

comunale”²⁵. În urma anchetei făcută de poliție, Primăria a acordat familiei suma de 50 lei.

În data de 21 septembrie 1905, Ghiță Constantinescu cerea primarului Ioan G. Ciurea²⁶: „*să mi se dea un ajutor, din Casa Comunală, spre a putea procura cărți, și îmbrăcăminte la trei copii ce îi am la școală, din cei șapte. Eu nu am nici o avere, decât casa în care locuiesc, și salariul de intendent la Cimitirul Nordic, abia îmi ajunge pentru existență*”²⁷. Primăria oferea 20 lei.

Grigore Ionescu se adresa primarului, la 4 septembrie 1905: „*având o familie numeroasă compusă din nouă persoane, nu am avere și nici casă de locuit, iar salariul de 145 lei ce primesc de la Primărie abia îmi ajunge să trăiesc.*

Vă rog, a dispune, să-mi se dea un ajutor, din Casa Comunală, cu care să pot procura îmbrăcăminte și cărți pentru doi băieți și două fete ce le am la școală”²⁸. Primăria oferea 20 lei.

La 10 septembrie 1905, Gheorghe Gavrilă, elev, în anul IV la Școala de Meserii din Iași, se adresa primarului: „*fiind cu totul lipsit de mijloace, mama mea este văduvă, și nu are nici o avere muncind cu ziua.*

Respectos, am onoarea, a vă solicita un mic ajutor, din fondul milei, pentru a mă putea duce la școală, și a-mi cumpăra cărțile necesare”²⁹. Primăria acorda elevului, suma de 15 lei.

Anul 1907. La 5 iunie 1907, Niță Vasile Țifescu se adresa primarului Nicolae Săveanu³⁰: „*din nefericire sunt văduv, și am o*

²⁵ *Ibidem*, f. 101.

²⁶ **Ioan G. Ciurea.** Primar al Focșanilor între 1 septembrie 1905 - 12 aprilie 1907 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 220)

²⁷ S.J.A., N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 9 / 1905, f. 103.

²⁸ *Ibidem*, f. 105.

²⁹ *Ibidem*, f. 106.

³⁰ **Nicolae Săveanu.** Primar al Focșanilor între 23 septembrie 1884 - 5 iulie 1886, 31 decembrie 1895 - 22 aprilie 1899, președinte al Comisiunii Interimare între 13 aprilie - 30 septembrie 1907 și 5 ianuarie - 16 martie 1914 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op.cit.*, p. 219 - 220)

copilă de crescut, pe nume Maria, ce se află, astăzi, la Școala de Fete Nr. 4, iar eu în calitate de servitor, am un salariu de 25 lei, fără hrană. Am făcut fetei haine, după cum am putut, dar doamna directoare Brătescu, îmi impune, să-i fac o uniformă pentru care eu nu am banii necesari.

Cu respect, vă rog, ca din fondul milei, să mă ajutați, cu cât veți crede de cuviință, pentru a putea termina cel puțin clasa a-I-a, ca să nu rămână fără știință de carte pe pământ”³¹. Primăria acorda suma de 20 lei.

La 3 august 1907, un fost intendent al Spitalului Rural Vidra se adresa primarului: „vreau ca fiul meu, Darie, să se prezinte, la Școala Militară de Infanterie și Cavalerie, acesta absolvind, liceu anul acesta, a fost, unul dintre cei mai silitori și stăruitori elevi, care nu a rămas niciodată, corijent sau repetent. Nu dispun de suma solicitată, de 200 lei, ce trebuie depusă, ca taxă de instalare, în școală, fiind împovărat de o familie formată din șapte copii.

Cu profund respect, prin prezenta, vă rog, să binevoiți, a-mi acorda, suma de 200 lei de către Consiliul Comunal, pentru ca fiul meu să facă o carieră militară”³².

În 21 august 1907, Alexandru Rotta scria primarului: „ca să putem aprecia starea materială, a unora și să a precizăm, dacă, este avut sau sărac, trebuie sa și țiem seama de exigențele poziției sale sociale, și de diversele circumstanțe care îi ușurează sau agonizează viața.

Adeseori x, cu un venit de câteva mii de lei este mai sărac, decât y, care dispune de un venit mult mai mic. Deci sărăcia este relativă. Fac aceste comentarii, spre a motiva, de ce eu cu leafă de 300 lei, recurg la ajutorare. Într-adevăr această leafă este suficientă pentru a trăi modest.

În starea excepțională în care mă găsesc, astăzi, când datoria de părinte, mă cheamă a procura mijloacele de trai a doi copii, care

³¹ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 24 / 1907 f. 81.

³² *Ibidem*, f. 82.

au absolvit liceul, și doresc a-și continua studiile, sunt nevoit a recurge la vădita dumneavoastră generozitate, către care fac cel mai călduros apel.

Vă rog, domnule primar, să-mi acordați, un ajutor de 200 lei, din care să plătesc, cel puțin taxa de examen, la Școala Militară de Infanterie din București, pentru unul din băieți, Alexandru, ajutor pentru care vă aduc respectoase mulțumiri” ³³. Primăria acorda solicitantului suma cerută.

În 31 august 1907, Grigore Ionescu, funcționar, care în 1905 avea o familie compusă din nouă persoane, iar acum era compusă din zece (doi adulți și opt copii), se adresa primarului: *„fiind împovărat cu cinci copii, care merg la școli, iar eu nu am nici un fel de avere, nici casa mea proprie. Singura mea sursă de venit este salariul, care nu îmi este suficient, pentru asigurarea existenței zilnice.*

Vă rog, să binevoiți. a dispune, să mi se dea un ajutor, din Casa Comunală, pentru procurarea, de cărți și îmbrăcăminte, la cei cinci copii ce merg la școală” ³⁴. Primăria acorda suma de 100 lei.

În data de 1 septembrie 1907, Maria Ionescu se adresa primarului: *„fiind cu desăvârșire săracă, și lipsită de mijloace pentru a putea cumpăra cărți de școală și îmbrăcăminte copilului meu, respectos, vă rog, să-mi acordați, un ajutor pe care îl las la aprecierea dumneavoastră”* ³⁵.

Primăria dădea suma de 40 lei.

Ion Mateescu, funcționar al Primăriei Focșani, cerea la 2 septembrie 1907: *„urmând a da la școală pe fii mei Lucian și Constantin, nu dispun de mijloace de a le procura, cărțile, îmbrăcăminte necesară, deoarece, nu posed nici un fel de avere, iar salariul ce-l primesc ca funcționar, abia îmi ajunge pentru plata chiriei și hrana familiei*

³³ *Ibidem*, f. 83.

³⁴ *Ibidem*, f. 84.

³⁵ *Ibidem*, f. 86.

*Vă rog, respectos, să binevoiți, a-mi acorda, din fondurile ce le aveți la dispoziție, un ajutor pentru procurarea de cărți și îmbrăcăminte pentru sus-numiții mei fii”*³⁶. Primăria acorda suma de 50 lei.

La 2 septembrie 1907, Ion Ionescu, vechi funcționar, se adresa primarului: *„fiind împresurat, de o familie numeroasă, compusă din doi băieți și trei fete, din care trei copii, urmează cursul școlar ce se decide la întâi septembrie, eu fiind bolnav de mai mult timp, a trebuit să cheltuiesc banii cu doctorii. Salariul meu este de 90 de lei pe lună, și de multe ori nu pot face față, nici la acoperirea cheltuielilor pentru existența zilnică, când tot felul de alimente sunt exagerat de scumpe.*

*Fac apel călduros la simțămintele, dumneavoastră, și vă rog cu tot respectul, să binevoiți, a-mi acorda, un ajutor din fondurile ce le aveți, pentru a cumpăra cărți și îmbrăcăminte, rămânându-vă etern recunoscător”*³⁷. Primăria acorda 40 lei.

Tot în ziua de 2 septembrie 1907, Dumitru Ștefănescu solicita următoarele primarului: *„fiind în absolută lipsă de mijloace, și împovărat de o familie numeroasă, greutățile ce le am devin din zi în zi, mai înspăimântătoare.*

Apelez, la înalta bunăvoință, a domniei voastre, ca la un bun părinte, pentru a dispune să fiu ajutat, acordându-mi-se la una din librării, ce dumneavoastră, veți indica, cărțile necesare, pentru copiii mei, Vasile și Gheorghe, elevi în clasa a-III-a și a-IV-a.

*Sper, cu concursul, ce neântârziat, o să-l dați, fiilor mei, căci eu, nu am posibilitatea, să le procur cărțile necesare, iar lipsa acestora ar fi dăunătoare”*³⁸. Primăria acorda suma de 40 lei.

La 3 septembrie 1907, Elisa Racoviță, văduvă, se adresa primarului: *„sunt lipsită de avere, prin prezenta, vă rog, să mă ajutați, cu o sumă de bani, ce veți crede de cuviință, din fondurile de care dispuneți, pentru a putea cumpăra, cărți și îmbrăcăminte, la cele*

³⁶ *Ibidem*, f. 87.

³⁷ *Ibidem*, f. 88.

³⁸ *Ibidem*, f. 89.

*trei copile ale mele de școală, din care una urmează, a o duce spre instalare, la azilul Elena Doamna, din București”*³⁹. Primăria acorda 50 lei.

În data de 5 septembrie 1907, Constantin Parase cerea primarului: *„am un copil, numit Gheorghe, care a absolvit, cursul primar, și pe care l-am înscris, la liceul Unirea din Focșani, iar eu nu dispun de bani pentru a plăti taxa școlară.*

*Vă rog, să-mi eliberași, un act de pauperitate, pentru a fi scutit de această taxă, arătându-vă, că, eu nu am decât o mică casă de locui, aproape ruinată, și șapte copiii de îngrijit”*⁴⁰. Primarul, în urma anchetei efectuate pentru a constata starea de sărăcie, acorda adevetința cerută.

La 6 septembrie 1907, Sița Constantinescu se adresa primarului: *„având cinci copii, din care doi în școlile secundare, și trei în școlile primare, nu am altă avere decât casa, în care locuiesc, vă rog, a dispune, să mi se acorde, un ajutor, din Casa Comunală, spre a putea procura cărți”*⁴¹. Primăria acorda suma de 20 lei.

Tot în ziua de 6 septembrie 1907, Vasile Ionescu, cerea primarului: *„fiind lipsit de mijloace financiare, și având, șapte copii, dintre care o fiică, în clasa a-II-a profesională, și un fiu în clasa a-III-a, la Liceul Unirea, toți aceștia sunt niște școlari meritoși și model.*

*Vă rog, să-mi dași, un ajutor, ca să le pot procura cărțile necesare, deoarece prin munca brațelor mele, abia pot să-mi, câștig hrana necesară. Un astfel de ajutor, ne-a fost acordat, și de fostul primar, iar acum apelez la bunăvoința dumneavoastră, ca părinte al orașului și al copiilor lipsiți de mijloace”*⁴². Primăria acorda solicitantului 30 lei.

³⁹ *Ibidem*, f. 90.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 91.

⁴¹ *Ibidem*, f. 93.

⁴² *Ibidem*, f. 94.

Vasile Topșa, la 7 septembrie se adresa primarului: „am o familie grea, compusă din zece copii, dintre care patru merg la școală. Eu sunt angajat la Primărie, de mai bine de 15 ani, și nu am pe luna decât 100 de lei, o sumă foarte mică care nu ajunge la numeroasa mea familie”⁴³. Primăria oferea suma de 50 lei.

Tot la 7 septembrie 1907, Ion Dumitru se plângea primarului: „sunt sărac cu desăvârșire, am patru copii, dintre care unul la școla primară, iar cel de al doilea intră în prezent, în clasa I-ea de liceu. Pentru cel dintâi am cumpărat cărțile, nefiind așa de scumpe, dar pentru cel de al doilea nu mai am bani”⁴⁴. Primăria acorda suma de 30 lei.

La 8 septembrie 1907, Traian Manolescu se adresa primarului: „funcționar la Primărie, vin, a vă ruga, fiind împresurat de greutate, având pe capul meu, părinții mei, oameni bătrâni, ce nu pot să-și câștige pâinea de toate zilele. Din salariul meu ce îl primesc de la onorata Primărie, abia îmi ajunge pentru existența zilnică, iar eu am și doi copii, care urmează, cursurile școlare, pentru care nu am bani să suport cheltuielile cu cărțile”⁴⁵. Primăria dădea suma de 30 lei.

Tot în ziua de 8 septembrie 1907, Gheorghe Rădulescu cerea primarului: „vechi funcționar al administrației locale, am o familie numeroasă, compusă din patru copii, dintre care, unul este înscris la liceu. Din salariul meu de 99 lei, abia pot face față, cheltuielilor, pentru existența familiei, mai ales acum când toate alimentele sunt scumpe.

Doresc, un ajutor, pentru procurarea de cărți și îmbrăcăminte, rămându-vă veșnic recunoscător”⁴⁶. Primăria acorda suma de 30 de lei.

În ziua de 9 septembrie 1907, Maria Ion se adresa primarului: „în anul 1898, am fost măritată, de către regretatul meu unchi,

⁴³ *Ibidem*, f. 95.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 99.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 102.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 104.

*defunctul comerciant Paul Rădulescu, cu proprietarul agricol, Constantin Ion, din Bogza (Județul Râmnicul Sărat). Soțul meu în urma dezastrului agricol din 1899, și-a pierdut pe lângă avutul său și modesta mea dotă, iar ulterior a înnebunit, astăzi aflându-se, în azilul Mărcuța, eu rămânând săracă, cu doi copii minori ce urmează să înceapă școala”*⁴⁷. Primăria oferea tinerei mame suma de 50 lei.

Ghiță Simionescu, la 10 septembrie 1907, se plânga primarului referitor la starea în care se afla: „*fost funcționar timp îndelungat, dar sunt fără serviciu de mai bine de opt ani.*

Sunt, cu desăvârșire sărac, și lipsit de mijloace, pentru a procura cărți, îmbrăcăminte, copilei mele Elena ce este în clasa a-III-a profesională.

*Vă rog, să binevoiți, a aproba din fondurile Primăriei, pentru ajutorarea celor săraci, să mi se acorde, un ajutor, de cât veți binevoi să apreciați dumneavoastră, pentru a putea acoperi cheltuielile arătate mai sus cu copila mea”*⁴⁸. Primăria dădea suma de 30 lei.

Elevul Emil Niculescu, la 10 septembrie 1907, cerea primarului următoarele: „*sunt în clasa a-IV-a, la Școala Normală de Învățători, Vasile Lupu din Iași, și sunt orfan de tată.*

*Vă rog, a mă ajuta, cu bani, din fondul Primăriei. Contez, pe bunăvoința, ce dumneavoastră, ați arătat-o, de atâtea ori, pentru învățători, care lucrează, pentru mărirea neamului. Cred că și față de un viitor dascăl, veți arăta aceeași înțelegere”*⁴⁹. Primăria oferea viitorului învățător suma de 30 lei.

Văduva Maria Simionescu, la data de 11 septembrie 1907, se adresa primarului: „*sunt săracă, am cinci copii, căci de pe urma defunctului meu soț, fost comisar de poliție, timp de 30 de ani, a rămas o casă de locuit, și o fâșie de pământ. Casa a fost vândută de Societatea Economia, pentru datorii, iar pământul, a fost scos la vânzare de stat, pentru taxa de moștenire, deoarece eu nu am dat*

⁴⁷ Ibidem, f. 108.

⁴⁸ Ibidem, f. 109.

⁴⁹ Ibidem, f. 114.

Vă rog, a-mi înlesni, trecerea peste aceste greutăți, acordându-mi, o sumă de bani ce ve-ți crede de cuviință” ⁵⁷. Rezoluția Primăriei pusă pe aceasta cerere este: „*avînd în vedere că părinții, au luat parte la campania pentru independență, și nu dispun de mijloace, pentru a procura cărțile și îmbrăcămintea, necesare fiicei lor, care este o studentă silitoare a Facultății de Medicină, se acordă acesteia un ajutor de 200 lei”* ⁵⁸.

Grigore Calciu, absolvent al Liceului Unirea, se adresa la 30 octombrie 1907, primarului: „*sunt student la Facultatea de drept din București, intrînd printre primii. Am dat primele examene, reușind la toate cu bile albe. Sunt orfan de mamă și tată, și lipsit cu desăvârșire, de mijloace de trai, din care cauză, îmi este imposibil, a urma în continuare, studiile, fiind amenințat a rămîne pe drumuri.*

Vă rog, respectos, să binevoiți, a-mi veni în ajutor, cu o sumă ce veși crede de cuviință, pentru a-mi cumpăra, cărți pentru studiu, îmbrăcăminte și alte lucruri necesare” ⁵⁹. Primăria oferea tânărului student suma de 40 lei.

Anul 1909. La 9 aprilie 1909, Nicolae Dancu se plîngea primarului: „*încredințat că domnia voastră, dați o deosebită atenție, binelui general, mi-am luat îndrăzneala, să mă adresez, cu rugămintea, de a-mi permite, să vă comunic, situația fiului meu, Ion Dancu. Acesta este absolvent al Școlii Comerciale din Galați, promoția 1908, fiind clasat, primul din toți anii de studiu. Fiind, încurajat de aceste succese, am găsit mai folositor, ca pe lângă, cunoștințele căpătate în țară, să obțină, o calificare mai înaltă, într-o școala din străinătate, iar în acest scop, l-am înscris, la Academia Comercială din Berlin. Pe lângă întreținerea lunară, studiul înseamnă și suma de 600 mărci, pentru taxele școlare, ceea ce întrece cu mult, puterile mele financiare, și mă pune în imposibilitatea de a face față plăților.*

⁵⁷ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 24 / 1907, f. 146.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 165.

Încredințat, totuși, că și domnia voastră, nu veși face, decât a aproba, încercarea mea, lucru care m-a făcut să mă adresez, rugându-vă să-mi acordați un ajutor pentru a-mi susține fiul.

*Vă asigur, domnule primar, că, cu acordarea acestui ajutor, îndepliniți un act de cea mai mare dreptate, față de un tânăr, ce în curând va deveni un membru demn al societăți”*⁶⁰. Primăria oferea suma de 150 lei.

La 29 mai 1909, Nicolae Constantinescu se adresa primarului: *„fiind împovărat de o familie foarte numeroasă, compusă din opt copii, din care cinci, învață prin școli, și neavând, cu ce să le cumpăr, cărți și îmbrăcăminte, vă rog, respectos, să binevoiți, a-mi acorda, un ajutor în bani, din Casa Comunală”*⁶¹. Primăria acorda solicitantului suma de 30 lei.

În ziua de 21 august 1909, Ioan Mateescu se plânga primarului: *„fiind funcționar al instituției, pe care o conduceți, am un salariu de 162 lei care se pare că este insuficient, pentru a trăi modest. Nu am nici un fel de avere, nici locuință proprie, și sunt împovărat de o familie numeroasă.*

*În situația excepțională, în care mă gădesc, vin respectos, a vă ruga, ca apreciind starea mea materială, și ținând seama de dese circumstanțe, care îmi împovărează existența, să binevoiți, a dispune, să mi se dea un ajutor, din Casa Comunală, pentru procurarea de cărți și îmbrăcăminte la cei trei copii, ai mei, care merg la școală”*⁶². Primăria dădea solicitantului suma de 60 lei.

La 29 august 1909, Gheorghe Pralea se adresa primarului: *„sunt împovărat cu o familie numeroasă, încât, abia mai pot face față, traiului zilnic.*

Respectos, vă rog, în cazul, în care mai aveți, fonduri pentru binefacere, să binevoiți, a mă ajuta, cu o sumă ce veși crede de cuviință, pentru a procura cărți, pentru copii mei, ce sunt în clasa a

⁶⁰ *Ibidem*, dosar nr. 22 / 1909, f. 38.

⁶¹ *Ibidem*, f. 77.

⁶² *Ibidem*, f. 116.

V-a de liceu, și a IV-a primară. Cunosându-vă, bunătatea domniei voaste, cred că, prezenta cerere, va avea efectul la care mă aștept"⁶³. Primăria acorda suma de 40 lei.

La 30 august 1909, Nicolae Porumb, elev în anul al IV-lea, al Școlii Normale din Galați, se plângea primarului: „*sunt lipsit de orice mijloace de a-mi continua studiile. Părinții, sunt săraci și împovărați, de o familie numeroasă, așa că nu pot face față, necesităților de care am nevoie.*

Pentru aceasta, respectos, vă rog, să binevoiți, a-mi acorda un ajutor, pentru a putea procura, haine și cărți în vederea începerii unui nou an școlar"⁶⁴. Primăria dădea elevului, suma de 30 lei.

Anghelina Blană, văduvă, la 15 septembrie 1909, se adresa primarului: „*vin cu cel mai profund respect, rugându-vă, din adâncul sufletului meu, cu lacrimi în ochi, să ajutați, pe copilul meu Anița, elevă în clasa a II-a, cu cărțile necesare, căci eu sunt foarte săracă și nu le pot cumpăra*"⁶⁵. Primăria acorda suma de 30 lei.

În 28 septembrie 1909, Pachița Fundeanu, servitoare, se plângea primarului: „*am doi copii nelegitimi, și nu am decât forța brațelor mele, pentru a mă întreține. Cu doi copii, nu mă primește nimeni în serviciu, și acum sunt amenințată, în pragul iernii, să rămân pe drumuri, fără adăpost, hrană, haine.*

Cu lacrimi în ochi, implor ajutorul dumneavoastră, ca cel mai mic copil, numit Ioan Fundeanu, să fie primit, în clasa I-ea, la orfelinatul din Focșani, iar în caz contrar să fie întreținut de Primărie"⁶⁶. Primăria acordă suma de 20 lei.

Anul 1910. La 13 aprilie 1910, Ioan Mateescu se adresa primarului: „*având o familie compusă din șapte copii toți minori, doi în liceu, iar restul sunt în clasele primare, un băiat, este elev al Liceului Agricol din Roman. Din modestul meu salariu, de 80 de lei,*

⁶³ *Ibidem*, f. 119.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 135.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 164.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 157.

ce îl am ca copist la Percepția Fiscală, acum de sfintele sărbători ale paștelui, nu pot face față, cheltuielilor”⁶⁷. Primăria acorda solicitantului suma de 25 lei.

În 27 aprilie 1910, Gheorghe Pralea, funcționar, se plângea primarului: „sunt un slujbaș vechi, iar din leafa mea abia fac față, cheltuielilor mele zilnice, și chiriei la casă.

Vă rog, respectos, să binevoiți, a face să fiu ajutat, cu ce veți crede de cuviință, pentru a plăti, costul taxei școlare, pentru fiul meu Victor, care se pregătește în particular, pentru clasa a-IV-a, la Liceul Unirea”⁶⁸. Primăria ajută solicitantul cu suma de 30 lei.

În ziua de 8 septembrie 1910, Ion Cristescu se adresa primarului: „pentru întreținerea fiului meu Dumitru, în Școala de Agricultură din Râmnicu Sărat, ni se solicită, o dată cu începerea anului școlar, cheltuieli pentru cărți și îmbrăcăminte, iar dumneavoastră m-ați ajutat cu bani, și în anii trecuți.

Vă rog, domnule primar, să binevoiți, a dispune, să mi se acorde un ajutor în acest scop”⁶⁹. Primăria acorda suma de 30 lei.

La 16 septembrie 1910, același Ioan Mateescu, se adresa primarului: „având trei copii, în școlile primare, nu dispun de banii necesari pentru a le cumpăra cărțile și îmbrăcăminte pentru anul școlar în curs, vă rog respectos, ca apreciind, lipsa mea, de mijloace, să-mi acordați, un ajutor din Casa Comunală”⁷⁰. Primăria acorda suma de 30 lei.

Tot la 16 septembrie 1910, Ion Prisecaru, funcționar, se plângea primarului: „în vederea deschiderii anului școlar, având patru copii, care urmează diferite școli, și fiind constrâns, de mijloacele bănești, pentru procurarea cărților, apelez la bunătatea

⁶⁷ Ibidem, dosar nr. 29 / 1910, f. 54.

⁶⁸ Ibidem, f. 60.

⁶⁹ Ibidem, f. 196.

⁷⁰ Ibidem, f. 68.

*dumneavoastră, pentru a-mi acorda, un ajutor, pentru cumpărarea cărților”*⁷¹. Primăria acorda suma de 30 lei.

La 24 septembrie 1910, Profira Vasilianu se adresa primarului: *„având patru copii, dintre care, unul la Școala Comercială din Râmnicul Sărat, unul la Liceul Alexandru cel Bun din Iași, unul la Școala Normală din Buzău, și ultimul la Școala Profesională de Fete din Focșani, din mica mea pensie, abia pot să mă întrețin, și cu greu pot să le cumpăr cărțile, necesare învățării”*⁷². Primăria acorda suma de 50 lei solicitantei.

Anul 1911. La 31 ianuarie 1911, funcționarii publici Ioan Mateescu și Gheorghe Ionescu, se adresau, printr-o cerere comună primarului: *„vechi angajați ai Primăriei, totuși, din cauza lipsei de locuri, pentru avansare în funcție, ne aflăm într-o treaptă, inferioară, de retribuție față de colegii noștrii mai tineri. Noi suntem plătiți fiecare cu câte 300 - 350 lei pe lună.*

Fașa de insuficiența, salariilor noastre, a greutăților traiului, care pe zi ce trece se scumpește, noi nu avem alte resurse decât salariul nostru, care credem ca veți aprecia și dumneavoastră, că nu poate ajunge, pentru întreținerea, familiilor noastre compuse din șase, respectiv nouă copii.

*Vă rugăm, ca până la îmbunătățirea, soartei noastre, să binevoiți a ne acorda, un ajutor bănesc, al Casei Comunale, din fondul destinat copiilor săraci. Cu acești bani, vom procura, cele necesare studiului copiilor noștri, aflați în diferite școli, în deosebi, îmbrăcăminte și încălțăminte de care sunt aproape lipsiți”*⁷³. Primăria acorda suma de 50 lei pentru fiecare solicitant.

La 21 aprilie 1911, Titu Panaitescu, elev la Școala Comercială de la Salonic, Imperiul Otoman, se adresa primarului Theodor M.

⁷¹ *Ibidem*, f. 211.

⁷² *Ibidem*, f. 233.

⁷³ *Ibidem*, dosar nr. 25 / 1911, f. 3.

Bassarabianu⁷⁴ „neavând mijloace de a achita suma scadentă, pe anul 1910 / 1911 de 250 lei, precum și nici mijloacele, de transport pentru a mă întoarce în Focșaniul meu natal, sunt amenințat, să nu îmi pot lua diploma de capacitate.

Ca, copil al Focșanilor, vă rog să-mi dați, un ajutor din fondurile de care dispuneți, în valoare de 250 lei pentru taxele școlare, iar pentru a mă reîntoarce în orașul meu natal suma de 70 lei”⁷⁵. Primăria acorda elevului doar 250 lei.

La 17 mai 1911, Smaranda Rădulescu cerea primarului: „vă rog să-mi acordați un ajutor pentru fiicele mele, Aurelia și Maria Dimitriu, pentru a le procura cărțile, îmbrăcămintea, și șorșurile uniforme”⁷⁶. Primăria acorda suma de 30 lei solicitantei.

În 16 iulie 1911, Gheorghe Simionescu se adresa primarului: „fiind student la Școala Normală din Galați, am fost bolnav timp de un an, după cum dovedește, certificatul medical. Din această cauză, am fost eliminat, și acum doresc a urma din nou învășătura.

Vă rog, respectos, să binevoiți a-mi acorda un ajutor în valoare de 400 lei, pentru a cumpăra cărți, haine și pentru alte cheltuieli necesare”⁷⁷. Primăria acorda suma de 250 lei.

La 18 octombrie 1911, pensionarul Anastasie Pantelimon se adresa primarului: „fiind înconjurat de o numeroasă familie, iar din pensia ce o am, abia ajung să fac față cheltuielilor zilnice. Am patru copii, ce urmează cursul secundar, iar eu nu am banii necesari, pentru a le cumpăra cărțile trebuincioase, care costă foarte mult.

Vă rog, să binevoiți, a dispune, să mi se acorde, un ajutor pentru cumpărarea cărților, trebuincioase copiilor mei”⁷⁸. Primăria acorda suma de 10 lei.

⁷⁴ **Theodor M. Bassarabianu.** Primar între 16 martie 1911 - 4 martie 1914 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 220)

⁷⁵ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 24 / 1907, f. 19.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 27.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 67.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 120.

Anul 1912. La 26 aprilie 1912, Florica Popescu, studentă la Facultatea de Medicină din București, cerea primarului: „*am terminat cursurile și trebuie să-mi tipăresc, teza de doctorat în medicină, precum, să-mi achit taxele școlare, cerute de lege. Din păcate nu dispun de mijloace materiale părinții mei, fiind săraci*”⁷⁹. Primăria dădea tinerei suma de 200 lei.

În 3 mai 1912, Olga Leon, orfană, se adresa primarului: „*am nevoie de un ajutor de 50 lei, care împreună cu 30 lei de care am fost scutită, de Casa Școlilor, fac 80 lei cu care trebuie să plătesc, taxa școlară, pentru examenele de clasa IV, de liceu, din sesiunea iunie a. c.*

În această împrejurare, este cel mai bine, plasat, ajutorul care îl dați, unei fete orfane, în scop de studiu”⁸⁰. Primăria oferea tinerei liceene suma cerută.

La 3 octombrie 1912, Titu Panaitescu din Constanța, se adresa primarului: „*deși focșănean, fiu al actualului percepător, din orașul dumneavoastră, nu am avut onoarea, de a vă cunoaște. Din auzite, cunosc, sentimentele, nobile pe care le nutriți, și nu găsesc în orașul nostru, o ființă, cărea, să mă adresez cu mai multă încredere, ca dumneavoastră.*

Iată, pe scurt, despre ce este vorba: acum câteva luni, un tânăr sărac, dar inteligent și muncitor, Constantin Rădulescu, bacalaureat, al Liceului Unirea, din Focșani, a plecat cu un vas spre Anvers. Fiind, sărac, și fără mijloace, călătoria i s-a acordat gratis, prin bunăvoința, domnului director al Societății Maritime Române. Decis, a înfrunța toate mizeriile și suferințele, a plecat tânărul acesta curajos, și plin de încredere spre Liège, oraș în care urmează, a-și definitiva studiile.

Din cartea poștală, pe care mi-a trimis-o, am înțeles, mizeria și situația în care se află, acest tânăr, fără speranță, printre străini. Nenorocirea, a făcut ca eu să fiu, la începutul unei afaceri, și sunt

⁷⁹ *Ibidem*, dosar nr. 25 / 1912, f. 37.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 58.

foarte strâmtorat, căci altfel, l-as fi ajutat, cu suma necesară cu orice sacrificiu.

În situația aceasta mâhnit, de a nu putea face nimic, pentru el, m-am gândit, la dumneavoastră, singurul care l-ați putea salva. Nu îmi este nici rudă, nici măcar fost coleg de școală, ci doar un simplu cunoscut, și totuși, dacă aș dispune de bani, l-aș fi ajutat cu dragă inimă.

La apelu său, am răspuns, trimițându-i câte ceva, pentru a se întreține, dar lui îi trebuie însă 255 franci, pentru a putea plăti taxa școlară la facultate, și această sumă numai dumneavoastră, o puteți oferi dintr-un fond al Primăriei. Apelez la dumneavoastră, plin de încredere, că rugămintea mea, va fi ascultată.

Ajutați-l, domnule primar, ca pe un fiul al orașului, punându-i la dispoziție, mijloacele necesare, și prin aceasta veți, căpăta, pentru totdeauna, recunoștința, unui tânăr, dezorientat, aproape disperat, din cauza, mizeriei cel ameninșă, hotărât să-și pună capăt vieții, în caz că nu ar putea intra la facultate.

Fiți bun domnule primar, și ajutați, căci veți avea mulțumirea sufletească, de a fi salvat un tânăr, ce se află pe marginea prăpastiei.

Chiar dacă fondul de ajutor al Primărie, ar fi epuizat, Prefectura poate organiza, un bal, sau un spectacol de cinematograf, și așa s-ar putea salva viitorul acestui tânăr”⁸¹. La data de 12 octombrie 1912, Primăria sensibilizată de scrisoarea primită, trimitea tânărului student suma cerută.

Anul 1913. În 2 martie 1913, Smaranda Rădulescu, cerea primarului: „să acordați, o bursă, pentru fiica mea, Aurelia Dimitriu, elevă, în clasa a-VI-a, a Școlii Profesionale Numărul 1 din București. După cum știți, cursul inferior, la făcut la Focșani, obținând media 10, la absolvire, iar la concursul din septembrie 1912, a avut nota de intrare 8.92, actualmente, fiind una dintre cele mai bune eleve. Eu mai am, încă, un copil în clasa a- V-a la Școala Profesională din Focșani, și din păcate de abia pot să-i asigur traiul zilnic.

⁸¹ Ibidem, f. 115.

Vă rog, respectos, așa cum ați făcut-o și în alți ani, să mă ajutați, cu suma de 500 lei, anual, pe timp de doi ani, căci altfel, fiica mea nu-și va putea termina studiile”⁸².

La 2 septembrie 1913, Ioan Mateescu, se adresa primarului: „fiul meu Lucian, absolvent, al învățământului primar, dorește să urmeze cursurile Școlii Practice de Croitorie de la Iași, ca să-și formeze o carieră, și să se facă folositor societății, într-o meserie, care în prezent se află în mâinile străinilor, ce este neglijată de români.

Vin, a vă ruga, respectos, ca de la 1 octombrie și până la 1 aprilie, să binevoiți, a-mi acorda, un ajutor, sub forma unei burse”⁸³. Pentru această cerere, Primăria acorda suma de 100 lei.

Anul 1914. La 21 martie 1914, Mihail Ioan, absolvent, al Școlii de Croitorie din Iași, cerea primarului Nicolae Săveanu „am absolvit cursurile, la 1 octombrie 1913, și vin, prin aceasta, respectos, a vă prezenta, viile mele mulțumiri, dumneavoastră și onor Consiliului Comunal, pentru bursa ce ați, binevoit a-mi acorda timp de cinci ani.

Totodată, vreau să urmez și cursurile Academiei de Croitorie, din București, vă rog, să binevoiți, a-mi acorda, o sumă, cât veți crede de cuviință, din care să pot plăti taxa, de înscriere de 100 lei și să mă pot întreține în capitală”⁸⁴.

În ziua de 10 aprilie 1914, Ion Anghelescu se adresa primarului: „sunt împovărat de o grea familie, având patru copii toți la școlă, iar alte mijloace de subzistență nu am decât, pensia mea în valoare de 130,50 lei pe lună.

Vă rog, să-mi acordați, suma de 40 lei, cu care trebuie să plătesc, taxa școlară, pentru fiica mea Maria, ce dă examen în

⁸² *Ibidem*, dosar nr. 21 / 1913, f. 13.

⁸³ *Ibidem*, f. 87.

⁸⁴ *Ibidem*, dosar nr. 21 / 1914, f. 22.

particular, la Liceul Unirea din Focșani”⁸⁵. Primăria acorda 40 lei solicitantului.

La 24 septembrie 1914, Radu Damian, cerea primarului: „vă rog, să-mi acordați, anul acesta cărți, pentru fiica mea, Ecaterina, ce urmează clasa I-ea primară, la Școala Nr. 3 de Fete. Eu sunt om sărac, și împovărat de greutate, nu-mi da mâna, să în față, și acestui surplus de cheltuieli”⁸⁶.

La 27 noiembrie 1914, Adam Passan, elev inginer la Școala Națională de Poduri și Șosele București, se adresa primarului: „primul an de școală, l-am urmat cu mare greutate, neavând, mijloace suficiente, de întreținere și bizuindu-mă, pe ajutorul câtorva prieteni și colegi cu bani.

Acest ajutor s-a diminuat, din cauza împrejurărilor actuale, așa mă văd, în trista situație, când după un an și jumătate, mă văd nevoit să părăsesc cursurile, pentru care am sacrificat toată munca mea și ajutorul acordat de prieteni.

Mi-a rămas o singură nădejde, aceea, de a apela la dumneavoastră, cu rugămintea, să binevoiți, a-mi acorda, un ajutor, lunar de 50 - 70 lei pentru a efectua cheltuielile ce sunt necesare traiului”⁸⁷. Prin mandat poștal, Primăria trimitea studentului suma de 50 lei.

Anul 1915. Nicolae Marinescu se adresa la 20 aprilie 1915, primarului Ștefan Graur⁸⁸: „anul acesta, urmează, a da examenul de absolvire, la Școala Comercială din Galați, și cum sunt sărac, și orfan de tată, apelez la toată bunăvoința, dumneavoastră, rugându-vă, să-mi acordați, un ajutor bănesc, din care să pot plăti taxa școlară pentru examen”⁸⁹. Primăria acorda suma de 30 lei.

⁸⁵ Ibidem, f. 41.

⁸⁶ Ibidem, f. 115.

⁸⁷ Ibidem, f. 134.

⁸⁸ Ștefan Graur. Primar între 16 martie 1914 - 26 decembrie 1917 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 220)

⁸⁹ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 29 / 1915, f. 27.

La 7 iunie 1915, Grigore Ionescu, se adresa primarului: „sunt împovărat de o familie numeroasă, am opt copii, dintre care șapte la școală, iar ca mijloc de existență, nu am decât salariul, de funcționar al Primăriei, care o dată cu scumpirea, articolelor alimentare și a îmbrăcăminte, nu poate acoperi toate cheltuielile.

Vă rog, respectos, să binevoiți, a-mi acorda un ajutor, pe care veși crede de cuviință, pentru plata, internatului în orașul Iași, pentru fiica mea, Elena, în valoare de 150 lei”⁹⁰. Primăria acorda solicitantului suma de 100 lei.

În 9 septembrie 1915, Teodora Vladimir se plângea primarului: „sunt bolnavă, săracă, și am mai mulți copii, iar cu ajutorul bănesc al unei persoane caritabile, am trimis la Iași, pe fiul meu cel mare, Constantin, la examenul ce s-a ținut, pentru admiterea de elevi interni, la Seminarul Veniamin Costache. Grație silinței la învățătură, a reușit, la examen și a fost admis, dar din păcate nu dispun, de bani pentru a-i face uniforma ce trebuie la școală.

Vă rog, să binevoiți, a-mi acorda un ajutor, în scopul arătat”⁹¹. Primăria acorda suma de 80 lei.

Anul 1916. La 24 februarie 1916, Smaranda Rădulescu, al cărei soț Gheorghe, a fost funcționar la Caseria orașului Focșani, se adresa primarului: „vă rog, să-mi acordați un ajutor, pentru fiica mea, Eufrosina, elevă, în clasa a-VII-a, a școlii, A. Robescu din capitală, secția croitorie, întreținerea ei anuală, costând, 700 lei, plus cărți și îmbrăcăminte. Suntem săraci, iar de pe urma soțului meu, nu a rămas, decât o pensie de 28 lei, cu care îmi este imposibil să susțin, așa cheltuii mari”⁹².

În 2 mai 1916, Ion Manole cerea primarului: „din numărul de șapte copii, ce am sub îngrijirea mea, fețișca Sevastița, urmează să dea examen, în clasa I-ea la Liceul Unirea din Focșani, iar eu nu dispun de mijloace, pentru plata taxei de examen.

⁹⁰ Ibidem, f. 39.

⁹¹ Ibidem, f. 116.

⁹² Ibidem, dosar nr. 25 / 1916, f. 24.

*Cu respect, vă rog, să mi se acorde, un ajutor din Casa Comunală”*⁹³. Primăria acorda suma de 50 lei.

Anul 1917. La 24 martie 1917, Grigore Ionescu se adresa primarului: *„sunt împovărat, de o familie numeroasă, am șase copii de crescut, iar singura sursă de venit este salariul de funcționar al Primăriei.*

*Vă rog, să-mi acordați, un ajutor, din Casa Comunală, pentru a putea cumpăra cărțile, și îmbrăcăminte, ficei mele, Sevastița, care este în clasa a-II-a, la liceu”*⁹⁴. Primăria acorda suma de 100 lei.

În 6 mai 1917, Tudose Artenie, impegat în Administrația Financiară Putna, cerea primarului: *„am cinci copii, din care unul, în clasa, a-III-a de liceu, care a urmat regulat cursurile, iar, din cauza luptului, că nu am mai putut plăti taxele școlare, pe luna aprilie a fost exclus. Nu am posibilitatea, de a plăti, până se va stabili, soarta noastră, a funcționarilor care am rămas în voia sorții, și nu putem să ne asigurăm existența zilnică.*

*Vă rog, respectos, să-mi acordați, un ajutor, cât veți crede dumneavoastră de cuviință”*⁹⁵. Primăria acorda suma de 30 lei.

La 9 noiembrie 1917, Daniel Vasile, elev, se plângea primarului: *„părinții mei au încetat din viață, iar, eu nu am banii necesari, pentru a cumpăra cărți pentru școală, și ar fi păcat, să pierd, un an de studiu.*

*Vă rog, respectos, să-mi acordați, un ajutor, pentru a-mi procura cele necesare”*⁹⁶. Primăria acorda elevului suma de 30 lei.

La 15 noiembrie 1917, Ion Focșăneanu se adresa primarului: *„am patru copii în școli, din care unul la liceu, iar ceilalți în clasele primare. Vremurile prin care trecem sunt foarte critice, respectos,*

⁹³ *Ibidem*, f. 50.

⁹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 32 / 1917, f. 21.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 49.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 117.

vă rog, să binevoiți, a-mi da și mie un ajutor pentru procurarea de cărți”⁹⁷. Primăria acorda solicitantului suma de 30 lei.

În data de 30 noiembrie 1917, Sofia Macarie se adresa primarului: „am opt copii, dintre care, trei sunt la liceu, pentru care trebuie să plătesc, 210 lei pentru întreținerea în școală și nu am bani pentru a le cumpăra, cărțile necesare”⁹⁸. Primăria acorda suma de 50 lei.

La 5 decembrie 1917, Ecaterina Dancu se adresa primarului: „având soțul pe front, am rămas singură, cu patru copii, în școală, fără nici un mijloc de trai.

Vă rog, respectos, să binevoiți, a-mi da un ajutor, bănesc din Casa Comunală, pentru a cumpăra cărțile, fiului meu, Constatin elev, în clasa a-III-a primară”⁹⁹. Primăria acorda 50 lei.

Anul 1918. La 21 martie 1918, Gheorghe Ionescu se plângea primarului Alexandru Delladecima¹⁰⁰: „sunt împovărat, de o familie numeroasă, compusă din zece persoane, și sunt complet lipsit de mijloace financiare.

Vă rog, să binevoiți, a dispune, să mi se acorde, un ajutor, pentru cărți și îmbrăcăminte, fiicei mele Sevastița, elevă în clasa a-III-a de liceu, spre a nu întrerupe din această cauză cursurile”¹⁰¹. Primăria acorda suma de 40 lei.

În 6 septembrie 1918, Zoie Ionescu, văduvă, se adresa primarului: „mamă a nouă suflete, neavând cu ce cumpăra cărțile pentru patru copii, care sunt în școlile primare, iar unul în liceu, datorită faptului că am o pensie de 130 lei, ce nu ajunge pentru familia mea”¹⁰². Primăria dădea familiei suma de 50 lei.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 119.

⁹⁸ *Ibidem*, f. 128.

⁹⁹ *Ibidem*, f. 129.

¹⁰⁰ **Alexandru Delladecima**. Primar al Focșanilor între 27 decembrie 1917 - 15 octombrie 1918 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 220)

¹⁰¹ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 29 / 1918, f. 15.

¹⁰² *Ibidem*, f. 32.

La 13 septembrie 1918, Ecaterina Mincu, văduvă, mamă a șapte copii, dintre care cinci la școală, se adresa primarului: „*vă rog, respectuos, a-mi acorda, un ajutor, pentru cumpărarea cărților necesare, fiilor mei, fiind total lipsită de posibilități financiare*”¹⁰³. Primăria acorda suma de 50 lei.

În 26 septembrie 1918, Maria Săndulescu, se adresa primarului: „*împovărată de o numeroasă familie și fără, nici un sprijin, sunt lipsită, de orice mijloace materiale pentru a cumpăra cărțile, copiilor mei silitori, Ecaterina și Spiridon, ce sunt liceeni.*

Cu insistență, vă rog, să binevoiți, a contribui cu suma de 70 - 80 lei pentru cumpărarea cărților”¹⁰⁴. Primăria acorda suma de 50 lei.

Tot în ziua de 26 septembrie 1918, Maria Marvu, văduvă, se adresa primarului: „*cu doi copii minori, respectos, vă rog, să binevoiți, a-mi acorda, un ajutor, de 70 lei, pentru a putea procura cărțile trebuincioase fiilor mei ce sunt liceeni*”¹⁰⁵. Primăria acorda suma de 50 lei.

La 30 septembrie 1918, Nicolae Muscalagiu, cerea primarului: „*sunt bătrân și nu pot munci, pentru a întreține, familia mea, compusă din cinci membri.*

Vă rog, a-mi acorda un ajutor, bănesc, pentru a procura cărțile și îmbrăcăminte, fiului meu Gheorghe, elev în clasa a-III-a primară”¹⁰⁶. Primăria acorda 50 lei.

Anul 1919. La 31 mai 1919, Ecateriana Dancu, devenită între timp văduvă de război, se adresa primarului Savel Rahtivan¹⁰⁷: „*lipsită de orice mijloace, vă rog, a-mi acorda, un ajutor bănesc, în valoare de 100 lei, pentru a plăti taxa școlară, a fiului mei Neculai, ce*

¹⁰³ *Ibidem*, f. 33 .

¹⁰⁴ *Ibidem*, f. 38.

¹⁰⁵ *Ibidem*, f. 40.

¹⁰⁶ *Ibidem*, f. 41.

¹⁰⁷ **Savel Rahtivan.** Președinte al Comisiunii Interimare între 15 octombrie 1918 - 28 ianuarie 1919 și 2 decembrie 1920 - 29 ianuarie 1922. (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 220 - 221)

urmează, a se înscrie la examenul particular, din sesiunea, iunie a.c. la Liceul Unirea.

*Permiteți, vă rog, viile, mele mulțumiri, pentru acest act caritabil, și sper că nu voi fi refuzată, întrucât acest ajutor, este pentru fiul meu, ca să-și continue studiile”*¹⁰⁸. Primăria acordă suma de 100 lei.

În 4 iunie 1919, funcționarul Constantin Dumitru, cerea primarului: *„vă rog, să dispuneți, să mi se dea un ajutor bănesc, pentru a putea cumpăra cărți copiilor mei, eu fiind total lipsit de posibilități materiale”*¹⁰⁹. Primăria acorda solicitantului suma de 60 lei.

La 16 septembrie 1919, Ana Stoenescu se adresa primarului: *„soțul meu Stelian, a ocupat cu cea mai mare credință și onestitate, postul de portar al Tribunalului Putna. În ultima vreme, soțul meu a orbit, și nu ne-a mai rămas, nici un mijloc de existență, decât, chiria ce o încasăm de la o cameră mobilată. Familia este compusă, din trei copii minori, din care doi sunt la școală, iar eu nu am banii necesari, pentru a le cumpăra cărțile.*

*Apelez, la onorata dumneavoastră persoană, pentru a mă ajuta să cumpăr, cărțile”*¹¹⁰. Rezoluția primarului pe acest caz este: *„la stăruință, se vor da cărțile”*¹¹¹.

La 4 octombrie 1919, Cristache Petrov se adresa primarului: *„duminică 12 octombrie a. c. urmează să plec la București, cu una din fiicele mele, care este bacalaureată, pentru a se înscrie, la Facultatea de Medicină, dar, eu am o familie numeroasă, cu multe obligații și puține venituri. Fiica mea, se numește Elena, și a promovat bacalureatul, de anul trecut, când, eu eram în Moldova.*

*Vă rog, a-mi acorda, din fondurile Primăriei, un ajutor de 500 lei”*¹¹². Primăria acorda suma de 300 lei.

¹⁰⁸ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 30 / 1919, f. 14.

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 20.

¹¹⁰ *Ibidem*, f. 62.

¹¹¹ *Ibidem*.

La 7 decembrie 1919, Ecaterina Ionescu se adresa primarului Iorgu G. Poienaru „*absolvind cursurile Școlii Profesionale de Fete din Focșani, și dorind a face practică, la atelierele de croitorie, ale Ministerului Instrucțiunii Publice, din București, vă rog, să binevoiți, a dispune, să mi se acorde, un ajutor, pentru a-mi completa cele necesare cazării. Familia mea, are o situație materială grea, și doresc să-mi termin, cariera începută în croitorie, meserie care astăzi este în mâna străinilor*”¹¹³. Primăria acorda solicitantei suma de 300 lei.

În perioada cercetată, 1902 - 1919, Primăria Orașului Focșani, s-a preocupat de soarta elevilor și studenților săraci acordând acestora ajutoare substanțiale, chiar dacă aceștia învățau pe plan local, în țară sau străinătate.

¹¹² *Ibidem*, f. 81.

¹¹³ *Ibidem*, f. 118.

PE FRONTUL DE LA MĂRĂȘTI. DIN ÎNSEMNĂRILE UNUI OFIȚER FOCȘĂNEAN (APRILIE – IULIE 1917)

Dumitru Huțanu

După surprinzătoarea și entuziasta trecere a Carpaților din august 1916, cu succesele-i devenite efemere prin acțiunile ofensive conjugate ale armatelor Puterilor Centrale pe tot frontul românesc, cu tot eroismul și bravura ostașilor și ofițerilor ei, Armata Română a fost nevoită să se retragă, succesiv și prin lupte aprige, cedând dușmanului cea mai mare parte a teritoriului național.

Atacată dinspre vest, nord și sud, presărând câmpurile de luptă cu zeci și zeci de trupuri ale fiilor ei, Armata Română s-a repliat spre est, reușind, la sfârșitul anului 1916, să stăvilească înaintarea inamică pe aliniamentul Carpaților Răsăriteni, Siretului inferior și Dunărea maritimă.

A urmat, în iarna și primăvara anului 1917, perioada refacerii, reorganizării, instruirii și dotării trupelor sale cantonate în Moldova, singura provincie rămasă liberă și devenită simbolul speranței și salvării Țării și statului român. „*La sfârșitul lunii Iunie, refacerea militară și sufletească a României era săvârșită. Armata Română, renăscută ca pasărea Phoenix din propria ei cenușă, era nerăbdătoare să reînceapă lupta, de data asta în împrejurări mai bune decât în cele care o duseseră la dezastrul din 1916. Poporul întreg aștepta, plin de încredere, ceasul cel mare*”¹.

¹ Const. Kirițescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României 1916 – 1919*, Ediția a II-a Refăcută în întregime și mult adăogită. În 3 volume, vol. II, Editura Casei Școalelor, București, p. 413.

Cu marile ei unități militare, omogene acum organizatoric, ca inzestrare tehnico-militară și pregătire de luptă, cu soldații și ofițerii însuflețiți de hotărârea „*de a nimici dușmanul care cotropise țara și a elibera totodată teritoriul vremelnice aflat sub stăpânirea acestuia*”², „*Armata română era pregătită, într-o concepție strategică și tactică adecvată, pentru desfășurarea unor acțiuni ofensive și de apărare de amploare*”³.

Le-a fost hărăzit de istoria acestor meleaguri de îngemănare, la hotare, a celor trei provincii românești – Moldova, Muntenia și Transilvania – mărturie și argument de geneză, unitate și statornicie ale neamului veștitor într-un spațiu geografic cuprinzător de Carpați, Dunăre și Marea cea Mare „*să fie locul unde Româmul odihnit să-și adune din nou puterile și să se arunce cu mânia în suflul și cu pumnul ofelii asupra dușmanului care-i necinstise țara...*”

Invaziunea dușmană mușcase din munții și dealurile Vrancei, dar valul cotropitor se oprise, sfâșiat de putere, de-a curmezișul lor. Șase luni bariera ferecată a fost păzită cu sfințenie de ostașii noștri”⁴.

Aici, în Munții Vrancei și până la Oituz, de strajă rămăsese Armata a II-a, în permanentă confruntare cu inamicul, reorganizând frontul de rezistență și așteptare, fără a cunoaște liniștea și odihna, „*păstrând cu sfințenie postul de santinelă la porțile Moldovei refugiului, refacerii și revanșei*”⁵.

Îmbărbătarea, îndemnul, speranța și încrederea se regăseau în cuvintele adresate soldaților și ofițerilor săi de Majestatea Sa Regele Ferdinand, în Ordinul de zi din 1 Ianuarie 1917: „*Lumea întregă se uită la voi, iar țara se sprijină pe voi ca pe scutul ei; cu mine ea*

² General de brigadă ® dr. Constantin Ucrain, General de brigadă Gheorghe Dascălu, *Pe aici nu se trece*, Editura Pro Transilvania, București, 2003, p. 11.

³ Const. Kirițescu, *op. cit.*, p. 361 – 413; Generalul C. Găvănescul, *Epopoea română. Războiul nostru pentru Întregirea Neamului. August 1916 – aprilie 1918*, Serviciul Geografic al Armatei, Iași, 1918, p. 60 – 74.

⁴ Const. Kirițescu, *op. cit.*, p. 449 – 450.

⁵ *Ibidem*, p. 418 și urm.; Generalul C. Găvănescul, *op. cit.*, p. 76 – 78.

așteaptă să faceți zid din piepturile voastre, spre apărarea scumpei noastre țări, să duceți drapelele române spre izbândă!

Aduceți-vă aminte că luptați pentru pământul strămoșesc, pentru copiii și părinții voștri, pentru frații voștri de dincolo de hotare, că prin biruință le veți pregăti un viitor fericit! Ferdinand⁶.

În Armata a II-a, aici, la Mărăști și în Munții Vrancei, se regăseau și fiii acestor meleaguri, din Divizia a VI-a, Brigada 11-a, Regimentul de Infanterie 10 Putna și Regimentul 11 Artilerie⁷, ducând, în cele șase luni de pregătire a ofensivei, un adevărat război de poziție, cu viața zbuciumată de tranșee, plină de nesiguranță, primejdii, incursiuni inamice, lupte și tatonări continue, muncă asiduă, foame, boli, frig, instrucție, acceptată în numele țării, eliberării pământului strămoșesc, al împlinirii idealului pentru care România intrase în război⁸.

Etape hotărâtoare în reorganizarea Armatei a II-a s-a desfășurat în lunile mai – iunie 1917. La începutul lunii iulie, cu un corp ofițeresc valoros, experimentat pe câmpul de luptă, cu o trupă hotărâtă și dornică de revanșă și împlinire a misiei, sub comanda unui mare și talentat strateg și tactician, generalul Alexandru Averescu, Armata a II-a, avea acum un efectiv de 4.097 ofițeri și 150.708 soldați. În compunerea sa erau Corpul 2 Armată, cu Diviziile 6, 7 și 8 Infanterie, Divizia 1 Cavalerie și alte formațiuni neindividualizate. Frontul de luptă se întindea pe o fâșie largă de 37 km, între cota 703 (Bâtca Cărelor (la flancul stâng) și Irești (la flancul drept)⁹. Aproape toate formațiunile componente ale acestor mari unități militare se regăsesc, cu oameni și fapte, în paginile memorialistice ale tânărului ofițer focșănean Romulus Copcescu, comandantul Bateriei a 5-a, din Regimentul 11 Artilerie.

⁶ Constantin Căzănișteanu și colab., *Mărăști, Mărășești, Oituz. Documente militare*, Editura Militară, București, 1977, p. 1.

⁷ Const. Kirîțescu, *op. cit.*, p. 594 – 595.

⁸ Generalul C. Găvănescul, *op. cit.*, p. 76 – 77.

⁹ Petre Otu, *Mareșalul Alexandru Averescu, militarul, omul politic, legenda*, Ediția a II-a, Editura Militară, București, 2009, p. 166 – 167.

Dacă vârsta, de numai 20 de ani, prag de maturitate, confruntată pe neașteptate cu dramatica văltoare a războiului în care istoria l-a implicat nemijlocit, fără menajamente, s-a regăsit atât de expresiv conturată, cu efectul și reflexul evenimentului asupra conștientului și psihicului, acum însemnările tânărului ofițer focșănean sunt ale militarului maturizat de experiența trăită în campania anului 1916 a Războiului de Întregire a Neamului, de realitățile situațiilor prin care a trecut, de înțelegerea și acceptarea lor, de conștientizarea până la jertfă a datoriei ce o avea de îndeplinit.

Acum relatările cuprind în cea mai mare parte evenimente, date strict militare, cu scurte incluziuni subiective: simțăminte, dorințe, judecăți și evaluări personale. Însemnările aparțin nemijlocit zilelor și orelor de dinaintea și din timpul bătăliei de la Mărăști și din Munții Vrancei, dintre 9 – 20 iulie 1917*.

Firesc, trăindu-le, nu le redă doar ca enumerare, consemnare strict obiectivă; nu poate, le învăluie cu gândurile și simțirile sale, redându-le substanța și căldura umană, fără exaltare, într-o frază - două, mustinde de viață și înțelesuri.

Pornind de la această constatare, s-au selectat fragmentele care confirmă și redau **Însemnărilor de pe front** valoarea de document, de mărturie inedită și veridică a bătăliei de la Mărăști. Această valoare, izvodită din realitatea trăită de cel ce a consemnat-o, pentru cititor, chiar și pentru un avizat, se dovedește a fi, mai ales după scurgerea deceniilor, încă un suport al pătrunderii și înțelegerii sintezelor științifice ale istoriografiei românești și europene dedicate Primului Război Mondial și, în special, Războiului de Întregire a Neamului (1916 – 1919).

Cercetarea bibliografică, chiar redusă la doar o parte din vasta și diversificata literatură istorico-documentară a războiului, confirmă

* Datele calendaristice sunt pe stil vechi, gregorian. În România, stilul nou, actual, a fost introdus în 1919, însemnând adăugarea a 13 zile la data respectivă.

pe deplin adevărul și valoarea cuprinse în **Jurnalul de front** al focșăneanului Romulus Copcescu¹⁰.

*

* *

Marea confruntare, atât de mult dorită, se lăsa încă așteptată, deși undele ei împrăștiu atmosfera din juru-i.

Asemenea tuturor camarazilor săi, „*cu lopata într-o mână și cu arma în alta, muncind și luptând în același timp*”¹¹, a făcut ca frontul din Munții Vrancei și din zona Mărăștilor să fie trainic stabilizat, de netrecut. Se pregăteau viitoarele lupte pentru recucerirea Țării. Cu toți, deopotrivă, așteptau aceste lupte senini, cu speranță, cu

¹⁰ Vezi Const. Kirițescu, *op. cit.*; colonel Constantin Căzănișteanu și colab. *op. cit.*; General de brigadă @ dr. Constantin Ucrain, general de brigadă Gheorghe Dascălu, *op. cit.*, p. 182 - 196.; Generalul G. D. Mărdărescu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1918 - 1920)*, Editura Cartea Românească S. A. București, 1922; Gh. Romanescu, *Bătălia de la Mărășești*, în „*Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară*”, M. M. C., nr. 1, 1968; Petre Otu, *op. cit.*; Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, *România în Primul Război Mondial*, Editura Militară, București, 1979; Generalul C. Găvănescul, *op. cit.*; Vartan Arachelian, *Duminică, după infern, evocare istorică*, Editura Eminescu, București, 1983; Aurel Căpățână, *Zile de război. Note de campanie din războiul de reîntregire*, Editura Prietenii Cărții, București, 1998; N. Ciobanu, Vladimir Zodian, *Enciclopedia Primului Război Mondial*, Editura Teora, București, 2000; ***, *România în anii Primului Război Mondial*, Editura Militară, București, 1977; ***, *Istoria militară a poporului român*, vol. V, Editura Militară, București, 1988; General G. A. Dabija, *Armata română în războiul mondial (1916 - 1919)*, vol. I, Editura I. E. Hertz, București, 1936; Muzeul Vrancei, *Mărăști - Mărășești - Oituz. Ținut al jertfei și al Biruinței*, coordonatori: Gheorghe Buzatu, Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2007; Ion Pavelescu, Adrian Pandea, Eftimie Ardeleanu, *Proba Focului. Ultima treaptă spre Marea Unire. Dosare ale participării României la primul război mondial*, vol. I, Editura Globus, București, 1991; Mareșal Alexandru Averescu, *Notițe zilnice din război (1916 - 1918)*, cu 62 de ilustrații în text, Editura „Cultura Națională”, București, 1935.

¹¹ Generalul C. Găvănescul, *op. cit.*, p. 76.

o nedisimulată teamă că nu vor putea da Țării tot ce doreau sufletul și gândul: întreaga și neprecupețita-le viață.

Înarmați, instruiți, cu moralul și voința aproape de sublim, conștientizau că luptele vor fi pe viață și pe moarte, toți așteptau marea confruntare cu inima zvâcnind și cu hotărârea de a învinge sau a muri ¹².

„**Vineri 14 aprilie 1917.** Goldemberg a plecat la trenul de luptă al bateriei pentru ca să aducă muniții, căci e ordin să avem în permanență lângă fiecare tun 500 lovituri fără de cele din chesoane și de la trenul de luptă”. Intuiește: „Se vede că are de gând ceva generalul nostru. Măcar de ar avea!”.

Zvonul că locul generalului Alexandru Averescu, de comandant al Corpului de Armată, avea să revină generalului Macri îl bucură căci „e un băiat foarte « chic », îi place să audă toată ziua tunul, să tragă în Câmpuri, în Soveja [sate ocupate de inamic – n. n.], să-i hărțuiască în fine mereu. Așa om îmi place și mie”.

Un sergent din Regimentul 24 Infanterie „a prins doi nemți care veniseră să agațe niște afișe – proclame de rețelele noastre de sârmă. I-a pândit de după un copac, erau patru Bochi și a aruncat o grenadă în ei, unul a căzut jos, doi au șters-o târâș, altul a ridicat mâinile « kamarad, pardon ». L-a dus și l-a luat și pe rănit și i-a pornit spre divizie”.

Luni, 17 aprilie. Află conținutul manifestului german, răspândit de inamic ca răspuns „la o scrisoare aruncată de un aeroplan pe frontul de West” de trupele Aliaților.

Manifestul – răspuns suna „cam așa: « Românilor ! Vă mulțumim pentru știrile ce ne dați, însă asemenea bazaconii să le credeți numai voi. Ne spuneți că avem să murim de foame, nu e adevărat. De aceea v-am luat Muntenia, ca să avem și pentru femeile noastre.

Noi luptăm ca să ne apărăm țara, femeile și copiii noștri și nu luptăm cu banul ca Anglia și America, ci cu brațul. Dovada cea mai

¹² Vartan Arachelian, *op. cit.*, p. 68.

bună că suntem învingători pe toate fronturile e că pretutindeni luptăm pe teritoriu străin.

Cât pentru insultele ce aduceși Împăratului nostru, țineși-le pentru Regele vostru. Noi ne iubim Kaizerul și știm să murim pentru el. Mai bine v-ați gândi la propunerile de pace pe care vi le-am făcut din Decembrie trecut »”.

Manifestului îi răspunde scurt și compătimitor tânărul ofițer român, încrezător și sigur în victoria ce va să vie: „*Sărmani mesageri, n-ați avut noroc !”*”.

Notează apoi, în continuare: „*Se pare că încep pregătirile de ofensivă în sectorul nostru. Se fac depozite de munițiuni, de sârmă ghimpată, se construiesc drumuri”*, toate făcându-l să încheie: „*în fine, bucurie, să dea Dumnezeu !”*”.

Doar „*prietenii Ruși*” îl îngrijorează: „*mă îndoiesc nișel cu republica lor. Se ceartă, soldații nu mai ascultă de ofițeri, sunt partide noi, în fine, a venit prea devreme [republica – n. n.] la un popor care nu era pregătit pentru asemenea lucru”*”.

Marți, 18 aprilie 1917. De la ora 13 până la ora 16 a lucrat la „*un croquis ce ni se cerea de la Divizie*”. Era o schiță „*de toate forțele ce are în față divizia noastră: Reg.[imentul] 54 german, Reg.[imentul] 20 german, Reg. 14 Husari, Reg. 7 Husari și 2 Husari austriece*”. Atâta desfășurare de forțe nu-l sperie, din contra: „*Vai de capul lor ce o să păfească !”*”.

Acalmia de pe front este întreruptă de sporadice acțiuni inamice, de cele mai multe ori cu răsfrângeri asupra-le: „**Joi 20 aprilie.** *Astă noapte a fost o luptă aprigă pe dreapta, a început la ora 9 cu împușcături, granate, clămpănit de mitraliere și cu artilerie. Probabil Dniștii au avut mâncărimi în spinare, dar au fost, cred, bine scârpinați (s. n.)”*”.

Creșterea capacității de acțiune prin sosirea unor noi unități îi dă un plus de încredere în reușita ofensivei ce se prefigurează: „**Sâmbătă 20 mai.** *Divizionul [al] treilea a venit azi pe poziție iar lângă noi a venit umul din [Regimentul] 4 Artilerie, ceea ce face ca pe frontul Diviziei a 6-a să avem 12 baterii de 75 mm, 2 de 105 mm., 1 de 60*

120 mm, 1 de 63 mm și 3 de 53 mm. Totalul gurilor de foc este doar de 80 ceea ce vine pentru batalion de infanterie șase tunuri, lucru suficient. Ar mai trebui câteva tunuri grele de 150 și 120 mm și nu ar mai fi nevoie de nimic. **Să poștească Bochi ! Mi-nchipui ce ar fi când toate bateriile astea deschid focul !** (s. n.)”.

Scurtele tatonări ale inamicului, încercări de a slăbi cât de cât forțele românești, se îndesesc: „**Vineri 26 mai.** Miercuri seara, D-nii Bochi au atacat și la noi, însă au mâncat o scărmăneală de le-o trece pofta. A tras bateria noastră cum știe ea să tragă la necaz până la 11 ½ noaptea. Eri seara au atacat în dreapta însă nici acolo nu le-a ieșit nimic, au lăsat o mulțime de morți, 14 prizonieri și două mitraliere”.

Apropierea ofensivei devine o certitudine, au primit ordine și obiective precise. Consemnează: „În curând o să înceapă ofensiva, din cele ce am auzit până acum s-a hotărât totul! Va fi un bombardament strașnic, vom da un atac demonstrativ între [cotele] 779 și 772 iar atacul decisiv se va da la cota 711 – 731 pentru cucerirea drumului ce duce la Câmpuri. În caz că ajungem într-o zi obiectivele indicate, ne dirijăm spre Vidra, peste munși și învăluim linia Odobești – Focșani. Odobeștii chiar e sub bătaia și focul artileriei ruso - române care a bombardat gara și localitatea Odobești”.

Febra pregătirilor pentru ofensivă se resimte pe întreaga linie a frontului. O surprinde în notațiile din **29 mai**: „Din ce în ce se vorbește de ofensivă, se fac lucrări și se îngrămădesc mijloace și mai ales artilerie: 10 baterii de calibrul 75 – 120 [mm] și 3 de 53 și 57 [mm] pentru o divizie e ceva”. În ce privește bateria pe care o comandă: „Am îngropat cablul telefonic în pământ, am făcut o galerie peste prăpastie, îngroșăm blindajele la tunuri. În sfârșit, cred că luna Iunie va fi cea din urmă în care vom avea programul cel vechi, căci în Iulie o să ne mișcăm cu siguranță”.

Nu se înșela, presupunerile aveau să se confirme la începutul lunii Iulie. Cu o bucurie lăuntrică care răzbate dincolo de cuvinte, consemnează și înaintările în grad ale superiorilor săi, unii și prieteni

apropiați: „*Pe Butunoiu l-a făcut colonel, pe Ionașcu și pe Martoc căpitani, pe Dimitriu și Craifeleanu maiori*”.

Atmosfera și starea morală, indisciplina, debandada și nesupunerea, atitudinea defetistă care cuprinseseră armata rusă de pe frontul românesc creau dificultăți serioase în aplicarea planurilor ofensive ale Marelor State Majore rus și român. Situația o surprinde cu amărăciune: „*Luni 5 iunie. Ofensiva noastră s-a amânat iar, probabil din cauza Rușilor...*”. Sperața o regăsește și în concentrarea trupelor pe frontul Armatei I-a, de la Nămolosa – Siret: „*Divizia 7-a a plecat la Barbași sau pe Siret, unde mai sunt diviziile 5-a, 9-a, 13-a și 14-a, cu o numeroasă artilerie grea.*”

Poate așteptarea noastră nu va mai ține mult și cred că nu e departe ziua când ne vom mișca. (s. n.)”.

Cunoașterea în mare a structurii întregului front românesc, cu desfășurarea forțelor Armatei I-a și Armatei a II-a de-a lungul său, a obiectivelor stabilite în acest moment crucial al istoriei noastre, îi permite intuirea, evaluarea și emiterea unor supoziții tactice și strategice apropiate mult de viziunea și concepția Marelor State Majore care au elaborat planurile bătăliilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz pentru vara anului 1917.

O probază prin însemnarea din **7 iunie 1917**: „*După cum se prezintă dispoziția trupelor, cred că [ofensiva] va avea loc printr-un atac simultan la ambele aripi române, după un violent bombardament al centrului rus; iată de ce cred așa: între Siret și Galați se concentrează diviziile reorganizate din Armata I-a, de la Suraia și până în fața Odobeștilor rămâne o armată rusă, dacă nu mă înșel a 4-a, iar de acolo până la Oituz e Armata 2-a, a noastră; extrema dreaptă a Armatei 2-a e formată din divizia 8-a, cu renumele « de fier ». Poziția actuală chiar a acestei divizii este cam învăluitoare față de armatele inamice care se reazemă pe acest punct, pe masivul puternic Măgura Cașimului [cota] 1167, unde ai noștri dețin o bucățică.*”

Dacă această divizie ocupă muntele, creasta Măgurii Cașimului ține sub focul său însuși Valea Cașimului, din linia de

retragere inamică; dacă împinge atacul său mai departe, cade rând pe rând pe liniile de retragere a forțelor [inamice – n. n.] din fața noastră până spre Soveja și atunci e momentul înaintării noastre.

*Până atunci vom atrage probabil atenția inamicului printr-un bombardament strașnic de artilerie. Dacă atacul dat în condițiile de mai sus reușește, Divizia 8-a va forma poate trupa care va invada din nou Transilvania, pe când a noastră [Divizia 6-a – n. n.] va lua ca obiectiv Vidra, executând ea însăși o încercare, în felul Diviziei 8-a, pentru a tăia trupele inamice din valea Zăbalei iar de acolo învăluind linia Odobești – Focșani. **Dar până acolo numai cei ce vor avea noroc mult vor ajunge** [conștientizarea dimensiunii jertfelor umane – s. n.] .*

Probabil în dosul armatei ruse va fi o rezervă compusă din divizii românești, ca a 10-a și a 15-a și poate o divizie de cavalerie și corpuri de cavalerie rusă; probabil că armata noastră [Armata a II-a – n. n.] va fi întărită cu contingentele de români transilvăneni, foști prizonieri în Rusia, din care au sosit la Iași primul contingent, cu ofițeri cu tot, iar acțiunea Armatei 2-a va fi sprijinită de diviziile ruse de la dreapta ei, chiar cu artilerie, în prepararea atacului.

Cam în modul acesta văd eu posibilitatea mișcării noastre.
[s. n.]”.

*Vestea sosirii și depunerii jurământului primului batalion de voluntari transilvăneni, foști prizonieri în Rusia, ajunsese și în Munții Vrancei. Faptul entuziasmase conștiința românească de pretutindeni. Aflat în prima linie, față în față cu dușmanul, rezonând, tânărul ofițer focșănean notează: „**Vineri, 9 iunie.** Toată lumea sărbătorește sosirea primului batalion ardelean, o mie de oameni cu ofițerii lor. Au venit de bunăvoie să lupte sub tricolorul nostru și cu multă bucurie i-au primit ieșenii. Au jurat pe drapelul nostru zdrențuit că vor muri voluntari până la unul pentru realizarea visului lor milenar, al alipirii la patria mamă. Regele a primit defilarea lor și acum vor fi supuși*

unei perioade de organizare și de instrucție, după care vor pleca pe front. Alte legiuni vor urma căci numărul lor e de 13.000”¹³.

Zilele de relativă acalmie sunt îmbibate de permanenta atmosferă a războiului. Dacă jos, în tranșee, predomină încordata așteptare, sus, în înaltul cerului, se luptă: „În fiecare dimineață, de la 5 ½ și la 8, avem spectacole aeriene gratuite, baraje de fum roșu, negru și alb, aeroplane cochete românești și franceze care-și bat joc de mânia buldogilor nemțești; aeroboche [avioane germane – n. n.] cu coada ca de pește, cenușii și greoaie, care se topesc sub pânzele de nori, ca să apară iar urmărite de șrapnelele noastre, întâlniri între păsări [avioane – n. n.] rusești și austriece; în câteva secunde se despart fiecare în direcții opuse, pe când mitralierele țacănesc departe în văzduhul albastru; acesta e programul cu varietăți de număr și intensitate.

Noi, tunarii, le urmărim cu ochii făcând aprecieri și asupra tragerii Bochilor sau glume pe socoteala lor; infanteriștii privesc din tranșee cu inima strânsă, căci au căpătat un mare respect pentru arma artileriei; așa trece vremea. Din dreapta, din stânga și din față tunurile mugesc mereu, ocupate cu regularea pașapoartelor celor ce vor trece azi în paradis [în lumea de dincolo – n. n.]”.

Veștile sosite de pe frontul Armatei I-a îl bucură: „Am auzit cu plăcere veștile date de căp.[itan] Darie Rădulescu cu privire la Armata I, comandată de gen.[eralul] Cristescu și la gurile de foc, multe și mari, venite din Anglia și Franța, la numărul mare de regimente ce treceau pe front, păstrând o discreție absolută asupra locului de plecare, de destinație și al numărului regimentului.

Sunt semne bune astea toate ! (s. n.)”.

Inamicul mai trebuia „scărpinat” din când în când. Și o fac ei, artileriștii: „**Vineri 23 iunie.** Ieri dimineață am bombardat satele Câmpuri, unde se semnalase un tren inamic și Gura Văii, ceea ce a atras o vie acțiune de artilerie care a durat până la 3 dupăamiază. La prânz, Bochii au aruncat un potop de obuze de 105 mm și de mine

¹³ Ibidem, p. 78 – 83.

înverfer spre cota 711, la reg.[imentul] 11 infanterie, noi le-am răspuns din belșug ca să nu rămână fără răspuns și la urmă totul s-a liniștit”.

Gata ! Armata română e pregătită de marea confruntare. Planurile ofensivei de la Mărăști fuseseră sintetizate și precis conturate prin Ordinul de operațiuni nr. 1638 din 20 iunie 1917, semnat și transmis marilor sale unități de comandantul Armatei a II-a, generalul Alexandru Averescu și șeful de Stat Major, generalul Gheorghe Mărdărescu¹⁴. La rândul său, generalul Nicolae Arghirescu, comandantul Diviziei a 6-a, elaborează și trimite trupelor din subordine Ordinul de operație nr. 8932 din 30 iunie 1917. Potrivit Ordinului, Divizia a 6-a avea sarcina de a ocupa, cu stânga sa culmea Fântâna Puturoasă – Poiana Încârcătoarea, „*pentru a permite Diviziei 3 de la stânga sa, să înainteze și să ocupe la început dealul Mărăști și apoi dealul Teiș*”. Cu dreapta sa, Divizia a 6-a va rămâne în defensivă pe sectorul cotei 711, inclusiv Poiana Nicora, „*căutând să străpungă frontul inamic pe culmea Fântâna Puturoasă între cota 600 și 630*”¹⁵. Orice clipă poate fi momentul declanșării: „**Duminecă 2 Iulie.** *Am trăit o săptămână de pregătiri înfrigurate de ofensivă, de nerăbdare pentru ca totul să înceapă mai curând.*

Bateria noastră face parte, împreună cu un divizion din reg.[imentul] 17 obuziere și cu o baterie din reg. 12 artilerie, din grupul demonstrativ cu reg. 10 [Regimentul 10 Putna Infanterie – n.n.] și [reg.] 7 vânători.

De la cota 731, spre stânga, la Răcoasa, este o îngrămădire uriașă de forțe și mai ales de artilerie; totul s-a terminat, trăsurile sunt echipate, hrana de rezervă s-a împărțit, oamenii s-au împărțit și mărturisit (de preotul unității – n. n., s. n.). Așteptăm numai ordinul când să începem: la noapte, mâine în zori. În orice caz, săptămâna asta e hotărâtoare pentru ca să facem loc celor ce vor cuceri Focșanii (ocupat de inamic – n. n.)”.

¹⁴ Constantin Căzănișteanu și colab., *op. cit.*, p. 58 – 63.

¹⁵ *Ibidem*, p. 63 – 64.

Stăpânit de emoțiile a ceea ce urma să trăiască, a doua zi notează: „**Luni 3 Iulie. Sunt în așteptare, toată noaptea m-am frământat, tresărind și trezindu-mă la fiecare șgomot. Nu se poate să nu vină ordinul astăseară sau la noapte. Am trimis bagajele la trenul de luptă, jos. Nicolae (ordonanța sa – n.n.) e echipat și gata de luptă, are mult curaj și multă încredere, de altfel ca toți soldații noștri care au jucat, au chiuit și au cântat astă noapte până la 11**”.

Trece la informații militare: „**Bombardament puternic spre Cașin de dimineață, și sbârânit de aeroplane. La Siret și între Galați și Nămoloasa se pregătește o mare acțiune. La aripa stângă, grupul generalului [Eremia] Grigorescu, fostul nostru comandant [la Oituz, toamna și iarna 1916 – n.n.] cu diviziile 7-a, 12-a, 16-a și, pe cât se aude, cu o divizie sârbă; la centru sunt rușii care au trupe proaspete, gata să lupte, iar de la Nămoloasa spre Focșani este Armata 1-a cu generalul [Constantin] Cristescu.**

Cei dintâi vom ataca noi, Armata a 2-a pentru a atrage aici [Mărăști și Munții Vrancei – n.n.] toată atenția inamicului și cât mai multe forțe și apoi va ataca Armata 1-a cu rușii.

Bateria mea are cinstea de a deschide cea dintâi focul împreună cu bateria 4-a din reg. 17 obuziere și cu 1-a reg.11 artilerie. Bombardamentul ține două zile și două nopți.

Afară e un concert grozav de tunuri și aeroplane. Misunea noastră este de a cădea în Valea Putnei și la N.(ord) de Odobești. În orice caz, de acum vor fi lupte o lună sau două în șir căci s-a terminat perioada de acalmie”.

O frântură de gând i se îndreaptă spre Focșani și la cei rămași în orașul ocupat. Psihic e pregătit pentru orice situație: „**E foarte posibil să se ia Focșanii din primele zile, unii au și făcut pariuri, eu așifî mulțumit să fie al nostru la sfârșitul lunii. O să-l trimit de îndată pe Gheorghe cu scrisorile sau, de va fi să cad în luptă, tot el le va duce pe toate acasă”.**

Tăria morală – arma de căpătâi a soldatului român în Războiul Întregirii – atinsese sublimul. Iată confirmarea: „**Ce natural mi se pare acest moment important! Poate că mulți dintre cei pe care i-ai**

cunoscut vor pieri, nu știi ce și se poate întâmpla, ce uragan de foc se va deslănțui în jurul tău și, cu toate astea, aștepti cu nerăbdare chiar să vezi ce va fi, ce o să se întâmple!”

la cunoștință îndeaproape de misiunea ce revenea divizionului și bateriei sale de artilerie: „*Am citit ordinul de luptă pentru artilerie la Trestioreamu, se așteaptă numai un cuvânt: «începeți». Sectorul dintre [cotele] 670 și 731 e bătut îngrozitor de artileria noastră. Câte opt baterii, și șase în cel mai puțin caz, fac concentrări de foc asupra unui punct. Noi avem concentrări de foc pe [cota] 772, pe Poiana Cîreșului și pe Drăgan. În afară de asta avem și alte obiective demonstrative, atât ziua, cât și noaptea. O să fie o frumusețe! Cei din Divizionul I au latitudinea de a trage până când vor face breșă în rețelele de sârmă inamice. Obuzierele regimentului 16 au rol important, distrugeri de mitraliere și de observatoare, de adăposturi și cazemate”.*

Gânduri, neliniști, frământări, sugerate doar în câteva rânduri, îl apasă: „*Dacă se iau Focșanii, apoi poate să țină războiul cinci ani! Ce egoist! Numai Focșani? Toată țara noastră și să-i vedem încă odată pe ai noștri.*

Sunt foarte neliniștit, parcă ași fi bolnav. O fi din cauza neodihnei sau e vreo presimțire rea? Se poate și asta! Nu-mi găsesc locul nicăieri, m-apasă un fel de greutate pe cap, am fiori. De ce nu vine ordinul, să isprăvim odată cu tot! E cald și bate vântul... Sunt obosit de tot, nu pot însă să mă liniștesc”.

Citește în fugă Ordinul de operații al comandantului Diviziei a 6-a, generalul Nicolae Arghirescu, reține un fragment cu rezonanțe adânci în conștiința-i de oștean și român și așterne o pagină antologică de memorialistică a războiului: „**Marți, 4 Iulie 1917.** Am văzut ordinul de operații cu nr. 8932. N-am putut însă până acum decât să-mi arunc ochii asupra lui, citind numai atât: « Inamicul ocupă linia indicată în croqui-ul alăturat. În scop de a înlesni trupelor ruso-române străpungerea frontului inamic în direcțiunea Nămolosa, trupele noastre (ale Armatei a II-a – n.n.) vor ataca atrăgând și immobilizând un cât mai mare număr de forțe inamice. Armata II-a va ataca

înaintând cu hotărâre, pentru a trece în Valea Putnei », cam puțin am văzut, însă frumos ! (s. n.)

După o lungă așteptare de luni, trecute în hărțuieli cu dușmanul, după reversurile soartei, suntem iar în picioare, puternici, mult mai pregătiți decât înainte, gata să-l [dușmanul – n. n.] aruncăm afară și să-i dăm lecția cuvenită.

.....

Câți ofițeri și soldați, pe care i-am văzut și i-am cunoscut așa de bine în cursul celor patru luni decând stau cu ei, nu vor mai fi peste câteva zile! Și sunt sigur că și dâșii privesc și așteaptă cu seninătatea fatalistului ceasul când, mânați de glasul vijelios al trompetelor care sună atacul, se vor azvârli cu capul în piept și cu baioneta înainte în iadul de unde svâcnesc trombele de pământ al obuzelor și clămpănitul mitralierelor cu strigăte de ura!

Câte mame bătrâne vor plânge și vor aștepta cu mâna strașină la ochi în pragul porții întrebând pe cei întorși!

Câte fete-și vor înăbuși suspinele și vor plânge singure, în tăcere, un vis risipit!

« Trebuie » este răspunsul luptătorului la « pentru ce » al durerilor lui. Trebuie, și pentru noi trebuie să ne batem, să suferim, să învingem sau să murim. (s. n.)”.

Profită de răgaz și continuă cu date și situații specifice pregătirii liniei frontului din zona Vrancei. Acțiunea, ca atare, se regăsește reflectată, în strictă determinare cu scopul și dimensiunea tematică în zeci de volume și studii ale istoriografiei Războiului de Întregire a Neamului.

Însemnările locotenentului Romulus Copcescu, făcute în zilele desfășurării evenimentelor aduc precizări, oferă informații inedite, amănunte, situații dintr-o secțiune a frontului delimitată de sectorul de acțiune al Diviziei a 6-a și al celorlalte unități militare din zonă.

Acestea cuprind implicit valențele documentare și științifice atât pentru istoriografia vrânceană cât și pentru aceea națională. Îmbibate și revigorate cu substanța umană scursă din pana participantului nemijlocit la evenimentele care-i marcau ființa clipă

de clipă, ceas de ceas, zi de zi, acestea rezonează amplu și emoțional în conștiința oricărui cititor de peste veac.

„*Trenurile de luptă – își continuă el însemnarea zilei – sunt inhămate și împachetate, trenurile regimentare au venit mai aproape, postul de comandă al generalului [Al.Averescu – n. n.] este pe pârâul Secu, spre cota 451, unde are un adăpost blindat foarte tare ... În spatele nostru, pe valea pârâului Ursoaia stau în rezervă regimentul 8 Vânători și un batalion din regimentul 7 Vânători, în plus campania de mitraliere a diviziei [a 6-a – n. n.].*

Tot frontul nostru, al Brigăzii 11 Infanterie este garnisit cu mitralierele regimentului 10 Infanterie și cu un batalion din 7 Vânători. La Bradul lui Soare sunt două companii din reg. 10 A.[rtilerie], 1-a și 2-a și două din 7 Vânători (7-a și 8-a) plus o companie de rezervă.

La Coada Vacii Baba (772), unde e drumul mare spre Câmpuri, sunt alte două companii din 10 [Reg. 10 Infanterie Putna – n. n.] alte două companii din 7 Vânători, o companie de mitraliere și o secție de mortiere de tranșee.

Acestui sector îi sunt afectate bateria 5-a / 11 [Reg. 11 Artilerie – n. n.], bateriile 3-a și 4-a / 17 ob. [Reg. 17 Obuziere – n. n.], bateria 6-a / 12 art.[ilerie], sub comanda maiorului Crassu, iar sectorul sub comanda colonelului Macri.

Sectorul I de atac, bateriile 1-a, 4-a și 6-a din 11 art.[ilerie], un batalion din reg.24 inf.[anterie], comandant de artilerie, lt.[locotenent] col.[onel] Butunoiu.

Sectorul II de atac. Subsectorul I, Regimentul 12 Cantemir și două batalioane din 24 inf.[anterie], bateriile 5 / 12 art.[ilerie], 2-a și 3-a din 11 art.[ilerie]. Comandantul artileriei subsectorului, maior Dimitriu.

Subsectorul II de atac: Reg. 11 Siret, bateriile 7-a, 8-a și 9-a din 11 art.[ilerie]. Comand.[antul] Sectorului, lt. col. Botez, comand.[antul] artileriei, maior Craifeleanu. Comandantul sectorului de atac colonel Stoenescu, com.[andantul] Brig.[ăzii] 12 inf.[anterie], comandantul artileriei, lt.col.Constantinescu, comandantul artileriei

grele scurte lt. col. Săndulescu, comandantul reg. 16 obuziere, cu bateriile 1-a și 2-a din 16 obuz.[iere] și 3-a și 4-a din 7 ob.[uziere]. Comandantul artileriei grele lungi, maior Rizescu, cu 3 baterii din reg. 3 art.[ilerie] grea.

Divizia 3-a atacă și dânsa întreagă la stânga noastră. Obiectivul prim al nostru: dealul Fântâna puturoasă; pentru Divizia 3-a satul Mărăști și dealul Teiului. Obiectiv de a doua ordine: pentru noi dealul Babei, pentru divizia 3-a înălțimile de W[est] de Mărăști și satul Câmpurile”¹⁶.

Ca o prefigurare a zilelor de foc, de avânt, de vitejie și jertfă ale bătăliei de la Mărăști, redăm, selectiv, însemnările din trei zile premergătoare declanșării ofensivei.

„**Miercuri, 5 Iulie.** Bochii s-au apucat și au bombardat Pralea de la 10.30 la 12, trăgând când spre regiment, când spre brigadă, când spre divizie. Ca răspuns, cinci baterii au bombardat tranșeele lor iar bateria noastră a bombardat Câmpurile de Sus, unde e ștabul (comandamentul – n. n.) diviziei 218-a germană”.

Joi, 6 Iulie. Au bombardat Pralea de i-au smintit și au făcut de au evacuat-o ai noștri. Bochii au atacat între (cotele) 670 – 671. Cerul era roșu și violet de rachetele bochilor, pârlăiau armele și grenadele și mugea tunul. A tras bateria 1-a și 2-a de la noi, 1-a și 2-a de la 16 obuziere și din divizia 13.

Sâmbătă, 8 iulie. De azi dimineață, la 5, Bochii au început să bombardeze cu mortiere, obuziere de 105 [m. m.] și tunuri tranșeele dintre [cotele] 703 – 772, au ținut-o cu o intensitate până aproape de 6, au dat drumul la infanterie, au tăiat rețelele de sârmă, au luat prizonieri tot postul, vreo 25 – 30 de oameni, cu un ofițer și au plecat nesupărați, căci domniile mari dormeau, nu se deranjau iar noi, deși eram gata să tragem, n-am putut fără ordin de sus, cu amenințarea de a fi traduși în fața consiliului de război.

¹⁶ Const. Kirițescu, *op. cit.*, p. 594 – 595; Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ioan M. Oprea, Paul Oprescu, *op. cit.*, p. 279 – 281.

Ofensiva nu se reia, nu se face nimic, se demoralizează armata, pier cei de acasă, capătă dușmanii și mișeii curaj și iată rezultatul frumos... ”.

Firească și justificată revolta oșteanului care aștepta de atâta timp și cu ardoare clipa cea mare a declanșării ofensivei. De acolo, din munți, el n-avea cum să știe că „*domnii cei mari*”, comandanții Armatei Române, nu dormeau, că ceea ce-și doreau toți, din linia întâi, era păstrat într-un mare secret, chiar sub amenințarea supunerii în fața judecării Consiliului de război.

Avea să înțeleagă a doua zi:

„Duminică 9 iulie. S-a început ofensiva !”¹⁷

„Ura, și cu Dumnezeu înainte (s. n.)”

Așa își începe pagina dedicată zilei. Ulterior, în 1918, când își recitea însemnările, nota deasupra: „**Mărăști, zi de glorie !** (s. n.)”.

„*În fine, ziua mult așteptată începe. Zi mare, căci este în joc reputațiunea Armatei sau, cel puțin, a valorii soldatului român – nota generalul Alexandru Averescu. Am însă ferma încredere în succesul trupelor noastre pe frontul Armatei mele. Sunt convins că acțiunea care începe azi va fi pentru soldatul nostru un titlu de glorie și pentru țară de mândrie*”¹⁸.

Din respect pentru cel ce a așternut pe hârtie, acolo, pe front, cuvinte-mărturie, cuvinte-document, din respect pentru cititorul de azi care mai regăsește în ființa-i rezonanță la trecut câteva corzi ale sufletului și conștiinței sale de român ce vibrează la parcurgerea lor, redăm însemnările din această zi și din următoarele fără intervenții prea multe, doar cu speranța că cercetătorii și istoricii Războiului Întregirii le vor putea înșirui printre mărturiile acestui unic și definitiv moment al existenței țării și neamului.

¹⁷ Pentru Bătălia de la Mărăști, vezi: Const. Kirîțescu, *op. cit.*, p. 449 – 489; Vartan Arachelian, *op. cit.*, p. 116 – 119; 122 – 130, 233 – 234, 237 – 238; Petre Otu, *op. cit.*, p. 180 – 182; Constantin Ucrain, Gheorghe Dascălu, *op. cit.*, p. 13 – 18; *România în Primul Război Mondial*, p. 281 – 285; Generalul Constantin Găvănescu, *op. cit.*, p. 81 – 85.

¹⁸ Mareșal Alexandru Averescu, *op. cit.*, p. 169 – 171.

„Astă noapte – își continuă însemnările – am respins două atacuri inamice, unul la orele 1, altul la orele 3, am luptat până la 5 dimineața. Barajul artileriei noastre a fost îngrozitor. Bochii au fost respinși sângeros.

La ora 10,30 a început bombardamentul. Deși ploua puțin tunurile mugesc mereu, de la divizia 8-a unde a început, de la bateria de obuziere de lângă noi, de la 1-a și de la mortierele de tranșee.

Tot așa, ploaie subțire și puțină ceață. Ne comandă generalul Văitoiamu. **Fac primul pas pentru a ajunge acasă. Dumnezeu să mă ajute să pot lupta ... și să ne ajute tuturor să învingem și să respingem pe Bochi** (s. n.). Atacul va fi precedat de un atac cu gaze axișfiante. **Sunt pregătit pentru orice** (s. n.). Peste 7 minute deschidem focul.

Ora 12,25. Am terminat programul orei 1 (13). Până la ora 13 avem repaos, bateria noastră. Mi este frică însă ca nu cumva, din cauza ploaiei care a început nișeluş mai tare, să se amâne sau să se întârzie cu câtva timp... ..

La divizia 8-a e un bombardament straşnic. În stânga noastră a deschis focul o altă baterie, probabil sunt obuziere. Bochii nu prea răspund acum. Mi este foame, am tăiat o cutie de conserve.

De-ar sta ploaia ar fi minunat; breşele în reţelele de sârmă nu se pot face decât cu observaţie minuţioasă iar pe timp de ploaie nu se vede la 500 m de ceaţă, dar la distanţe mari! Cred că e logic să se prelungească preparaţiunea de artilerie din cauza timpului.

Se făcuse frumos. Am urmat cu bombardamentul. Unele după altele, noi baterii încep să tragă; bombardamentul se întinde, Bochii răspund slab. Mâncăm în grabă în bordeiul de telefon.

Pe la 1 ½ [13 ½]. Bochii încearcă un atac la dealul Drăgan deslănţuim tirul de baraj. Într-un sfert de oră sunt respinşi. Se suspendă bombardamentul pentru motive necunoscute, vine o furtună straşnică. După ce a încetat reîncepem; bateriile Diviziei 8-a trag grozav. Urlă văzduhul și se cutremură; ca un fel de tobă mare în care cineva nevăzut trântește mereu lovituri, așa vibrează aerul după fiecare lovitură, e ceva infernal.

Acum e ora 7 [19]. Bombardamentul trebuie să înceteze o jumătate de oră, după care va continua cu mai mare violență. Spre Cașin îngrozitor bombardamentul. Am deschis din nou focul, trăgând rafale, e ceva grozav, îmi sună capul și-mi vâjâie urechile. Bochii răspund spre noi prea scurt, cele mai multe nu se sparg. Soldații sunt veseli, binedispuși, gulumesc și umblă ca sfârlezele (s. n.).

De ne-ar da drumul să tragem cât putem, am isprăvi într-o oră toată muniția. Să vedem ce va fi la noapte; cred că bochii o să atace iar aici chiar de-ar fi numai să ne atragă aici și să ne neliniștească. Vor fi primiți bine, să vie dacă vor! (s. n.).”

Toată noaptea de 9 spre 10 iulie și toată prima parte a zilei de 10 iulie s-a continuat bombardamentul de artilerie „cu multă violență”; „N-am dormit de loc și sunt foarte obosit” – notează la jumătatea zilei de 10 iulie . „Am avut program toată ziua și repaos deloc... Nici Divizia 8-a nu se lasă mai jos de noi. La ora aceasta bateriile 106 și 108 de mortiere trebuiesc să tragă 20 tone de explozibil (1200 lovituri) în tranșeea Turnului din Poiana Încărcătoarea. Concertul e infernal. Bochii răspund slab la noi, mai tare în dreapta și în stânga, însă departe de a trage cât noi; superioritatea focului ne este câștigată pe deplin. ...

A venit ordin ca până diseară la 8 distrugerea organizațiilor inamice să fie complet terminată și de aceea tragem cu nemiluita....

Infanteriștii nu mai pot de bucurie « că au putere ». Să-i vedem la atac, la noapte sau mâine dimineață! Deocamdată, numai noi (artileria – n. n.) lucrăm de zor și îi zvântăm pe Nemțoi care au avut neobrăzarea să-și pună tălpile pe pământul țării noastre ! (s. n.)

.....

Iată că am început și cu ajutorul lui Dumnezeu vom duce toate la bun sfârșit. Nici Turcii, nici altcineva nu ne poate împiedica să luptăm cu îndârjire ca să gonim sălbaticii de la casele noastre, chiar de-ar fi să murim în luptă și să nu ne putem bucura de fructul victoriei noastre. (s. n.)

În unele puncte au început să vină Bochii să se predea, spun că n-au cai pentru toate tunurile și că piesele mari au fost dinamitate

ca să nu cadă în mâinile noastre. Se trage iar cu intensitate. Nu știu ce va fi la noapte căci sunt foarte obosit.

Ora 5, 15 [17,15]. Suntem la pauza de o jumătate de oră după care toată artileria trebuie să deschidă focul cu mai mare violență. Bateria 9-a are un tun distrus, numai șeful de tun a scăpat teafăr. Ceilalți ... (morți – n.n.).

Am făcut o tragere de rafale de parcă se prăbușește cerul. Infanteria ne-a trimis mulțumiri și prin telefon, căci a fost admirabil”.

În această a doua zi, la 10 iulie 1917 Regele Ferdinand se adresa Armatei: „Scumpii mei ostași,

Mult așteptata zi a sosit ... iarăși puteți arăta dușmanului vitejia românească a străbunilor noștri. S-a dat ordinul de ofensivă pe întreg frontul...

Ochii tuturor sunt ațintiți asupra voastră, în vitejia voastră toată suflarea românească și-a pus nădejdea și credința nestrămutată în victorie... porniți la luptă cu brațul oțelit, cu inima sus, cu sufletul plin de darul de biruință, purtați drapelele înainte.

Alungați pe dușmanul din pământul strămoșesc, fiți plini de vitejie, pilde de toate virtuțile ostășești.

Vom avea multe greutăți de învins, dar cu iubirea de neam și de țară în inimă și cu voința de fier vom fi biruitori. Nu e decât o singură lozincă. Ori biruință, ori moartea de eroi. Înainte dar, scumpii mei, ostași, înainte cu Dumnezeu pentru țară și pentru rege!”¹⁹.

Urmează cele mai dramatice, eroice și victorioase zile ale bătăliilor de la Mărăști și din Munții Vrancei. Însemnările locotenentului Romulus Copcescu sunt, credem, unice în descrierea și reflectarea imensei contribuții a artileriei la desfășurarea războiului, la obținerea victoriilor de pe frontul Mărăștilor, la rezistența eroică și victorioasă de pe fronturile de la Mărășești și Oituz.

Le redăm întocmai cu întreaga lor încărcătură de istorie și expresivitate.

¹⁹ Constantin Căzănișteanu și colab., *op. cit.*, p. 75 – 83; 86 – 87.

„**Marți, 11 Iulie. Zi neuitată ! Paștele ostașilor !** (s. n.) [sensul expresiei, credem: dăruire, vitejie, jertfă, credință în eternitatea neamului].

Întreaga desfășurare a luptelor din această zi de 11 iulie se regăsește sintetic în documentele militare informative ale Armatei a II-a²⁰, care confirmă însemnările tânărului ofițer focșănean, le întăresc valoarea documentară și de mărturie umană veridică și emoționantă²¹.

De la 4 – 6 am tras 850 lovituri. E ceva îngrozitor, nu mai aud. Tragem mereu. Infanteria a plecat la asalt. Se aude că trupele ruse din corpul 8 au rupt frontul la Focșani și Irești și înaintează. Ura !

Trupele noastre au cucerit tranșeele inamice de la Mărăști și spre noi și înaintează mereu (s. n.); *ale noastre sunt în luptă la [cotele] 711 – 630. N-am auzit până azi așa bombardament. Azi va fi grozav, toată ziua! De s-ar lua azi Focșanii !*

Iar a început bombardamentul. Brigada 12-a a trecut de Valea Limpegioasă și întâmpină rezistență la tranșeele inamice de la [cotele] 731 – 711, atacul urmează. Efectul bombardamentului nostru a fost îngrozitor.

Creste întregi care erau împădurite sunt azi demolate. Divizia 8-a a dat atac cu gaze asfixiante . Tranșeele Bochilor erau răsturnate și răscolite, rețelele de sârmă sfărâmate, toată organizarea distrusă.

.....

Iar a început divizia 8-a, e încontinuu bubuitul. Iar noi tragem rar, ca să fim încordați pe Bochi, câteodată iar ne repezim în ei cu rafale, iar mai stăm. Dar azi dimineață, de la 3,45 până la 6,30 n-au tăcut tunurile o clipă. Urlau văile și răsunau ecourile munților.

Cum se ilustrează Valea Șușiței ! Ziua de azi a trecut în istorie și noi luăm parte la drama ce se desfășoară mai cruntă ca totdeauna în țara noastră. (s. n.).

²⁰ Ibidem, p. 83.

²¹ Ibidem, p. 89 – 114.

Ce-o fi fost la Focșani – Nămoloasa ? Oare ce fac cei de acasă acum ?

Mi-e somn. Din noaptea de 8 iulie n-am mai dormit, cad de oboseală.....

Brigada 12-a a cucerit cota 711, Poiana Încărcătoarea, 5 rânduri de tranșee, 95 de prizonieri, luptă crâncenă la [cota] 660. Compania locot[enentului] Raionu din [Regimentul] 10 Putna atacă Drumul Drăgan. Bochii dau contraatac la 660 și 711 se face tir de baraj; la 10 se anunță ocuparea cotei 660.

Cota 711, cu Încărcătoarea, au trecut de mai multe ori din mână în mână și, în urmă, avem informații că a rămas a noastră. Se atacă postul nemțesc de pe Drăgan.

Ora 1,25 (13,25). Divizia 3-a a ocupat satul Mărăști și un uvraj puternic între ei și Brigada 12-a (s. n.). Lupta e în toi. Acum trebuie ca ai noștri să pregătească să se întărească pe pozițiile cucerite și să înainteze iar. La fluerul meu, tunurile trag unul după altul la interval de o secundă (s. n.). Flacăra galbenă – roșie trăsnește de doi – trei metri, aureolând brazii, sar scânteii când iese tubul, valea și pădurea vâjje; din adăpost zburcă un fum alburii, cu mirosul prafului de pușcă, și cald. Urechile îmi sună mereu ! S-aud explozii la Bochi. Bateriile din stânga au deschis iar focul.

Ora 5,15 (17,15). Noul atac la Poiana Încărcătoarea ²², bombardament de o violență extraordinară, acum trebuie să pornească la atac infanteria. Trag 13 baterii în Poiană, rafale grozave. Ci-o fi acolo, în tranșee ! A fost ocupată azi dimineață, pierdută și acum se va lua iar și nu o vom mai pierde.

Căpitanul Ionescu Gh., de la [Reg.] 24 Inf.[anterie], comandantul batalionului care a dat asaltul acolo, a căzut rănit. Sunt pierderi cam 1 / 6 din efectiv și Bochii au pierderi mari și trebuie să stea morți grămezi, ca muștele.

²² Despre luptele pentru cucerirea Încărcătoarei: Const. Kirițescu, *op. cit.*, p. 470; Constantin Căzânișteanu și colab., *op. cit.*, p. 107 – 109.

Ultimile minute care preced asaltul, focul de artilerie e îngrozitor, mai avem puțin și pleacă, (la atac – n. n.) iar infanteriștii. Săracii de ei. Câți n-or fi murit din cei cu care am trăit așa bine când eram pe la observator ! Pro Patria ! (s. n.).

Batalionul de asalt a fost primit cu o mare de focuri de arme și mitraliere din blindaje, companiile s-au retras. Acum mi s-a comunicat la telefon că în urmă, atacând iar, au ocupat lucrarea Turnului și drumului săpat. Deocamdată luptele s-au oprit pe pozițiile cucerite, pe care le consolidează atât la noi cât și la divizia 3-a.....

Ora 12,40 (24,40). Bochii au dat pe la 10 (22) un contraatac la 670 – 711, dar au fost respinși de tirul de baraj al artileriei.

S-a anunțat telegrafic: « Am ocupat Măgura, Mărăști, Găurile, Vizantea (s. n.) pe frontul diviziei 3-a, 1000 prizonieri, artilerie inamică la divizia 3-a capturată. Frontul inamic străpuns de la Irești, la Mărășești (s. n.) Multe trofee și pradă de războiu ». Mai târziu s-a anunțat: « S-a ocupat Jariștea, Bolotești, Odobești, unde trupele ruse au trecut prin baionetă trupele bulgare »”.

Nu-și poate reține satisfacția și scrie: „Ne-a ajutat Dumnezeu și nouă și să ne mai ajute să ne salvăm patria și să arătăm lumii ce suntem și ce putem” (s. n.).

Reia desfășurarea luptelor: „Bochii contraatacă iar puternic la [cota] 670. Se cere de infanterie tir de baraj căci e în situație critică. Se trimite un batalion în ajutor. Divizionul 3 a tras așa de mult că tunurile au ieșit aproape din serviciu. Bateria 9-a mai are 2 tunuri, a 8-a 3 tunuri, a 7-a pe toate. Tragem la cota 764 unde inamicul încearcă să repare rețelele de sârmă pe care i le-am distrus.

La Oituz e un bombardament înfiorător. Mîntea omenească nu-și poate închipui zgomotul canonadei. Proecctoarele cercetează tot cerul, e grandios și grozav în același timp. Măine mergem înainte.

Miercuri, 12 iulie. Încercătoarea iar nu e a noastră. Sunt niște blindaje extraordinare acolo și asalturile sunt primite cu furtuni de gloanțe. Eri, [Regimentul] 24 Infanterie a pierdut în primul atac acolo 170 morți și răniți, în al doilea aproape 200. Sublocotenentul Cârlan, locotenentul Basta și alți ofițeri sunt răniți. Colonelul

Lăzărescu s-a dus la divizia 3-a ca să anunțe și să ceară ca artileria grea să coopereze la distrugerea ei [fortăreței Încărcătoarea – Turnu – n. n.] pentru un nou atac: Încolo merge bine.

Astă noapte liniște. Bochii au dat foc la două depozite care le aveau la Câmpuri, probabil de muniții, au sărit în aer. Trupele noastre au ocupat Brăila astă noapte.

În fața noastră Bochii se retrag. Tragem cu gaze asfixiante. Poiana Încărcătoarea, cota 711, cu tot sistemul acela grozav de fortificații, au căzut Ura !” (s. n.).

Una dintre cele mai dramatice și eroice acțiuni militare de pe frontul Armatei a II-a, a ofensivei de la Mărăști, cum a intrat în istorie, se încheia.

Drept consecință, Divizia 6-a, Regimentul 11 Artileri și, implicit, bateria de artilerie pe care o comanda tânărul ofițer, se pregăteau de schimbarea pozițiilor, pe alte aliniamente, stabilite în planurile de operații încă de la începutul lunii iulie.

„Detașamente puternice de recunoaștere pleacă acum ca să vadă dacă tranșeele din dreapta mai sunt ocupate. Ne luptăm de la 8 iulie. Cred că a căzut și Focșanii în mâinile Rușilor. Treceam în Valea Putnei (s. n.).

La [cota] 670 s-au luat două tunuri, bombardiere, rachete, foi de cort”.

Cu un sentiment de mândrie, ușor de subînțeles, ține să noteze și pagubele suferite de inamic în aceste zile: „S-a comunicat: « Pe frontul diviziilor 3-a, 6-a și 8-a s-au luat 6 ofițeri, 1500 prizonieri, 26 tunuri, 30 mitraliere, 4 tunuri antiaeriene; la a 9-a Încărcătoarea, 2 mortiere, unul distrus de artileria noastră, altul în bună stare și încărcat. Pe restul frontului, până la Mare, 700 de tunuri de diferite calibre și de tranșee, 1000 mitraliere, 2 baterii înhămate gata, 100 cai răzleși, mulți prizonieri și trofee ».

Focșanii a fost ocupat de trupele noastre. Ura ! Ura ! Nici n-au mâncat până acum așa bătaie ca la noi. I-am rupt. (s. n.)”.

Continuă însemnarea cu drumul parcurs spre noile poziții: „Am ajuns la Soveja de unde trag spre intrarea satului cu artileria.

Infanteria noastră înaintază". Succint, ne oferă și o imagine a tranșelor inamice cucerite: „*Anghel mi-a spus ce a văzut prin tranșeele lor. Breșe enorme în rețelele de sârmă, tranșee răsturnate și pline de efecte părăsite, pături, cămăși și cizme, bocanci, arme, grenade, muniții. conserve, sticle, toate ca aduse, de un potop. Au părăsit și linia 2-a!*

Divizia 8-a înaintază și ea. O să-l trimit pe Gheorghe la Focșani. Doamne ajută-mi să-i găsesc sănătoși pe ai mei!

Ce bucurie ! Sunt nebun ! (s. n.)”²³.

„**13 Iulie.** Schimbare de poziție. Plec la 5 cu bateria. Căii neantrenați, drumul foarte greu. Până seara, la 9, n-am făcut decât vreo 5 – 6 kilometri.

Nimic adevărat de Focșani. La Siret, deși a fost preparație de artilerie destul de viguroasă și cu excelent efect, nu s-a atacat din cauza rușilor care fug în Galiția.

Sărmani iubiți ai mei!

Noaptea stăm la observator. Soveja arde.

*Bombardament violent spre ziuă la Cașin*²⁴.

14 iulie. La 5 începem calvarul. Apia la 1(13) reușim să urcăm bateria pe drum. După masă plecăm iar peste tranșeele noastre și ale dușmanului. Drum penibil. La 8 (20) ajungem la Poiana Tarcea , unde găsim o baterie inamică părăsită, linie ferată, depozite de muniții și grădină de zarzavat splendidă.

15 Iulie. Plecăm la 4 dimineața spre Câmpuri. Trecem prin poeni splendide, cu fel de fel de lucrări. Măgarii, aveau palate, cu parchet, cu lumină electrică, cu mobilier furat de la sate; stăteau în sfârșit, admirabil și puteau să ducă războiul zece ani.

La 8 suntem la Câmpuri. Oh ! Toate femeile și fetele batjocorite, până și fetițele. Mișeii ! Biserica transformată în grajd, icoanele sfărâmate ! Păgânii! Barbarii ! Au furat tot din case, au

²³ Despre 12 iulie: Constantin Căzănișteanu și colab., *op. cit.*, p. 114 – 123.

²⁴ Despre 13 iulie: *Ibidem*, p. 127 – 135.

luat femeile și fetele cele mai frumoase cu ei. De ce nu ne întâlnim mai aproape ! (s. n.)

Vorbesc cu câțiva locuitori. O gamelă cu mălai la două zile... Au fost unguri... Mizerabilii! Dar și deruta nu le-a fost mică. Toate drumurile sunt presărate cu tunuri, trăsură, cadavre, haine, căști, arme, toate mărturisesc fuga disperată. Depozite de muniții de artilerie. Imense ! Numai magazii în toate părțile, cu tot felul, de la 75 mm la 150 scurt și lung, niște proiectile enorme de te cutremuri numai văzându-le. (s. n.)

Bivuacăm între Câmpuri și Soveja. Prizonierii trec cu cârdul: Germani, Austrieci și Unguri. Germanii sunt înebuniți de bombardament. Ne întreabă dacă n-am avut artilerie franceză și engleză. Ofițerii prizonieri sunt și ei demoralizați. ... La 1 noaptea plecăm să ocupăm poziție la V.(est) de Soveja.

16 Iulie. La 5 dimineața ocupăm poziție în Poiana Punga, la dreapta Mănăstirei Soveja, în fața munților Țina Neagră, Sboina Neagră, Brăduțu Negru.

Divizia I înaintează victorioasă în Valea Putnei. Suntem la 5 km de frontieră. I-am gonit vreo 25 km. Dar Rușii au fugit în Galiția fără să lupte, vreo 1000 km până la Tarnopol. Ce mișelie! Suntem descurajați de tot! Mor de oboseală. De la 8 Iulie n-am dormit, de patru zile umblu neconținut ziua și noaptea. Se dau lupte strașnice în dreapta, spre Măgura Cașimului.

Aceleași mișelii le-au făcut și la Soveja. Ungurii ba mai rău. Să vină acum cei care zic că e o onoare să te porți bine cu prizonierii! Poftim? Jupuiți de piele! Arși de foc, opăriți! Și când mă gândesc că ai mei sunt expuși la fel, Doamne, înnebunesc!

Sunt propus la decorație « pentru bravura și priceperea ce am arătat în grelele lupte de la 8, 9, 10, 11 și 12 Iulie » (s. n.).

S-au luat până acum aproximativ 37 ofițeri și 3450 soldați, 75 tunuri, din care 13 grele, 39 mitraliere, 32 aruncătoare de mine și o mulțime de alte arme și muniții.

17 iulie. Plec la observator la cota 1029 Arsura lui Nicola, de lângă Valea Lepșei cu șoseaua, Valea Coașei, Valea Vulturului.

Locurile sunt numai stânci enorme și crestele sunt « à pic ». Mi plouă torențial. Bochii au primit întăriri și artilerie. Bombardamentul se întefeste. Se aud lupte în stânga noastră. Stau cu Apostoleanu [fiul juristului și omului politic focșănean, Gheorghe Apostoleanu – n. n.]. Creasta pe care suntem s-a cucerit de două zile și e plină de urmele luptei. Cartușe arse, chipie ungurești, coifuri germane, arme, granade, răniți, măști, morminte proaspete, miros nesuferit de putreziciune.

Noaptea Bochii atacă. Reg.[imentul] 7 vânători are un mic succes. Anghel mă întreabă cum stau. Beau ceai și mănânc pâine neagră tare ca fierul, sunt mort de oboseală.

Mă gândesc la cei de-acasă care n-au avut norocul să scape de dușmani, numai din cauza rușilor. Vai, ce-i în inima mea (s. n.).

18 Iulie, ora 11,30. Sunt chemat să iau comanda bateriei, căpitanul comandă divizionul, Butunoiu regimentul. Pe Constantinescu l-a scos Arghirescu. Trebuie să execut trageri de baraj și să fac regulările căci Bochii au devenit agresivi.

Aud că ne schimbă divizia 12-a și noi mergem în altă poziție. Unde? De ce?... Fac regularea barajului. Iese bine. Noaptea e foarte frig. Vin la mine căpitanul Darie Rădulescu și Costi Râmniceanu (focșănenii săi, prieteni și camarazi de arme – n. n.). Stăm la un foc. Bombardament în dreapta.

Primesc ordinul de operație. Mâine în zori plecăm în direcție necunoscută. Cine știe! Unii vorbesc de Bucovina, alții de Galași, cine știe!

Suntem cu moralul scăzut. **Putem avea o victorie quasi - decisivă pentru noi, căci cruțăm țara. Dar Rușii ! Rușii !** (s. n.)

Mercuri 19 Iulie. Toată divizia 12-a în Valea Doagăniei, începe schimbarea trupelor Mergem pe jos; să urci 7 kilometri e ceva. Ajungem la [cota] 1129 la 10 dimineața. Vorbim cu niște soldați din [Regimentul] 11 Infanterie, ne arată pe ungurii, morși, abia

înveliți de un strat de pământ, Întrebăm de ce nu le-au pus cruce. Un sergent ne răspunde: « Păi, n-au dreptul, domnule locotenent! De ce. Dvoastră n-ați văzut că din biserica noastră au făcut grajd, că au scos clopotul pentru „gasolarum”? ». Are dreptate omul!”.

Pleacă din Soveja: „Trecem pe la mănăstire și pe la cimitirul Bochilor. Morminte de mesteacăn (crucile – n. n.) cu plachete frumouse”. Mai departe: „Un mormânt proaspăt cu flori și cu o cruce albă. Pe el scria: « Aici odihnește locotenentul Negru Iordache din Reg.(imentul) 10 Putna, mort pentru patrie pe câmpul de luptă la 16 iulie ». Alături de șeful lor patru soldați (s. n.).

Mâncăm niște mere verzi. Pe calea ferată vagoane pline cu lăzi și proiectile, arme părăsite, grenade. Se inventariază totul și se cară.

Ajungem la Câmpuri unde găsim bateria bivuacată lângă biserică, pe niște morminte de Bochi care miros îngrozitor și sunt pline de muște. Căldura e insuportabilă.

Vizitez cu Anghel enormele depozite de muniții de la Rotilești, găsim un depozit cu căști cu vârful. Seara ne culcăm în colțișorul nostru. Noaptea trec spre șosea trupe de cavalerie și infanterie. Lună plină”²⁵.

Acum destinația marșului îi este bine cunoscută. Divizia a 6-a, cu regimentul său, 11 Artilerie, se îndreaptă spre Oituz:

„20 Iulie. Plecăm la 4,30 prin Gura Văii – Valea Lărguța – Dealul Fețișoara – Cașin – Bogdănești – Oituz”.

Primise botezul focului, cu un an în urmă, în prima bătălie de la Oituz. Acum, soarta și, desigur, planurile strategice și militare ale Marelui Stat Major al Armatei Române, impuse de noua situație creată prin operațiunile de la Mărăști și Mărășești, ultima speranță și încercare a inamicului de a răsturna frontul în favoarea-i, îi ofereau reîntoarcerea pe aceste meleaguri.

Va fi din nou la Oituz, pentru o nouă bătălie; alte încercări, alte zile și nopți în vâltoarea războiului.

²⁵ Despre zilele de 14 – 19 iulie; *Ibidem*, p. 135 – 173.

SĂRBĂTORIREA ZILELOR NAȚIONALE ÎN JUDEȚUL PUTNA ÎNTRE ANII 1921 - 1930

Mariana Corina Duca

În pofida vremurilor tulburi pe care societatea românească contemporană le traversează, sunt câteva momente în care românii ar trebui să privească cu mândrie spre trecut, spre gloria de altădată și să marcheze cu solemnitate, acele zile cruciale pentru devenirea noastră națională.

Dincolo de fastul paradelor militare și de discursurile rostite, uneori formal, trebuie să regăsim în noi, măcar în aceste rare ocazii, mândria de a fi român, de a aparține unei națiuni clădită cu atât de multe sacrificii.

Lucrarea de față dorește să scoată la lumină patriotismul sincer al românilor de altădată, manifestat cu entuziasm, mai ales cu ocazia Zilelor Naționale. Mă voi opri asupra perioadei 1921 – 1930, încercând să evidențiez modul în care locuitorii județului Putna au reușit să-și exprime ori de câte ori au avut ocazia, devotamentul față de familia regală a României, respectul față de Eroii Neamului, dar și vis-à-vis de celelalte personalități care au marcat evoluția societății românești.

Prin decizia Consiliului de Miniștri, publicată în „*Monitorul Oficial*” no. 279, din 23 martie 1921, trimisă Prefecturii Județului Putna, la 6 aprilie 1921 se aducea la cunoștința maselor, lista sărbătorilor oficiale, care vor fi marcate în întreaga țară, prin oficierea de Tedeumuri:

„1) 10 / 23 Mai – Proclamarea Independenței (1877) în care zi se va comemora și aniversarea Unirii tuturor românilor (1859 și 1918) și Proclamarea Regatului (1881)

2) Aniversarea zilei Eroilor morți pentru Patrie de Înălțarea Domnului, la 40 de zile după Paște

3) 22 Iulie / 4 August – onomastica M. S. Regina

4) 11 / 24 August – nașterea M. S. Regele

5) 3 / 16 Octombrie – nașterea A. S. R. Principele Carol

6) 16 / 29 Octombrie – nașterea M. S. Regina

Orice alte sărbători, afară de cele de mai sus se suprimă.

Vă rugăm să comunicați această listă de sărbători, tuturor sinagogilor din cuprinsul județului Dvs., pentru ca zilele respective să fie sărbătorite cu ceremonialul religios cuvenit”¹.

Dincolo de sărbătorile oficiale, anul 1921 a fost un an foarte important sub aspectul vieții private a familiei regale din România.

Astfel, la 27 februarie 1921 a avut loc în București, căsătoria dintre principesa Elisabeta și prințul George al Greciei, pentru ca pe 10 martie, să se officieze la Atena, cununia dintre principele Carol și prințesa Elena din familia domnitoare a Greciei².

Autoritățile din județe au fost informate telegrafic de către Ministerul de Interne, în legătură cu modalitatea prin care puteau fi transmise felicitările la adresa tinerelor cupluri regale.

Conform Telegrammei din 21 februarie 1921, trimisă de Ministerul de Interne la Prefectura Județului Putna, delegațiile care urmau să sosească din județe în Capitală, cu prilejul căsătoriei principesei Elisabeta, trebuiau să fie de maximum trei persoane; ele erau programate pentru a fi primite la Palatul Regal pentru data de

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S.J.A.N.Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1921, f. 20.

² Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866 – 1947)*, vol. II, *Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, București, 2001, p. 103.

25 februarie, la orele 16, în vederea oferirii de daruri, iar pe 26 februarie, orele 16, pentru a transmite felicitări³.

Un alt Ordin Ministerial, cu numărul 515, transmis de către Prefectura Putna tuturor autorităților din județ la data de 24 februarie 1921, informa că: „în zilele de 25, 26 și 27 februarie, cu ocazia celebrării căsătoriei A. S. R. Principesa Elisabeta, serviciile publice sunt suspendate”⁴.

Chiar în ziua oficierii căsătoriei, 27 februarie 1921, președintele Comisiei Interimare a Orașului Focșani, Savel Rahtivan⁵, expedia la București, următoarea felicitare:

„Majestăților Lor Regele și Regina României Mari

*Cu ocazia fericitei uniri a Altețelor lor Regale, Principesa Elisabeta cu Diadocul Greciei, Comisiunea Interimară a Urbei Focșani, aduce în numele populației, plină de bucurie, respectuoase urări de fericire pentru nobila pereche, Auguștilor Lor părinți și popoarelor cărora le aparțin, rugând cerul ca toți să trăiască în unire mulți ani !”*⁶.

Revenirea în țară, în ziua de 8 mai 1921, a moștenitorului tronului României, principele Carol, alături de soția sa Elena, a prilejuit noi ceremonii fastuoase atât în București, cât și în țară.

Cuplul a fost întâmpinat la Gara de Nord din București, de către regele Ferdinand și regina Maria, de membri ai guvernului, parlamentari și înalte oficialități „cu toții îmbrăcați în haine de sărbătoare – jobenuri, pantaloni gri cu dungi și sacouri de dimineață, urmași de generali plini de medalii, oficialități locale și feșe

³ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1921, f. 13.

⁴ *Ibidem*, f. 15.

⁵ **Savel Rahtivan**. Președinte al Comisiunii Interimare între 15 octombrie 1918 - 28 ianuarie 1919 și 2 decembrie 1920 - 29 ianuarie 1922. (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primarii din Focșani între anii 1862 – 1937*, în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 220 - 221)

⁶ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 107 / 1921, f. 3.

bisericești, în veșmintele lor tradiționale”⁷. În cinstea evenimentului, la Mitropolie s-a oficiat un serviciu religios, iar seara, la Palatul Regal, a fost oferită o recepție⁸.

Deși nicio delegație din județul Putna nu a putut fi prezentă la București în întâmpinarea tinerilor însurăței, Prefectura a luat măsuri pentru ca, luni, 9 mai 1921, ora 11, să se săvârșească Tedeumuri în toate bisericile, indiferent de cult. În cinstea regalei însoțiri, au fost organizate atât ceremonii militare cât și numeroase serbări școlare⁹.

Locuitorii orașului de pe Milcov, reprezentați cu cinste de Savel Rahtivan, expediau la 9 mai 1921, următoarea scrisoare de felicitare:

„Majestăților Lor Regele și Regina României Mari

Cu ocazia sosirii în țară a A. A. L. L. Principelui Carol, Moștenitorul Tronului și a Principesei Moștenitoare Elena a României, în numele Comisiunii Interimare și a cetățenilor focșăneni. Le aducem cele mai călduroase urări de sănătate și fericire.

Să Trăiască Majestatele Voastre cu Familia!

*Să Trăiască A. A. L. L. R. R. Principele Carol, Moștenitorul Tronului și Principesa Moștenitoare Elena a României!”*¹⁰.

Pe lângă zilele festive dedicate regalității românești, putnenii au marcat anual, ziua de 24 Ianuarie, sărbătorind astfel – „Mica Unire” din 1859.

Conform programului stabilit în ședința din 29 ianuarie 1921 de la Prefectura Județului Putna, ceremoniile din 24 Ianuarie / 6 Februarie aveau să debuteze la ora 9 dimineața, cu serbări școlare, desfășurate în toate instituțiile de învățământ din județ; la ora 11 era programat Tedeumul de la Catedrala „Sfântul Ioan” din Focșani, unde erau așteptați să participe reprezentanții tuturor instituțiilor, armata, școlile primare și secundare din oraș, alături de întreg corpul

⁷ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p.103.

⁸ *Ibidem.*

⁹ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1921, f. 30.

¹⁰ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 107 / 1921, f. 4.

profesoral. Serviciul religios era urmat de o trecere în revistă a trupelor din Garnizoana Focșani și defilare. Programul zilei era completat cu festivalul de la Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”, care oferea publicului larg, cu începere de la ora 15, pe lângă producții artistice și muzicale ale Liceului „*Unirea*”, o conferință susținută de către reprezentantul Ligii Culturale din județ, despre importanța actului de la 24 Ianuarie 1859¹¹.

Datorită schimbărilor survenite în calendarul serbărilor naționale pe anul 1921, „*aniversarea zilei de 24 Ianuarie, se va sărbători în anul acesta în ziua de 10 Mai*”; acestea erau aduse la cunoștința putnenilor, la 4 februarie 1921, printr-o telegramă a Ministerului de Interne¹².

Ziua Națională de 10 Mai, o zi cu semnificații multiple, s-a sărbătorit în anul 1921 după stil vechi, la 23 Mai¹³.

Din programul publicat de Prefectura Putna la 18 mai 1921, nu lipseau: Tedeumul de la Catedrala „*Sfântul Ioan*”, ora 10. 30, revista trupelor din Garnizoană, defilarea școlilor și trupelor în fața Monumentului Independenței și nici recepția oferită de prefectul Gheorghe Tomulescu la Palatul Administrativ. Ziua era completată de un program muzical oferit de fanfara militară, în Grădina Publică din Focșani, dar și de retragerea militară cu torțe, de la orele serii¹⁴. Ceremonii similare au avut loc în tot cuprinsul județului, onorându-se astfel, Ordinul Circular al prefectului din 19 mai, către Plasele Gârlele, Zăbrăuți, Vidra, Mărășești, Vrancea și Biliești¹⁵.

Gheorghe Tomulescu, în calitate de prefect al județului Putna, expedia spre București, la 10 / 23 Mai 1921, o scrisoare de felicitare adresată Regelui în care afirma următoarele:

„*Mă fac ecoul reprezentanților autorităților și populației din acest județ în această zi care simbolizează împlinirea aspirațiilor*

¹¹ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1921, f. 8.

¹² *Ibidem*, f. 9.

¹³ *Ibidem*, f. 27.

¹⁴ *Ibidem*, f. 25.

¹⁵ *Ibidem* f. 33.

naționale și depun la picioarele Tromului, sentimentele noastre de nemăsurată și statornică credință precum și devotament, către acela care prin jertfa și suferința sa, a presadat la făurirea României Înregite.

Să trăiți Majestate!

Să trăiască M. S. Regina!

Să trăiască întreaga Dinastie, spre fericirea scumpei noastre Patrii!”¹⁶.

Scrisori de felicitare sunt expediate cu această ocazie și președintelui Consiliului de Miniștri¹⁷ dar și ministrului de Interne, care era informat că: „în județul Putna, ziua de 10 Mai s-a sărbătorit anul acesta cu tot fastul și solemnitatea cuvenită”¹⁸.

Ceremonii demne de o veritabilă sărbătoare națională au fost organizate în Focșani cu prilejul aducerii osemintelor eroinei Ecaterina Teodoroiu și transportării lor spre Târgu-Jiu.

Grație inițiativei deputatului de Gorj, Virgil Slăvescu, care s-a ocupat de organizarea serbărilor centenarului „Tudor Vladimirescu”, s-a hotărât „transportarea și înhumarea sub monumentul Eroilor din Valea Jiului a osemintelor Eroinei Fecioară, Ecaterina Teodoroiu”¹⁹. Aceste decizii au fost aduse la cunoștința prefectului județului Putna, prin Adresa nr. 20681 din 27 mai 1921 a Ministerului de Interne, care comunica în detaliu itinerariul cortegiului funerar:

„S-a decis ca deshumarea Eroinei de la Muncelu, acel județ și înhumarea definitivă la Târgu-Jiu, să se facă cu toată solemnitatea cerută de un asemenea eveniment național religios, cu atât mai mult cu cât, ziua înhumării (27 Mai / 9 Iunie), Înălțarea Domnului, coincide cu 100 ani de la moartea lui Tudor Vladimirescu, cu desvelirea statuei eroului de la Târgu-Jiu, cu sărbătorirea Eroinei Fecioară, conform legii votată în actualul Parlament.

¹⁶ *Ibidem*, f. 36.

¹⁷ *Ibidem*, f. 35.

¹⁸ *Ibidem*, f. 37.

¹⁹ *Ibidem*, f. 42.

Aducându-vă la cunoștință cele ce prevăd, am onoare a vă ruga să binevoiți a da cuvenitele instrucțiuni autorităților civile din comuna Muncelul și în înțelegere cu D-l Președinte al Comisiei Interimare Focșani și comandantul militar local, veți lua măsuri ca deshumarea Eroinei să se facă cu toată sărbătorirea cuvenită.

Vagonul mortuar național, împodobit cum se cade unei ceremonii naționale, va pleca din gara Pufești, oprindu-se în luminața zilei de 7 Iunie 1921, în gara Focșani și va fi însoțit de o delegațiune a Regimentului 43 Infanterie, regiment în care a luptat Eroina. În aceeași zi, va continua drumul la București, Gara de Nord.

În tot drumul, autoritățile militare și civile vor da onorurile cuvenite în fiecare gară

Dispozițiunile ce veți lua, vă rugăm să le comunicați și Ministerului”²⁰.

O copie a Ordinului Ministerial de mai sus era expediată de prefect, la data de 31 martie 1921, președintelui Comisiei Interimare Focșani. Cei doi edili, împreună cu generalul Holban, comandantul Garnizoanei Focșani, au stabilit programul solemnităților dedicate Ecaterinei Teodoroiu; care a fost tipărit și adus la cunoștința publicului:

„Duminică 5 Iunie, ora 16, vor fi aduse osemintele eroinei Ecaterina Teodoroiu în Focșani și depuse la Capela Militară iar Marți, 7 Iunie, se vor transporta la Târgu – Jiu,

1) La orele 15. 30, ațetul de tun pe care se află coșciugul cu osemintele Eroinei, va fi întâmpinat la 2 Km. de oraș pe șoseaua Mărășești-Focșani, de detașamente din toate unitățile din Garnizoană și Muzica Regimentului 50 Infanterie

2) La orele 16, ațetul de tun va sosi la Orfelinat, unde va fi întâmpinat de: cler, autorități militare și civile, societăți, școli, armată și public

3) Ordinea va fi următoarea:

²⁰ *Ibidem.*

a) în fața Orfelinatului, Muzica Regimentului 90 Infanterie, clerul, autoritățile civile și militare, ofițeri afară din front, toate trupele din garnizoană, corporațiile, societatea demobilizaților Mărăști – Putna, Liceul de fete, Pensionatele de fete, Școala Profesională, Liceul de băieți, Școala Normală și celelalte școli primare, publicul

b) la trecerea carului funebru, muzicele și corurile, vor cânta Imnul Național

Cortegiul se va forma astfel:

- 1) Călăreții, care vor deschide drumul
- 2) Popoarele de la toate bisericile din zonă
- 3) Drapelele corporațiilor și societăților
- 4) Clerul
- 5) Carul Funebru
- 6) Autoritățile militare și civile
- 7) Muzica Regimentului 90 Infanterie
- 8) Școlile
- 9) Societățile
- 10) Muzica Regimentului 50 Infanterie
- 11) Armata

Închiderea Cortegiului și încadrarea va fi făcută de călăreți.

Publicul va ocupa numai locurile de pe trotuare.

Itinerariul Cortegiului : Orfelinatul, bulevardul Cuza-Vodă, Strada Centrală, Strada Mare, Capela Militară, unde vor fi depuse osemintele Eroinei.

Luni, 6 Iunie, pelerinaj la Capela Militară, când se va depune de public, flori, pe sicriul Eroinei.

Luni la orele 13, se va forma un nou cortegiu ca la sosire și urmând itinerariul: Bulevardul Carol, Strada Mare, Strada Gărei, se va depune coșciugul la Gară, într-un Vagon Mortuar Național

La orele 14. 30, plecarea trenului spre Târgu-Jiu”²¹.

²¹ Ibidem, f. 45.

Comisiunea Interimară a Orașului Târgu-Jiu expedia, la 18 iunie 1921, două scrisori pe adresa Prefecturii Județului Putna, dar și a Primăriei Orașului Focșani, aducând „*vii mulțumiri pentru grandioasa manifestare ce ați adus ca prinos de recunoștință, Eroinei Gorjene Ecaterina Teodoroiu, care este fecioară generoasă, care s-a jertfit pe Altarul Patriei, pentru Înălțarea Neamului și a Țării Întregi*”²².

A doua mare sărbătoare națională oficială din calendarul anului 1921, a fost dedicată Eroilor Neamului. În baza Decretului - Lege numărul 1693 din 1920, „*Ziua Eroilor*”, a fost ridicată la rangul de sărbătoare națională, fiind celebrată anual în Ziua de Înălțare, până în anul 1947²³.

Prin Adresa nr. 18205 din 16 mai 1921, expediată tuturor prefecturilor din țară, Ministerul de Interne aducea la cunoștință că „*Ziua Eroilor*” se va celebra pe 9 iunie 1921. În paralel se solicita sprijinul autorităților pentru succesul ceremoniilor, anexându-se o serie de indicații asupra modului în care urmau să se desfășoare evenimentele, în conformitate cu hotărârile Societății „*Mormintele Eroilor căzuți în Război*”²⁴.

„*Ziua Eroilor*” – 9 Iunie 1921, a debutat în Focșani, la orele 10, cu un Tedeum oficiat la Catedrala „*Sfântul Ioan*”, urmat de o cuvântare a părintelui Protoereu al Județului. Ceremoniile au continuat cu o procesiune la Cimitirul Nordic, la care au participat: escorte călări, populația orașului, muzicile militare ale Regimentelor 50, 64 și 90 Infanterie, corul Școlii Secundare, corul Filarmonicii, corul Catedralei „*Sfântul Ioan*”, preoții tuturor bisericilor din oraș, toate autoritățile civile și militare cu personalul din subordine, toate școlile publice și particulare, societățile cu steagurile lor și armata. Ajunși la cimitir, preoții au oficiat un serviciu religios, urmat de cuvântări din partea reprezentanților Garnizoanei, ai corpului profesoral și ai

²² *Ibidem*, f. 66.

²³ Cezar Cherciu, *Focșanii – O istorie în date și mărturii (sec. XVI – 1950)*, Editura Andrew, Focșani, 2010, p. 355.

²⁴ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1921, f. 39.

clerului. În încheiere, cei prezenți au depus flori pe mormintele eroilor. După-amiaza, Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”, a găzduit un festival artistic organizat de autoritățile locale; în paralel, muzica militară a încântat auditoriul venit în Grădina Publică a orașului. Comemorarea eroilor a fost încununată la orele serii, de retragerea cu torțe a armatei pe străzile orașului Focșani²⁵.

Eroii căzuți pe câmpurile de luptă de la Mărăști și Mărășești, au fost comemorați an de an, prin ceremonii demne de marile sărbători naționale.

Prin grija Societății „*Mărăști*”, al cărei președinte de onoare a fost ales primul ministru Alexandru Averescu, la 24 iulie 1921 a avut loc comemorarea bătăliei de la Mărăști și inaugurarea Câmpului Istoric, în prezența Altețelor Lor Regale Principele și Principesa Moștenitoare, a reprezentanților guvernului și armatei²⁶.

Succesul evenimentului a fost garantat de colaborarea eficientă dintre Societatea „*Mărăști*” și autoritățile putnene, căreia îi stau mărturie, zecile de adrese schimbate în luna iulie 1921. Pe 6 iulie, Societatea „*Mărăști*” solicita Prefecturii Putna, ca pentru ziua de 24 iulie, locuitorii din Mărăști și satele din împrejurimi, să pună la dispoziția invitaților, 50 de căruțe amenajate cu velnițe și verdeață pentru transportul de la Răcoasa la Mărăști²⁷. La aceeași dată, printr-o altă Adresă, se cerea concursul locuitorilor din comunele Panciu, Crucea de Sus, Crucea de Jos, Străoane de Sus și Răcoasa, pentru curățarea șoselei spre Mărăști și decongestionarea ei de vehicule²⁸.

În paralel, Societatea „*Mormintele Eroilor căzuți în Război*” în colaborare cu Prefectura Putna, s-a îngrijit de amenajarea mormintelor de pe Șoseaua Răcoasa - Mărăști - Mărășești, cota 536²⁹.

²⁵ *Ibidem*, f. 41.

²⁶ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 87 / 1921, f. 18.

²⁷ *Idem*, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1921, f. 73.

²⁸ *Ibidem*, f. 74.

²⁹ *Ibidem*, f. 79.

Pentru ca vizita regală să decurgă în cele mai bune condiții, Ministerul de Interne trimitea la 20 iulie 1921, o telegramă prin care solicita Prefecturii Județului Putna, ca în dimineața zilei de 24 iulie, satele pe unde vor trece invitații să fie pavoazate, iar elevii școlilor împreună cu sătenii, să iasă îmbrăcați în haine de sărbătoare în întâmpinarea dinstinșilor oaspeți³⁰.

Între cele două comemorări ale Eroilor din Primul Război Mondial, putnenii au sărbătorit, printr-un serviciu religios urmat de onoruri militare, ziua onomastică a Reginei, la 22 iulie / 4 august 1921³¹.

Festivități fastuoase în onoarea Eroilor, au debutat și la Mărășești în dimineața zilei de 6 August 1921, cu sfințirea drapelului Societății Demobilizaților Mărășești – „*Fii apărători ai Patriei*”, urmată de depuneri de coroane și flori la mormintele eroilor³².

Pe parcursul anului 1921, la Mărășești au poposit mai multe delegații străine. Astfel, pe 7 septembrie 1921, un grup de 150 profesori universitari francezi a pășit pe „*Jărâna sfântă a Mărășeștilor*”³³; la 24 septembrie o Misiune Națională Italiană formată din 130 de persoane, aflată în vizită la Mărășești, a oferit orașului martir o Coroană de Oțel, în semn de prețuire³⁴ iar pe 25 septembrie, tot aici, au fost găzduiți pentru câteva ore, cei 15 membri ai unei delegații oficiale britanice³⁵.

³⁰ *Ibidem*, f. 84.

³¹ *Ibidem*, f. 85.

³² *Ibidem*, f. 87.

³³ I. M. Dimitrescu, *Însemnări cu privire la orașul Focșani*. Cu o prefață de G.G. Longinescu Profesor Universitar, Tipărit cu prilejul Congresului Ligii Culturale dela Focșani din 28 și 29 Iunie 1931, Extras din Revista „*Natura*”, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, I.E. Torouțiu, București, 1931, p. 72.

³⁴ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1921, f. 127.

³⁵ *Ibidem*, f. 95.

Un alt moment solemn, marcat prin servicii religioase și onoruri militare în întreg județul Putna, s-a consumat la 24 august 1921, când regele Ferdinand și-a aniversat cei 56 de ani³⁶.

O altă comemorare importantă, cu caracter național, a avut loc la 8 octombrie 1921. În tot județul Putna au fost intonate slujbe de pomenire pentru domnitorul Neagoe Basarab, de la a cărui trecere în eternitate se împlineau 400 de ani. În toate școlile și unitățile militare, s-au ținut prelegeri despre înțelepciunea și geniul artistic al marelui domnitor³⁷.

În urma Comunicatului Ministerului de Interne, trimis în teritoriu la 12 octombrie 1921, autoritățile din județ l-au aniversat la 16 octombrie, printr-un serviciu divin pe principele Carol, moșenitorul tronului României³⁸, căruia i se năștea câteva zile mai târziu (25 octombrie 1921), primul copil legitim, principele Mihai, viitorul rege al României³⁹.

Seria aniversărilor familiei regale din anul 1921, se încheie cu celebrarea în toate bisericile din țară, pe 29 octombrie, a zilei de naștere a reginei Maria, încununată de onoruri militare⁴⁰.

Un ultim eveniment ce se dorește a fi amintit pentru anul 1921, chiar dacă nu poate fi considerat sărbătoare națională, s-a consumat pe 6 noiembrie, când a avut la Focșani, în prezența mai multor oficialități, ceremonia dezvelirii plăcii de bronz din holul central al Liceului „Unirea”, de către Cercul studenților putneni „Mărășești” și Liga Culturală Secția Focșani, în amintirea elevilor căzuți pe câmpul de onoare în timpul Primului Război Mondial. Cu această ocazie au luat cuvântul scriitorul Duiliu Zamfirescu, Ștefan Nanu din partea Ministerului Instrucțiunii, I. P. Rădulescu-Râmnic, președintele secției Focșani a Ligii Culturale⁴¹.

³⁶ *Ibidem*, f. 89.

³⁷ *Ibidem*, f. 118.

³⁸ *Ibidem*, f. 150.

³⁹ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 104.

⁴⁰ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1921, f. 156.

⁴¹ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 360.

Anul 1922 s-a caracterizat atât în plan național, cât și la nivelul județului Putna, prin evenimente de mare fast, ca de pildă Serbările Încoronării de la Alba-Iulia, dar și prin pierderi dureroase, cum ar fi moartea lui Duiliu Zamfirescu și a lui N. Săveanu.

Calendarul zilelor festive a debutat în anul 1922, cu ceremoniile dedicate Micii Uniri, de la 24 Ianuarie / 6 Februarie, desfășurate sub patronajul Liceului „Unirea”. Ziua a fost marcată pîntr-un Tedeum săvârșit la Catedrala „Sfântul Ioan” urmat de o serbare școlară în sala Teatrului Comunal⁴².

Un moment important din istoria monarhiei din România s-a consumat în prima jumătate a anului 1922. La 24 februarie 1922 s-a anunțat logodna principesei Mărioara (Mignon) cu regele Alexandru al Iugoslaviei, pentru ca la 8 iunie să aibă loc la Belgrad, oficierea căsătoriei celor doi⁴³.

Cea mai importantă sărbătoare a Regalității, 10 / 23 Mai 1922, a fost umbrită de boala principesei Elisabeta, fiica regelui Ferdinand. După cum se arăta în Adresa din 16 mai 1922 a generalului Arthur Văitoianu, președintele Consiliului de Miniștri, datorită stării precare de sănătate a principesei Elisabeta, Majestățile Lor Regele și Regina, au plecat la Atena. Se solicita ca „pe 16 Mai, dimineața, să se officieze slujbe religioase în toate bisericile din țară, pentru însănătoșirea iubitei noastre Principesă. Luându-se măsurile convenite pentru îndeplinirea acestei slujbe, să cerem cu căldură de la Stăpânul tuturor, a ridica din patul durerii pe scumpa odraslă regală, născută și crescută pe pământ românesc”⁴⁴.

Conformându-se ordinelor generalului Arthur Văitoianu, prefectul județului Putna expedia la 16 mai 1921, o fonogramă către toate autoritățile administrative, polițienești și școlare din zonă, pentru

⁴² S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 82 / 1922, f. 1.

⁴³ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 110.

⁴⁴ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1922, f. 26 – 27.

a lua parte la rugăciunile ce se vor înălța din toate bisericile Vrancei, pentru însănătoșirea Principesei ⁴⁵.

Ziua Națională de 10 / 23 Mai a fost celebrată și în anul 1922 în tot județul Putna, cu ceremonialul obișnuit, după un program întocmit de prefect la 21 mai și dat spre cunoștința publicului larg ⁴⁶. Dacă la nivelul județului s-au intonat Tedeumuri și au avut loc serbări școlare, în Focșani, ziua a debutat la orele 10. 30, cu un serviciu divin oficiat la Catedrala „Sfântul Ioan”, în prezența tuturor autorităților și a continuat cu revista trupelor, defilarea Școlii Normale, a Liceului „Unirea”, a societăților de demobilizați și trupelor, prin fața Monumentului Independenței. Nu a lipsit recepția dată de prefectul Vartan Mamigonian la Palatul Administrativ și nici muzica militară din Grădina Publică ⁴⁷.

Liceul „Unirea”, a pregătit pentru acest moment festiv atât o producție corală cât și un concurs de oină între echipa liceului și o echipă a Școlii Normale, programat pentru orele 16.30 ⁴⁸.

Ziua Națională a României nu se putea încheia altfel decât printr-o retragere cu torțe a trupelor din Garnizoana Focșani, pentru care Primăria orașului de pe Milcov a cheltuit suma de 1000 de lei din bugetul anului 1922 ⁴⁹.

Prin Adresa nr. 2358 din 23 Mai 1922, Mamigonian raporta președintelui ad-interim al Consiliului de Miniștri următoarele:

„Cu nespus entusiasm, populația, școalele, armata și autoritățile acestui județ, au sărbătorit ziua de zece Mai, simbolul trecutului nostru plin de jertfă și al aspirațiunilor naționale împlinite.

În numele tuturor, vă rog sa binevoiți a încredința pe Majestățile Lor de credința statornică și profundul devotament ce Li s-a arătat și cu prilejul acestei festivități.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 28.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 44.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 46.

⁴⁸ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 82 / 1922, f. 2.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 4.

*D-voastră respectuos vă rugăm să primiți urările noastre cele mai sincere de prosperitate și veață îndelungată, pentru binele public și al țării”*⁵⁰.

În telegrama trimisă Regelui cu ocazia Zilei Naționale, putnenii își exprimau cele mai sincere gânduri:

„Părtași ai durerii ce a străbătut inimile nobile ale Majestăților Voastre, populația acestui județ și reprezentanții tuturor autorităților și ai armatei, cu legitime speranțe în grabnica însănătoșire a Augustei Voastre fiice, a sărbătorit entuziast ziua de zece Mai, simbolul trecutului nostru plin de jertfă și al aspirațiilor naționale împlinite.

Cu acest prilej, cu inima neprihănită, depunem la picioarele Slăvitului Vostru Tron, umilele noastre sentimente de credință statornică și de profund devotament, încredințând pe Majestățile Voastre, că vom fi mereu străjeri neadormiți ai locurilor glorioase, unde prin jertfa fiilor și fraților noștri, s-a făcut întregirea neamului românesc

Să trăiți Majestate!

Să trăiască M. S. Regina!

Să trăiască A. A. L. L. Principii moștenitori!

Să trăiască dinastia care și-a legat de-a pururi soarta de durerile și bucuriile acestui popor!

Al Majestăților Voastre prea supus și plecat servitor Prefectul Județului Putna

*V. Mamigonian”*⁵¹.

Înălțarea Domnului, sărbătorită în anul 1922 la 25 mai, a prilejuit comemorarea Eroilor Neamului. Ceremoniile sobre au debutat prin săvârșirea de Tedeumuri la toate bisericile din județul Putna dar și cu un Requiem, oficiat la ora 9.00 dimineața la Marele Templu Coral din Focșani⁵². După obișnuitul pelerinaj la mormintele

⁵⁰ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1922, f. 35.

⁵¹ *Ibidem*, f. 42.

⁵² *Ibidem*, f. 55.

eroilor din Cimitirul Nordic al orașului, cetățeni și oficialități deopotrivă, au asistat la programul artistic desfășurat la Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”. Intonarea „*Imnului Regal*” de către muzica Regimentului 50 / 64 Infanterie a deschis festivitatea; ulterior, orfanele de război au recitat o serie de poezii patriotice, au interpretat piese de teatru și au executat dansuri populare românești; totul a culminat cu prelegerea ținută de către profesorul Mândăchescu, directorul Școlii Normale din Focșani despre Eroii Neamului ⁵³.

Luna iunie a anului 1922, aducea cu sine o veste tragică pentru toți locuitorii județului Putna. Pe 3 iunie 1922, se stingea din viață, la vârsta de 67 de ani, scriitorul, omul politic și academicianul Duiliu Zamfirescu ⁵⁴.

Prin Adresa urgentă nr. 2571, Prefectura Județului Putna comunica Ministerului de Interne că: „*înhumarea lui Duiliu Zamfirescu, fost ministru de externe, va avea loc marți, 6 iunie 1922, ora 15, în Cimitirul Nordic din Focșani*” ⁵⁵.

„6 Iunie 1922

Înmormântarea lui Duiliu Zamfirescu.

E de față și D-l. Colonel Condeescu, trimisul Palatului Regal. Au adus ultimul salut marelui dispărut D-nii.: Brătescu - Voinești, din partea Academiei Române, V. Mamigonian, prefectul județului, L. Mrejeru, vice-președintele Camerei Deputaților, din partea Camerii, Bilciurescu, ministrul plenipotențiar, din partea Ministerului de Externe, Colonel C. Barca din partea Armatei, Cudalbu, în numele fostului guvern averescian, I. P. Rădulescu, din partea organizației Partidului Poporului din localitate, Trancu-Iași, despre opera literară a marelui dispărut” ⁵⁶.

⁵³ *Ibidem*, f. 45

⁵⁴ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei – o lume de altădată 1921 – 1945*, Editura Andrew, Focșani, 2005, p. 24.

⁵⁵ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1922, f. 61.

⁵⁶ I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 73.

După acest moment trist din viața comunității putnene, luna iulie a anului 1922 puncta noi comemorări ale Eroilor Neamului, prin manifestările de la Mărăști din 24 Iulie.

În Adresa cu titlul – Confidențial, nr. 3214, prefectul îl pune a curent pe comandantul Companiei de Jandarmi Putna în legătură cu ceremoniile de la Mărăști, la care își anunțaseră prezența atât membrii familiei regale și princiere, cât și reprezentanți ai guvernului, atașați militari străini, notabilități oficiale. Invitații urmau să sosească cu trenul până la Mărășești, iar de acolo până la Răcoasa vor fi transportați atât cu trenul „*Tișița*”, cât și cu automobilele. În aceeași Adresă se solicita să se ia măsuri pentru asigurarea ordinii, pazei și siguranței, dar și pentru mobilizarea locuitorilor din comunele Panciu, Crucea de Sus, Crucea de Jos, Străoane de Sus, Străoane de Jos, Muncelu și Răcoasa, pentru pavoazarea localităților respective, dar și în vederea punerii la dispoziția autorităților a unor căruțe cu leagăn și trăsuri, frumos împodobite cu verdeață, scoarțe și velnițe, cu ajutorul cărora invitații să ajungă la locul ceremoniilor⁵⁷.

Festivitățile de la Mărăști din 24 iulie 1922, au debutat la ora 10. 00 cu un parastas oficiat pentru cei trecuți în neființă, urmat de discursurile oficialităților prezente și de predarea caselor terminate, către proprietari. Între orele 13. 00 – 14. 30, organizatorii, Societatea „*Mărăști*” și Prefectura Județului Putna, au oferit invitaților o masă; a urmat vizitarea frontului de luptă până la reduta de la cota 536 și prezentarea evoluției bătăliilor de aici. La ora 17. 00, înalții oaspeți ai Mărăștiului au vizitat Uzina Hydraulică, casele aflate în construcție, Fabrica de cărămidă de la Gogoiu și funicularul, iar la orele 19. 00, a avut loc plecarea cu trenul spre Mărășești⁵⁸.

Cei cinci ani scurși de la victoriile armatei române de la Mărășești, au ocazionat noi ceremonii comemorative în data de 6 august 1922. Societatea „*Mărășești*”, care s-a ocupat de organizarea evenimentului, solicita la 11 august prefectului județului Putna să țină

⁵⁷ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1922, f. 63.

⁵⁸ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 82 / 1922, f. 7.

o cuvântare în deschiderea manifestărilor, dar și să faciliteze prezența la Mărășești, a corului Catedralei „Sfântul Ioan” din Focșani ⁵⁹.

La rândul său, prefectul transmitea Primăriei Orașului Focșani, să se ocupe de pavoazarea gării și a străzilor din oraș și prin înțelegere cu Poliția, să se asigure că localurile publice și particulare au arborat drapele tricolore ⁶⁰.

Pentru locuitorii plaiurilor vrâncene, luna septembrie a anului 1922, aducea o nouă pierdere, odată cu trecerea la cele veșnice a lui Nicolae Săveanu.

„La 26 septembrie ora 14. 30, va avea loc înmormântarea defunctului N. Săveanu, fost Prefect, Deputat, Senator, Vice Președinte al Senatului, care a fost decorat pe lângă alte ordine cu „Coroana României” în gradul de comandor și „Steaua României” în gradul de ofițer. Corpul se află pus în Biserica Catedrală Sfântul Ioan din Focșani” ⁶¹, se arăta în Adresa din 25 septembrie 1922, trimisă de prefect, comandantului Garnizoanei Focșani, care era delegat să se ocupe de onorurile militare ce i se cuveneau unei mari personalități a țării noastre.

Prin Tedeumuri și onoruri militare au fost marcate în întreg județul Putna, toate momentele importante din viața familiei regale, devenite zile naționale: 4 august 1922, onomastica reginei Maria, 24 august 1922, ziua de naștere a regelui Ferdinand, 29 actombrie 1922, ziua de naștere a Reginei .

Cel mai important eveniment al anului 1922 și de ce nu, al întregului deceniu, a fost reprezentat de Încoronarea de la Alba-Iulia, act istoric prin care se evidenția Unirea tuturor românilor în cadrul unui singur stat, sub conducerea lui Ferdinand I.

Problema Încoronării a fost ridicată la scurt timp după 1 Decembrie 1918, dar punerea sa în practică a fost întârziată fie de contextul internațional, fie de tergiversările interne.

⁵⁹ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1922, f. 67.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 70.

⁶¹ *Ibidem*, f. 72.

În timpul guvernului Averescu (13 martie 1920 – 16 decembrie 1921)⁶² s-a constituit o Comisie de Încoronare alcătuită din: președintele Senatului Constantin Coandă, mitropolitul Miron Cristea, Nicolae Titulescu, Octavian Goga, Nicolae Iorga, Nicolae Mișu, Constantin Nanu, Paul Angelescu, George Enescu, Arthur Verona, Ion Jalea, Nicolae Ștefănescu, Cezar Popovici, Alexandru Lapedatu și primarul orașului Alba-Iulia. Aceasta a decis la 20 noiembrie 1920, ca festivitățile să se desfășoare atât la Alba-Iulia, cât și la București; în aceeași ședință s-a hotărât și construirea la Alba-Iulia, a Catedralei Încoronării⁶³.

Discuțiile privitoare la Încoronare au fost reluate în 1922, după preluarea conducerii guvernului de către liberali. Astfel, pe 24 august 1922, în cadrul unei întâlniri ce a avut loc la Sinaia, între Rege și Ion I. C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri⁶⁴, s-a hotărât ca Serbările Încoronării să se desfășoare în toamna aceluși an⁶⁵.

Vestea s-a răspândit cu rapiditate în toată țara. Astfel, la 30 septembrie 1922 sosea la Prefectura Județului Putna, telegrama tranzitată cu numărul 069929, semnată de Richard Franasovici, subsecretar de Stat la Ministerul de Interne, despre Serbările Încoronării care vor avea loc în zilele de 15, 16 și 17 Octombrie 1922:

„În ziua de 15 octombrie 1922, ora 10 dimineața, Tedeum în toate orașele și comunele rurale din țară și la toate bisericile de orice confesiune. La ora 13. 30, Majestățile lor vor fi încoronate la Alba Iulia, vor suna clopotele la toate bisericile din țară la acea oră și se vor trage 101 tunuri, în toate orașele reședință de județ; în aceeași zi se vor ține la toate școlile precum și la toate cazărmile, cuvântări ocazionale; în biserici, cu ocaziunea serviciului divin ce se va oficia în prima zi, se va citi o pastorală a mitropoliștilor respectivi; după terminarea slujbei bisericești va fi paradă militară.

⁶² Stelian Neagoe, *Istoria Guvernelor României de la începuturi – 1859 până în zilele noastre – 1995*, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 84.

⁶³ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 111.

⁶⁴ Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 88.

⁶⁵ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 112.

Toate trei zile de încoronare vor fi zile de sărbătoare, școlile, instituțiile publice, magazinele și fabricile vor fi închise în acele zile; în fiecare seară va fi iluminare și retragere cu torțe în toate orașele.

În ziua a doua, 16 octombrie a. c. a încoronării, va avea loc defilarea primarilor din întreaga țară în fața Majestăților lor, iar în ziua a treia, banchetul care se va da primarilor în parcul Carol.

Vă rugăm să ne înaintați cu prima poștă, un tablou al tuturor primarilor comunelor urbane și rurale din județul Dvs., în care se trece și starea socială, pentru a putea ști cum trebuie să cartiruiți în București, Dvs. trebuind să rămâneți la reședința județului.

Toți primarii vor fi conduși la București de către D-l Primar al orașului reședință, ei trebuind să fie în dimineața de 15 octombrie a. c. la București. Vă rugăm să luați din vreme măsuri ca să fie gata imbarcarea fie la reședința județului fie la diferite gări, după cum va fi întocmit itinerariul ce vă vom trimite ulterior.

Fiecare primar va avea cu sine hrană până la București și o sumă necesară pentru întreținere pe timp de trei zile în București; nu li se va servi decât o singură masă gratuită, în ziua de 17 octombrie a.c. la dejun.

Cum primarii vor forma un cortegiu etnografic care va defila prin fața Majestăților lor și a oaspeților străini, este de dorit ca cei de la țară să fie îmbrăcați în cele mai frumoase costume naționale, cu portul lor caracteristic, evitându-se pe cât posibil, hainele orășenești; ei vor fi cartiruiți gratuit, în acest scop, după primirea tabelurilor Dvs., se vor întocmi la București, bilete de cartiruire care vor fi trimise înainte de 15 octombrie a. c. la reședința județului, pentru a fi distribuite acelor în drept, de către Dvs. sau de către D-l Primar al orașului reședință. Ei trebuie să fie singuri pentru că din lipsă de locuințe, familiile lor riscă să nu aibă unde să se adăpostească în București. Cheltuielile de hrană privesc pe primari, acolo unde primarii nu pot suporta aceste cheltuieli li se vor deschide credite din bugetele comunelor sau județului; în cazul când nici comuna și nici

județul nu dispun de asemenea fonduri, veși trece în tabloul cerut mai sus, într-o rubrică separată, că nu poate veni din lipsă de bani”⁶⁶.

Pe 2 octombrie 1922, Prefectura Putna făcea cunoscut publicului larg, printr-o publicațiune tipărită, textul telegramii tranzitate referitor la Serbările Încoronării⁶⁷. La aceeași dată, toți primarii din județ erau informați printr-o serie de adrese că trebuiau să se prezinte la Primăria din Focșani în data de 14 octombrie, orele 9, cu bani și hrană pentru trei zile, pentru a pleca la Serbările Încoronării⁶⁸.

Și parlamentarii putneni au fost invitați să ia parte la ceremoniile Încoronării. Prin Adresa nr. 4.393 expediată la 6 octombrie 1922 secretarului general al Președinției Consiliului de Miniștri, prefectul județului Putna transmitea că domnii: N. D. Chirculescu - deputat, Victor Banu - preot, Florea Iftimescu și senatorul Constantin Tatovici, vor participa la evenimentele din 15, 16 și 17 octombrie 1922⁶⁹.

O nouă telegramă a Ministerului de Interne, sosită pe adresa Prefecturii Județului Putna la 9 octombrie 1922, aducea lămuriri cu privire la transportul și încartiruirea primarilor putneni sosiți în Capitală pentru festivități. Biletele de cartiruire serveau și ca legitimații de transport pe C. F. R. și erau distribuite gratuit. Un tren special care se forma din Verești în data de 14 octombrie, orele 15. 35, urma să-i preia pe primarii putneni din Gara Focșani la orele 23. 15 și ajungea la destinație, în București, la Gara Obor, în dimineața zilei de 15 octombrie, orele 6. 30; acolo erau așteptați de o delegație a Comisiunii Interimare a Capitalei, care, îi va conduce spre cartiruirele specificate în bilet, indicându-le atât restaurantele unde puteau servi masa, cât și locuința primarului Capitalei⁷⁰.

Din Adresa Prefecturii Putna nr. 4.464 expediată șefului Stației C. F. R. Focșani, aflăm că un număr de 78 primari din

⁶⁶ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 68 / 1922, f. 2 - 6.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 16.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 18.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 22.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 28 - 29.

comunele rurale și cinci din comunele urbane ale județului Putna, vor pleca pe 14 octombrie spre București pentru a lua parte la grandioasa serbare a Încoronării ⁷¹.

Prefectul de Putna s-a preocupat ca și în acest județ, serbările dedicate Încoronării să fie marcate cu tot ceremonialul demn de un asemenea moment unic în existența unei națiuni. Încă din 6 octombrie, toate autoritățile județului începând cu Protoereul și terminând cu ultimul ostaș din Garnizoana Focșani, erau chemate să ia parte pe 15 octombrie 1922, începând cu ora 10, la oficierea serviciului religios solemn din biserici și sinagogi ⁷².

Pentru a da orașului Focșani, aura de sărbătoare, potrivită momentului festiv, Poliția urbei, în strânsă colaborare cu prefectul, a pus în atenția comercianților, ca pe 15 octombrie să-și orneze vitrinele, iar seara să le lumineze ca pentru serbările naționale; populația era îndemnată să împodobească casele cu verdeață, covoare tradiționale și steaguri tricolore și să ia parte în număr cât mai mare, atât la Tedeumul solemn de la Catedrala „Sfântul Ioan” cât și la parada de la orele 10. 30 ⁷³.

În zilele de 15 – 17 octombrie 1922 au avut loc la Alba-Iulia și București, Serbările Încoronării Majestăților Lor Ferdinand I și Maria, ca regi ai tuturor românilor. Toate cele trei zile au fost declarate zile de sărbătoare, libere în școli și instituții publice ⁷⁴, urmând să funcționeze numai fabricile, uzinele și atelierile, așa cum hotărâse Guvernul României la 7 octombrie 1922 ⁷⁵.

Festivitățile Încoronării au debutat în ziua de 15 octombrie 1922, la orele 10, cu un Tedeum oficiat în Catedrala Încoronării din Alba-Iulia, dar și în toate bisericile din țară. La finalul serviciului religios a fost rostită „Proclamația Regelui către popor”; discursul

⁷¹ *Ibidem*, f. 24.

⁷² *Ibidem*, f. 36 – 37.

⁷³ *Ibidem*, f. 48.

⁷⁴ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei...*, p. 25.

⁷⁵ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 68 / 1922, f. 23.

care fusese trimis în teritoriu încă din 9 octombrie ⁷⁶ era o confesiune sinceră a Regelui României Întregite:

„Prin grația lui Dumnezeu și voința Națională am moștenit Coroana României, după glorioasa domnie a Regelui Întregitor.

Suindu-mă pe Tron am rugat Cerul să dea rod muncii, ce, fără preget eram hotărât să închin iubitei mele Țări, ca bun Român și Rege.

Pronia cerească a binecuvântat și prin bărbăția poporului și vitejia ostașilor ne-a dat să lărgim hotarele Regatului și să înfăpuim dorul de veacuri al Neamului nostru.

Am venit azi cu Regina, care ne-a fost tovarășă în credință neclintită, la răstřiște și bucurie ca printr-această sărbătoare să consacram în fața Domnului și a scumpului nostru Popor legătura ce ne unește de-a pururea cu dânsul.

Punând pe Capul Meu, într-această străveche cetate a Daciei Romane, Coroana de oșel de la Plevna, pe care noi și glorioase lupte au făcut-o pe veci Coroana României Mari, Mă închin cu evlavie memoriei celor cari, în toate vremurile și de pretutindeni, prin credința lor, prin munca și prin jertfa lor, au asigurat unitatea națională și salut cu dragoste pe cei cari au proclamat-o într-un glas și o simțire dela Tisa până la Nistru și până la Mare.

Într-aceste clipe gândul meu se îndreaptă cu recunoștință către viteaza și iubita noastră armată.

Pentru răsplata trudelor trecutului, rog Cerul ca Poporul nostru să culegă în pace roadele lor binecuvântate și să propășească în liniște, frăție și muncă harnică.

Cu inima plină de dragoste și credință mărturisesc dorințele sufletului meu:

Vreau ca țărănimea, stăpână pe veci pe ogoarele ce le-a dobândit, să le dea toată puterea de rodire în folosul ei și al binelui obșteșc;

⁷⁶ Ibidem, f. 32.

Vreau ca muncitorimea, credincioasă Patriei, să-și afle soarta tot mai prosperă într-o viață de armonie și de dreptate socială;

Vreau ca în hotarele României Mari, toți fiii buni ai Țării, fără deosebire de religie și de naționalitate, să se folosească de drepturi egale cu ale tuturor românilor, ca să ajute cu toate puterile Statul, în care Cel de Sus a rânduit să trăiască împreună cu noi;

Vreau ca românii din toate straturile sociale, însufleșiți de năzuința unei depline înfrățiri naționale, să se folosească toți de legitima ocrotire a Statului;

Vreau ca în timpul Domniei Mele, printr-o întinsă și înaltă dezvoltare culturală, Patria noastră să-și îndeplinească menirea de civilizație ce-i revine în renașterea Orientului European, după atâtea veacuri de cumplite sbuciumări.

Sunt sigur că, în îndeplinirea marei noastre datorii, voi avea sprijinul tuturor bunilor fii ai Țării, nedespărțiți în gând și faptă în jurul Tronului.

Acestei sfinte misiuni, în neclintita unire cu Poporul nostru, voi închina toate puterile mele de om și de Rege și asupra ei chem, în această zi solemnă de înălțare sufletească, binecuvântarea celui A-Tot-Puternic.

Alba-Iulia

Ferdinand I

15 octombrie 1922”⁷⁷.

După terminarea serviciului religios, Regele și Regina au ieșit din Catedrala de la Alba-Iulia și urcând pe podiumul amenajat în fața lăcașului de cult, au primit din partea președintelui Senatului, Mihail Pherekyde⁷⁸ și a președintelui Adunării Deputaților, Mihail G.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 33.

⁷⁸ **Mihail Pherekyde**. Președinte al Adunării Deputaților între 24 martie 1901 - 9 decembrie 1904, 8 iunie 1907 - 15 decembrie 1909, 6 februarie 1910 - 10 ianuarie 1911, 21 februarie - 22 aprilie 1914, 7 iunie 1914 - 11 decembrie 1916, 11 decembrie 1916 - 25 aprilie 1918. Președinte al Senatului între 31 martie 1922 - 24 ianuarie 1926. [Dinu C. Giurescu (coord.), *Istoria României*

Orleanu⁷⁹, cele două coroane care fuseseră anterior sfințite. „*Coroana Regelui era cea din 1881, purtată de Carol I, la care s-au adăugat trei pietre prețioase semnificând Basarabia, Bucovina și Transilvania. Coroana reginei Maria era din aur și cântărea 1800 de grame. Regele și-a pus singur coroana pe cap, apoi tot el a așezat-o pe cea a Reginei*”⁸⁰.

Ceremoniile au continuat cu intonarea „*Imnului Regal*” și 101 salve de tun, urmate de defilarea trupelor în fața tuturor oficialităților prezente. Printre personalitățile prezente la eveniment s-au remarcat: mareșalul Foch, generalul Weygand și generalul Berthelot, dar și notabilități din S.U.A., Japonia, Marea Britanie, Spania, Portugalia, Italia, Regatul Sârbilor Croaților și Slovenilor, Belgia, Cehoslovacia, Olanda, Danemarca, Norvegia, Suedia, Germania, Sfântul Scaun, Elveția, Grecia, Finlanda, Austria⁸¹.

Pe 16 octombrie 1922, ceremoniile s-au mutat la București, unde „*Suveranii au trecut pe sub noul Arc de Triumf (...) apoi au mers la Mitropolie pentru a asista la Tedeum, după care au venit în Piața Universității și au trecut în revistă „cortegiul istoric”, care începea cu ostașii daci și romani și se încheia cu regele Carol I. Seara, regele Ferdinand și regina Maria au oferit o masă la Cercul Militar pentru oficialități și oaspeții străini*”⁸².

Cea de-a treia zi a Serbărilor Încoronării, 17 octombrie 1922 îi găsea pe Suverani în compania celor 10000 de delegați sosiți din toate județele țării, pentru care s-a organizat un prânz în aer liber. „*Toți participanții au primit ca amintire o ceașcă smălțuită pentru țuică având inscripționată data încoronării, o cană mare smălțuită*

în date, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2010, p. 963 - 965]

⁷⁹ **Mihail G. Orleanu**. Președinte al Adunării Deputaților între 6 iulie 1922 - 27 martie 1926 (*Ibidem*, p. 964)

⁸⁰ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 115.

⁸¹ Idem, *Portrete politice*, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2006, p. 53.

⁸² *Ibidem*, p. 54.

*ornată, două farfurii cu efigiile suveranilor și data încoronării, un ulcior de un litru și câte un cuțit și o furculiță cu mânerul de lemn”*⁸³.

Putnenii au marcat prin Tedeumuri, defilări, muzici militare, serbări școlare, iluminăție stradală și retrageri cu torțe, toate cele trei zile ale Încoronării.

Prefectul județului Putna, Vartan Mamigonian, expedia la 15 octombrie trei telegrame de felicitare cu destinația București, în numele locuitorilor județului. Prima îi era adresată lui Ion I. C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri⁸⁴, cea de-a doua îl viza pe generalul Văitoianu, ministru de Interne⁸⁵ iar cea de-a treia și de fapt cea mai importantă îi era adresată Regelui:

„În ziua aceasta de mare bucurie obștească, când prin încoronarea Majestăților Voastre se pecetluiește pentru vecie Unirea Tuturor Românilor, cetățenii de la vechiul hotar al Munteniei și Moldovei, (...) , vă exprimă prin mine, umilul vostru servitor, cele mai respectuoase omagii de credință și devotament neclintit.

Împreună cu întreaga suflare românească ne unim la urările cele mai entuziaste pentru fericirea Majestăților Voastre și a întregii dinastii, rugând Cerul să vă dăruiască zile îndelungate pentru prosperitatea Țării și a Neamului întregit între hotarele sale istorice.

*Sunt al Majestății Voastre prea plecat și umil servitor,
Prefectul Județului Putna, V. Mamigonian”*⁸⁶.

Din delegația putneană prezentă la Serbările Încoronării, au făcut parte 83 de persoane dintre care îi amintim pe: *„Dumitru Hainăroșie (Jariștea), State Roșca (Clipicești), Ion Barbu (Ruginești), N. Diaconu (Păunești), Gheorghe Gavrilă (Pădureni), Vasile Racoviță (Pufești), Ion Hanganu (Suraia), Dumitru Ioniță (Odobești), Năstase Nedelcu (Mărășești) și Nicolau V. Grigoraș”*⁸⁷.

⁸³ *Ibidem.*

⁸⁴ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 68 / 1922, f. 42.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 43.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 44.

⁸⁷ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 26.

Medalia comemorativă oferită delegaților cu ocazia încoronării a fost primită doar de o parte din delegații putneni prezenți la manifestări; primarii localităților Clipicești, Mărășești, Movilița, Iariștea, Odobești, Panciu, Suraia, Tulnici și Valea Sării nu au primit medalii ⁸⁸.

Ecourile Serbărilor Încoronării au marcat și începutul anului 1923. La 5 ianuarie, Prefectura Județului Putna primea din partea Fundației Cuturale „Principele Carol”, o adresă privitoare la filmul încoronării realizat de Cristea Bogdan, care ar fi trebuit vizionat de către toți cetățenii orașului Focșani ⁸⁹. Pentru a înștiința populația focșaniului despre filmul care urma să ruleze pe tot parcursul lunii ianuarie, Prefectul a luat legătura cu Garnizoana Focșani, care s-a ocupat de publicarea afișelor cu filmul „Încoronarea Suveranilor României” ⁹⁰.

Primul moment festiv al anului 1923 a fost dedicat Micii Uniri și s-a consumat la 24 Ianuarie, fiind marcat de focșăneni printr-un Tedeum oficiat la Catedrala „Sfântul Ioan” începând cu ora 11. 00, în prezența oficialităților din județ ⁹¹. Ceremonialul a respectat cerințele adresei Ministerului de Interne din 14 decembrie 1922, care aducea lămuriri privind persoana care trebuia să ocupe locul de onoare la serbările și paradele oficiale. De obicei acest loc îi revenea unui reprezentant al armatei dacă avea gradul de general de Divizie sau de Brigadă; în cazul în care reprezentantul armatei, prezent la astfel de ceremonii nu avea acest grad, locul de onoare îi revenea Prefectului, considerat reprezentant al Guvernului în teritoriu ⁹².

Anul 1923 a stat sub semnul adoptării Constituției. Actul fundamental al statului român, aprobat de Consiliul de Miniștri la 23 ianuarie 1923, a fost adoptat de ambele camere ale Parlamentului la 26 și 27 martie, pentru ca pe 28 martie 1923 să fie semnat de regele

⁸⁸ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 68 / 1922, f. 53.

⁸⁹ *Ibidem*, dosar nr. 76 / 1923, f. 4.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 5.

⁹¹ *Ibidem*, f. 15.

⁹² *Ibidem*, f. 16.

Ferdinand. „*Adoptarea Constituției a reprezentat cel mai important act politico-juridic pentru organizarea și dezvoltarea României după Marea Unire de la 1918. Sub raport constituțional, țara noastră se număra printre cele mai avansate țări din lume*”⁹³.

Un alt eveniment major care a marcat anul 1923 a fost reprezentat de ceremoniile dedicate „*Eroului Necunoscut*” din perioada 14 - 17 mai.

La 7 mai 1923, Ministerul de Război trimitea Prefecturii Județului Putna, Adresa urgentă cu nr. 697, în textul căreia îi solicita să ia măsuri pentru ca toate autoritățile, școlile, societățile și instituțiile publice din Focșani, să participe la ceremoniile care se vor oficia la Mărășești în zilele de 14 mai, ora 15. 00 și 15 mai, ora 6. 00 dimineața, dedicate „*Ostașului Necunoscut*”. În aceeași Adresă se preciza că trenul cu rămășițele ostașului necunoscut va pleca din Mărășești în ziua de 15 mai, ora 7 dimineața ajungând în Gara Focșani unde se va oficia un scurt serviciu religios. Prin toate gările pe unde trenul urma să treacă, se dorea ca populația să iasă în întâmpinare cu flori și coroane, iar autoritățile să nu rostească discursuri; la ceremonii era așteptat să sosească și ministrul de Război⁹⁴. O Adresă similară expedia la 8 mai și Ministerul de Interne⁹⁵.

O nouă telegramă a Ministerului de Război din 10 mai 1923, aducea o serie de detalii privind ceremoniile dedicate „*Eroului Necunoscut*”. Din rândul societăților de invalizi, văduve, orfani de război și demobilizați din județul Putna, urmau să se aleagă delegații care să participe pe 14 mai 1923, la ceremonia alegerii sicriului „*Ostașului Necunoscut*”⁹⁶.

⁹³ Apud Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi...*, p. 124.

⁹⁴ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 76 / 1923, f. 65 – 65 verso.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 63.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 66.

Programul ceremoniilor funerare naționale din 14 mai de la Mărășești și 15, 16 și 17 mai, de la București, sosea la Prefectura Putna în data de 11 mai, fiind publicat în tot județul:

„Pentru preamărirea vitejiei neamului nostru, dovedită încă o dată cu ocasiunea marelui războiu de întregirea neamului, s'a hotărât în al IX-lea an de glorioasă domnie M. M. L. L. Regele Ferdinand I și Regina Maria și în al VII-lea an de la începutul războiului pentru întregirea neamului, dezgroparea rămășițelor pământești ale Ostașului Necunoscut și înmormântarea lor de veci în capitala țării, la București, în ziua de 17 Mai (Ziua Înălțării Domnului), într-un mausoleu din parcul Carol I, în fața Muzeului Militar”⁹⁷.

Societatea „*Mormintele Eroilor*” va ridica rămășițele ostașilor necunoscuți de pe câmpurile de luptă Mărășești, Mărăști, Oituz, Târgu Ocna, Jiu, Prahova, București, Dobrogea, Ardeal, Basarabia, alegându-se cei îngropați în morminte individuale anonime. Alegerea se va face de către un delegat al Societății „*Mormintele Eroilor*”.

Pe frontul Mărășești-Târgu Ocna, alegerea se va face de către directorul Societății „*Mormintele Eroilor*”.

Osemintele alese se vor așeza în sicrie de stejar căptușite cu tablă de zinc, de aceeași mărime. Dezgroparea se face cu onoruri militare și după ritualul creștinesc, apoi se vor transporta la Mărășești unde vor sosi pe 13 mai și se vor depune la biserica din localitate.

În ziua de 14 Mai 1923, din cele 10 sicrie se va alege unul singur de către un orfan de război, elev al unei școli militare cu rezultate foarte bune la învățătură și purtare. Onorurile militare vor fi date de Regimentul 50 / 64 Infanterie. La ceremonia de la Mărășești vor asista ministrul de Război, Mitropolitul Moldovei și episcopul de Roman, inspectorul de armată al Inspectoratului II de armată, comandantul Corpului III Armată, Comandantul Diviziei a VI-a, prefectii județelor Putna, Tecuci, Bacău, autoritățile locale din Putna și Tecuci, școlile locale și cele din Focșani și Tecuci, delegații

⁹⁷ *Ibidem*, f. 91.

asociațiilor foștilor luptători din regiunile mai sus amintite, cu drapele. Trenuri speciale vor aduce delegații de la Focșani și Tecuci la Mărășești și înapoi.

Serviciul religios de la Mărășești se va oficia de către Episcopul de Alba-Iulia, inspectorul clerului militar.

Pe 15 mai 1923, trenul mortuar va pleca la 7 dimineața din Mărășești, onorul fiind dat de o Companie cu muzică și drapel din Regimentul 50 / 64 Infanterie

Trenul special se va compune dintr-un catafalc, format dintr-o platformă dublă, două platforme mici pentru coroane și vagoanele necesare pentru gărzile de onoare ale drapelurilor, clerului, ofițerilor ; el va fi împodobit cu drapele tricolore, cu ghirlande de stejar și brad și se va opri în toate stațiile. La Focșani, Râmnicu-Sărat, Buzău, Ploiești, vor avea loc opriri mai lungi , se vor oficia servicii religioase și se vor depune coroane.

Trenul va fi însoțit de generalul Ghergulescu Alexandru, cavaler al Ordinului Militar „*Mihai Viteazul*”, Episcopul de Alba-Iulia, un ofițer superior, 4 căpitani, 4 ofițeri inferiori, cavaleri ai Ordinului Militar „*Mihai Viteazul*”, un sergent, un caporal și doi soldați activi sau în rezervă, decorați cu „*Virtutea Militară*”.

La orele 16. 00, trenul va sosi la București, Gara de Nord, fiind întâmpinat de către regele Ferdinand, principele moștenitor Carol, șeful Statului Major, generali de Divizie și ai Corpului de Armată în rezervă, inspectorii de Armate, comandanții de Corp de Armată, comandantul Corpului grănicerilor, al jandarmilor și al trupelor de munte, atașați militari străini, Guvernul, Înaltul cler și alte prestigioase oficialități.

Pe peron, după depunerea sicriului, Înaltul cler va oficia un serviciu religios. Sicriul va fi așezat pe afetul de tun din fața gării apoi va porni în cortegiu spre Biserica Mihai Vodă pe itinerariul: Calea Griviței, Calea Victoriei, Bulevardul Elisabeta, Bulevardul Schitu Măgureanu, Bulevardul Principele Mircea, Strada Arhivelor, Biserica Mihai Vodă.

Sicriul depus pe catafalc în pridvorul bisericii, va fi expus pentru pelerinaj pe 17 mai sub gardă de onoare formată din 4 ofițeri.

Înmormântarea „*Eroului Necunoscut*” va avea loc pe 17 mai 1923, în Parcul Carol. La ora 12.00, se vor ține două minute de reculegere, după care, sicriul va fi coborât în mormânt în salutul a 101 salve de artilerie⁹⁸.

Prin grija prefectului județului Putna, toate autoritățile au fost informate și mobilizate în vederea ceremoniilor din perioada 14 - 17 mai 1923. Un exemplu în ceea ce privește această mobilizare generală, este dat de Procesul-verbal, întocmit de Comitetul de organizare a ceremoniilor de la Mărășești, în urma ședinței din 7 mai 1923:

„*Noi, N. Nedelcu, Președintele Comisiunii Interimare Mărășești, Gh. Tânjală, șeful stației, Teodorescu, comisar poliție și C. Stoica, directorul Școlii, din partea corpului didactic, Ioan Picher de la C. F. R. Mărășești și căpitan Șerbănescu, delegatul Ministerului de Război, luând în considerare ordinul numărul 1923, referitor la serbările cese organizează pentru eroul necunoscut, am hotărât:*

I. Primăria va face din brad sau verdeață, arcuri de triumf la statuia Cuza, la monumentul din fața școlii, la biserică din sat, la cimitir; va pune a se curăți drumurile ce duc spre aceste puncte, pavoazarea orașului cu drapele de către negușători și cu verdeață de către populație, va ceda nouă locuri din terenul aflat între mormântul Locotenentului Pruncu și cimitirul eroilor pentru cei nouă eroi necunoscuți, în schimbul sumei de lei 2500, plătită Primăriei. Tot Primăria va pune oamenii să sape gropile iar manopera se va plăti de Societatea „Mormintele Eroilor”, dimensiunile 2 / 2 / 1.

II. Stația va fi pavoazată de ambele părți cu verdeață și drapele și va pune să se curețe toată piața dintre vechiul cimitir al eroilor, până în fața drumului ce duce spre oraș; va pune om de legătură, care să comunice sosirea vagoanelor de eroi.

III. Poliția va pune unul sau doi oameni, care să acopere și să niveleze mormintele din cimitirul din fața gărei; va dispoza ca

⁹⁸ *Ibidem*, f. 92 – 95.

prăvăliile să fie închise în momentul procesiunii; va scoate și va transporta în comptul societății, șase care de nisip, care se va împrăștia pe pietrișul din curtea bisericii.

Va lua măsuri a caza din timp 20 soldați și 7 cai, fără a se procura hrană cailor și oamenilor.

Toate aceste lucrări vor fi gata până în seara zilei de 13 curent, ora 18.

Școala își va lua măsurile în privința asistenței”⁹⁹.

În paralel cu celebrarea „Eroului Necunoscut”, la 17 mai 1923 s-a marcat și „Ziua Eroilor”. Din toate bisericile și sinagogle județului Putna, s-au înălțat spre ceruri Tedeumuri întru slava Eroilor Neamului, au avut loc pelerinaje la cimitire, urmate de festivalul artistic de la Teatrul Comunal¹⁰⁰.

Sărbătoarea tradițională a regalității românești, 10 Mai, a fost marcată și în anul 1923, cu toată solemnitatea convenită zilelor naționale.

Într-o telegramă a Ministerului de Interne sosită pe adresa Prefecturii Județului Putna, se solicita ca Ziua Națională să se deruleze conform tradiției ceremoniilor oficiale¹⁰¹. La aceeași dată, prefectul expedia o fonogramă către toți administratorii de plase, pentru a coordona ceremoniile dedicate zilei de 10 Mai¹⁰².

La 21 mai, Prefectura Putna făcea public programul manifestărilor dedicate Zilei Naționale, care se deschidea cu Tedeumul oficiat la orele 10.30 la Catedrala „Sfântul Ioan” din Focșani și continua cu revista trupelor din Garnizoană și cu defilarea din fața Monumentului Independenței. Din program nu au lipsit: recepția oferită de prefectul G. Gavriliu la Palatul Administrativ,

⁹⁹ *Ibidem*, f. 86 – 86 verso.

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 83.

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 105.

¹⁰² *Ibidem*, f. 112.

muzica militară din Grădina Publică și nici retragerea cu torțe de la orele serii ¹⁰³.

Ca la fiecare 10 Mai, din Focșani plecau spre București, scrisori de felicitare adresate Regelui, dar și ministrului de Interne Arthur Văitoianu, în care se raporta că: „Ziua de zece Maiu, în tot județul, s-a sărbătorit cu entuziasm de către populație și autorități” ¹⁰⁴.

Comemorarea Eroilor căzuți în luptele de la Mărășești, a avut în 1923, o semnificație mult mai profundă

Ceremoniile din 6 / 19 august 1923, ocazionate de punerea pietrei de fundament a Bisericii Neamului din Mărășești, urmau „să se serbeze ca orice serbare națională în fiecare oraș și comună rurală”, se arăta în Adresa cu nr. 67.337 din 15 august 1923, a Ministerului de Interne ¹⁰⁵.

Delegatul Ministerului de Interne în teritoriu, generalul I. Popescu, însărcinat cu organizarea serbărilor de la Mărășești ¹⁰⁶, alături de prefectul județului Putna și alte oficialități, au elaborat și publicat „Programul pentru serbarea aniversării luptelor de la Mărășești și punerii pietrei de fundament a Bisericii Neamului în ziua de 6 / 19 August 1923”:

„1) În dimineața zilei de 19 August, la ora 7. 00, un tren special va pleca cu toți invitații la 1 Km. Nord de Mărășești, la locul serbării

2) La ora 7. 30 dimineața se va începe solemnitatea în ordinea următoare:

A) Slujba religioasă cu răspunsurile date de cor și muzica militară

B) Salutul Aviației

C) Rostirea discursurilor în ordinea următoare:

¹⁰³ Ibidem, f. 108.

¹⁰⁴ Ibidem, f. 114.

¹⁰⁵ Ibidem, f. 160.

¹⁰⁶ Ibidem, f. 157.

- a) din partea Armatei
- b) din partea județului Putna
- c) din partea studențimii
- d) din partea Universității
- e) din partea Societății „Mărășești”
- f) descrierea sumară a bătăliei

Publicul cu trenul dela locul serbării va pleca la Biserica Neamului, unde se va pune piatra de fundament, aici solemnitatea va decurge în modul următor:

I. Oficierea Serviciului Divin de către I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei

II. Cuvântarea I. P. S. S. Mitropolitul

III. Cuvântarea Președintei Societății Ortodoxe a Femeilor Române

IV. Cuvântarea Doamnei Casieră Generală a Societății Ortodoxe a Femeilor Române

V. Cuvântare din partea Armatei

VI. Cuvântare din partea studențimii și a Ligei Culturale

VII. Cuvântare din partea Provinciilor Alipite

VIII. Cuvântare din partea unui reprezentant al invalizilor de război

IX. Cuvântare din partea orfanilor de război

X. Cuvântare din partea comunei Mărășești

La ora 14 se va oficia masa invitaților cu bilete speciale în grădina de vară a Cooperativei „Mărășești.

Participanții la serbare pot vizita la Mărășești până la ora plecării trenurilor speciale, diferitele pozițiuni al marilor lupte, cimitirul eroilor și al eroului- general Eremia Grigorescu.

Plecarea trenurilor va începe de la ora 19 spre București și Iași iar trenul special Mărășești – Focșani și Mărășești – Tecuci, la ora 20”¹⁰⁷.

¹⁰⁷ Ibidem, f. 158.

La ceremonii au luat parte și prefecții județelor Bacău, Buzău și Tecuci ¹⁰⁸, alături de o serie de oficialități și un număr mare de cetățeni. Numai din Focșani, așa cum se arăta în Adresa trimisă la 18 august, șefului Stației C. F. R. Focșani, au plecat 500 de persoane spre Mărășești, cu trenul special, aprobat de Ministerul Comunicațiilor pentru ziua de 6 / 19 august 1923 ¹⁰⁹.

Un alt moment festiv al anului 1923, marcat mai ales de către putneni a fost reprezentat de punerea pietrei de fundament a Mausoleului Soveja. După o serie de amânări, s-a decis ca ceremoniile, programate pentru 29 iulie 1923, să se desfășoare la 27 septembrie 1923 ¹¹⁰.

Conform programului stabilit în detaliu de către Comitetul de Inițiativă pentru Mausoleul Eroilor Necunoscuți Soveja și Prefectura Putna și publicat din timp, pe 27 septembrie, un tren al Societății „*Tișița*”, urma să plece la ora 4. 00 dimineața din Mărășești spre Soveja. La Fabrica „*Tișița*” era programat un scurt popas pentru o gustare iar la ora 10. 00, era planificată sosirea la Soveja. Transportul invitaților de la gară până pe platoul Mausoleului urma să fie asigurat cu trăsuri și căruțe, puse la dispoziție de către localnici. Serviciul religios era programat pentru ora 11.00, iar la ora 13.30 era stabilită plecarea spre Mărășești. În textul programului se mai precizează că automobilul Județului va merge direct la Soveja cu ministrul de Interne, Văitoianu și cu Lucian Triteanu, episcopul Romanului ¹¹¹.

Pentru primirea oficială a celor 80 de invitați din București, Moldova și Focșani, prefectul județului Putna a solicitat primarului comunei Soveja și comandantului Companiei de Jandarmi Putna la data de 23 septembrie 1923 următoarele: să ia măsuri pentru realizarea unor arcuri de triumf din verdeață care să fie amplasate la intrarea în

¹⁰⁸ *Ibidem*, f. 166.

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 159.

¹¹⁰ *Ibidem*, f. 213.

¹¹¹ *Ibidem*, f. 217.

sat, în centrul localității și la capătul șoselei care merge spre hotel. să se preocupe de îndreptarea șoselelor de pe Valea Susiței, să pună la dispoziția invitaților, 20 de căruțe și trăsuri și să dea o masă pentru sătenii veniți la ceremonii; de prânzul oficialităților, servit pe platoul Mausoleului Soveja, urma să se ocupe restaurantul de la Tișița, deținut de un anume Iancovici ¹¹².

Tot pe 23 septembrie 1923, prefectul lua legătura și cu directorul Societății „Tișița”, solicitându-i să împodobească cu verdeață, trenul special Mărășești – Soveja și să ofere din bugetul propriu o gustare, în timpul scurtului popas de la Varnița ¹¹³.

Din dorința ca toate festivitățile dedicate Zilelor Naționale să fie organizate în cele mai mici detalii, în conformitate cu ceremonialul impus de Guvern, prefectul județului Putna trimitea la 6 septembrie 1923, către primarul orașului Focșani, o Adresă care relua Ordinul Ministerului de Interne numărul 71.211 / 1923, referitor la faptul că: „*oficialitățile fie nu se prezintă, fie nu se îmbracă adecvat la ceremoniile ocazionate de sărbătorile naționale*”. În textul Adresei se solicita prezența obligatorie a oficialităților la Tedeumuri și serbări naționale în ținută de gală sau cel puțin în haine negre ¹¹⁴.

Toate notabilitățile județului Putna, îmbrăcate în ținută de gală și purtând în suflet un profund devotament față de Coroana României, au luat parte la Tedeumurile și ceremoniile militare ocazionate de zilele de naștere și onomastice ale membrilor familiei regale, oficiate în toate bisericile județului atât la 24 august 1923, pentru nașterea regelui Ferdinand I cât și pe 16 și 29 octombrie 1923, pentru nașterea principelui moștenitor Carol și a reginei Maria.

Începutul anului 1924 a stat sub semnul Miciei Uniri de la 1859. Printr-o telegramă tranzitată, Ministerul de Interne transmitea Prefecturii Județului Putna, la data de 4 februarie 1924, să ia măsuri

¹¹² *Ibidem*, f. 218.

¹¹³ *Ibidem*, f. 224

¹¹⁴ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 78 / 1923, f. 12.

pentru ca ziua de 24 Ianuarie / 6 Februarie să se aniverseze ca și în anii anteriori prin Tedeum, în prezența autorităților locale ¹¹⁵.

Din toate bisericile județului Putna, s-au înălțat în dimineața zilei de 24 Ianuarie 1924, imnuri de slavă pentru marele Alexandru Ioan Cuza și pentru făuritorii Unirii de la 1859. De departe cele mai fastuoase ceremonii au fost organizate de Liceul „Unirea” din Focșani, care-și serba la această dată patronul spiritual. Festivitățile au început la orele 9. 45, în sala de solemnități a Liceului, au continuat cu Tedeumul de la Catedrala „Sfântul Ioan” și s-au încheiat cu defilarea școlilor și armatei în fața Palatului de Justiție ¹¹⁶.

Anul 1924 aducea cu sine o nouă zi festivă, 27 Martie / 9 Aprilie, aniversarea alipirii Basarabiei la Patria-Mamă, România.

Ministerul de Interne comunica la 3 aprilie 1924, autorităților din teritoriu, să marcheze prin Tedeumuri cei șase ani de la realipirea Basarabiei ¹¹⁷, pentru ca la 8 aprilie, același Minister să decreteze „suspendarea serviciilor publice pentru miercuri, 9 aprilie 1924” ¹¹⁸.

Ministrul Instrucțiunii Publice, Dr. Constantin Angelescu ¹¹⁹, telegrafia pe 4 aprilie 1924 autorităților județului Putna, anunțând suspendarea cursurilor pentru 9 aprilie și organizarea de serbări școlare pentru aniversarea alipirii Basarabiei, în toate instituțiile de învățământ din țară ¹²⁰.

Prin adrese trimise administratorilor de plase, conducerii unităților de învățământ, Protoereului și Poliției, prefectul Gavrilu s-a asigurat că ziua de 27 Martie / 9 Aprilie, va fi marcată în întreg județul Putna prin ceremonii demne de zilele naționale ¹²¹.

Ziua Regalității a fost celebrată în 1924, la fel ca în fiecare an, la data de 10 / 23 Mai, prin Tedeumuri, defilări, recepții, muzică

¹¹⁵ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 66 / 1924, f. 7.

¹¹⁶ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 84 / 1924, f. 2.

¹¹⁷ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 66 / 1924, f. 17.

¹¹⁸ *Ibidem*, f. 19.

¹¹⁹ Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 88.

¹²⁰ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 66 / 1924, f. 23.

¹²¹ *Ibidem*, f. 24 – 25.

militară, iluminăție stradală și retragere cu torțe ¹²². Municipalitatea din Focșani a cheltuit pentru împodobirea orașului cu flori și verdeață și pentru distribuirea de alimente către cei nevoiași, suma de 5183, 85 lei din bugetul anului respectiv ¹²³.

Liceul „Unirea” a organizat începând cu ora 8. 00, o serbare școlară dedicată zilei de 10 Mai, urmată după-amiaza, de un meci de oină. Din programul serbării școlare nu au lipsit: „*Imnul Regal*”, „*Pui de Lei*”, „*Imnul Eroilor*”, „*Drapelul*”, piese interpretate de corul Liceului, dar nici recităriile de poezii patriotice ¹²⁴.

Eroii Neamului au fost comemorați conform calendarului Zilelor Naționale, la 40 de zile de la Învierea Domnului, de Înălțare, pe 5 iunie 1924.

Încă din 24 mai, în cadrul unei ședințe ce a avut loc la Prefectura Județului Putna, s-a stabilit programul ceremoniilor, de comun acord cu reprezentanții tuturor cultelor, ai școlilor, ai armatei și poliției ¹²⁵.

Conform programului afișat cu sprijinul Poliției Orașului Focșani, ceremoniile de „*Ziua Eroilor*”, 5 iunie 1924 debutau la orele 8. 30 cu o serie de servicii divine organizate la Biserica Catolică, la Biserica Armenească și la Sinagoga Israelită, urmate la ora 10. 00 de un serviciu divin al întregului cler din oraș, oficiat la Catedrala „*Sfântul Ioan*”; între orele 10.00 și 10.15, în oraș înceta orice activitate, în semn de respect pentru Eroii Neamului. Al doilea moment important al zilei a fost reprezentat de procesiunile de la: Cimitirul Regimentului 10 Infanterie, Cimitirul Nordic, Cimitirul „*Sfântul Mina*” și Cimitirul din curtea Spitalului Militar. În toate cimitirele amintite s-au oficiat slujbe de pomenire, s-au rostit discursuri din partea autorităților și s-au depus flori pe mormintele celor care s-au jertfit pentru patrie

¹²² *Ibidem*, f. 37.

¹²³ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 84 / 1924, f. 39.

¹²⁴ *Ibidem*, f. 10 – 11.

¹²⁵ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 66 / 1924, f. 53.

Un alt moment important al zilei de 5 iunie 1924 a fost reprezentat de serbarea dedicată Eroilor, găzduită ca și în alți ani de Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”. Seara, prin grija autorităților, s-a desfășurat retragerea cu torțe a militarilor din Garnizoană, iar muzica fanfarei a încântat publicul din Grădina Publică, până spre miezul nopții.

În finalul programului „*Zilei Eroilor*” se menționau următoarele: „*Pe tot parcursul serbărilor, vitrinele magazinelor vor fi frumos împodobite iar steagurile vor fi arborate la toate instituțiile publice și particulare*”¹²⁶.

„*Ziua Eroilor*” a fost marcată cu aceeași solemnitate și la Mărăști. Din informarea transmisă prefectului județului Putna la 8 iunie 1924 de către administratorul Plasei Vidra, delegat să ia parte la serbările de la Mărăști, aflăm că festivitățile au început la ora 8.00 odată cu plecarea de la Răcoasa spre Mărăști a unei Companii de soldați, purtând o coroană de flori; la ora 11.00 s-a oficiat parastasul la cimitirul din localitate, unde, cu această ocazie, au fost înhumați 10 eroi găsiți în locuri răzlețe. Ceremoniile au continuat cu discursuri, la ora 13.30 s-a oferit o gustare iar la ora 14.30 a fost prezentat istoricul luptelor de la Mărăști; serbarea s-a încheiat la orele 16.00¹²⁷.

Seria comemorărilor de eroi din vara anului 1924, întreruptă de Tedeumul festiv, intonat în toate bisericile din țară pe 4 august, cu ocazia zilei onomastice a reginei Maria¹²⁸, a fost reluată la 6 / 19 august 1924, când se sărbătoreau victoriile armatei române din vara anului 1917.

Programul ceremoniilor naționale de la Mărășești, stabilit de generalul Popescu, director superior și inspector tehnic al Infanteriei, delegat de ministrul de Război pentru a organiza aceste evenimente și

¹²⁶ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 84 / 1924, f. 20.

¹²⁷ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 66 / 1924, f. 78 – 78 verso.

¹²⁸ *Ibidem*, f. 85.

de prefectul județului Putna, G. Gavriliu, aducea date concrete despre modul în care se vor derula festivitățile.

Astfel, la ora 7 dimineața, invitații vor pleca cu un tren special spre locul ceremoniilor, la 1 Km. nord de Mărășești, iar la ora 7. 30 era programat începutul solemnităților; după serviciul religios și discursurile oficialilor prezenți din toate provinciile istorice, urma o scurtă prezentare a luptelor, iar la 13.30, masa invitaților; după amiaza, cei prezenți la Mărășești puteau vizita câmpul de luptă, Biserica Neamului și ruinele rămase de pe urma războiului. Plecarea trenurilor spre București și Iași era stabilită pentru ora 18. 30 ¹²⁹.

Ziua de naștere a regelui Ferdinand I, 24 august 1924, s-a sărbătorit în județul Putna ca și în anii trecuți, prin Tedeumuri oficiate în toate bisericile, urmate în orașul de reședință, de onoruri militare ¹³⁰.

Pe 31 august 1924, regele Ferdinand a fost prezent la festivitățile care au marcat un secol de la nașterea lui Avram Iancu, „*prilej cu care a fost reamenajat cimitirul de la Țebea, unde au fost aduse osemintele lui Ion Buteanu, Simion Gheza și a 75 de militari români morți în timpul războiului pentru unitate națională*” ¹³¹. Județul Putna a fost reprezentat la Țebea de preotul Mazăre și de N. Diaconu din comuna Păulești, Plasa Vrancea, deși la festivități a fost invitată o delegație formată din 30 de persoane ¹³².

Un alt membru de vază al familiei regale, regina Maria, i-a onorat cu prezența pe locuitorii comunei Mărășești, la data de 28 septembrie 1924, cu ocazia ceremoniei de sfințire a capelei mortuare și a criptelor Bisericii Neamului, unde se odihnesc osemintele a 5000 de ostași morți pentru patrie ¹³³.

La evenimentul de la Mărășești, organizat de Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române, „*sunt rugați și sunt datori a*

¹²⁹ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 84 / 1924, f. 34.

¹³⁰ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 66 / 1924, f. 111.

¹³¹ Ioan Scurtu, *Portrete politice...*, p. 55.

¹³² S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 66 / 1924, f. 118.

¹³³ *Ibidem*, f. 123.

lua parte, toți cei ce au evlavie pentru memoria celor sacrificați pentru neam și lege”, se arăta în Apelul lansat către cetățenii județului Putna¹³⁴.

Toți cei care au avut morți pe câmpurile Mărășeștilor au fost prezenți la aceste ceremonii cu parastase și colive, pe care le-au împărțit celor nevoiași, pentru pomenirea ostașilor români trecuți în neființă¹³⁵.

Luna octombrie a anului 1924 aducea cu sine două momente aniversare importante: 16 octombrie, ziua de naștere a principelui moștenitor Carol și 29 octombrie, ziua de naștere a Reginei. Dacă în cazul zilei reginei Maria, ceremoniile nu s-au abătut de la tipicul anilor anteriori, în cazul zilei de naștere a Principelui Moștenitor, pe lângă obișnuitul Tedem și onorurile militare, s-au adăugat și serbări școlare, pregătite pe 16 octombrie 1924, de către elevii și profesorii Școlii de Învățători „*Principele Carol*” din Focșani, care își sărbătorea astfel, patronul spiritual¹³⁶.

Anul 1925 începea sub semnul Unirii Principatelor de la 1859, sărbătorită la 24 Ianuarie în întreg județul Putna, prin servicii religioase și serbări școlare¹³⁷.

Sărbătoarea Națională a Regalității din 10 Mai 1925 a fost pregătită în cele mai mici detalii de către prefectul județului Putna, împreună cu președintele Comisiunii Interimare Focșani și comandantul Garnizoanei Focșani, încă din 6 mai, în cadrul unei ședințe ce a avut loc la Prefectură¹³⁸. Din cadrul festivităților nu au lipsit: Tedeumurile, defilarea, revista trupelor din Garnizoană, recepția dată de Prefect, muzica militară și retragerea cu torțe. Conform listei de cheltuieli ocazionate de festivitățile dedicate zilei de 10 Mai, întocmită la 1 iunie 1925 de către Serviciul Tehnic al Primăriei Orașului Focșani, numai pentru construirea tribunelor și pentru

¹³⁴ *Ibidem*.

¹³⁵ *Ibidem*, f. 124.

¹³⁶ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 84 / 1924, f. 49.

¹³⁷ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 80 / 1925, f. 5.

¹³⁸ *Ibidem*, f. 14.

ghirlandele ce au împodobit orașul, s-a cheltuit suma de 5301, 20 lei, din bugetul de 15.000 lei, prevăzut pe anul 1925, pentru serbări naționale, recepțiuni și solemnități ¹³⁹.

Ziua Națională a fost marcată pe meleaguri putnene prin servicii religioase oficiate în toate bisericile, indiferent de confesiune. Aceste lucruri erau comunicate la 10 Mai 1925 de către prefectul Anton A. Alaci, la București, ministrului de Interne, împreună cu felicitările ocazionate de momentul festiv ¹⁴⁰. Telegramme de felicitare din partea locuitorilor județului Putna, au fost trimise la aceeași dată și regelui Ferdinand I, dar și lui Ion I. C. Brătianu ¹⁴¹.

Deoarece locuitorii județului Putna nu înțelegeau întotdeauna importanța zilelor naționale și nu respectau câteva reguli simple, impuse de ceremonialul specific acestor momente unice, Prefectura Județului Putna, publica și afișa pretutindeni Ordonanța cu nr. 1.696 din 15 mai 1925:

„S'a observat adesea cu prilejul sărbătorilor naționale că unele instituții particulare, unii comercianți din oraș și județ, din neglijență, reavoință sau lipsă de înțelegere a sensului educativ și național ce l au aceste sărbători, refuză să arboreze drapele naționale în fața magazinelor lor. Alții arborează flamuri decolorate, murdare sau formate din culori cari nu corespund celor prevăzute de art. 124 din Constituție.

Se mai observă că în serile când se fac retrageri cu torțe, manifestări naționale cu caracter oficial, aceste instituțiuni și unii comercianți se abțin în mod vădit dela orice manifestări, prin aceia că lasă obloanele și sting luminile dela vitrine, micșorând prin aceasta, aspectul înviorător și înălțător al acestor sărbători.

Având în vedere că, în general aceste sărbători naționale urmăresc în primul rând educarea maselor populare și în special a

¹³⁹ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 80 / 1925, f. 14.

¹⁴⁰ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 80 / 1925, f. 23.

¹⁴¹ *Ibidem*, f. 25.

tineretului, chemat mai târziu să-și îndeplinească îndatoririle lor de buni cetățeni față de țara aceasta întregită cu atât de multe sacrificii

Având în vedere că prin aceste manifestații se urmărește să se facă cetățenilor educație națională

Considerăm ca o datorie elementară pentru fiecare cetățean în parte, în interesul statului, ordinei și siguranței publice, să contribuie cu puterile lui la formarea unei conștiințe românești, pârghia pe care să se sprijine țara în toate vremurile.

Astfel fiind, în virtutea dreptului pe care ni-l dă art. 23 din Legea pentru organizarea autorităților administrative exterioare, pendinte de Ministerul de Interne,

Ordonăm:

Instituțiile comerciale, industriale, de bancă, comercianții de toate categoriile și toate instituțiile particulare sunt obligate dela afișarea acestei ordonanțe să arboreze drapelele naționale românești în zile de sărbători naționale legale.

Aceleași instituții și comercianți, în timpul parăzilor militare serale, retrageri cu torțe, sunt obligași a aprinde luminile la vitrinele lor.

Arborarea drapelelor în orice alte ocațiuni cari n'au caracterul sărbătorilor oficiale, este oprită.

Contravenienții la dispozițiunile acestei ordonanțe vor fi dați judecăței.

D-nii ofițeri de poliție sunt obligați a aduce la îndeplinire presenta ordonanță.

Prefect, Anton A. Alaci

Director I. Em. Sărățeanu”¹⁴².

După luarea acestor măsuri absolut necesare pentru desfășurarea sărbătorilor naționale, Prefectura Putna s-a preocupat cu aceeași seriozitate și de comemorarea Eroilor Neamului

Ceremoniile din 28 mai 1925 „Ziua Eroilor” au debutat la orele 8. 30, cu servicii religioase oficiate la Biserica Catolică, Biserica

¹⁴² *Ibidem*, f. 28.

Armenească dar și la Sinagoga Israelită, în prezența autorităților civile și militare, urmate la orele 9. 30 de intonarea „*Imnului Regal*” în piața din fața Catedralei „*Sfântul Ioan*”, de către muzici, coruri și școli. Pomenirea eroilor a fost făcută de întregul cler din Focșani, în cadrul unei ceremonii desfășurată în Catedrala „*Sfântul Ioan*”. A urmat un discurs din partea unui ofițer delegat de Garnizoana Focșani și apelul eroilor morți pentru apărarea patriei.

Procesiunea de la Cimitirele Eroilor s-a realizat în mod organizat. Un prim cortegiu, format din: autorități, magistratură, cler, trupele cu muzica Regimentului Putna no. 10, societățile, corpul didactic, Liceul „*Unirea*”, Școala Secundară de fete, Școala Profesională gradul I, Școala Profesională a Doamnelor, Școala Normală de băieți, Școala de Meserii, Școala Comercială elementară și curs seral, Orfelinatul de fete „*Olga M. Sturza*”, școlile primare numărul 2, 4, 5 de băieți și 3 și 5 de fete, Școala Israelită și un numeros public, a purces cu smerenie spre Cimitirul Nordic din Focșani. Al doilea cortegiu, alcătuit din delegați ai Prefecturii, Garnizoanei, ai Consiliului Comunal, preoți, coruri, Școala de Băieți numărul 3 și Școala de Fete numărul 6 au mers în procesiune la Cimitirul Eroilor de la Regimentul Putna no. 10. Cel de-al treilea grup, s-a deplasat spre Cimitirul „*Sfântul Mina*”, fiind alcătuit din delegați ai autorităților, Școala de Băieți numărul 1 și Școala de Fete numărul 2, Orfelinatul de surdo-muți, trupe, corniști și public.

Programul de la cimitire era deschis de un serviciu religios fiind urmat de cuvântări din partea reprezentanților clerului, armatei, școlilor și veteranilor și depuneri de flori pe morminte.

De la orele 16.30, Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*” a găzduit un Festival artistic dedicat Eroilor, din programul căruia nu au lipsit poeziile, cântecele patriotice și piesele de teatru interpretate de elevii școlilor din Focșani și nici conferința ocazională despre Eroii Neamului.

Ziua s-a încheiat prin retragerea cu torțe a militarilor din Garnizoana Focșani, urmată de muzica fanfarei, care a întreținut atmosfera în Grădina Publică, până târziu în noapte.

În programul alcătuit de Prefectura Putna se mai preciza că între orele 10 - 20.15, în oraș încetează orice activitate iar instituțiile publice și private trebuie să arboreze drapele tricolore și să impodobească vitrinele magazinelor ¹⁴³.

La 5 iunie 1925, Serviciul Tehnic al Primăriei Orașului Focșani, raporta că numai pentru parastasele, prescurile, colivele și lumânările folosite la 28 mai 1925, cu ocazia „Zilei Eroilor”, municipalitatea a cheltuit 1.170 lei ¹⁴⁴. Până la acea dată, pentru ceremoniile dedicate sărbătorilor naționale se cheltuiseră 11.894 lei din cei 15.000 lei, alocați în bugetul anului 1925, motiv pentru care, se solicita aprobarea unui credit suplimentar în valoare de 2.195,20 lei, pentru celelalte festivități ale anului 1925 ¹⁴⁵.

Următorul moment festiv din calendarul anului 1925, ocazionat de onomastica reginei Maria din 22 iulie, a fost marcat atât în județul Putna, cât și în întreaga țară, prin Tedeumuri urmate de onoruri militare ¹⁴⁶.

Comemorarea luptelor de la Mărășești, intrată în calendarul zilelor naționale, a prilejuit întâlnirea putnenilor cu Alteța Sa Regală Principele Moștenitor. Dintr-o telegramă a Ministerului de Interne sosită la Prefectura Putna pe 5 august 1925, aflăm că:

„A.. S. R. Principele moștenitor sosește în noaptea de 5 - 6 august, ora 3, în gara Mărășești și rămâne în tren.

Descinderea în ziua de 6 august, orele 8. 20.

Nu se face primire oficială.

În gara Mărășești va fi întâmpinat numai de d-nii prefect al județului, primar al orașului și de reprezentantul autorităților militare

Alteța Sa va pleca în după amiaza zilei cu automobilul la Tecuci iar seara de 6 august la orele 20, va pleca cu trenul din gara Mărășești la Târgu Ocna” ¹⁴⁷.

¹⁴³ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 80 / 1925, f. 10.

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 22.

¹⁴⁵ *Ibidem*, f. 25.

¹⁴⁶ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 80 / 1925, f. 54.

¹⁴⁷ *Ibidem*, f. 59.

Pregătirile pentru serbarea din 6 / 19 august 1925 au început de timpuriu. Astfel, la 18 iulie, într-o adresă sosită la Prefectura Putna, Alexandrina Cantacuzino, președinta Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române, solicita concursul Prefecturii în vederea curățării spațiului din jurul Mausoleului Mărășești, dar și pentru construirea de tribune și înfrumusețarea orașului cu brazi și steaguri. În acest sens se face apel la Corpul de Armată Focșani ¹⁴⁸.

La 1 august 1925, Ministerul de Interne îl informa pe prefect despre sosirea în județul Putna a generalului de Divizie, Nicolae Rujinski, însărcinat de Ministerul de Război cu organizarea sărbătoririi bătăliei de la Mărășești. Se solicita de asemenea, concursul autorităților administrative și polițienești din județ, pentru asigurarea ordinii și securității pe parcursul ceremoniilor ¹⁴⁹.

Conform programului afișat în tot județul Putna, serbarea pentru aniversarea biruinței de la Mărășești din ziua de 6 august 1925, urma să se desfășoare după programul anilor trecuți. Ceremoniile începeau la orele 7.45 cu intonarea serviciului religios în Biserica Neamului din Mărășești și continuau cu salutul Aviației și cu onoruri militare. Nu lipseau nici de această dată discursurile oficialităților prezente, descrierea sumară a bătăliei și nici vizitarea ruinelor și a câmpului de luptă ¹⁵⁰.

Ultimele detalii ale festivităților îl priveau pe edilul din Mărtășești și se refereau la asigurarea materialului lemnos pentru tribunele destinate oficialităților și publicului și la procurarea de icoane, drapele, scoarțe și mese; în privința transportului invitaților la locul ceremoniilor, s-a luat legătura atât cu localnicii, pentru a pune la dispoziție un număr de trăsuri, cât și cu directorul Fabricii de zahăr din Sascut, pentru a asigura transportul oficialităților cu automobilele de care dispunea ¹⁵¹.

¹⁴⁸ *Ibidem*, f. 64.

¹⁴⁹ *Ibidem*, f. 58.

¹⁵⁰ *Ibidem*, f. 65.

¹⁵¹ *Ibidem*, f. 69.

Pentru popularizarea acțiunilor de la Mărășești, prefectul Anton Alaci a dat la 3 august 1925, următoarea *Publicațiune*:

„Se aduce la cunoștința publică că în ziua de joi 6 august a.c. cu prilejul aniversării bătăliei de la Mărășești, se va face în aceea localitate, la mormintele eroilor din Mausoleul Neamului, un serviciu divin, parastas și festivități de comemorare acelei lupte.

E datorita tuturor locuitorilor români să participe la această pioasă serbare închinată memoriei acelor care s'au jertfit pentru întregirea Țării.

Dimineața la ora 7 în acea zi, trenul obicinuit va aduce călătorii la Mărășești” ¹⁵².

Următoarele festivități naționale, marcate cu tot ceremonialul și pe plaiuri vrâncene, au fost prilejuite de sărbătorirea la 24 august 1925 a zilei de naștere a regelui României Mari ¹⁵³. În luna octombrie au fost aniversați și ceilalți doi membri marcanți ai familiei regale: principele Carol, pe 16 Octombrie și regina Maria, la 29 Octombrie 1925 ¹⁵⁴.

Sfârșitul anului 1925 a adus cu sine o serie de situații delicate pentru familia regală a României.

„Principele moștenitor Carol nu vedea cu ochi buni situația în care se afla regele Ferdinand și era hotărât să acționeze pentru creșterea rolului monarhiei în viața de stat.

El își exprimase în repetate rânduri opinia că trebuia făcută „curățenie la Palat” pentru a se înlătura influența ocultă a lui Barbu Știrbei și a reginei Maria și, mai ales, pentru a „elibera” Coroana de sub „dominația” lui Ion I. C. Brătianu.

Hotărât lucru, moștenitorul tronului nu era dispus să calce pe urmele tatălui său” ¹⁵⁵.

¹⁵² *Ibidem*, f. 72.

¹⁵³ *Ibidem*, f. 79.

¹⁵⁴ *Ibidem*, f. 93

¹⁵⁵ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi...*, p. 132.

Această atitudine a lui Carol, la care s-a adăugat și legătura extraconjugală cu Elena Lupescu, au condus la 12 decembrie 1925, pentru a treia oară în decurs de câțiva ani, spre renunțarea la prerogativele de moștenire a tronului României.

Pe 28 decembrie 1925, într-o scrisoare trimisă de la Milano, prin mareșalul Palatului, Constantin Hiott, Carol reconfirma decizia de a renunța la Tron, din 12 decembrie ¹⁵⁶.

În aceste condiții, regele Ferdinand a convocat pe 31 decembrie 1925, Consiliul de Coroană, cerând participanților să ia măsurile legale pentru recunoașterea principelui Mihai ca moștenitor al tronului României ¹⁵⁷.

Începutul anului 1926 a stat sub semnul „*crizei dinastice*” provocată de Carol, prin renunțarea la prerogativele de moștenire a Tronului. Astfel, „*în ziua de 3 ianuarie 1926 a avut loc un „consiliu intim” la Sinaia, la care au participat regele, regina, primul-ministru Ion I. C. Brătianu, miniștrii George Mârzescu și Alexandru Constantinescu, principesa Elena și patriarhul Miron Cristea. Cu acest prilej s-a stabilit componența Regenței: principele Nicolae, patriarhul Miron Cristea și Gheorghe Buzdugan*” ¹⁵⁸.

Pe 4 ianuarie 1926, Adunarea Națională Constituantă îl proclama ca moștenitor al tronului României pe principele Mihai, sub protecția Regenței ¹⁵⁹.

Sub aspectul sărbătorilor naționale legale, anul 1926 s-a derulat conform ceremonialul obișnuit.

Ziua de 24 Ianuarie 1926 prilejuia împlinirea a 60 de ani de existență a celui mai important liceu din județul Putna, Liceul „*Unirea*”. Încă din 11 ianuarie, Prefectura Județului Putna era înștiințată de conducerea Liceului „*Unirea*”, că intenționa să organizeze atât un parastas în memoria profesorilor și elevilor

¹⁵⁶ *Ibidem*, p. 139.

¹⁵⁷ Ioan Scurtu, *Portrete politice...*, p. 55.

¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 56.

¹⁵⁹ *Ibidem*.

decedați, cât și o frumoasă serbare la Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*” urmate de masă festivă în cinstea celor 60 de ani aniversați pe 24 Ianuarie ¹⁶⁰.

„*La această memorabilă manifestare au participat profesorii Simion Mehedinți, Ștefan Longinescu, foști elevi ai școlii, 200 de elevi ai liceului și foarte mulți părinți. Au fost prezenți: Anton Alaci, prefectul județului, generalul Toma Lișcu, comandantul Diviziei a VI-a, Iorgu Poienaru, primarul orașului Focșani(...).*”

Festivitatea s-a încheiat în sala teatrului din localitate, unde profesorul Al. P. Arbore a vorbit despre aniversarea a 67 de ani de la Unirea românilor și a 60 de ani de la începutul Liceului „Unirea”. Corul liceului, condus de profesorul I. Nanulescu și formația de dansuri au prezentat un spectacol aparte. Formația de teatru a prezentat piesa „Se face ziuă” de Zaharia Bârsan.

La spectacol au participat invitați aleși, precum: dr. C. Angelescu, ministrul Instrucțiunii Publice, Nicolae N. Săveanu, senator, N. D. Chirculescu, ministrul Muncii, prof. Constantin Kirișescu, director general al Învățământului secundar și Ștefan Ioan, vicepreședinte al Adunării Deputaților, fost profesor al liceului.

Acest eveniment a adus liceului importante donații: profesorul G. D. Pamfil, jăreștean, profesor universitar la Cluj, a donat un fond de 10 acțiuni cu dobânzile aferente, depuse la Banca „Putnei”. Nicolae N. Săveanu a donat 200.000 lei pentru susținere internatului. Simion Mehedinți a donat 50.000 lei pentru a spori colecția etnografică începută de profesorul Al. Arbore. Generalul Leonte trimitea anual 500 lei pentru a se cumpăra cărți pentru elevii săraci. Frații Ștefan și Gh. Longinescu, profesori universitari au înființat un fond de ajutorare a elevilor săraci și silitori ai Liceului „Unirea”. Institutoarea Maria D. F. Caian în amintirea soțului ei, care a fost profesor al liceului timp de 30 de ani și 16 ani director a donat: un portret al lui A. I. Cuza, un portret al doamnei Elena Cuza,

¹⁶⁰ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 52 / 1926, f. 9.

două candelabre din timpul lui Vogoride (...). Alte 59 de persoane au donat 40.340 lei” ¹⁶¹.

Pregătirea Serbărilor Regalității din 10 Mai 1926, a prilejuit un intens schimb de adrese între Ministerul de Interne și prefectii din țară dar și între aceștia și instituțiile aflate în subordine. Printr-o fonogramă trimisă în județ la 5 mai 1926, prefectul județului Putna solicita pretorilor, primarilor urbani și Poliției să ia măsuri pentru ca în fiecare comună să se marcheze cum se cuvine, ziua națională de 10 Mai ¹⁶².

Pe 7 mai 1926 prefectul județului Putna aducea în discuție conținutul Ordonanței cu nr. 1696 din 15 mai 1925, referitoare la arborarea drapelului cu ocazia Zilelor Naționale, în cadrul unei Adrese expediate Poliției Orașului Focșani, însărcinată să ia măsurile convenite dacă nu se respectau ordinele ¹⁶³. Poliția trebuia să asigure menținerea ordinii pe durata ceremoniilor, dar și să amenajeze locul defilării, în timp ce Regimentul de Pionieri din Focșani era delegat să se ocupe de construirea tribunei pentru publicul care va lua parte la festivități ¹⁶⁴, al cărei cost s-a ridicat la suma de 7.372, 30 lei ¹⁶⁵.

Ziua Națională de 10 Mai a fost onorată prin Tedeumuri atât de Comunitatea Evreilor din Focșani, cât și de Biserica Catolică și Biserica Armenească, dar și de toate bisericile de rit ortodox din județul Putna ¹⁶⁶.

Sărbătoarea Înălțării Domnului din 13 mai 1926 a prilejuit și în acest an comemorarea Eroilor Neamului Românesc.

Pentru a pune la punct toate detaliile ceremoniilor închinat Eroilor, la 7 mai 1926, prefectul județului Putna solicita comandantului Garnizoanei Focșani să dispună ca o patrulă formată

¹⁶¹ Apud Cezar Cherciu, *Focșanii - O istorie în date și mărturii...*, p. 390.

¹⁶² S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 52 / 1926, f. 29.

¹⁶³ *Ibidem*, f. 31.

¹⁶⁴ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 88 / 1926, f. 5.

¹⁶⁵ *Ibidem*, f. 35.

¹⁶⁶ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 52 / 1926, f. 28.

din 20 de soldați să sprijine forțele de poliție în asigurarea ordinii pe timpul retragerii cu torțe din „Ziua Eroilor”¹⁶⁷.

Printr-o altă Adresă trimisă tot la 7 mai, prefectul Aurelian Chițulescu solicita primarului orașului Focșani să delege trei consilieri, care să ia parte la serviciile religioase ce vor avea loc la Biserica Armenească, la Biserica Catolică și la Templul Israelit de la orele 8. 30, pentru memoria Eroilor¹⁶⁸. Ca urmare a acestei Adrese, generalul Gheorghe Botea, Raicu Stănescu și Gheorghe Gosman au participat în calitate de delegați ai primarului orașului Focșani atât la ceremoniile religioase de la bisericile mai sus-amintite cât și la tradiționalele procesiuni de la Cimitirele: „Sfântul Mina”, Nordic și al Eroilor Regimentului Putna no. 10¹⁶⁹.

În semn de prețuire pentru Eroii Reîntregirii Neamului, sirena de la Uzina Electrică din Focșani, a răsunat prelung pe 13 mai 1926, la orele 10.15, anunțând cele cinci minute de reculegere, timp în care, întreaga activitate din oraș, a încetat¹⁷⁰.

Ceremoniile dedicate Eroilor s-au derulat ca și în alți ani fără incidente; din programul zilei nu au lipsit: serbarea de la Teatrul Comunal „Maior Gheorghe Pastia”, organizată de școlile din Focșani, discursurile și cuvântările oficialităților județului, muzica militară din Grădina Publică și retragerea cu torțe.

Fondurile cheltuite de Primăria Orașului Focșani pentru aceste festivități au fost și în acest an considerabile; un exemplu în acest sens îl reprezintă, cei 1083 lei returnați de către Primărie Societății Văduvelor și Orfanilor de Război, pentru a acoperi costurile parastaselor, colivelor prescurilor și lumânărilor, folosite la parastasele oficiate la cimitire de „Ziua Eroilor”¹⁷¹.

Prin comemorarea bătliei de la Mărășești, s-a continuat seria sărbătorilor naționale din anul 1926. Colaborarea dintre autoritățile

¹⁶⁷ *Ibidem*, f. 33.

¹⁶⁸ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 88 / 1926, f. 14.

¹⁶⁹ *Ibidem*, f. 15.

¹⁷⁰ *Ibidem*, f. 16.

¹⁷¹ *Ibidem*, f. 22.

județului Putna și-a spus și de această dată cuvântul, evenimentul din 6 / 19 august 1926 dovedindu-se un real succes.

Celelalte zile naționale ale anului 1926 i-a avut în prim-plan pe membrii familiei regale. Astfel, pe 22 iulie și 29 octombrie a fost sărbătorită regina Maria iar la 24 august, Tedeumurile și onorurile militare l-au preamărit pe regele Ferdinand I, cu ocazia aniversării celor 61 ani de viață.

Începutul anului 1927 îi găsea pe locuitorii județului Putna la fel de aproape de familia regală a României, ca în fiecare an.

Pe 1 Ianuarie 1927, cetățenii orașului Focșani, prin glasul primarului Nicolae Al. Constantinescu ¹⁷², trimiteau familiei regale, următorul mesaj de Anul Nou:

„Cetățenii orașului Unirii, cu prilejul anului nou își îndreaptă primul lor gând către Majestatea Voastră Regele desrobitor și Majestatea Sa Regina, cu care dimpreună v-ați acoperit de slava cea nepieritoare săvârșită prin întregirea neamului, cea mai glorioasă pagină a istoriei neamului românesc.

Din inimile unite cu ale întregii populațiuni pornește și astăzi cea mai curată și călduroasă urare pentru repede însănătoșire a Iubitului și Marelui sau Rege, rugându-l pe Dumnezeu să-i dăruiască deplină sănătate, viață lungă și să-l ocrotească întru mulți ani dimpreună cu întreaga Dinastie, care este chezașia cea mai sigură pentru întărirea și fericirea țării noastre” ¹⁷³.

O nouă telegramă, expediată de această dată de prefectul județului Putna, Sterea Costescu, lua drumul Palatului Regal din București cu ocazia aniversării celor 35 de ani de căsătorie, împliniți de cuplul regal pe 11 ianuarie 1927:

„Cu ocazia împlinirii a 35 ani de la căsătoria Majestăților Voastre, depunem la picioarele tronului asigurarea întregului

¹⁷² Nicolae Al. Constantinescu. Primar între 19 aprilie 1926 - 28 octombrie 1927, 2 ianuarie - 31 mai 1931, 11 iunie 1932 - 5 decembrie 1933 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 221.)

¹⁷³ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 89 / 1927, f. 1.

devotament și rugăm pe Cel Atotputernic să dăruiască Majestăților Voastre încă ani mulți și fericiți pentru binele și prosperitatea acestei țări"¹⁷⁴.

Sărbătoarea Micii Uniri din 24 Ianuarie 1927 s-a celebrat în tot județul Putna, atât prin ceremonii religioase, cât și prin serbări școlare. De departe cele mai fastuoase festivități, au avut loc la Liceul „Unirea”, care își serba la această dată, patronul spiritual. Din programul manifestărilor nu au lipsit „*Imnul Regal*”, „*Hora Unirii*” și poeziile patriotice¹⁷⁵.

Eroii Neamului nu au fost dați uitării nici în 1927. Mai mult, în cinstea lor, putnenii au început să înalțe un nou Mausoleu. Grație inițiativei generalului Teodor Lișcu, comandant al Diviziei a VI-a și președinte al Societății „*Mormintele Eroilor*”, s-a hotărât să se construiască în zona de sud a orașului Focșani, un Mausoleu-Osuar închinat Eroilor¹⁷⁶.

Încă din luna septembrie a anului 1926, Teodor Lișcu a început demersurile pentru strângerea de fonduri, în vederea construirii Mausoleului din Focșani. La 10 septembrie 1926, Ministerul Sănătății și Ocrotirii Sociale trimitea Societății „*Mormintele Eroilor*” Comitetul Județean Putna, acceptul pentru comercializarea la nivel național, a 500.000 de cărți poștale, cu 5 lei bucata, din 15 septembrie 1926 până la 15 septembrie 1927, în vederea strângerii de fonduri pentru construirea Mausoleului Focșani-Sud¹⁷⁷.

Și prefectul județului Putna s-a implicat în acest măreț demers, solicitând tuturor pretorilor din județ, la 24 februarie 1927, să ridice de la Prefectură și să comercializeze la nivelul plaselor cărți poștale, pentru a contribui astfel la înălțarea Mausoleului din Focșani¹⁷⁸. O inițiativă similară a apărut și cu ocazia „*Zilei Eroilor*”, la

¹⁷⁴ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1927, f. 19.

¹⁷⁵ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 89 / 1927, f. 4.

¹⁷⁶ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei...*, p. 113.

¹⁷⁷ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 53 / 1926, f. 71.

¹⁷⁸ *Ibidem*, dosar nr. 63 / 1927, f. 8.

2 iunie 1927, când au fost organizate chete și s-au vândut insigne în toate comunele județului Putna în același scop ¹⁷⁹.

La 26 martie 1927 Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*” a găzduit un bal caritabil pentru a spori fondurile necesare înălțării Mausoleului din Focșani. Din vânzarea билетelor de bal s-a strâns suma de 2.690 lei, binevenită pentru construcția care preamărea eroismul românilor ¹⁸⁰.

Datorită efortului susținut al putnenilor, în cursul anului 1927 a continuat construirea Mausoleului Focșani, „*operă grandioasă, demnă de bravura eroilor focșăneni și putneni care au murit chiar în această regiune, a căror sacrificii ne-au dat frumoasa Românie de astăzi*” ¹⁸¹.

Pe frontispiciul acestui templu al recunoștinței și păstrării memoriei eroilor români, construit după planurile arhitectului Ștefan Balosin, stă scris „*Pro Patria*”, în amintirea celor 1.744 de Eroii ai Primului Război Mondial care și-au găsit odihna veșnică în criptele de aici ¹⁸².

Anul 1927, atât de bogat în evenimente deopotrivă fericite și nefericite, a adus în viața comunității putnene un nou moment festiv – ziua de 29 mai 1927, când, a avut loc festivitatea de punere a pietrei de fundament a Ateneului Popular „*Maior Gheorghe Pastia*”, dar și inaugurarea Școlii Comerciale și Școlii Normale din Focșani ¹⁸³.

Prefectura Putna a organizat impecabil și acest eveniment la care își anunțaseră prezența mai mulți oficiali de la București.

¹⁷⁹ *Ibidem*, f. 29.

¹⁸⁰ *Ibidem*, f. 14.

¹⁸¹ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei...*, p. 113.

¹⁸² Lelia Pavel, Dumitru Huțanu, Aurora Emilia Apostu, Horia Dumitrescu, *Patrimoniul cultural național construit din județul Vrancea*, Editura Pallas, Focșani, 2008, p. 273.

¹⁸³ Horia Dumitrescu, Ionuț Iliescu, *29 mai 1927. Punerea pietrei fundamentale la Ateneul Popular „Maior Gheorghe Pastia” în Cronica Vrancei*, vol. V, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2006 p. 95 - 102.

În Adresa nr. 9312 din 27 mai 1927, transmisă pretorilor plaselor și primarului din Mărășești, se anunța că:

„Duminică, 29 Mai curent, orele 7.45, vă veți afla pe peronul gării Focșani împreună cu toți primarii din plasa Dvs. și populațiunea satelor Răstoaca, Mândrești, Suraia, Vultur, pentru întâmpinarea domnilor miniștri Goga, Petrovici, Garofild, Goldiș și Berbescu, care ne fac cinstea a fi oaspeții județului nostru asistând la solemnitatea de inaugurare a Școlii comerciale și Școlii normale, cum și la punerea pietrei fundamentale a Ateneului Popular.

Primarii vor purta eșarfe iar populația va veni în haine de sărbătoare.

Veți lua măsuri ca în acea zi și la acea oră populația cu consilierii respectivi din satele Petrești, Vânători, Ciușlea, Străjescu, Doaga, Răchitosu, Făurei și Garoașa, să se afle adunate în satul Garoașa, unde va merge ministrul Garofild” ¹⁸⁴.

Acțiunile din ziua de 29 mai 1927, organizate sub egida Ligii Culturale din Focșani, au fost onorate cu prezența atât de miniștri, senatori și deputați, cât și de către prefectii și primarii din Râmnicu-Sărat, Bacău și Tecuci. La acest eveniment au mai participat: miniștrii I. Lupaș și Petru Groza, subsecretarii de Stat Constantin Bucșan și D. Busuiocescu, secretarul general al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, P. P. Carp și secretarul general Banu, de la Ministerul Sănătății și Ocrotirii Sociale, alături de foarte multe personalități focșănene. De la festivități nu au lipsit maiorul Gheorghe Pastia și nici arhitecții Ateneului Popular, Vasilescu și Hamel ¹⁸⁵.

După serviciul religios, primarul orașului Focșani, Nicolae Al. Constantinescu, a dat citire Actului de fundațiune. A urmat discursul donatorului, maior Gheorghe Pastia și un prânz oficial, totul culminând cu banchetul găzduit de Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”.

¹⁸⁴ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1927, f. 68.

¹⁸⁵ Ionuț Iliescu, Horia Dumitrescu, *Ctitoriile Maiorului Gheorghe Pastia*, Editura Pallas, Focșani, 2004, p. 380.

Invitații au beneficiat și de o excursie în județ, pe care organizatorii au pregătit-o în cele mai mici detalii ¹⁸⁶.

Dincolo de aceste momente importante din viața comunității putnene, pe care le putem considera adevărate serbări naționale, calendarul zilelor naționale legale pe anul 1927 și-a urmat cursul obișnuit.

Pe 10 Mai 1927 s-au sărbătorit 50 de ani de la Proclamarea Independenței de Stat a României, prin ceremonii fastuoase organizate la nivelul întregii țări.

Ministerul Instrucțiunii Publice informa Prefectura Putna la 3 mai 1927, prin Adresa nr. 17.472 despre organizarea unor ample manifestări dedicate împlinirii celor 50 de ani de Independență, în perioada 8 – 10 Mai 1927 ¹⁸⁷.

La 4 mai 1927, printr-o telegramă trimisă în teritoriu de Ministerul de Interne, se solicita ca în toate cazărmile din țară să se desfășoare Tedeumuri și să se rostească cuvântări în care se va sublinia importanța actului de la 10 mai 1877; în aceeași telegramă se aducea la cunoștința autorităților despre organizarea de serbări cultural-artistice în toate teatrele subvenționate de stat ¹⁸⁸. Toate aceste informații sosite de la București erau transmise în întregul județul prin fonograma cu numărul 7745 din 6 mai 1927 ¹⁸⁹.

Ceremoniile aniversare ale Independenței au debutat la Focșani în data de 8 mai 1927, orele 21. 00, cu o conferință susținută la Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*” de N. Petala, Inspectorul General al Armatei, despre „*Răsboiul dela 1877 – 1878 și urmările lui asupra neamului românesc*” ¹⁹⁰.

Ziua de 10 Mai 1927 a debutat în orașul Unirii cu Tedeumuri oficiate la orele 9. 30 la Biserica Armenească, dar și la Templul Coral

¹⁸⁶ *Ibidem*, p. 383 – 388.

¹⁸⁷ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1927, f. 83.

¹⁸⁸ *Ibidem*, f. 36 – 37.

¹⁸⁹ *Ibidem*, f. 35.

¹⁹⁰ *Ibidem*, f. 38.

și Biserica Greco-Catolică, urmate la ora 10. 30 de un alt serviciu divin oficiat de Protoereul județului la Catedrala „Sfântul Ioan”. Din program nu au lipsit recepția dată de prefect la Palatul Administrativ, defilarea din fața Monumentului Independenței, serbarea de la Teatrul Comunal „Maior Gheorghe Pastia”, muzica militară și nici retragerea cu torțe pe străzile orașului, organizată de Garnizoana Focșani¹⁹¹.

După tradiție, la 10 Mai, comunitatea putneană reprezentată de prefect, expedia scrisori de felicitare celor mai importanți oameni din stat și nu în ultimul rând Majestății Sale Regele:

„Astăzi, când toată suflarea românească serbează 50 de ani de la proclamarea independenței țării, gândul nostru se îndreaptă în primul rând cu adâncă pietate către acei cari au trăit vremurile de la 1877- 1878 în frunte cu în veci neuitatul Regele Carol I.

Plecând capetele înaintea lor, toate autoritățile și cetățenii acestui județ, roagă în același timp pe Cel Atotputernic să dăruiască ani mulți, făuritorului României Mari și Augustei sale soții și întregii dinastii, pentru binele și propășirea scumpei noastre țări.

Să trăiți Maiestate!

Să trăiască M. S. Regina!

Să trăiască A. S. R. Principele moștenitor!

Să trăiască dinastia!

*În numele județului Putna, prea supus și plecat servitor
Prefectul Județului Putna Lt. Col. S. Costescu”¹⁹².*

Sărbătoarea Națională dedicată Eroilor a avut loc în ziua de 2 Iunie 1927, de Înălțarea Domnului.

În urma ședinței care a avut loc la Prefectura Putna la data de 19 mai 1927 pentru stabilirea programului festivităților din „Ziua Eroilor”, s-au ivit o serie de probleme. În acest sens, prefectul Costescu expedia în județ la 20 mai, Fonograma cu numărul 8.823 având următorul conținut.

¹⁹¹ *Ibidem*, f. 48.

¹⁹² *Ibidem*, f. 54.

„Fiind informat că pentru „Ziua Eroilor”, cu ocazia pomenirilor care se fac, diferitele autorități civile cât și ecleziastice percep taxe de la invalizi, văduve și orfanii de război, refuzând altfel a face pomenirea eroilor, veți lua cele mai severe măsuri pentru ca această stare de lucruri să înceteze.

Cheltuielile necesare se vor suporta numai de primăriile respective.

Acolo unde se vor percepe atari taxe, veți întocmi de îndată acte de dare în judecată contra vinovaților

Copie de pe acest ordin se va afișa vizibil la ușa primăriilor, bisericii și școlii respective

De executare veți raporta înainte de 2 iunie a. c.

„Ziua Eroilor”¹⁹³.

Și Primăria Orașului Focșani s-a implicat cu același zel în organizarea ceremoniilor dedicate Eroilor. O dovedesc zecile de adrese expediate autorităților publice, dar și organelor abilitate cu menținerea ordinii și disciplinei pe timpul procesiunilor din 2 iunie 1927. Datorită măsurilor luate de conducerea județului Putna și a orașului Focșani, ceremoniile dedicate Eroilor s-au derulat conform ceremonialul anilor anteriori¹⁹⁴.

Eforturile materiale depuse de autorități pentru ceremoniile dedicate Eroilor din 2 iunie 1927 au fost și de această dată considerabile, având în vedere că numai pentru construirea tribunei destinată publicului care a asistat la Tedeumul din fața Catedralei „Sfântul Ioan” s-au cheltuit 770 lei¹⁹⁵.

Dincolo de momentele sale festive, anul 1927 aducea cu sine o pierdere uriașă pentru poporul român: moartea Regelui.

La 20 iulie 1927, înceta din viață după o lungă suferință și o luptă crâncenă cu o boală necruțătoare, la vârsta de 62 de ani,

¹⁹³ *Ibidem*, dosar nr. 63 / 1927, f. 25.

¹⁹⁴ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 89 / 1927, f. 31.

¹⁹⁵ *Ibidem*, f. 33.

făuritorul României Mari, regele tuturor românilor Ferdinand I Întregitorul.

Vestea morții Regelui sosea în județul Putna prin intermediul Telegramei nr. 18197, trimisă la 20 iulie 1927 de către ministrul de Interne, Ion Gheorghe Duca ¹⁹⁶:

„Cu adâncă durere vă înștiințez că M. S. R. Ferdinand I făuritorul întregirii neamului românesc a încetat din viață la Castelul Peleş din Sinaia astăzi noapte la orele 2.15” ¹⁹⁷.

Toată populația județului Putna era informată despre pierderea marelui Rege printr-o serie de comunicate date de Prefectură în ziua de 20 iulie 1927. Un prim Comunicat aducea la cunoștința publică următoarele:

„Majestatea Sa Regele Ferdinand I, făuritorul întregirii neamului românesc, a încetat din viață la Castelul Peleş, astăzi dimineața la orele 2. 15.

Profunda iubire și recunoștință ce tot poporul român îi păstrează, ne impune resemnare și adâncă pietate ca, astfel, În Liniște Desăvârșită, să ridicăm cu toții rugăciunile noastre către Cel A Tot Puternic pentru odihna marelui Său suflet, care a revărsat din belșug iubire de șară, bunătate, dreptate, credință și spirit de jertfă până la sacrificiu” ¹⁹⁸.

Ministerul de Interne solicita să se facă publice cauzele decesului Regelui și împrejurările în care acesta a survenit; de aceea, tot pe 20 iulie se publica un nou Comunicat:

„Ca urmare a afecțiunii de care M. S. Regele suferea dinainte, broncho-pneumonia declarată în luna Martie, starea Sa generală a declinat continuu.

Inapetența, anemia și greutatea respirațiunii au îngreunat din ce în ce munca inimii provocând în noaptea de 20 / 7 / 1927, o stare de colapsus în urma căreia M. S. a sucombat la ora 2 și 15 minute, în

¹⁹⁶ Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 93.

¹⁹⁷ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 77 / 1927, f. 8.

¹⁹⁸ *Ibidem*, f. 1.

brațele M. S. Regina, în prezența medicului Curții, Doctorul T. Mamulea și a surorii de caritate Annekint.

Până în ultimele momente Majestatea Sa și-a păstrat întreagă cunoștința și a încetat din viață fără durere.

Ultimele cuvinte, adresate M. S. Reginei, care îl susținea, au fost:

„Mă simt foarte obosit!” ”¹⁹⁹.

Dintre zecile de adrese și telegrame urgente și extra-urgente sosite pe adresa Prefecturii Putna din partea Ministerului de Interne în zilele de 20, 21 și 22 iulie 1927, cele mai importante par a fi cele ce aduc lămuriri asupra doliului național și asupra ceremoniilor de înmormântare organizate pentru regele Ferdinand. Într-o astfel de telegramă sosită la 20 iulie, se preciza:

„În semn de doliu al întregii națiuni pentru încetarea din viață a M. S. Regele Ferdinand I, autoritățile publice vor arbora drapelul țării cernit. Stop. Niciun spectacol sau reuniune nu vor avea loc până la noi dispozițiuni”²⁰⁰.

Telegrama cu nr. 1.825 a ministrului de Interne comunica următoarele:

„În vederea înmormântării M. S. Regele Ferdinand care va avea loc la Curtea de Argeș în ziua de sâmbătă 23 Iulie crt. la ora ce se va anunța ulterior urmează ca o delegație compusă din Președintele consiliului județean sau înlocuitorul sau, un delegat al primăriei orașului de reședință și orașelor nereședință în ambele cazuri nu primarul, de preferință un membru al delegației permanente, împreună cu o delegație de zece primari rurali să plece așa fel ca în dimineața de sâmbătă înainte de orele 10 să se afle la Curtea de Argeș. Stop. La gara Curtea de Argeș vor fi așteptați de un delegat al ministerului de Interne, care se va afla la șeful gării și de la care vor primi instrucțiuni asupra modului cum vor lua parte la ceremonia înmormântării. Stop. Călătorie gratuită ori ce fel de tren

¹⁹⁹ *Ibidem*, f. 2.

²⁰⁰ *Ibidem*, f. 6.

*pe baza unui certificat individual liberat de Dv., cu mențiunea că vor călători pentru a lua parte la înmormântarea Regelui. Stop. Fiecare delegat se va îngriji de întreținere pe drum iar dejunul de sâmbătă va fi oferit de Minister”*²⁰¹.

Delegații din județe care urmau să ia parte la ceremoniile funerare, beneficiau de două trenuri speciale care urmau să plece în dimineața zilei de 23 iulie atât din București, transportându-i pe delegații din Estul țării, cât și din Pitești, pentru reprezentanții din Vest²⁰².

Prefectul județului Putna, a transmis încă din 20 iulie 1927, o serie de adrese către primăriile comunelor rurale: Ruginești, Sascut, Vărsătura, Soveja, Vizantea, Tulnici, Diocheți, Sascut, Străoane de Jos, Ciușlea, dar și la primăriile urbane din Mărășești, Panciu, Odobești și Focșani, în vederea formării delegației ce avea să ia parte la funerariile Regelui²⁰³.

Pentru ca toți cei ce doreau să-i aducă ultimele omagii Regelui Întregitor să poată să facă acest lucru, s-a luat decizia ca ceremonia înmormântării să se amâne cu o zi. Această hotărâre era comunicată și în județul Putna, la 21 iulie 1927. Astfel, înmormântarea urma să aibă loc pe 24 iulie 1927²⁰⁴.

Odată cu moartea regelui Ferdinand, principele minor Mihai devenea noul rege al României sub tutela Regenței.

Într-un nou Comunicat afișat prin grija Prefecturii în tot județul Putna la data de 21 iulie 1927 se aducea la cunoștința generală că: „În ziua de 20 Iulie, la ora 16 / 4 p. m. A. S. R. Principele Nicolae, I. P. S. S. Patriarhul Miron Cristea și D-l Gh. Buzdugan, prim președinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție, desemnați ca regenți prin hotărârea Majestății Sale Regelui Ferdinand I, consfințită prin votul Adunărilor Naționale din 4 ianuarie 1926, au

²⁰¹ *Ibidem*, f. 48 – 51.

²⁰² *Ibidem*, f. 40.

²⁰³ *Ibidem*, f. 19 – 21.

²⁰⁴ *Ibidem*, f. 53.

prestat jurământul prevăzut de Constituție în fața Corpurilor Legiuitoare Întrunite și în prezența Majestății Sale Regele Mihai

La intrarea în sală a M. S. Regele Mihai, reprezentanții națiunii au aclamat cu entuziasm pe noul Rege al României; după aceasta s'a oficiat un serviciu religios la orele 17.

Înalta Regență a primit în palatul Cotroceni Consiliul de Miniștri.

Potrivit obiceiului D-l. I. I. C. Brătianu, Președintele Consiliului de Miniștrii a prezentat demisia guvernului pe care Înalta Regență a respins-o; în același timp în tot cuprinsul țării armata a depus jurământul de credință M. S. R. Mihai.

La ora 18 cu un tren special M. S. R. Mihai, Principesa Mamă și A. S. R. Principele Nicolae, s'au înapoiat la Sinaia”²⁰⁵.

Cetățenii județului Putna, prin vocea prefectului Pascu, expediau la 20 iulie 1927, noului Rege, următoarea scrisoare:

„Ursita acestui neam v-a învrednicit să ridicai astăzi treptele tronului pe care l-a ilustrat și împodobit de o luminoasă aureolă neuitatul și în veci regretatul vostru bunic, regele Ferdinand I Întregitorul.

Luând pilda de la voievozii dinainte, să duceți mai departe cu glorie destinele României și să fiți un vrednic urmaș al marelui Rege și al voievodului căruia îi purtați numele!

Să trăiți întru mulți ani Majestate!”²⁰⁶.

Alte scrisori, dar de condoleanțe, au fost expediate din Focșani către regina Maria²⁰⁷, către ministrul de Interne, Ion Gheorghe Duca²⁰⁸ dar și pe adresa lui Ion I. C. Brătianu, sfetnicul de nădejde al marelui dispărut²⁰⁹.

²⁰⁵ *Ibidem*, f. 4.

²⁰⁶ *Ibidem*, f. 24.

²⁰⁷ *Ibidem*, f. 25.

²⁰⁸ *Ibidem*, f. 27.

²⁰⁹ *Ibidem*, f. 28.

La 20 iulie 1927, erau trimise și afișate în toată țara proclamațiile Regenței și ale Consiliului de Miniștri. Cea din urmă, sosită în județul Putna cu Adresa nr. 18.200, suna astfel:

„Români! Primul Rege al României întregite a încetat din viață. O boală necruțătoare l-a răpit, punând astfel capăt înainte de vreme, celei mai glorioase domnii sub care s-a întruchipat visul de veacuri al neamului românesc.

Urcând treptele tronului, Regele Ferdinand a făgăduit solemn în fața reprezentanței naționale că va fi un bun român.

Domnia Lui a dovedit cu prisosință că și-a îndeplinit făgăduința și astăzi plângem nemângâiași moartea Celui mai mare și mai bun dintre români.

Dealungul veacurilor românii nu vor putea niciodată să uite că n-a fost jertfă pe care Ferdinand să nu o fi făcut pentru fericirea țării sale. Neclintit în credință și hotărâre în timpul războiului, înțelegător și blând, înțelept și drept în timp de pace, Ferdinand I va rămâne pururea Regele întregirii neamului și a marilor reforme care au adus statului dreptate, putere și liniște.

Nu putem rămâne mai statornici credincioși marelui gând căruia el i-a închinat toată viața, decât fiind strâns uniți pentru liniște și propășirea păcii, cu neclintit devotament pentru dinastie, cu respect față de constituție și de legile țării.

*Să înconjurăm cu dragoste și cu încredere în menirea țării pe Regele Mihai și să ne încordăm toate puterile pentru asigurarea viitorului strălucit al României întregite, azi, așa de greu încercată!”*²¹⁰.

Trupul neînsuflețit al Regelui a fost adus de la Sinaia la București fiind expus la Palatul Cotroceni. Pe la catafalcul său au trecut mii de cătăteni, care îi spuneau astfel, adio, celui mai bun dintre români. *„În dimineața zilei de 23 iulie sicriul a fost transportat la Gara de Nord, unde a fost urcat într-un tren special, cu destinația Curtea de Argeș. Sicriul era acoperit cu steagul tricolor și trandafiri*

²¹⁰ *Ibidem*, f. 48 – 51.

tăiași de regina Maria din grădina Palatului Cotroceni. La Curtea de Argeș a avut loc slujba religioasă, după care Ferdinand I a fost înmormântat în biserica mănăstirii, alături de înaintașul său Carol I”²¹¹.

Pe epitaful plăcii funerare a Regelui stătea scris: „*Aici odihnește robul lui Dumnezeu Ferdinand I, regele României, născut la 24 august 1865 la Sigmaringen, răposat la 20 iulie 1927 la castelul Pelișor. Luând cârma țării la 11 octombrie 1914, a tras sabia la 15 august 1916 pentru dezrobirea neamului și încoronându-se la 15 octombrie 1922 la Alba Iulia ca primul rege al tuturor românilor*”²¹².

În memoria regelui Ferdinand, pe 24 iulie 1927, la orele 11 a. m., clopotele tuturor bisericilor din județul Putna i-au chemat la Tedeum pe toți cei care purtau în suflet un gând bun pentru marele dispărut²¹³.

Doliul național impus de tragicul eveniment încă din 20 iulie, a fost ridicat pe 27 iulie 1927, în urma deciziei Ministerului de Interne²¹⁴.

Pentru odihna veșnică a sufletului regelui Ferdinand, s-a oficiat la 30 iulie 1927, în toate bisericile din țară, parastasul de 9 zile²¹⁵, iar pe 1 septembrie, pomenirea de 40 de zile, marcată și în județul Putna prin ample ceremonii religioase²¹⁶.

Datorită tragediei din familia regală a României, calendarul zilelor naționale nu a mai fost respectat. Onomastica Reginei, din 22 iulie 1927, nu a mai fost sărbătorită²¹⁷, iar comemorarea Eroilor de la Mărășești din 6 august 1927 nu a fost însoțită de serbări oficiale.

²¹¹ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi...*, p. 189.

²¹² *Ibidem*.

²¹³ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 77 / 1927, f. 34.

²¹⁴ *Ibidem*, f. 69.

²¹⁵ *Ibidem*, f. 74.

²¹⁶ *Ibidem*, f. 90.

²¹⁷ *Ibidem*, f. 52.

Societatea Națională Ortodoxă a Femeilor Române comunica, la 3 august 1927, Prefecturii Județului Putna că, pe 6 august „*se va oficia la Biserica Neamului din Mărășești un parastas pentru pomenirea vitejilor care odihnesc în cripte, începând cu orele 9.30 dimineața*”²¹⁸.

După ridicarea doliului național, a fost reluată seria ceremoniilor naționale, cu celebrarea la 25 octombrie 1927, prin Tedeumuri și onoruri militare a zilei de naștere a regelui minor Mihai I²¹⁹. Pe 29 octombrie, ceremonii similare îi erau dedicate reginei Maria, care își aniversa ziua de naștere.

De sărbătoarea Sfinților Mihail și Gavril, 8 noiembrie 1927, în toate bisericile țării s-au oficiat servicii religioase pentru a onora onomastica noului Rege²²⁰.

Seria sărbătorilor naționale a fost întreruptă din nou pe 24 noiembrie 1927, de o altă tragedie națională, moartea primului-ministru Ion I. C. Brătianu, unul din oamenii providențiali ai acelor vremuri și mâna dreaptă a defunctului rege Ferdinand I.

Putnenii l-au comemorat pe marele Brătianu, prin oficierea de slujbe religioase în toate comunele județului, în ziua înmormântării sale din data de 27 noiembrie 1927. Servicii funebre s-au organizat și la Focșani, atât la Catedrala „*Sfântul Ioan*”, începând cu orele 11. 30, dar și la Templul Coral, unde, de la ora 11 s-a oficiat un Requiem pentru odihna sufletului marelui bărbat de stat Ion I. C. Brătianu²²¹.

După acest moment trist pentru țară, luna decembrie 1927 a debutat cu noi ceremonii festive, dedicate de această dată unui membru de seamă al Regenței, principele Nicolae, care pe 6 decembrie 1927 își serba ziua onomastică²²².

La 14 decembrie 1927, Ministerul de Interne trimitea pe adresa Prefecturii Putna, tabloul sărbătorilor religioase naționale și

²¹⁸ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 63 / 1927, f. 66.

²¹⁹ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 89 / 1927, f. 43.

²²⁰ *Ibidem*, f. 46.

²²¹ *Ibidem*, f. 49.

²²² *Ibidem*, f. 51.

aniversărilor familiei regale, care urmau a fi marcate prin servicii religioase și festivități, în anul 1928. Din acest tablou nu lipseau zilele de: „1 Ianuarie (Anul Nou), 6 Ianuarie (Boboteaza), 24 Ianuarie (Unirea tuturor românilor), Vinerea mare a Paștelui, 10 Mai (proclamarea Independenței, proclamarea Regatului), Iunie (de Înălțarea Domnului când se serbează „Ziua Eroilor”), 22 Iulie (ziua numelui M. S. R. Maria), 25 Octombrie (ziua nașterii M. S. R. Mihai), 29 Octombrie (ziua nașterii M. S. R. Maria), 8 Noiembrie (ziua numelui M. S. R. Mihai)”²²³.

Anul 1928 a stat sub semnul aniversării a 10 ani de la Unirea provinciilor românești cu Patria mamă România și a fost marcat de festivități grandioase desfășurate în întreaga țară.

Ziua de 24 Ianuarie, sărbătoarea Unirii de la 1859, atât de dragă tuturor putnenilor, nu a trecut neobservată nici în anul 1928, fiind celebrată prin Tedeumuri de către toate cultele, dar și prin organizarea de serbări cultural - artistice²²⁴.

Aniversarea celor 10 ani de la Unirea Basarabiei cu România a fost sărbătorită cu tot ceremonialul demn de marile serbări naționale.

Prin Ordinul telegrafic cu nr. 6867 din data de 24 aprilie 1928, transmis de Ministerul de Interne către Prefectura Județului Putna, se aduceau la cunoștință următoarele:

„Duminică, 29 aprilie, corent, sărbătorindu-se aniversarea a zece ani de la unirea Basarabiei cu Patria mamă, Consiliul de Miniștri a hotărât să se officieze în acea zi la orele 11, în toate municipiile și comunele urbane și rurale din toată țara, câte un serviciu religios la care vor asista autoritățile civile și militare. Stop.

După terminarea serviciului religios va urma o cuvântare despre actul unirii Basarabiei și defilarea trupei, acolo unde sunt. Stop. Tot în acea zi, se vor face în toată țara serbări școlare. Stop.

Rugăm luați măsurile convenite pentru executarea dispozițiilor de mai sus în ceea ce privește comunele rurale și

²²³ *Ibidem*, f. 52.

²²⁴ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 58 / 1928, f. 8.

urbane reședință și nereședință afară de municipii, cărora li s-a comunicat separat. Stop”²²⁵.

Printr-o serie de adrese expediate în zilele de 25 și 26 aprilie 1928, prefectul județului Putna, punea în atenția pretorilor, primarilor comunelor urbane, directorilor de școli, dar și comandantului Garnizoanei Focșani, ordinele sosite de la București privitoare la serbările dedicate Unirii Basarabiei cu România²²⁶.

La ceremoniile desfășurate la București în cinstea alipirii Basarabiei la Patria-Mamă, județul Putna a fost reprezentat prin deputați: Anton Alaci, Vasile Stănescu, Vasile Vasilache și de senatorii: Vasile Nicolau și Leon Crângu²²⁷.

Ziua Națională de 10 Mai 1928 a fost așteptată cu mare entuziasm de locuitorii județului Putna și pregătită ca de obicei, în detaliu, de către autorități.

Poliția Orașului Focșani primea la 5 mai 1928, din partea prefectului Pascu, un număr de 88 de invitații adresate șefilor autorităților focșănene și o Adresă care conținea o serie de măsuri ce trebuiau luate în vederea serbărilor din 10 Mai:

„1) Distribuirea invitațiilor sub luare de dovezi.

2) *Veți cere din vreme organelor în subordine să verifice dacă comercianții și diferitele instituții au steaguri curate. Nu se admite să mai fie pavoazate steagurile decolorate și murdare. Cei cari nu se vor conforma acestei dispoziții îi veți da în judecată pe baza Ordonanței prefecturii numărul 1696 din 15 mai 1925 trimisă poliției cu ordinul numărul 770 / 1925*

3) *Toți ofițerii de poliție, fără excepție de grad vor îmbrăca uniforma; în acea zi ținută de ceremonie, singura admisă de lege în asemenea ocazii.*

4) *Veți lua măsuri de acord cu comenduirea pieței pentru facerea crocheului de aranjare a școalelor pe trotuarele străzilor*

²²⁵ *Ibidem*, f. 19 – 21.

²²⁶ *Ibidem*, f. 22 – 30.

²²⁷ *Ibidem*, f. 17.

unde au loc defilarea și veși pune stăruință pentru menținerea ordinii, care a lăsat mult de dorit în alte ocazii. La tribuna publică veși posta un ofițer de poliție și sergenți suficienți, nepermițând accesul în tribună decât persoanelor oficiale.

Despre luarea acestor măsuri ne veși raporta punct cu punct în dimineața zilei de 9 Maiu a.c. ”²²⁸.

Sărbătoarea Regalității și Independenței a debutat în Focșani prin oficierea de Tedeumuri atât la Templul Coral din localitate²²⁹, cât și la Catedrala „*Sfântul Ioan*”, continuând cu revista trupelor din Garnizoana Focșani și tradiționala defilare, desfășurată în 1928 pe itinerariul Poșta – Calea Cuza-Vodă, în următoarea ordine: școlile primare, Liceul „*Unirea*”, Școala Normală, Școala de Meserii, societățile de demobilizați și veterani, ofițerii fără trupă și armata, reprezentată prin Brigada de Infanterie și Brigada de Artilerie. Din programul zilei nu au lipsit: recepția dată de prefect la Palatul Administrativ, muzica militară din Grădina Publică și nici retragerea cu torțe²³⁰.

Cu ocazia zilei de 10 Mai 1928, profesorul Anibal Teodorescu de la Universitatea Liberă din București, a susținut la Focșani o conferință comemorativă despre regele Ferdinand I²³¹.

Amintirea defunctului rege al României Mari era încă vie pentru toți românii, fapt ce răzbate și din textul telegramei trimise cu ocazia zilei de 10 Mai 1928 de către prefectul județului Putna, reginei Maria:

„Cu mare entusiasm s'a sărbătorit de întreaga populație a județului martir Putna, ziua de 10 Maiu.

Bucuria tuturor a fost o clipă umbrită de o lacrimă pioasă în amintirea Marelui Înfăptuitor al Unirei tuturor românilor, Măritul Rege Ferdinand I, care nu era martor la sărbătoare.

²²⁸ *Ibidem*, f. 31.

²²⁹ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 88 / 1928, f. 23.

²³⁰ *Ibidem*, f. 22 – 22 verso.

²³¹ *Ibidem*, f. 19.

Majestăței Voastre, care I-ați fost vrednic și prețios tovarăș în vremuri grele, îndreptăm recunoștința noastră nesfârșită pentru tot ce ați binevoit a face pentru neamul nostru și vă rog cu tot respectul să binevoiți a primi încredințarea nestrămutatului devotament ce vă păstrăm!

*Al Majestății Voastre prea plecat și supus servitor
Prefectul Județului Putna”²³².*

Cu aceeași ocazie festivă, putnenii expediau o telegramă și Înalților Regenți:

„Cu mare entusiasm s-a sărbătorit în orașul și județul nostru ziua de 10 Mai.

După oficierea serviciului religios și defilarea trupelor din garnizoană, la recepția de la Prefectură, toți șefii de autorități și-au exprimat prin cuvinte calde, respectul, devotamentul și credința către M. S. R. Mihai și Înalta Voastră Regență.

Mă fac interpretul Domniilor lor și populației din județul unde prin jertfa miilor de martiri s-a plămădit Unirea Națională și vă rog cu profund respect să binevoiți a primi încredințarea acelorași devotate și profunde sentimente.

Să trăiască M. S. R. Mihai I!

Să trăiască M. S. R. Maria!

Să trăiască A. S. Principesa Mamă!

Să trăiască întreaga familie Regală!

Să trăiască Înalții Regenți!

Să trăiască vecinic unită și puternică, scumpa noastră Țară!”²³³.

Comemorările Eroilor au fost celebrate de către toți vrâncenii atât la 24 mai 1928, de „Ziua Eroilor”, prin Tedeumuri, parastase, procesiuni la cimitire, festivaluri artistice, cuvântări și retrageri cu torțe²³⁴, cât și la 6 august 1928, la Mărășești.

²³² S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 58 / 1928, f. 39.

²³³ *Ibidem*, f. 38.

²³⁴ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 88 / 1928, f. 44.

Din publicația Prefecturii Județului Putna, afișată spre știința tuturor cetățenilor, aflăm că trenul care urma să-i ducă la Mărășești pe cetățenii dornici să ia parte la comemorarea victoriei din 6 august 1917, pleca din Focșani la ora 7. 00 dimineața. Ceremonia solemnă începea la orele 7. 30, pe platoul Răzoare și era urmată la orele 11. 00, de un parastas oficiat la Biserica Neamului, finalizat cu împărțirea de merinde către cei nevoiași, în amintirea Eroilor care odihnesc în criptele Mausoleului Mărășești²³⁵.

Câmpurile gloriei din vara anului 1917 au fost vizitate între 24 - 26 august 1928 de către 22 de fruntași ardeleni, deputați, prefecți și primari. De primirea oficială a invitaților s-au ocupat prefectul județului Putna și primarul orașului Focșani V. Antonescu, alături de câteva personalități putnene, cum ar fi: Constantin Tatovici, V. Vasilescu, M. Alaci, S. Alaci, N. Pascu, Bărbulescu, senatorul V. Nicolau, I. Crângu, Florea Eftimescu, preotul Banu, doctorul Panea și doctorul Atanasiu²³⁶.

Excursia fruntașilor ardeleni pe plaiuri vrâncene, avea strânsă legătură cu aniversarea celor 10 ani de la Marea Unire din 1 Decembrie 1918, marcată prin solemnități naționale.

Din Telegrama nr. 15.582 din 24 noiembrie 1928, expediată pe adresa Prefecturii Județului Putna de către Ministerul de Interne, aflăm că: „*Aniversarea a zece ani dela unirea Ardealului și Banatului cu Patria mamă se va sărbători, sâmbătă, 1 Decembrie crt. în modul următor:*

La orele 11 dimineața se va oficia un serviciu divin la Catedrala din reședința județului la care vor participa reprezentanții autorităților civile și militare. Stop. Urmează defilarea după instrucțiunile Ministerului de Război. Stop. După amiaza, în orașul în care se află teatru, se va organiza o reprezentație de comemorare. Stop. În celelalte orașe, serbarea se va ține într-un local corespunzător. Stop. Veți lua înțelegere cu președinții instituțiilor

²³⁵ *Ibidem*, f. 65.

²³⁶ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 58 / 1928, f. 47.

culturale în privința programului acestor serbări dela care nu va lipsi o conferință în care să se comemoreze actul unirii atât cu Ardealul și Banatul cât și cu Bucovina. Stop. În orașele unde există o secțiune a societății Astra, se va lua înțelegere cu președintele societății pentru stabilirea programului în chestiune. Stop. În toate școlile, serbări, după dispozițiile Ministerului Instrucțiunii”²³⁷.

O a doua telegramă a aceluiași Minister, aducea în atenția prefectului județului Putna, faptul că, un reprezentant al Guvernului va lua parte la ceremoniile din 1 Decembrie 1928 de la Mărășești; în consecință prefectul trebuia să fie prezent la aceste festivități, locul său în Focșani fiind suplinit de către subprefect²³⁸.

Ordinele venite de la București au fost puse în aplicare cu cea mai mare seriozitate de către autoritățile putnene; o dovedește cu prisosință serbarea culturală găzduită de Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*” la 1 Decembrie 1928, începând cu orele 15. 00. Din programul festiv amintim: „*Imnul Regal*” și „*Cântec Ardelenesc*”, în interpretarea corului Școlii Normale de băieți, „*Fantezia Națională*” și „*Uvertura Națională*”, cântate de orchestra Regimentului Putna no. 10, poeziile patriotice: „*Ostașilor Ardeleni*” de Mircea Rădulescu, „*Noi*” de Octavian Goga și „*Ardealul*” de Mircea Rădulescu, jocurile populare și cuvântarea ocazională ținută de către directorul Școlii Normale de băieți, profesorul Simion²³⁹.

Noi festivități naționale au fost prilejuite în anul 1928 de „*Ziua Marinei*”, al cărei patron spiritual era regina Maria²⁴⁰ dar și de semicentenarul Unirii Dobrogei cu România, marcat la 28 octombrie 1928²⁴¹.

Zilele onomastice și de naștere ale membrilor familiei regale: 22 august - onomastica Reginei, 25 octombrie - ziua de naștere a regelui Mihai I, 29 octombrie - ziua de naștere a reginei Maria și

²³⁷ *Ibidem*, f. 58 – 60.

²³⁸ *Ibidem*, f. 71.

²³⁹ *Ibidem*, f. 57.

²⁴⁰ *Ibidem*, f. 44.

²⁴¹ *Ibidem*, f. 50.

8 noiembrie - onomastica micului Rege, au fost sărbătorite după tipicul ceremoniilor oficiale, prin săvârșirea de Tedeumuri și onoruri militare, urmate de telegrame de felicitare.

Iată un fragment din Telegrama expediată micului Rege, de către primarul Vasile C. Antonescu²⁴² în numele focșănenilor, cu ocazia Sfinților Mihail și Gavril, 8 noiembrie 1928:

*„Vă dorim sănătate și tărie desăvârșită, pentru a conduce cu înțelepciune credinciosul Vostru popor și pentru a desăvârși opera gloriosului Vostru unchiu, regele Ferdinand I”*²⁴³.

Sub aspectul sărbătorilor naționale, anul 1929 începea cu celebrarea la 24 Ianuarie, a celor 70 ce au trecut de la ani de la Unirea Principatelor Române.

În județul Putna, ziua de 24 Ianuarie a fost sărbătorită prin Tedeumuri oficiate în toate comunele. În Focșani - „*Orașul Unirii*”, ceremoniile au debutat la ora 9. 00, cu serbarea Liceului „*Unirea*”²⁴⁴ și au continuat cu un serviciu divin săvârșit la Biserica Catolică, urmat de un Tedeum oficiat la Templul Coral²⁴⁵. Totul a culminat cu slujba religioasă intonată la Catedrala „*Sfântul Ioan*”, la orele 11. 00, în prezența tuturor autorităților²⁴⁶.

Ziua de 9 Mai 1928 a ocazionat întâlnirea putnenilor cu o serie de oficialități sosite special la Mărășești pentru a marca „*Ziua Eroilor*”. Din programul publicat prin grija prefectului de Putna Ioan P. Ioan, aflăm cum urmau să decurgă festivitățile de la Mărășești:

„ora 9 – 11 - Sosirea Delegațiilor și Înălților oaspeți (Membrii ai Familiei Regale, Înalți Regenți, reprezentanții Guvernului, ai Corpurilor Legiuitoare, Înalți demnitari de stat, români din America și alții)

²⁴² Vasile C. Antonescu. Primar al Focșanilor între 28 octombrie 1927 - 6 mai 1929 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.* p. 221)

²⁴³ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 88 / 1928, f. 75.

²⁴⁴ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 52 / 1929, f. 3.

²⁴⁵ *Ibidem*, f. 2.

²⁴⁶ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 96 / 1929, f. 3.

ora 11 – 11. 30 - Primirea oaspeților în gara Mărășești, conform regulilor protocolare (Muzica intonează Imnul Regal la sosirea Membrilor Familiei Regale și Înălților Regenți.

D-l. Primar al Orașului Mărășești prezintă tradiționala pâine și sare)

ora 11. 30 – 11. 50 - Procesiune la mausoleu în ordinea: Cortegiul Regal, Înălții Regenți, Membrii Guvernului, Membrii Corpurilor Legiuitoare, Înălții demnitari de stat, autoritățile și publicul

ora 12 – 13. 30 - Sosirea la mausoleu (Muzica intonează Imnul Regal la apariția Cortegiului Regal)

- Vizitarea criptelor

- Serviciul divin

- Cuvântările ocazionale fixate de Guvern

- Masa oaspeților pe peronul gării

ora 14. 00 - Plecarea oaspeților”²⁴⁷.

În orașul Focșani, „Ziua Eroilor” a ocazionat oficierea de servicii religioase la Catedrala „Sfântul Ioan”, la Templul Coral, la Biserica Armenească, dar și la Biserica Greco-Catolică, momente de reculegere, procesiuni la cimitirele eroilor, dar și cuvântări și serbări culturale. Nici în acest an nu s-a omis din program, retragerea cu torțe a militarilor din Garnizoană²⁴⁸. Cu ocazia acestor ceremonii, din inițiativa Societății „Cultul Eroilor”, a fost comercializată în întreg județul insigna „Cultul Eroilor”²⁴⁹.

Pe 10 Mai 1929, s-a sărbătorit prin ceremonii fastuoase, Ziua Națională a României. Prin Telegrama nr. 13.952, sosită la Prefectura Județului Putna, Ministerul de Interne anunța că:

„Serbarea zilei de 10 Mai curent se va face prin oficierea unui serviciu religios la orele 10 în toate bisericile din acel județ după care urmează: defilarea trupelor din localitățile cu garnizoană

²⁴⁷ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 52 / 1929, f. 31.

²⁴⁸ S.J.A.N.Vn, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 96 / 1929, f. 17.

²⁴⁹ Ibidem, f. 9.

militară. Stop. La orele 12, sădirea stejarului unirei cu ritual religios în prezența autorităților comunale, a școalelor, a tuturor societăților, în toate localitățile din județ. Stop. Stejarul unirii va fi predat spre îngrijirea comitetelor școlare locale. Stop. După amiaza, festivități școlare pentru comemorarea unirii, reprezentare de gală la orașe”²⁵⁰.

În numele cetățenilor județului Putna, prefectul transmitea la 10 Mai 1929 o serie de scrisori de felicitare oficialităților de la București. Iată ce le transmiteau putnenii Înalților Regenți:

„A zecea aniversare de la Unirea Tuturor Românilor a fost sărbătorită în mod festiv de toate autoritățile și locuitorii din oraș și județ. S-au făcut serbări școlare, rugăciuni către cel Atotputernic, revistă și defilarea trupelor.

La recepția de la Palatul Administrativ, reprezentanții tuturor autorităților și-au exprimat sentimentele de credință, profund devotament și respect față de Suveran, Dinastie și Înalții Regenți.

Mă fac interpretul acestor unanime sentimente și cu adânc respect, vă rog să binevoiți a ura M. S. R. Mihai să trăiască și să crească mare și puternic ca stejarul unirii, împlinind în viitor nădejdele de mai bine ale neamului Românesc.

Să fie mai viteaz ca voievozii Ștefan și Mihai, mai înțelept decât Carol, Întemeietorul Dinastiei, mai drept și mai norocos decât bunicul întregitor de țară, Ferdinand cel Mare!

Supus și plecat servitor

Prefectul Județului Putna Ioan P. Ioan”²⁵¹.

Cele două evenimente ale lunii mai 1929, „Ziua Eroilor” și 10 Mai s-au organizat conform ceremonialului impus serbărilor naționale, dar au necesitat fonduri destul de mari. Pentru retragerea cu torțe din 9 și 10 Mai, Primăria Orașului Focșani a achitat suma de

²⁵⁰ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 52 / 1929, f. 24 - 26.

²⁵¹ *Ibidem*, f. 29.

6.000 de lei²⁵²; parastasele din „Ziua Eroilor” s-au ridicat la suma de 900 lei²⁵³, iar construirea tribunelor pentru publicul sosit la ceremonii a mai scos de la bugetul local suma de 5462 lei²⁵⁴.

Generozitatea Primăriei Orașului Focșani și-a spus din nou cuvântul în ziua de 2 iulie 1929, cu ocazia parastasului de 2 ani, oficiat pentru răposatul rege Ferdinand la Catedrala „Sfântul Ioan”; pentru alimentele distribuite celor nevoiași drept pomană, municipalitatea a achitat suma de 1609 lei²⁵⁵.

În luna octombrie a anului 1929, comunitatea putneană a fost marcată de două dispariții tragice.

*„La 7 octombrie, s-a stins din viață, la București, juristul și omul politic Gheorghe Buzdugan (1867 - 1929), născut în nordul județului, la Orbeni, unde se afla și moșia familiei. El a făcut parte din Regență împreună cu patriarhul Miron Cristea și prințul Nicolae (...). Din ordinul prefectului Ioan P. Ioan, în toate localitățile au fost oprite între 7 – 9 octombrie, cursurile școlare și orice fel de spectacol, iar steagurile au fost arborate cu doliu”*²⁵⁶.

Cu ocazia trecerii prin gara Focșani a trenului mortuar cu defunctul Gheorghe Buzdugan, Primăria Orașului Focșani a ordonat îndolierea stației C. F. R. cu cașmir negru, a organizat un serviciu divin și a comandat o coroană mare de flori, funde și panglici cu inscripția „Pentru Regentul Gheorghe Buzdugan”, pe care a depus-o la catafalc²⁵⁷. Pentru aceste ceremonii funerare s-au retras de la bugetul comunei următoarele sume: 2.524 lei, pentru îndolierea stației Focșani, 697,50 lei pentru lumânări și 6.300 lei pentru coroană²⁵⁸.

Pe 15 octombrie 1929 se stingea din viață și marele filantrop Gheorghe Pastia, care și-a donat întreaga agoniseală pentru a ridica în

²⁵² S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 96 / 1929, f. 12.

²⁵³ *Ibidem*, f. 22.

²⁵⁴ *Ibidem*, f. 34.

²⁵⁵ *Ibidem*, f. 41.

²⁵⁶ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 406.

²⁵⁷ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 96 / 1929, f. 46.

²⁵⁸ *Ibidem*, f. 51.

orașul Focșani două importante temple de cultură – Teatrul și Ateneul Popular, care și astăzi, în semn de prețuire, îi poartă numele. A fost înmormântat pe 17 octombrie în Cimitirul Sudic din Focșani, cu onoruri și paradă militară²⁵⁹.

Dincolo de aceste momente triste, anul 1929 a ocazionat mari festivități naționale. Pentru a marca cei 10 ani de la Marea Unire, la Alba-Iulia au fost organizate ceremonii fastuoase la care au fost invitate să ia parte și delegații din județul Putna. Printre cei 130 de vrânceni prezenți la Alba-Iulia cu această ocazie, s-au remarcat reprezentanții comunelor: Herăstrău, Năruja, Nereju, Nistorești, Paltin, Poiana, Reghiu, Spulber și Văsui, îmbrăcați în frumoasele lor costume populare și purtând drapele tricolore²⁶⁰.

Sărbătoarea „*Micii Uniri*” a marcat ca de fiecare dată și începutul anului 1930. Cele mai impresionante festivități au fost organizate de către Liceul „*Unirea*” din Focșani. Din programul cultural-artistic organizat cu acest prilej amintim: „*Imnul Regal*”, „*S-a dus cucul*” și „*Mărioară de la munte*” în interpretarea corului Liceului, recitățile de poezii patriotice, dansurile populare și cuvântarea ocazională susținută de profesorul Ion Diaconu²⁶¹.

Pregătirile autorităților pentru Ziua Regalității din 10 Mai 1930 au început din timp. Programul festiv s-a stabilit pe 5 mai, în cadrul unei întâlniri dintre prefectul județului Putna, primarul orașului Focșani și comandantul Garnizoanei din localitate, ce a avut loc la sediul Prefecturii²⁶².

Comenduirea Pieței Focșani, solicita printr-o Adresă trimisă primarului la data de 8 mai 1930, să se ia măsuri pentru ca „în dimineața zilei de 10 mai, până la ora 8. 00, să se aștearnă un strat subțire de nisip pentru a nu aluneca caii, pe Strada Mare a

²⁵⁹ Cezar Cherciu, *Focșanii - O istorie în date și mărturii...*, p. 409 – 410.

²⁶⁰ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 52 / 1929, f. 40 – 41.

²⁶¹ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 86 / 1930, f. 4.

²⁶² *Ibidem*, f. 13.

Unirii de la casa Robescu până în centru, pe strada I. C. Brătianu, de la centru până în strada Cuza-Vodă, strada Lahovari, strada M. Kogălniceanu, strada Sf. Dumitru și Bulevardul P.P.Carp". În aceeași Adresă se solicita stropirea străzii Cuza-Vodă, din dreptul Poștei până la strada Dimitrie Sturza, pentru a nu se produce praf în timpul defilării trupelor²⁶³.

Ceremoniile din ziua de 10 Mai 1930 nu s-au diferențiat cu nimic de cele din anii precedenți, fiind marcate cu aceeași solemnitate.

„Ziua Eroilor”, marcată la 29 Mai 1930, a fost declarată zi liberă pentru instituțiile publice și particulare din Focșani conform ordinelor prefectului județului Putna²⁶⁴. Cu pioșenie în suflet, cetățenii orașului de pe malurile Milcovului au participat în număr mare la Tedeumuri, au ținut câteva minute de reculegere pentru cei căzuți la datorie și au purces în liniște spre cimitirele eroilor din oraș pentru a depune flori pe mormintele celor mai bravi dintre români²⁶⁵.

Serbarea culturală dedicată „Zilei Eroilor” a avut loc la Teatrul Comunal „Maior Gheorghe Pastia” începând cu orele 16. 00. După intonarea „Imnului Regal” de către corul Liceului „Unirea” a urmat „Închinarea Eroilor”, cuvânt ocazional rostit de profesorul Ion Diaconu. Din program nu au lipsit recitări de poezii patriotice, solo-uri de vioară și dansuri populare²⁶⁶.

Cu ocazia „Zilei Eroilor”, în județul Putna au fost distribuite spre vânzare, cu autorizația Consiliului de Miniștri și a Ministerului Sănătății și Ocrotirii Sociale, insigne-cocardă pentru strângerea fondurilor necesare Societății „Cultul Eroilor”²⁶⁷.

Eroii Neamului au fost comemorați pe 29 Mai și la Mărășești în prezența primarilor din Mărășești, Gogoiu, Verdea, Răcoasa, a școlilor și populației venite să ia parte la ceremoniile religioase oficiate de preoții Corbea și Varlam. Din program nu au lipsit

²⁶³ *Ibidem*, f. 19.

²⁶⁴ *Ibidem*, f. 31.

²⁶⁵ *Ibidem*, f. 35.

²⁶⁶ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 39 / 1930, f. 65.

²⁶⁷ *Ibidem*, f. 78.

cuvântările ținute de pretorul plasei Vrancea, de preotul Corbea și de învățătorul Bejan din comuna Răcoasa. Ziua a fost încununată de un scurt program artistic pregătit de școli și s-a încheiat cu defilarea celor prezenți în fața „*Eroului necunoscut*”. Din păcate de la aceste ceremonii au lipsit reprezentanții Armatei²⁶⁸.

Începutul lunii iunie aducea cu sine schimbări majore la nivelul conducerii statului român. După ce renunțase de bună voie la moștenirea tronului României, la finele anului 1925, provocând ceea ce a fost cunoscut în epocă drept „*criza dinastică*”, principele Carol revenea în țară pe 6 iunie 1930, pentru ca două zile mai târziu Parlamentul să-l proclame Rege sub numele de Carol al II-lea.

„*Actul „restaurației” din 8 iunie 1930 apăsarea astfel, ca o intrare pe făgașul normal, constituțional, privind succesiunea la tron a principelui Carol, fiul mai mare al regelui Ferdinand*”²⁶⁹.

La 10 iunie 1930, primarul orașului Focșani, Alexandru C. Alevra²⁷⁰ expedia Regelui următoarea scrisoare de felicitare:

„*Populația orașului Focșani, pătrunsă de aceleași sentimente ale întregii națiuni și având aceleași năzuinți își îndreaptă gândul către Majestatea Voastră în care își pune toată încrederea și toată nădejdea, urându-vă domnie lungă și glorioasă pentru binele și fericirea țării*”²⁷¹.

Răspunsul Monarhului venea pe 13 iunie, prin vocea secretarului său particular Constantin (Puiu) Dumitrescu: „*Majestatea Sa Regală vă mulțumește pentru bunele urări exprimate de Dvs. în numele populațiunii orașului Focșani*”²⁷².

Luna iulie a anului 1930 a fost marcată prin parastasul de trei ani pentru regele Ferdinand dar și prin onomastica reginei Maria.

²⁶⁸ *Ibidem*, f. 80.

²⁶⁹ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi...*, p. 88.

²⁷⁰ Alexandru C. Alevra. Primar între 6 mai 1929 - 2 ianuarie 1931. (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 221.)

²⁷¹ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 86 / 1930, f. 40.

²⁷² *Ibidem*, f. 80.

Conform Ordinului telegrafic trimis în teritoriu se solicita ca: *„pe 19 iulie, orele 11, să se officieze un parastas pentru regele Ferdinand I la Curtea de Argeș și în toată țara. Ținuta va fi jachetă, cravată și mănuși negre, pălărie înaltă”*²⁷³.

La orele 10. 00, pe 19 iulie 1930, în toate bisericile din județul Putna au răsunat clopotele și s-au înălțat spre cer mii de rugăciuni, pentru veșnica odihnă a sufletului marelui rege Ferdinand I²⁷⁴.

Ceremonii naționale s-au organizat și pentru văduva regelui Ferdinand, regina Maria, care își aniversa la 22 iulie 1930, onomastica²⁷⁵.

Pentru comemorarea eroilor căzuți în luptele de la Mărășești, Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române adresa *„un călduros apel la toți bunii români și românce ca dela copil până la moșneag și din toate straturile sociale, să vină la această sfântă și pioasă sărbătorire, cu toții să îngenunchem și să ne rugăm pentru cei care, prin jertfa lor, ne-au lăsat falnică moștenire, care este România Mare”*²⁷⁶.

Ministerul Armatei l-a însărcinat cu organizarea serbărilor de la Mărășești, din 6 august 1930, pe comandantul Diviziei a VI-a; împreună cu prefectul județului Putna, acesta a pus la punct toate detaliile ceremoniilor, la care au luat parte: o companie cu drapel, muzica Regimentului Putna no. 10, autoritățile civile locale, delegații ale societăților, veterani, infirmi, orfani de război și școli²⁷⁷.

Restaurația carlistă a adus cu sine un nou moment festiv inclus în calendarul serbărilor naționale, ziua de naștere a regelui Carol al II-lea, 16 octombrie.

Încă din data de 14 octombrie 1930, printr-o serie de adrese sosite atât la Prefectura Putna, cât și la Primăria Orașului Focșani,

²⁷³ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 39 / 1930, f. 92.

²⁷⁴ *Ibidem*, f. 95.

²⁷⁵ *Ibidem*, f. 109

²⁷⁶ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 86 / 1930, f. 48.

²⁷⁷ *Idem*, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 39 / 1930, f. 114.

Ministerul de Interne transmitea următoarele: „s-a hotărât că pe 16 octombrie, autoritățile nu vor lucra și vor arbora drapele”²⁷⁸.

În onoarea Regelui, în toate bisericile județului Putna s-au oficiat Tedeumuri, iar la Școala Normală de Învățători „*Principele Carol*” din Focșani, s-a organizat serbarea patronului spiritual²⁷⁹. Seara s-a încheiat cu retragerea cu torțe a militarilor din Garnizoana Focșani, pentru care municipalitatea a cheltuit suma de 1530 lei²⁸⁰.

Dacă la 25 octombrie 1930, Ministerul de Interne transmitea că „în ziua de 25 a.c. nu se va face nici un tedeum pentru marele voievod Mihai de Alba-Iulia”²⁸¹, același Minister dădea Ordin telegrafic pe 6 noiembrie, pentru marcarea prin serviciu divin și onoruri militare a zilei onomastice a marelui voievod Mihai, din 8 noiembrie²⁸². Nici regina Maria nu a fost uitată, ea fiind sărbătorită prin Tedeum și onoruri militare în toate localitățile județului Putna, la data de 29 octombrie 1930, când își aniversa cei 55 ani²⁸³.

Cu aceste ceremonii se încheia calendarul sărbătorilor naționale pe anul 1930, dar și deceniul al III-lea al secolului XX, pe care am dorit să-l expun sub aspectul ceremoniilor naționale.

În acest mileniu al transformărilor rapide, în care oamenii s-au schimbat odată cu timpurile, ar fi de apreciat ca măcar la 24 Ianuarie, 10 Mai, de „*Ziua Eroilor*”, la 6 August și la 1 Decembrie, să ne slăvim Eroii așa cum o făceau putnenii secolului trecut, cu pioșenie, cu respect și cu mândria de a fi român.

²⁷⁸ *Ibidem*, f. 128.

²⁷⁹ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 86 / 1930, f. 59.

²⁸⁰ *Ibidem*, f. 62.

²⁸¹ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 39 / 1930, f. 130.

²⁸² *Ibidem*, f. 137.

²⁸³ *Ibidem*, f. 131.

MAUSOLEUL EROILOR DE LA MĂRĂȘTI

Lelia Pavel

Plecând din Panciu, pe traseul turistic al Văii Șușiței către stațiunea Soveja, drumul străbate satele: Străoane, Varnița, Răcoasa. La ieșirea din comuna Răcoasa, „*un indicator îndeamnă călătorul să se abată 4 km spre nord, pe drumul ce duce la Mărăști*”¹.

Aici, în satul Mărăști, sat care pentru vecie și-a înscris numele pe harta țării ca unul din cele mai sacre locuri ale eroismului românesc, pe malul stâng al râului Șușița, a fost înălțat un mausoleu ce adăpostește osemintele eroilor români căzuți în bătălia de la Mărăști, în vara anului 1917.

Ofensiva armatei române din zona bazinului Soveja este cunoscută în istorie ca „*Bătălia Mărăștiului*”. Lupta a început în dimineața zilei de 9 / 22 iulie 1917, când Armata a 2-a română, aflată sub comanda generalului Alexandru Averescu^{*} a pornit atacul împotriva trupelor inamice.

¹ Emil Giurgea, *Vrancea. Ghid turistic al județului*, Editura Sport - Turism, București, 1977, p. 126.

^{*} **Alexandru Averescu** (1859 - 3 octombrie 1938). Născut la 9 martie 1859, la Ismail. După absolvirea Școlii Primare și a unui an la Seminarul Teologic din Ismail, a venit la București și s-a înscris la Școala de Arte și Meserii (1876). Participă ca voluntar la Războiul de Independență, sfârșind campania cu gradul de sergent.

A absolvit Școala Divizionară de la Mănăstirea Dealu (1881) și Școala Superioară de Război de la Torino (1886). Comandant al Școlii Superioare de Război din București (1 ianuarie 1894 - 1 aprilie 1896). Atașat militar la Berlin (1896 - 1898). Șef al Secției de Organizare Operații în Marele Stat Major (1899 - 1904). Sublocotenent (15 iulie 1881), locotenent (8 aprilie 1886), căpitan (30 august 1889), maior (1 ianuarie 1894), locotenent - colonel (8 aprilie 1898), colonel (10 mai 1901), general de brigadă (10 mai 1906),

Marele Cartier General al Armatei Române în colaborare cu Comandamentul forțelor ruse de pe frontul din Moldova, au elaborat un plan de ofensivă ce prevedea executarea a două lovituri: una în zona Nămolosa și alta în zona Mărăști, ofensivă ce avea drept scop distrugerea Armatei a 9-a germane.

Luptele au început cu înaintarea infanteriei, susținută de bombardamentul artileriei. Bătălia a luat sfârșit după zile crâncene de luptă, pe data de 19 iulie / 1 august 1917 printr-o mare victorie raportată de armata română.

general de divizie (1 aprilie 1912). Ministru de Război (13 martie 1907 - 27 decembrie 1908, 27 decembrie 1908 - 4 martie 1909). Șef al Statului Major General român (18 noiembrie 1911 - 2 decembrie 1913), calitate în care conduce operațiunile militare românești în cel de al doilea război balcanic. Comandant al Corpului 1 Armată (1914 - 1916). După intrarea României în Războiul de Reîntregire a Neamului se află în fruntea Armatei a II-a, legându-și numele de marea izbândă de la Mărăști (11 / 24 iulie - 19 iulie / 1 august 1917).

Președinte al Consiliului de Miniștri și ad - interim la Afacerile Străine (29 ianuarie - 27 februarie 1918). Își dă demisia din armată la 1 aprilie 1918. Fondează Liga Poporului (aprilie 1918), transformată în Partidul Poporului (aprilie 1920). Ministru de Interne (1 - 13 decembrie 1919), președinte al Consiliului de Miniștri (13 martie 1920 - 13 decembrie 1921), ministru de Interne (13 martie - 13 iunie 1920), ministru al Industriei și Comerțului (16 noiembrie 1920 - 13 decembrie 1921). Membru de onoare al Academiei Române (7 iunie 1923). Președinte al Consiliului de Miniștri (30 martie 1926 - 4 iunie 1927), ministru de Finanțe (19 martie - 4 iunie 1927). Mareșal al României (14 iunie 1930). Ministru secretar de Stat (10 februarie - 30 martie 1938), consilier regal (30 martie 1938). S-a stins din viață în anul 1938 și a fost înhumat, la cererea sa, în Mausoleul Mărăști. (Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *Vocație și destin. 600 de fișe portret pentru un tablou spiritual - istoric al județului Vrancea*, Editura Terra, Focșani, 2000, p. 36 - 37; General Ion Rașcu, *Jurnalul meu din timpul Războiului pentru Întregirea Neamului*, Ediție îngrijită, prefață și note de Dumitru Huțanu, Editura Pallas, Focșani, 2011, p. 25 - 26).

Această victorie a fost plătită cu sângele a 1.469 morți și 3.052 de răniți ² și distrugerea satului Mărăști.

Astfel, Bătălia de la Mărăști „*așezată la o cotitură fatală a desfășurării războiului nostru, rămâne un episod strălucit al acestui războiu, o probă vorbitoare de capacitatea șefilor, de calitățile de bravură și energie ale soldatului român...*” ³.

Ar trebui ca istoria să pună pe primul loc marea victorie de la Mărăști deoarece această ofensivă a fost capul de pod pe care s-au sprijinit ofensivele decisive de la Mărășești și Oituz.

Chiar comandantul trupelor române, generalul Alexandru Averescu, remarca precum că: Bătălia de la Mărăști, ca și cea de la Mărășești „*rămân pentru poporul românesc gloriei nepieritoare, care vor arăta generațiilor viitoare cum generația marelui război și-a făcut datoria față de neamul său*” ⁴.

Pentru ca aceste strălucite fapte de eroism și dăruire să rămână veșnic în amintirea celor ce le-au urmat eroilor de la Mărăști, s-a înălțat Mausoleul din localitate.

Inițiativa înălțării monumentului, precum și a refacerii satului Mărăști a aparținut societății cu același nume: „*Mărăști*”.

De fapt, ideea refacerii satului și construirea unui monument aparține generalului Alexandru Mărgineanu *, comandantul Diviziei

² Acad. Gheorghe Platon (coord), *Istoria Românilor, De la Independență la Marea Unire (1878 - 1918)*, Vol. VIII, Tom III, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 442.

³ Const. Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916 - 1918*, Ediția a II-a, refăcută în întregime și mult adăogită, în 3 volume, Vol. II, Editura Casei Școalelor, Atelierele „*Cartea Românească*”, București, p. 489.

⁴ Mareșal Alexandru Averescu, *Notițe zilnice din războiu (1916 - 1918) cu 62 de ilustrații în text*, Editura „*Cultura Națională*”, București, 1935, p. 232.

* **Alexandru Mărgineanu** - s-a născut la Iași la 24 februarie 1841. La 1 septembrie 1885 s-a înscris la Școala Fiilor de Militari din Iași. În 1889 s-a înscris la Școala de Ofițeri. La 8 iulie 1891 a fost numit sublocotenent la Regimentul 13 Dorobanți „*Ștefan cel Mare*”. La 10 mai 1894 numit locotenent la Regimentul 34 Constanța; 10 mai 1896 mutat la Regimentul

a 3-a, căruia i se încredințase conducerea operațiilor militare chiar în ziua atacului asupra satului Mărăști, din data de 11 / 24 iulie 1917. Atacul artileriei pregătea de fapt ruperea frontului chiar în sectorul ofensiv, cel al satului Mărăști, care fusese puternic fortificat de către armata germană, așa cum reiese din notițele generalului Averescu după vizita făcută pe câmpul de luptă după retragerea trupelor germane: „Am trecut apoi spre Mărăști, străbătând câmpul de luptă. Un adevărat labirint de șanțuri și rețele de sârmă, dușmane. Nici nu-mi vine a crede, că o așa formidabil întărită poziție a putut fi părăsită de dușman...

La Mărăști, am vizitat un post de comandă german și un depozit de munițiuni.

Totul, foarte bine organizat”⁵.

În urma atacului au fost străpunse liniile de apărare ale armatei germane, dar în același timp s-au provocat distrugerii mari și satului Mărăști, rămânând în urmă un sat plin de ruine. Această situație l-a determinat pe generalul Mărgineanu să-i convoace, la

9 al Corpului III Armată din Râmnicu Sărat. Se înscrie la Școala de Război la 1 noiembrie 1898. Stagiari la Marele Stat Major în noiembrie 1900. Căpitan la 10 mai 1901 la Regimentul 12 Cantemir. La 1 aprilie 1902 revine la Râmnicu Sărat. În 1903 urmează un stagiul militar în armata austro - ungară. Între 1 ianuarie - 29 august 1903 atașat la Regimentul de Infanterie Imperial și Regal Baron de Igelson nr. 93. Între 27 august - 5 septembrie 1903 numit atașat la Comandamentul Diviziei 5 Infanterie. Comandantul Diviziei a 5-a la 1 aprilie 1905. La Statul Major General la 16 aprilie 1906. În 1907 revine la Râmnicu Sărat. Major la 10 mai 1908. Ajutorul Comandantului Școlii Militare de Infanterie la 10 mai 1908. Locotenent-colonel la 1 aprilie 1913. Colonel 1916. Șef de Stat Major al Corpului 3 Armată la 10 noiembrie 1916. General de brigadă în 1916. A condus operațiile militare de la Mărăști în ziua de 11 / 24 iulie 1917. A primit Ordinul Militar „Mihai Viteazul” clasa a III-a în iulie 1917. Legiunea de Onoare a Franței în grad de ofițer în 1917. Apus bazele Societății „Mărăști” în 1917 cu scopul reconstruirii satului Mărăști și a unui mausoleu. La 29 noiembrie 1930 a încetat din viață. (Horia Dumitrescu, *Generalul Alexandru Mărgineanu*, în *Cronica Vrancei*, vol. VII, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2008, p. 271 - 289).

⁵ Mareșal Alexandru Averescu, *op. cit.*, p. 176 - 177.

12 septembrie 1917, pe ofițerii Diviziei a 3-a, propunând acestora înființarea unui fond „Mărăști” pentru reconstrucție, așa cum reiese din discursul său susținut la acea adunare: „În cea mai glorioasă bătălie dată de la începutul campaniei de trupele Diviziei a III-a, s-a eliberat la 11 iulie 1917 satul Mărăști din mâinile dușmanilor. Bravele noastre trupe au mai eliberat în acea memorabilă bătălie și alte sate, însă nici unul n-a suferit de pe urma barbariei dușmane ca satul Mărăști. Nu mai este satul Mărăști de altădată. Este o adevărată ruină. Avem, deci, înalta îndatorire morală și patriotică de a pune pe picioare acel sat. Înaintea tuturor, noi care l-am cucerit, trebuie să luăm inițiativa înjghebării unui fond sub numele de „Mărăști”, cu care mai târziu să se înalțe un sat și mai frumos, și mai mare. Doresc ca prima contribuție să fie dată de ofițerii și subofițerii și soldații Diviziei a III-a, după care fondul va fi sporit prin contribuția populației române”⁶.

Propunerea a fost preluată câteva luni mai târziu de către generalul Alexandru Averescu la întâlnirea de la Bâlca unde îi convocase pe comandanții corpurilor de armată, ai diviziilor și brigăzilor din Armata a II-a. Atunci s-a propus înființarea Societății „Mărăști” căreia îi revenea misiunea de a se ocupa de refacerea satului și construirea unui mausoleu. La întâlnirea de la Bâlca, din 30 noiembrie 1917, s-a născut Societatea ce purta numele satului, așa cum avea să consemneze în notițele sale generalul Averescu: „Am pus bazele Societății „Mărăști” cu scopul de a perpetua amintirea victoriei dela Mărăști”. Prima activitate a societății va fi îndreptată în sensul de restaura satul Mărăști și de a ridica o criptă - monument în amintirea biruinței noastre”⁷.

⁶ Apud Valeria Bălescu, *Mărăști - o promisiune onorată*, în „Eroi și morminte”. Studii și comunicări susținute la Sesiunea anuală a Oficiului Național pentru Cultul Eroilor, vol. II, ediția a II-a, București, 10.12.2008, Editura Alfa M. D. N., București, 2008, p. 31.

⁷ Mareșal Alexandru Averescu, *op. cit.*, p. 256.

În aceeași adunare s-a adoptat și un Regulament pentru strângerea fondurilor și administrarea lor, un Statut, precum și un Comitet format din 12 persoane, al cărui președinte de onoare a fost ales generalul Alexandru Averescu, iar ca președinte activ generalul Alexandru Mărgineanu.

La 27 iulie 1920, prin Legea - Decret, publicată în Monitorul Oficial, nr. 92 din 27 iulie 1920, Societatea „Mărăști” a fost recunoscută de către regele Ferdinand ca persoană morală și juridică ⁸.

În Statutul Societății, s-au consemnat și dezideratele Societății și în primul rând s-a stabilit ca „Să se perpetueze din generație în generație, comemorarea bătăliei de la Mărăști;

1. Înălțarea unui monument comemorativ;
2. Refacerea unei porțiuni din lucrările dușmane;
3. Reconstruirea satului Mărăști” ⁹.

În primii doi ani de la înființare, Societatea a fost în imposibilitate de a-și realiza dezideratele propuse în Statut, o piedică destul de mare constituind-o continuarea războiului. Abia din anul 1919 au început lucrările de refacere a satului, prin înființarea unui Serviciu Tehnic ¹⁰ în care au fost cooptați arhitecți, ingineri, proiectanți, printre care se număra arhitectul George Cristinel și Pandele Șerbănescu. Din anul 1920 conducerea șantierului a fost încredințată în exclusivitate lui Pandele Șerbănescu ¹¹.

Toate aceste deziderate pentru a putea fi transpuse în practică necesitau fonduri uriașe, pentru care, fie se apela la populație prin, fie se organizau diferite acțiuni precum: serbări, conferințe, liste de subscripție, vânzări de cărămizi etc. La toate acestea a contribuit și populația județului Putna prin participarea sa la diferitele acțiuni organizate de către prefectură, primărie, Garnizoana Focșani sau de către comitetele locale ale Societății „Mărăști”. Amintim aici una

⁸ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 33.

⁹ *Ibidem*, p. 32.

¹⁰ *Ibidem*, p. 34.

¹¹ *Ibidem*, p. 35.

dintre acțiunile ce figurează într-o Adresă a Prefecturii Putna și anume organizarea de către Garnizoana Focșani, în zilele de 15 și 16 mai 1920, a unei mari serbări populare în „Grădina Publică. Sâmbătă 15 și duminică 16 mai curent începutul la ora 3 p.m., iar sfârșitul la ora 3 noaptea. Mari serbări populare date de Garnizoana Focșani în folosul reconstruirii satului „Mărăști” distrus de ofensiva din August 1917”¹². În programul manifestărilor mai erau anunțate: „Bătae de confete. Mare tombolă. Concurs de frumusețe. Concurs de costume naționale...se va face o sală specială de dans. Muzica militară va cânta”¹³. Pentru eveniment s-au pus în vânzare bilete al căror cost intra în fondurile pentru refacerea satului Mărăști. Acțiunea se desfășura sub patronajul comandantului Diviziei a VI-a, generalul Holban.

Fonduri bănești s-au adunat și din alte acțiuni așa cum reiese dintr-o altă Adresă a Prefecturii, semnată de chiar ministrul de Interne, din 22 martie 1922, prin care prefectul era rugat să dea „concursul D-nei pictor Camelia Achimescu din București...spre a putea plasa cărțile poștale cu schițe luate de D-sa după locurile de glorie națională Mărăști și Mărășești, cunoscând în același timp că o parte din suma strânsă din vânzarea acelor lucrări, este destinată pentru mărirea fondului ridicării Mausoleului dela Mărăști”¹⁴.

Tot în același scop, Societatea „Mărăști” a tipărit și răspândit o carte poștală (sub numele de „O cărămidă pentru Mărăști”) cu imagini din Mărăști, la prețul de 5 lei, din vânzarea căreia să se mărească fondurile necesare „Ca să reclădim cu dragoste în amintirea celor căzuți aici. Maria” (așa cum suna îndemnul reginei Maria tipărit pe cartea poștală).

¹² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 68 / 1920, f. 19.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 64 / 1922, f. 31.

Datorită eforturilor Societății, satul a devenit în scurt timp un sat modern: s-au ridicat case noi la construirea cărora s-a folosit cărămidă de la fabrica din satul Gogoiu (aparținător de Mărăști), s-au refăcut casele mai puțin deteriorate, s-au dat în folosință o uzină electrică și una hidraulică reușindu-se astfel să se asigure apa necesară

locuitorilor, s-a construit o biserică și un local de școală nou. Paralel se depuneau eforturi pentru a se înălța și mausoleul ce trebuia să adăpostească criptele eroilor.

Bineînțeles că nu a fost uitată nici hotărârea de a se comemora în fiecare an bătălia de la Mărăști. Astfel, în anul 1921, Societatea „Mărăști” invita pe primarul orașului Focșani la serbarea din luna iulie a aceluiași an când trebuia să se serbeze *„comemorarea bătăliei dela Mărăști și în același timp și inaugurarea Câmpului Istoric, în prezența M. M. L. L. Regele și Regina, A. A. L. L. Principele Moștenitor cu Principesa Elena, guvernul, Atașaii Militari, etc.*

*În numele Societății vă rugăm să binevoiți a lua parte la serbare, care va avea loc la Mărăști, Județul Putna, chiar pe Câmpul de Luptă”*¹⁵.

De fapt, inaugurarea câmpului istoric al Mărășeștiului a avut loc în anul 1928, când s-a pus și piatra fundamentală a mausoleului. Pentru buna desfășurare a evenimentului și pentru reușita lui a fost trimisă de către organizatori, încă din data de 19 mai 1928, o Adresă Prefecturii Putna prin care i se adresa rugămintea de a face pregătirile necesare pentru reușita acestei manifestări: *„Deci, vă rugăm Domnule Prefect ca să binevoiți a lua unele dispozițiuni pe care le credem absolut necesare pentru reușita serbării:*

1) *Drumul de la Mărășești la Mărăști să fie revăzut și pus în condițiuni ca automobilele să poată circula cu ușurință.*

2) *Podul dela cantonul No. 11 să fie reparat.*

3) *Pentru ca transportul la Mărăști a vizitatorilor cari sosesc cu trenul Tișița la Răcoasa să se facă în regulă, să dispozați ca Comandantul Companiei de Jandarmi să ia măsuri ca în ziua de 3 iunie ora 7 dimineața, să se găsească cel puțin 80 de căruțe împodobite cu brad sau frunze și cu covoare, pe platoul din fața gării Răcoasa. Aceste căruțe vor duce vizitatorii îndată ce sosesc piața din fața bisericei, vor pleca pe drumul care duce pe din dos la școală și*

¹⁵ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 87 / 1921, f. 18.

apoi pe șosea afară pe poarta triumfală, unde se vor înșirui și aștepta întoarcerea vizitatorilor.

Aceste căruțe se vor lua câte 10 de fiecare sat din interiorul Mărăștilor și vor fi conduse tot timpul de un jandarm din vreme hotărât, care le va lua din sat și aduce...în dimineața zilei de 3 iunie și va rămâne în preajmă până când se vor întoarce vizitatorii din nou la Răcoasa.

Pentru mai multă înlesnire și pentru acei cari vor să vie cu automobilele sau cu autobuzele, să se ia dispozițiuni din vreme ca în dimineața zilei de 3 iunie orele 10 când sosește cel din urmă tren, să se găsească în dosul gării Mărășești 4 - 5 autobuze și 10 automobile (de altfel câți vor dori să vie), cari vor lua invitații cu plată, făcându-le un tarif omenesc ex: 150 lei dus și întors de persoană, loc în autobuz și 300 lei dus și întors de persoană în automobil. Aceste automobile vor fi rânduite pe șosea după sosirea în Mărăști ca și căruțele.

4) Să se ia măsuri ca cârciumile și cooperativele din Răcoasa și Mărăști să aibă cele de trebuință pentru mâncat și băut, căci prea multă lume nu va putea fi invitată la masă.

5) În satele Mărăști și Răcoasa, primarul comunei să aibă ordin ca locuitorii să-și curețe casele, șoseaua și să-și facă podețele de intrare, iar în fiecare casă să se amenajeze o odaie de mușafiri curată și cu cele necesare de odihnă, pentru ca vizitatorii cari sosesc mai ales în Mărăști încă din ziua de 2 iunie să aibă unde dormi.

6) Să se instituiască acolo unde va crede Comandanții Companiei de Jandarmi, posturi de jandarmi pentru menținerea ordinii.

Aceste sunt Domnule Prefect, punctele care ar trebui avute în vedere și dacă ar mai fi și altele le vom discuta împreună în una din zilele și care cred că va fi cât de curând.

P.S. În ziua de 2 iunie ora 4 p.m. va trebui să se găsească 10 căruțe la gara Răcoasa pentru transportul clerului și coriștilor dela Răcoasa la Mărăști”¹⁶.

Adresa purta semnătura generalului Alexandru Mărgineanu, unul din artizanii victoriei de la Mărăști și președintele Societății „Mărăști”.

Marea sărbătoare de inaugurare a Câmpului istoric de la Mărăști s-a desfășurat în ziua de 10 iunie 1928, așa cum s-a consemnat în fonograma trimisă de prefect către pretorii din județ, prin care le solicita participarea la manifestare: *„În vederea marilor serbări care au loc la Mărăști în ziua de Duminică 10 juma, la care ia parte M. S. Regina Maria și Înalți Regenți, vă rog să luați măsuri să participe câte o delegație de trei membri ai consiliului comunal în frunte cu D-voastră, care veți primi drapelele comunelor din gara Răcoasa pe linia Tișița”¹⁷.*

În ziua de 9 iunie 1928, prefectul cerea comandantului Garnizoanei Focșani, ca în noaptea de 9 spre 10 iunie, să trimită o gardă formată din 20 de oameni împreună cu ofițerii lor în Gara de la Mărășești, unde trebuia să sosească regina Maria împreună cu „Principele Regent Nicolae”¹⁸.

La 10 iunie 1928, cu ocazia inaugurării câmpului istoric, s-a pus și piatra fundamentală a Mausoleului care trebuia să adăpostească osemintele ostașilor căzuți în luptele din vara anului 1917. La eveniment au mai participat membri ai Societății „Mărăști”, delegați ai Marelui Stat Major, ai Uniunii Ofițerilor de Rezervă, reprezentanții regimentelor care au luptat la Mărăști, precum și locuitori din localitățile județului Putna.

Nu puteau lipsi de la acest eveniment generalii Alexandru Averescu și Alexandru Mărgineanu, cei care au condus armata în victoria de la Mărăști, întemeietorii Societății „Mărăști” și inițiatorii

¹⁶ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 59 / 1928, f. 115 - 117.

¹⁷ *Ibidem*, f. 71.

¹⁸ *Ibidem*, f. 93.

ridicării Mausoleului, care au fost însoțiți de alți comandanți ai armatei.

S-a dat citire Actului Comemorativ care s-a îngropat la temelia Mausoleului și pe care s-a înscris următorul text: „*Azi 10 iunie 1928 așezatu-s-a piatra de temelie a criptelor clădite de către Societatea „Mărăști” pe chiar câmpul de bătaie și pe locul unde în zilele de 22 - 27 (stil nou - n. n.) iulie 1917 s-au dat, sub conducerea generalului Alexandru Averescu, comandantul Armatei a 2-a, crâncenele, glorioasele și victorioasele lupte împotriva armatelor germane și s-a străpuns frontul dușman de către Divizia a 3-a, comandată de generalul Alexandru Mărgineanu, spre odihna veșnică a rămășițelor sfinte neamului românesc a treizeci și cinci de mii de viteji, căzuți pentru țară în bătălia de la Mărăști și în împrejurimi și pentru ca să fie pururi vie în sufletele urmașilor amintirea măreței jertfe aduse fericirii [...] patriei de către premergătorii lor și să păstreze în ele pildele eterne de vitejie, de dragoste de țară și de neam, care au fost întotdeauna tăria poporului român și l-au ținut neînfricat în fața primejdiilor și stană de piatră împotriva dușmanilor moșiei strămoșești”*¹⁹.

Construcția Mausoleului, un adevărat monument de artă, a necesitat fonduri bănești uriașe, care s-au strâns în urma unor acțiuni cum ar fi: colectă publică, serbări, conferințe, vânzări de cărămizi „Mărăști”, majoritatea pregătite și organizate de către sau la solicitarea Societății creată în acest scop, având sprijinul comitetelor locale, prefecturilor județene, primăriilor sau inițiativelor particulare. Comitete locale s-au creat în localități din județul Putna, printre care: Odobești, Panciu, Mărășești și Adjud.

O serbare a fost pregătită pentru anul 1928, așa cum reiese dintr-o Adresă trimisă prefectului la data de 26 mai 1928, în care se făcea inițial o analiză a activității depuse de societate până la acea dată și totodată se anunța că se pregătește o serbare pentru strângere de

¹⁹ Apud Florian Tucă, Mircea Cociu, *Monumente ale anilor de luptă și jertfă*, Editura Militară, București, 1983, p. 262 - 263.

fonduri, solicitând prefectului ajutorul pentru reușita acțiunii. În Adresă se arăta că: „Societatea Mărăști depunând mari eforturi și luptând cu toate greutățile întâmpinate în cursul a 10 ani de existență, a reușit să facă o mare operă națională, făcând să se immortalizeze cei 18.500 de eroi cari și-au jertfit sângele pentru țară în ofensiva dela 11 - 17 iulie stil vechi 1917. Până astăzi Societatea a reușit, ca pe câmpul istoric dela Mărăști să reconstruiască satul complet distrus, să rezidească o frumoasă biserică, o școală primară de țesătorie, o uzină hidraulică pentru alimentarea satului și a câmpului istoric cu apă, șosele, etc.

Cum în perioada de lucru a anului 1928 - 1929 urmează să se construiască criptele unde se vor pune osemintele celor 18.500 eroi, care își dorm somnul veșniciei pe câmpul Mărăștilor și cum fondurile sunt complet epuizate prin lucrările făcute, Comitetul Societății a hotărât să dea câte o serbare pentru strângerea fondurilor în orașele Focșani, Odobești, Mărășești, Panciu și Adjud.

Pentru garnizoana Focșani vă vom încunoștiința la timp de proiectul serbării ce se va organiza.

Pentru organizarea comitetelor în orașele Odobești, Panciu, Mărășești și Adjud, cu onoare vă trimit alăturat apeluri către D-nii Primari respectivi pe cari vă rugăm să binevoiți a le semna și trimite la destinație împreună cu recomandările Dvs. pentru ca scopul ce se urmărește să poată fi îndeplinit.

Datele fixate de comitetele din orașele de mai sus vor fi înaintate Dvs. și vă rugăm a binevoi a dispune să fie comunicate Diviziei 6-a pentru a le aduce la cunoștința Comitetului Central²⁰.

Prefectura a anunțat primarii din orașele sus-menționate ca să ia măsurile necesare pentru înființarea comitetelor locale ale Societății „Mărăști”, care la rândul lor trebuiau să organizeze serbări în scopul strângerii de fonduri pentru Mausoleu. În Adresa respectivă se comunica precum că Societății: „Acum îi mai rămâne de făcut tranșeele și redutele așa cum au fost în timpul atacului, muzeul și

²⁰ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 59 / 1928, f. 70.

monumentul cu criptele în care se vor pune osemintele celor 18.500 eroi...

Pentru toate lucrările cari mai sunt de executat trebuiesc încă mulți bani, pentru care motiv Societatea „Mărăști” (Centrala București) prin garnizoana Focșani, face apel către Prefectura Putna - a organiza până la 30 iunie 1928 o serbare și în orașul Dvs. pentru strângerea fondurilor necesare scopului de mai sus”²¹.

Adresa Prefecturii a fost însoțită de „Recomandațiuni în vederea reușitei serbării (bal, serbare câmpenească, festival etc.).

1. *Cea mai importantă măsură de luat pentru reușita materială a balului este ca el să fie popular și deci invitațiile și biletele vor fi plasate la persoanele civile din înalta societate, comercianți, profesioni libere, bănci, fabrici etc., la toată populația orașului.*

2. *Plasarea билетelor trebuie făcută în modul următor:*

La persoanele din societate, profesii libere, bănci, fabrici, etc. biletele vor fi plasate de către Comitetul organizator prin Doamnele și D-șoarele din societate.

Asemenea se vor plasa câte 40 - 50 bilete la Primărie cari vor fi achitate din fondurile ce le au pentru scopuri de binefacere, iar în orașe pe la magazine, industriași, etc., plasarea se va face prin persoane alese de Comitet.

3. *Formarea comitetului organizator va trebui să fie alcătuit din Domnul Primar ca Președinte, D-nii și Doamnele alese de D-sa.*

4. *Sala să fie aleasă aceeași în care se obișnuia să se dea baluri, serbări.*

5. *Fixarea zilei de bal să fie cu cel puțin 30 zile înainte pentru ca să aibă timp la plasarea билетelor.*

6. *Tipărirea билетelor se va face în nr. de ... fixarea prețului de intrare la bal de cel puțin 100 lei și care se trimite imediat la Ad-ția Financiară spre ștampilare conform legeri și pentru control la plata taxelor pe spectacol, care pentru Societatea „Mărăști”*

²¹ *Ibidem*, f. 72.

conform Ordinului Ministerului de Finanțe ... din ianuarie 1928 este redusă la 5 %.

7. Afîșele, invitațiunile, adunarea obiectelor de tombolă, cocardele, florile, bufetul, etc. care se obișnuiesc la baluri, sunt cunoscute și comitetul organizator va aranja cum va crede de cuviință, pentru ca să producă cât mai mult”²².

În data de 14 iulie 1928, Primăria Urbei Odobești răspundea la Adresa primită de la Prefectură că a luat „măsuri pentru constituirea Comitetului care să organizeze serbarea și strângerea de fonduri pentru Societatea „Mărăști”, însă după convocări făcute în zilele de 8 și 12 iunie curent n'a răspuns decât un număr mic de membri astfel că nu s'a putut lua nici o deciziune în scopul de mai sus”²³.

De la Primăria Panciu s-a primit un răspuns negativ, primarul motivând că nu s-a putut ocupa de organizarea comitetului respectiv și a serbării întrucât erau ocupați cu pregătirile pentru inaugurarea monumentului ridicat în memoria păcenilor căzuți în Primul Război Mondial²⁴.

Societatea „Mărăști”, în anul 1929, la 14 ianuarie, revine cu o nouă rugămintă la Prefectură, solicitând acesteia și implicit prefectului, să organizeze o serbare în Focșani, în același scop, de strângere de fonduri pentru Mausoleul din Mărăști, întrucât se demarau lucrările la „criptele unde se vor depune osemintele a 35.000 eroi căzuți pe câmpul de luptă și a căror piatră fundamentală s'a pus în ziua de 10 iunie în prezența M. S. Regina Maria, A. S. R. Principele Regent Nicolae, Guvernului și Armatei; pentru strângerea fondurilor necesare, s'a hotărât de către Ministerul de Războiu, ca în toate orașele să se des serbări de către D-nii Comandanți de garnizoane. Societatea a mai stabilit ca în garnizoanele în care n'a avut loc nici o serbare, să se organizeze serbări, festivale urmate de baluri, prin

²² *Ibidem*, f. 72 verso.

²³ *Ibidem*, f. 96.

²⁴ *Ibidem*, f. 95.

delegatul său Dl. Ion Corăscu, artist, sub conducerea garnizoanei locale.

Societatea vă roagă, Domnule Prefect, să bine voiți a da tot concursul necesar reușitei pe deplin a acestor serbări, care va avea loc la Teatrul Pastia comunal în ziua de Duminică 17 ianuarie 1929”²⁵. Adresa era semnată chiar de către președintele activ al societății, generalul Alexandru Mărgineanu.

Pe lângă pregătirea serbării, delegatul Societății, în persoana lui Ion Corăscu, a solicitat aprobarea Prefecturii Putna ca în zilele de 26 - 27 ianuarie 1929 să organizeze și o chetă publică în orașul Focșani „pentru a strânge fonduri cari se vor întrebuința la ridicarea criptelor eroilor căzuți pe câmpul de onoare Mărăști”²⁶. Petiția delegatului a fost înaintată spre aprobarea Ministerului Sănătății la data de 18 ianuarie 1929. Acesta răspunde afirmativ și, la 28 ianuarie 1929, înainta o Adresă prin care ruga Prefectura să acorde tot sprijinul pentru organizarea de serbări anuale în toate orașele județului cu scopul strângerii de fonduri pentru finalizarea criptelor Mausoleului Mărăști.

În data de 3 septembrie 1932²⁷, Societatea „Mărăști” solicita, tot Prefecturii Putna, două camioane - automobile pentru transportul de la Mărăști la Focșani a 40.000 - 50.000 kilograme de fier vechi care nu mai era folosit, Societatea nedispunând de mijloace proprii de transport.

O lună mai târziu, mai precis în data de 14 octombrie 1932, Societatea îl informa pe prefect că „între 20 - 25 Octombrie a. c., D-l Ministru D. R. Ioanișescu [fost subsecretar de stat la interne în prima guvernare Maniu, între 10 noiembrie 1928 - 7 iunie 1930] cu D-nii Generali Popovici *, Văleanu * și Cihoschi *, foști miniștri și alți

²⁵ *Ibidem*, dosar nr. 53 / 1929, f. 9.

²⁶ *Ibidem*, f. 2.

²⁷ *Ibidem*, dosar nr. 111 / 1932, f. 182.

* **Ioan Popovici** - născut la 16 august 1857. Soldat (21 iunie 1877), sublocotenent (15 iulie 1881), locotenent (8 aprilie 1886), căpitan (8 iulie 1892), maior (10 mai 1896), locotenent - colonel (28 noiembrie 1902),
178

colonel (10 mai 1907), general de brigadă (1 aprilie 1912), general de divizie la Corpul I Armată (27 septembrie - 30 noiembrie 1919). Ministrul agriculturii și domeniilor (27 septembrie - 30 noiembrie 1919); (General Ion Rașcu, *op. cit.*, p. 214).

* **Gheorghe Văleanu** (1864 - 1948). Născut la 12 februarie 1864, la București. A absolvit Școala fiilor de militari din Iași (1882), Școala Politehnică din Paris și Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu de la Fontainebleau (1889). Sublocotenent (1 iulie 1884), locotenent (1 ianuarie 1887), căpitan (1 iulie 1890), maior (8 aprilie 1895), locotenent - colonel (10 mai 1901), colonel 10 mai 1907). Profesor la Școala Națională de Poduri și Șosele (1895 - 1899) și la Școala Superioară de Război (1902 - 1906). General de brigadă (1 aprilie 1912). Secretar general al Ministerului de Război (1912 - 1913). În Războiul de Reîntregire, guvernator al Cetății București (1916) comandant al Direcției superioare a Fortificațiilor (1916 - 1917) și comandant al Corpurilor 4 și 2 Armată. General de brigadă la Corpul IV Armată (11 iunie - 1 august 1917), general de divizie (1 septembrie 1917). În 1918 își dă demisia din armată și se înscrie în Partidul Poporului. Deputat (din 1920) și senator. A îndeplinit funcțiile de ministru al Lucrărilor Publice (13 martie - 13 iunie 1920) și ministru al Comunicațiilor (13 iunie 1920 - 13 decembrie 1921; 30 martie 1926 - 4 iunie 1927). A încetat din viață la 26 ianuarie 1948, la București. (*Ibidem*, p. 239 - 240)

* **Henri Cihoski** (1871 - 1950). Născut la 4 august 1871, la Tecuci. A absolvit Școala Primară în Tecuci, Gimnaziul și Liceul „Codreanu” din Bârlad. Elev al Școlii fiilor de militari din Iași (1887 - 1889). Sublocotenent în arma Geniului (1891). Ofițer - elev al Școlii speciale de Artilerie și Geniu din capitală. Locotenent (1 ianuarie 1894). Repartizat în Regimentul 2 Geniu dislocat la Focșani. În 1895 este admis la Școala Superioară de Război pe care o absolvă pe treapta a II-a. Căpitan (1901), maior (10 mai 1908), locotenent - colonel (1 aprilie 1912), colonel (1913). La intrarea României în Războiul de Reîntregire a Neamului (14 / 27 august 1916), se află la Statul Major al Corpului 5 Armată. La 18 septembrie / 1 octombrie 1916 - șef de Stat Major al Corpului I Armată din Armata I. Comandant al Diviziei 13 Infanterie (16 / 29 octombrie 1916), al Diviziei 10 Infanterie (31 ianuarie / 13 februarie 1917). Avansat general de brigadă (26 mai / 8 iunie 1917). Peste două luni a fost decorat de către președintele Franței cu Ordinul național al „Legiunii de onoare” în înalt grad. S-a remarcat cu trupele sale în bătălia de la Mărășești (24 iulie - 21 august 1917), Divizia 10 capturând 401 militari și material de luptă. A fost decorat cu Ordinul Militar „Mihai Viteazul”, clasa a III-a și „Steaua României” în gradul de comandor, iar mai târziu: „Legiunea de Onoare” din partea Franței și „Crucea Sf. Gheorghe”

*membri din Comitetul Diriguitor al Societății „Mărăști” vor vizita satul și câmpul istoric Mărăști, pentru a vedea stadiul lucrărilor criptelor - mausoleu de la Mărăști”*²⁸. Prin adresa respectivă prefectul era rugat să ia măsuri, împreună cu Serviciul Tehnic al județului, ca toate podurile să fie în stare bună pentru trecerea automobilelor persoanelor care trebuiau să viziteze Mărăștiul.

Construcția Mausoleului s-a prelungit pe mai mulți ani întrucât amenajarea terenului de amplasament solicita fonduri bănești foarte mari. Pentru colectarea acestor fonduri, în afara organizării de serbări, baluri sau festivaluri, Societatea „Mărăști” a aprobat, la 10 iunie 1936, o colectă prin „*cărămizi Mărăști*”, așa cum se specifica într-o Adresă înaintată Prefecturii: „*Pentru strângerea fondurilor necesare terminării lucrărilor la Câmpul istoric Mărăști, Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale a aprobat ... la 10 iunie 1936 o colectă prin cărămizi a lei 10 fiecare, colectă ce se adresează tuturor celor care-și dau seama că viața lor n'ar fi fost posibilă fără sacrificiul total al celor pentru care se îndreaptă apelul nostru*”²⁹.

Prefectura Putna a primit 3.000 de cărămizi a câte 10 lei fiecare, cu condiția ca ele să fie distribuite în comunele județului, așa cum reiese din Procesul - verbal încheiat între reprezentantul

în gradul de cavaler, din partea Marelui Cartier General rus. Subșef al Marelui Stat Major General român (15 decembrie 1918). General de divizie (1 aprilie 1919). Comandant al Corpului 7 Armată (17 februarie 1921 - 29 octombrie 1927). Devine titularul Ministerului de Război (10 noiembrie 1928 - 5 aprilie 1930). La 1 octombrie 1930 a fost reintegrat în cadrele active, fiind numit în fruntea Inspectoratului III Armată și desemnat membru în Consiliul Superior al Armatei. La 5 martie 1932 își dă demisia din rândurile active ale armatei și este înaintat la gradul de general de Corp de Armată în rezervă și proclamat senator de drept. Decorat cu marele cordon al Ordinului Național „*Ferdinand*”. În noaptea de 5 mai 1950, la vârsta de 79 de ani, a fost ridicat de la locuința sa și întemnițat la Sighetul Marmăției, unde a încetat din viață la scurt timp de la sosirea sa. (*Ibidem*, p. 236 - 238).

²⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 111 / 1932, f. 197.

²⁹ *Ibidem*, dosar nr. 123 / 1936, f. 68.

Societății, locotenent - colonelul Lecca și reprezentantul Prefecturii Putna³⁰.

La data de 26 septembrie 1936, Societatea a înștiințat Ministerul de Interne de acțiunea ce trebuia să o întreprindă, adresând totodată rugămintea ca ministerul să ofere tot sprijinul acestei acțiuni prin intervenția sa pe lângă organele din teritoriu aflate în subordinea sa pentru *„a face o cât mai întinsă propagandă prin populația din acel județ în folosul numitei instituțiuni pentru realizarea scopului propus, bineînțeles fără a se impune forțat cumpărarea „cărămizilor” în cestiune”*³¹.

La rândul său, Prefectura a încunoștiințat, la 10 octombrie 1936, pe toți pretorii și primarii de această acțiune, adresându-le cererea de a acționa în consecință, anunțând pe toți locuitorii din comunele județului ca să participe la colecta prin *„cărămizi”*³².

Adresa Societății a fost însoțită și de instrucțiuni referitoare la plasarea cărămizilor, în care se arăta că prefectul trebuia *„să însărcineze pe Directorul prefecturii sau alt funcționar să ia în primire cărămizile și să le repartizeze în comunele județului, după care să întocmească un tabel cu numele funcționarilor care s-au ocupat de această problemă pentru a-i înscrie în cartea de onoare a societății”*³³.

Sumele strânse în urma vânzării *„cărămizilor”* trebuiau trimise Societății, iar restul se expediau în tranșe lunare așa cum stipula Adresa din 26 decembrie 1936³⁴.

Nereușind să plaseze toate *„cărămizile”*, Societatea *„Mărăști”* a solicitat Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale prelungirea termenului de colectare a sumelor rezultate din vânzarea

³⁰ *Ibidem*, f. 72.

³¹ *Ibidem*, f. 66.

³² *Ibidem*, f. 67.

³³ *Ibidem*, f. 73.

³⁴ *Ibidem*, f. 70.

acestora până la data de 15 iunie 1937³⁵, cerere care a și fost aprobată de către ministerul în speță.

Prefectura Putna, în ședința din 4 ianuarie 1937³⁶, a hotărât ca plasarea „cărămizilor” rămase să fie distribuite după data de 1 aprilie același an.

Societatea „Mărăști”, în data de 13 aprilie 1937, solicita Prefecturii să-i înainteze un tabel cu sumele ce fuseseră încasate până la acea dată. În partea de jos a adresei, prefectul a făcut o situație statistică cu preturile cărora li s-au plasat „cărămizi” și sumele pe care aceste preturi trebuiau să le strângă:

„Biliești	- 500	=	5.000 lei lichidat complet
Gârlele	- 600	=	6.000 lei complet
Mărășești	- 700	=	7.000 lei complet
Trotuș	- 600	=	6.000 lei complet
Vrancea	- 300	=	3.000 lei complet
Zăbala	- 300	=	3.000 lei complet

3.000 = 30.000 lei”³⁷.

Câteva zile mai târziu, mai precis la 22 aprilie 1937³⁸, Prefectura solicita pretorilor din județ ca până la data de 1 iunie același an să plaseze toate cărămizile rămase nevândute.

Întrucât acțiunea nu reușise în totalitate, Societatea „Mărăști” revine cu un nou termen de colectare prelungit până la 15 decembrie 1937, transmis prefectului prin Adresa din 15 mai 1937³⁹. La expirarea termenului trebuiau restituite Societății toate „cărămizile” rămase nevândute.

În anul 1937 se împlineau șapte ani de la trecerea în neființă a generalului Mărgineanu, ocazie cu care Societatea „Mărăști” a

³⁵ *Ibidem*, f. 74.

³⁶ *Ibidem*, f. 69.

³⁷ *Ibidem*, f. 75.

³⁸ *Ibidem*, f. 76.

³⁹ *Ibidem*, f. 77.

organizat o suită de manifestări religioase și comemorative la care, prin Adresa din 22 noiembrie 1937, a fost invitat și prefectul:
„Domnule Prefect,

Cu ocazia împlinirii a 7 ani de la moartea regretatului g-ral de Divizie Al. Mărgineanu, cuceritorul Mărăștilor și fondatorul Societății „Mărăști” am onoare a vă face cunoscut că în ziua de Duminică 28 Noiembrie a.c. ora 10.30, se va oficia un parastas la criptele din Mărăști unde se află depuse rămășițele defunctului.

Cu această ocazie se va desveli și inaugura bustul său din parcul criptelor - mausoleu și se va putea vizita mausoleul construit de Societatea „Mărăști” care este cel mai frumos din Europa și în a căror cripte odihnesc cei 20.000 eroi necunoscuți, căzuți pe altarul Patriei, în bătălia dela Mărăști și împrejurimi.

De asemenea, se va putea vizita Biserica, Școala, Uzina hidraulică și electrică din sat, precum și toate clădirile construite de Societate, pentru folosul locuitorilor din Mărăști” ⁴⁰. Cu această ocazie a fost trimis și programul acțiunii.

La 27 noiembrie 1937 prefectul îl anunța pe pretor că nu poate participa *„la această pioasă solemnitate”* ⁴¹.

Cu toate eforturile depuse de către Societatea „Mărăști”, construcția Mausoleului nu s-a putut finaliza nici până la începutul anului 1938, întrucât lipseau fondurile bănești care se colectau destul de greu, mai ales că multe fonduri se cheltuiseră cu refacerea satului Mărăști distrus aproape în totalitate în timpul luptelor din vara anului 1917.

De aceea, Societatea revine cu o nouă Adresă prin care ruga Prefectura Putna să reia acțiunea de vânzare a „cărămizilor”, iar fondurile strânse să fie înaintate imediat Societății care trebuia să le utilizeze la terminarea construcției ⁴².

⁴⁰ *Ibidem*, dosar nr. 122 / 1937, f. 34.

⁴¹ S.J.A.N.Vn., fond Pretura Plasei Vrancea, dosar nr. 18 / 1937, f. 57.

⁴² *Ibidem*, dosar nr. 129 / 1938, p. 45.

Printr-o fonogramă, din 14 ianuarie 1938 ⁴³, Prefectura cerea pretorilor din județul Putna să restituie toate „cărămizile” nevândute, precum și sumele încasate până la acea dată. Întrucât Societatea „Mărăști” a trimis o nouă Adresă, în acest sens, în data de 18 ianuarie 1938 ⁴⁴, prefectura a cerut printr-o fonogramă datată 19 ianuarie ⁴⁵, tuturor pretorilor să urgenteze trimiterea datelor solicitate pentru a se putea cunoaște cât mai exact care era situația vânzării „cărămizilor” în teritoriu. La 15 februarie, același an ⁴⁶, Societatea intervine cu aceeași rugămintă la Prefectură, ca aceasta să impulsioneze acțiunea de vânzare a restului de „cărămizi” fiind nevoie stringentă de fonduri pentru terminarea mausoleului.

În urma acestor solicitări, preturile au început să trimită adrese însoțite de situația fondurilor strânse în teritoriu. Mărturie în acest sens stă situația provenită de la Pretura Mărășești, datată 22 februarie 1938, prin care se înaintau Prefecturii 596 de „cărămizi” nevândute împreună cu „*suma de lei 40 (patruzeci) în mărci poștale pentru 4 cărămizi vândute*”. De asemenea, se anunța că din comuna Clipicești nu s-a primit niciun răspuns referitor la cele 100 cărămizi pe care le primise de la pretură spre vânzare.

La 23 februarie 1938, Prefectura comunica directorului general al Societății „Mărăști” următoarea situație: „*s'a plasat cărămizi în valoare de lei 3.655 din care s'a reținut cota de 20% pentru cheltuieli necesare plasării lor.*”

Astăzi s'a trimis prin mandat poștal suma de lei 2924.

Restul cărămizilor le vom trimite în cel mai scurt timp” ⁴⁷.

Și Primăria Orașului Focșani primise de la Societate, încă din anul 1936, un număr de 1.000 de „cărămizi” pentru a fi plasate la primăriile din județ. Întrucât nu se primise niciun răspuns de la

⁴³ *Ibidem*, dosar nr. 134 / 1938, f. 2.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 8.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 1.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 3.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 4.

primărie, Societatea solicita acesteia „să se activeze cu plasarea restului de cărămizi ce s'au încredințat funcționarului cu plasarea lor”⁴⁸.

Primăria răspunde că s-a primit adresa și „cărămizile” sunt în curs de plasare⁴⁹.

Nici în aprilie 1938⁵⁰ plasarea „cărămizilor” nu luase sfârșit așa cum reiese din Adresa trimisă Prefecturii, prin care cerea acesteia să sprijine în continuare acțiunea începută în anul 1936 și care nu se rezolvase nici în decurs de doi ani.

La 30 septembrie 1938, Societatea solicita Prefecturii trimiterea fondurilor rezultate din vânzări, atenționând-o că la 1 decembrie expira termenul de plasare a „cărămizilor”.

Prefectura, la rândul său, a cerut pretorilor să transmită în termen de 5 zile situația privind sumele bănești încasate până la acea dată și să restituie „cărămizile” neplasate⁵¹.

La data de 6 octombrie 1938, de la Plasa Troțuș, s-a primit la Prefectură următoarea situație în care se specifica precum că la 9 iulie 1937 s-a trimis suma de 140 lei rezultată din vânzarea a 140 cărămizi, iar la 5 noiembrie 1937 s-a restituit și restul de 6 carnete cu bilete rămase nevândute⁵².

De la Mărășești s-a anunțat că deja din luna ianuarie 1938 se restituiseră „596 de cărămizi și 40 lei din plasarea a 4 cărămizi”⁵³, iar la 17 februarie au trimis și restul de 100 de cărămizi pe care nu le-au putut plasa.

La Plasa Zăbala⁵⁴ situația se prezenta astfel: se restituiseră 87 de cărămizi de la comuna Paltin și 100 de la Nereju; 1 timbru de

⁴⁸ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 87 / 1938, f. 23.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 24.

⁵⁰ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 134 / 1938, f. 319.

⁵¹ *Ibidem*, f. 336.

⁵² *Ibidem*, f. 337.

⁵³ *Ibidem*, f. 338.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 340.

90 de lei pentru cele nouă cărămizi vândute, iar pentru alte patru au fost depuse sumele încasate.

Societatea „*Mărăști*” a mai organizat și altfel de manifestări care trebuiau să se finalizeze cu strângere de fonduri necesare terminării Mausoleului, printre acestea figurând conferințele susținute de către reprezentanți de frunte ai Armatei.

Un exemplu în acest sens amintim, aici, conferința generalului Dabija, scriitor militar, un bun militar și membru în Comitetul Societății.

Într-o Adresă din anul 1939 trimisă de către Ministerul de Interne Prefecturii Putna se arăta că Societatea „*Mărăști*” a „*clădit criptele - mausoleu care sunt o frumusețe arhitectonică și în care se găsesc adăpostite osemintele generalului Mărgineanu, fostul comandant al Diviziei a III-a care a străpuns frontul inamicului, cum și ale altor 100 de ofițeri și 20.000 eroi; toți aceștia înconjurând sarcofagul marelui Mareșal Al. Averescu, fostul comandant al Armatei a II-a*”⁵⁵, dar construcția nefiind terminată, Societatea mai avea nevoie de fonduri pentru încheierea lucrărilor. În continuarea Adresei se solicita prefectului sprijinul pentru a-l ajuta pe generalul Dabija să-și susțină conferința în județul Putna, iar banii strânși să fie virajați în contul Mausoleului.

Prefectura a răspuns afirmativ propunerii făcute de către Societatea „*Mărăști*”, anunțând-o că s-a stabilit ca susținerea conferinței să aibă loc pe data „*de 21 Maiu crt., ora 17 și ½, în sala Teatrului „Maior Pastia*”⁵⁶. În acest scop s-au trimis bilete de participare la conferință, iar banii încasați din vânzarea lor vor fi virajați în contul societății.

Conferința cu tema „*Regele Carol I în pregătirea diplomatică a războiului României*” susținută de generalul Dabija a fost urmată de „*proiecțiuni din viața sa și asupra realizatorilor Societății Mărăști*”

⁵⁵ *Ibidem*, dosar nr. 114 / 1939, f. 186.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 184.

conferință ce a fost „de un mare interes pentru orice Român și în special pentru toți ofițerii”⁵⁷.

Tot în acest sens s-au trimis și preturilor adrese prin care se cerea preturilor să sprijine acțiunea întreprinsă de generalul Dabija, în sensul de a pregăti sălile pentru susținerea conferinței. O astfel de Adresă s-a primit la Plăinești din partea Prefecturii Râmnicu Sărat, la data de 6 martie 1939, în care se specifica precum că până la acea dată „Societatea „Mărăști” pentru construirea satului și câmpului istoric de la Mărăști, a adus la cunoștința Ministerului de Interne, Direcțiunea Generală a Polițiilor...că a realizat scopul propus și anume: reconstruirea satului Mărăști. Astfel a zidit școala, biserica, a adus apă potabilă, a introdus lumină și a clădit criptele Mausoleu...

Deasemenea zisa Societate arată că lucrările au fost realizate numai din adunarea obolului public, rămânea datoare încă cu 4.500.000 lei, ce trebuiesc achitați numaidecât și în afară de această plată, mai trebuie să facă și alte lucrări, precum tranșeele și redutele, așa cum a fost în timpul atacului, posturile de comandă ale marilor comandanți, o modestă locuință pentru custodele câmpului istoric Mărăști, cu un corp de gardă pentru soldați, precum și lucrarea de terminare ale criptelor mausoleu, care urmează să se inaugureze în vara anului curent.

În vederea adunării sumelor necesare, menționează că, comitetul diriguitor al Societății a însărcinat pe D-l General Dabija, ... să țină conferințe cu diferite subiecte patriotice și culturale în mai multe orașe din țară, pentru care cere concursul moral al autorităților administrative”⁵⁸.

Câteva zile mai târziu, la 10 martie, pretorul a anunțat primăriile din teritoriu ca să sprijine pe generalul Dabija în vederea susținerii conferințelor.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ S.J.A.N.Vn., fond Pretura Plasei Plăinești, dosar nr. 9 / 1939, f. 21 - 21 verso.

Într-o Adresă, din 5 mai 1939, către Primăria Orașului Focșani, se solicita aceeași bunăvoință pentru susținerea generalului Dabija în acțiunea lui în urma căreia trebuiau adunate fonduri pentru finalizarea Mausoleului, menționându-se că: „Societatea „Mărăști” a realizat toate lucrările...fără ca să fi cerut statului fonduri, ea a adunat din obolul public 35.000.000 lei, rămânând datoare cu 4.500.000lei, ce trebuie achitați numaidecât, pentru că în caz contrar nici eroii adăpostiți în criptele de la Mărăști nu ar putea fi liniștiți acolo unde prin strădania și sângele lor s-a făcut România Mare. În afară de plata acestei sume, Societatea „Mărăști”, conform statutelor sale, trebuie să mai refacă și câmpul istoric Mărăști (adică o porțiune din tranșeele și redutele noastre și dușmane, posturile de comandă, etc.) pentru a rămâne ca pildă vie generațiilor viitoare, de eroismul legendar al înaintașilor lor, care nu au făcut cu prețul vieții lor, unitatea națională și „România Mare”⁵⁹.

În încheierea Adresei se apela la sentimentul de „bun român, precum și la toți acei care simt românește” ca să contribuie, prin cumpărarea билетelor, la această acțiune nobilă.

În vara anului 1939, la 18 iulie, Societatea „Mărăști” informa Prefectura Putna că a primit suma de 8.000 lei care rezulta din vânzarea celor 1.000 de cărămizi rămase nevândute în județul respectiv.

Greutățile întâmpinate de costurile ridicate ale construcției, la care s-au adăugat și cauze naturale: inundații și cutremure, au întârziat lucrările care au fost finalizate foarte târziu, ele întinzându-se până aproape de anul 1940, așa cum reiese din adresele menționate mai sus.

În anul 1940 a început și reînhumarea Eroilor în criptele Mausoleului, acțiune ce a continuat până în anul 1941.

Cu toate acestea a rezultat o construcție impunătoare, realizată într-un stil arhitectonic unic.

La intrarea în satul Mărăști, deasupra drumului comunal ce conduce către Mausoleu, s-a construit un portal în formă de arc de

⁵⁹ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 81, f. 78.

triumf din beton, masiv, realizat în stil românesc, pe frontispiciul căruia citim inscripția „*Câmpul istoric de la Mărăști. 1916 - 1919*”. Doi stâlpi masivi din zidărie și beton susțin o arcadă semicirculară din beton, deasupra căreia se înalță un fronton cu acoperiș din șindrilă. Drumul care trece pe sub portal conduce către Mausoleul care a fost amplasat în partea de nord a satului, într-un parc, pe platoul neted al cotei 536, unde s-au purtat luptele în vara anului 1917.

În incinta Mausoleului se accede prin deschiderile a două porți dispuse simetric, pe stâlpii cărora străjuiesc doi vulturi din bronz, cu aripile larg desfăcute. În bronzul din care s-au realizat cei doi vulturi și-a lăsat amprenta sculptorul care i-a executat și anume Spiridon Georgescu^{*}. Actualmente se păstrează în original doar unul din cei doi vulturi, celălalt fiind o copie după originalul existent.

Împrejmuirea din jurul parcului a fost făcută din fier și beton, în anul 1936, odată cu amenajarea parcului. Împrejmuirea prezintă elemente de feronerie care s-au executat împreună cu felinarele la atelierul lui Gheorghe Stănculescu⁶⁰.

Două alei placate cu beton și străjuite de arbuști ornamentali și pomi fructiferi conduc spre mausoleu.

În centrul parcului, în fața mausoleului, între arbuști ornamentali, a fost amplasat un grup statuar, realizat în tehnica ronde -

* **Spiridon Georgescu** (n. 28 decembrie 1887, București - d. 1974, București), sculptor. A urmat clasele primare la Școala Golescu din București, apoi se înscrie la Școala Superioară de Arte și Meserii pe care o frecventează timp de șase ani, până în anul 1906. În 1907 pleacă în Italia, dar din motive financiare se întoarce în țară după șase luni. În anul 1911 se reîntoarce în Italia unde se înscrie și studiază la Academia de Belle - Arte. Aici studiază numai un an, până în 1912, apoi între 1912 - 1914 urmează cursurile Institutului Superior de Belle - Arte de la Roma pe care îl termină în anul 1914. Reîntors în țară participă la Primul Război Mondial între 1916 - 1918. În anul 1919 deschide prima expoziție la Ateneul Român. A executat multe lucrări pentru cinstirea eroilor români pe care le-a expus în multe orașe din țară și la București. S-a stins din viață, la București, în anul 1974. (ro.wikipedia.org/wiki/Spiridon_Georgescu).

⁶⁰ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 54.

bosse, din bronz, care înfățișează un soldat rănit care predă unui tânăr arma și făclia pentru continuarea luptei. Mulajele din ghips ale acestui grup statuar s-au executat încă din anul 1935, iar în anul următor au fost turnate în bronz din materialul provenit de la țevile unor tunuri grele, acordat de către Ministerului Armamentului, prin aprobare guvernamentală⁶¹.

În spatele grupului statuar, pe un postament din beton realizat de firma „Marmi” din „placaj de piatră de Vratza”⁶², a fost înălțat bustul mareșalului Alexandru Averescu care a fost inaugurat în octombrie 1940 și este opera sculptorului Oscar Späthe^{63*}. Bustul îl înfățișează pe mareșal în uniformă militară, ținută de campanie, frontal, cu capul descoperit. Pe fațada postamentului s-a inscripționat cu majuscule: „*Mareșalul României Alexandru Averescu 1859 - 1938*”. La baza bustului, sculptorul Oscar Späthe și-a pus semnătura.

Mausoleul propriu - zis a fost înălțat după planurile arhitectului Pandele Șerbănescu, care l-a propus împreună cu devizul estimativ încă din anul 1928. Lucrările au fost luate în antrepriză de către Gabriel Petrescu.

⁶¹ *Ibidem*, p. 53 - 54.

⁶² *Ibidem*, p. 56.

* **Oscar Späthe** (1875 - 23 noiembrie 1944), sculptor român, membru fondator al Societății „*Tinerimea artistică*”. A studiat Academia de arte frumoase din München, unde a debutat cu „Faun dansând”. Autor a numeroase portrete: poetul Mihai Eminescu, pictorul Luchian, scriitorul Alexandru Vlahuță, generalul Eremia Grigorescu, Mihai Viteazul, Ion Luca Caragiale ș.a. Aceasta i-a adus faima de cel mai bun portretist al vremii. A sculptat scene alegorice și mitologice. A creat monumente închinată memoriei eroilor căzuți în Primul Război Mondial și în Războiul de Independență. De formație academistă, arta sa se remarcă prin corectitudinea meșteșugului. Sculptorul Oscar Späthe a încetat din viață la 23 noiembrie 1944, la 69 de ani, într-un sat din județul Buzău unde se refugiase și el de bombardamentele care răvășeau Capitala. (*Dicționarul enciclopedic român*, volumul IV, Q - Z, Editura Politică, București, 1966, p. 462).

Mausoleul a fost construit „pe locul expropriat de la locuitorii Ioan Băeșu, orfanii I. N. Iancu și o parte din terenul obștii moșnenilor mărășteni”⁶⁴ și dispune de o suprafață construită de 1.000 metri pătrați.

O descriere a construcției apare pe o Adresă a Prefecturii ce datează din 6 decembrie 1936 și în care se specifică precum că: „Mausoleul are adâncimea de 10 m, lățime de 30 m, are 2 nivele (subsol și etaj) având 12 osuare și trei sarcofage împărțite astfel: unul pentru Domnul Mareșal Averescu, unul pentru Domnul General Văitoianu - probabil - și al treilea pentru răposatul General Mărgineanu”⁶⁵.

Construcția, într-o concepție unică, se dezvoltă pe două nivele subterane și unul exterior. La cel exterior se ajunge urcând două trepte din beton, de pe platforma din fața Mausoleului.

Clădirea exterioară se sprijină pe doi piloni masivi din beton, dreptunghiulari în secțiune, ale căror fațade au fost decorate cu „haut - reliefuri” de mari dimensiuni (4 x 2,75 metri), turnate în bronz, opere ale sculptorului român, Aurel Bordenache * care și-a inscripționat numele pe basorelieful din stânga, la baza acestuia.

⁶⁴ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 50.

⁶⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 121 / 1936, f. 91.
* **Aurel Bordenache** (n. 17 septembrie 1902, Huși - d. 1987, București), pictor, sculptor și grafician român. Cu dispensă de vârstă a făcut studii în Belgia, la Liège, între 1909 - 1911, la Școala de Arte Frumoase, urmând în paralel și școala primară. În anul 1912 se întoarce la București și urmează cursurile Liceului „Gheorghe Lazăr” până în 1916. Se refugiază la Iași în timpul războiului. După război se întoarce la București și urmează „Belle - Arte”. A studiat la Școala Superioară de Arte Frumoase din Paris. Perioada pariziană a fost cea mai prolifică, mai ales când a lucrat la Atelierul Ranson. Reîntors în țară a lucrat pentru Universitatea din București. A fost un mare ilustrator de carte (în special la editura „Cartea românească”), remarcându-se prin ilustrația la poezia lui Mihai Eminescu, în special cea a „Lucașfărului”, pentru care a realizat 150 de desene în tuș. A lucrat mult ca pictor și gravor al Curții Regale din România. Pentru mausoleul din Mărăști a donat cele două basoreliefuri din bronz. S-a stins din viață în anul 1987, la București. (ro.wikipedia.org/wiki/Aurel_Bordenache).

Sculpturile au fost realizate în anul 1929, „*fără pretenții materiale*”⁶⁶ așa cum de fapt promisesse sculptorul cu un an în urmă când asistase la sfîntirea bisericii din Mărăști înălțată de către Societatea „*Mărăști*”, apoi în anul 1935 au fost turnate în bronz la Turnătoria Gr. Dănilă din București⁶⁷.

Basoreliefurile înfățișează scene din timpul luptelor de la Mărăști din anul 1917. Cel amplasat pe pilonul din stînga a fost intitulat „*În întîmpinarea eliberatorului*” și amintește de primirea entuziastă a unui general român de către populația localității eliberate de sub ocupația germană. Basorelieful din dreapta s-a intitulat „*Călăuza și patrula*” și reprezintă un țaran român care se strecoară în liniile inamice pentru aducerea de informații utile armatei române.

Între cei doi piloni s-a ridicat un zid din beton pe care s-au prins 15 plăci dreptunghiulare, din marmură albă, pe care s-au înscris numele eroilor și al regimentelor care au luat parte la luptele de la Mărăști (vezi anexa). Plăcile au fost realizate de către sculptorul focșănean de monumente funerare - Nicolae Colios, în anul 1935.

De o parte și alta a plăcilor străjuiesc două coloane cu fusul rotunjit, din beton, care au rolul de a susține un fronton dreptunghiular. Deasupra lor s-au amplasat două urne din bronz în care se aprindeau flăcările veșniciei în memoria eroilor.

Cei doi piloni adăpostesc scările de acces către nivelele din subteran. La primul nivel s-au expus arme și muniție utilizată în timpul Primului Război Mondial. De pe culoarul ce leagă cele două încăperi ale nivelului, pe o scară din metal se coboară într-o mică încăpere în care au fost etalate câteva obiecte ce au aparținut generalului Arthur Văitoianu*. Între cele două vitrine a fost instalat

⁶⁶ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 52.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 53.

* **Arthur Văitoianu** (1864 - 17 iunie 1956, București). S-a născut la 14 aprilie 1864, la Ismail. A fost fiul germanului Weithoffer, fost șef de stație telegrafică (la Adjud și apoi la Ismail) în timpul lui Alexandru Ioan Cuza. Absolvent al Școlii Militare (1884) și al Școlii de Artilerie și Geniu (1886) din București. Sublocotenent (1 aprilie 1885), locotenent (1 februarie 1888),

bustul generalului reprezentat din față, cu capul descoperit, înveșmântat în haine militare, cu decorații pe piept.

Al doilea nivel a fost afectat criptelor - osuar și sarcofagelor. Criptele - osuar sunt adăpostite de nișele din pereții laterali. În cele 12 cripte au fost depuse osemintele a 5.342 ostași români, ruși, germani necunoscuți, căzuți în luptele din vara anului 1917. În partea inferioară a nișelor, pe un postament au fost depuse osemintele, iar pe rafturi au fost așezate craniile. Criptele au fost închise cu geamuri de semicristal, decorate cu îngeri redați cu aripile larg desfăcute și ornamente florale, decorații făcute după desenele reginei Maria. Geamurile s-au realizat la Industria Română de Cristale și Oglinzi, încă anul 1935⁶⁸.

În capătul opus intrării, încăperea a fost rezervată sarcofagelor. Central, a fost amplasat sarcofagul care adăpostește osemintele mareșalului Alexandru Averescu.

De o parte și alta se află sarcofagele generalilor Arthur Văitoianu, Alexandru Mărgineanu și Nicolae Arghirescu*.

căpitan (8 aprilie 1892), maior (8 aprilie 1898), locotenent - colonel (10 mai 1904), colonel (7 aprilie 1909), general de brigadă (1 aprilie 1914), general de divizie (1917), general de corp de armată (24 ianuarie 1918). Profesor la Școala Superioară de Război. În timpul Războiului de Întregire a Neamului a comandat Divizia 10 Infanterie în Campania anului 1916, Corpul 2 Armată (10 ianuarie 1917), Corpul 4 Armată (4 august 1917), distingându-se în bătăliile de la Mărăști și Oituz, apoi Armata a II-a (6 decembrie 1917 - 14 iunie 1918). Inspector general de Armată (14 iunie 1918) și Guvernator al Basarabiei (13 iunie 1918). Ministru de Interne (24 octombrie - 29 noiembrie 1918, 27 septembrie - 28 noiembrie 1919, 19 ianuarie 1922 - 30 octombrie 1923). Ministru de Război (29 noiembrie 1918 - 12 septembrie 1919). Președinte al Consiliului de Miniștri (27 septembrie - 28 noiembrie). Ministrul Comunicațiilor (30 octombrie 1923 - 27 martie 1926). Ministru secretar de Stat (10 februarie - 30 martie 1938) și consilier regal (30 martie 1938). Arestat și întemnițat în anul 1948. S-a stins din viață la 17 iunie 1956. (General Ion Rașcu, *op. cit.*, p. 65)

⁶⁸ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 51.

* Nicolae Arghirescu. Născut la 22 martie 1864. Soldat (25 martie 1882). Elev al Școlii de Ofițeri (15 octombrie 1884). Sublocotenent (16 august

Sarcofagele realizate din beton au primit decorații de stuc, reprezentând capete de îngeri cu aripile larg desfăcute (la colțuri), ghirlande și scene antice. Ornamentația sarcofagelor este opera a doi sculptori: Carroll Thot pentru trei din ele și Alexandru Bordenache pentru sarcofagul lui Arthur Văitoianu (1941) ⁶⁹. Pe fiecare din sarcofage au fost montate capete de lei din stuc ce susțin inele din bronz. Tot în bronz a fost realizat și basorelieful care-l înfățișează pe mareșalul Alexandru Averescu, redat bust, spre stânga, înveșmântat în uniformă militară. Pe lateralele sarcofagului au mai fost amplasate încă două plăci de marmură. Pe una din ele s-au inscripționat localitățile unde s-au purtat lupte în vara anului 1917: „*Mărăști, Mărășești, Cașin, D. Încărcătoarea, Mănăstioara, Gura Văii, Rotilești, Câmpuri, Soveja, D. Răchitașul, Vizantea*”, iar pe cea de a doua se poate citi: „*Mareșalul Alexandru Averescu (1859 - 1938) Comandantul al Armatei a II-a română pe frontul de la Mărăști din iulie 1917*”. Pe celelalte sarcofage s-au montat plăci de marmură cu numele generalilor înhumați: „*Generalul Alexandru Mărgineanu (1871 - 1935) Comandantul Diviziei a III-a pe frontul de la Mărăști*” și „*Generalul Arthur Văitoianu (1864 - 1957) Comandantul Corpului I al Armatei a II-a română pe frontul de la Mărăști*”.

Încăperea destinată sarcofagelor este acoperită de o cupolă la baza căreia s-a inscripționat cu litere aurii: „*Întru veșnică amintire și*

1886), locotenent (1 august 1891), căpitan (8 aprilie 1896), maior (24 ianuarie 1906), locotenent - colonel (10 aprilie 1910), colonel (1 octombrie 1912), general de brigadă (1916). În perioada când era căpitan (1896 - 1897) a avut preocupări în domeniul strategiei și tacticii militare, pe care le-a înserat într-un manuscris. În toamna anului 1916, trupele Diviziei 6 Infanterie, comandate de generalul Nicolae Arghirescu, au purtat lupte crâncene împotriva Diviziei 89 Infanterie germană. Pentru merite deosebite a fost decorat cu Ordinul „*Coroana României*”. În vara anului 1917 a luat parte la marea bătălie de la Mărăști. S-a stins din viață în anul 1919. (Constantin Ucrain, Gheorghe Dascălu, *General de Brigadă Nicolae Arghirescu, în Pe aici nu se trece*, Editura Pro - Transilvania, București 2003, p. 124 - 130; General Ion Rașcu, *op. cit.*, p. 59).

⁶⁹ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 52.

recunoștință eroilor care s-au jertfit pentru întregirea neamului românesc”, inscripția fiind încadrată de ornamente vegetale din stuc.

Interiorul a fost tencuit în piatră artificială, iar pardoseala realizată din plăci mozaicate, alternând cele albe cu cele negre.

Exteriorul a fost placat cu piatră albă de Slănic, ulterior vopsindu-se în ocră.

Accesul în interiorul Mausoleului se face prin cele două uși masive, montate în golurile celor doi piloni, care au primit ornamente din feronerie.

La intrarea din stânga, în interior, pe peretele din dreapta, a fost montat un panou pe care s-a înscris un fragment din Ordinul de zi al bătăliei de la Mărăști:

„Ostași,

A sosit momentul mult așteptat de toată suflarea românească...să reluăm lupta pentru a răsturna zăgazul urgiei dincolo de care se aud gemetele părinților, fraților, copiilor noștri sub apăsarea vrăjmașului hrăpăreț.

În trecutul nostru nu odată țărișoara noastră a fost potopită de dușmani: întotdeauna însă strămoșii noștri au știut să-i alunge să se păstreze până azi moșia neatârnată. Aceeași datorie avem și noi față cu urmașii noștri...

Comandantul Armatei a II-a

General A. Averescu

21 iulie 1917”.

Construcția Mausoleului începută în anul 1928 s-a întins pe mai mulți ani, desfășurându-se pe etape. Ea s-a încheiat în anul 1938, iar între anii 1940 - 1941 au avut loc reînhumările osemintelor Eroilor. Cauzele care au tergiversat finalizarea construcției într-un termen mai scurt s-au datorat în primul rând lipsei de fonduri, costul acesteia fiind uriaș pentru perioada de după război. La aceasta s-au adăugat și unele fenomene naturale: inundații, cutremure, ș.a., care au îngreunat mersul lucrărilor.

Inaugurarea monumentului se programase pentru anul 1938, an în care trebuiau terminate criptele, dar din cauza vremii rele care făcuse impracticabile drumurile din zonă și lipsei mareșalului Alexandru Averescu din țară, inaugurarea nu a mai avut loc.

Apoi, la scurt timp, un alt eveniment nefericit a contribuit la amânarea inaugurării și anume trecerea în neființă a marelui strateg al luptelor de la Mărăști din vara anului 1917 - Alexandru Averescu.

Corpul neînsuflețit al acestuia a fost adus și depus în sarcofagul de la Mărăști, acolo unde în urmă cu opt ani, în anul 1930, i-a fost înmânat un baston cu frunze de stejar pe care erau gravate numele localităților unde au avut loc luptele la care a luat parte Armata a II-a, în cadrul unei ceremonii organizate cu mult fast. Gradul de mareșal i-a fost conferit pentru faptele de arme din vara anului 1917, precum și pentru implicarea sa în acțiunile de refacere ale satului Mărăști, precum și a Mausoleului Eroilor.

I s-au organizat funeralii naționale, așa cum reiese din Telegrama primită de către Divizia a 6-a Infanterie din Focșani, la 4 octombrie 1938, în care era prezentat și programul după care trebuiau să se desfășoare funeraliile stabilite pentru data de 6 octombrie 1938:

„Telegramă

F. Urgent

În conformitate cu dispozițiunile Președintelui Consiliului de Miniștri nr. 6237 prin care se înaintează programul funeraliilor naționale ale defunctului Mareșal Averescu, se face cunoscut:

Vagonul mortuar șosește în gara Mărășești la ora 13.50 joi 6 octombrie 1938.

Se va da onorul pe peron de către una companie cu drapel și muzică.

Cortegiul se transportă la Mărăști cu automobilele procurate de către autoritățile civile. La Mărăști sunt trupe care au primit deja ordinul de a da cuvenitul onor.

Vor lua parte cât se poate de mulți ofițeri care vor sta la dreapta companiei de onoare pe peronul gării Mărășești.

Ținuta trupei de ceremonie, iar a ofițerilor din front K. 4.c. Pentru cei afară din front D. 4.c.

În gara Mărășești se va face un scurt serviciu religios de către preoșii ce urmează cortegiul, la care va lua parte și Preotul Garnizoanei Focșani și Tecuci.

Se va însărcina de Dvs. un ofițer cu personalul necesar pentru a asigura îmbarcarea în automobile, precum și la Mărăști aranjarea întregii asistențe.

La ceremonie Compania de Jandarmi, va asigura ordinea în gara Mărășești, precum și la Mărăști.

Deasemenea luați măsuri de a se da onorurile tot cu una companie, Drapel și muzică în gara Focșani.

În ziua înhumării ora 17, armata întrerupe orice activitate printr'un minut de reculegere.

Domnul Comandant al Diviziei 6-a va lua parte la Mărăști la înhumare”⁷⁰.

Prefectura, la rândul său, trebuia să ia măsurile necesare desfășurării ceremonialului conform programului stabilit de către Președinția Consiliului de Miniștri, precum și a unei alte Note telegrafice pe care a preluat-o de la generalul Dabija, comandantul Diviziei a 6-a din Focșani și în care se solicita ca:

„1. La înmormântarea Mareșalului Averescu se vor face funeralii naționale.

2. În mormântarea se va face la Mausoleul Mărăști.

3. Trenul, vagonul mortuar va sosi în gara Mărășești Joi 6 octombrie a.c. ora 14. Cu acelaș tren vor veni Domnii Miniștri în frunte cu Sanctitatea Sa D. Miron Cristea Patriarhul României.

⁷⁰ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 129 / 1938, p. 356.

4. În gara Mărășești se vor găsi mai multe mașini de preferat autobuze pentru transportarea asistenților la Mărăști. Mașini vor veni și de la București.

5. Drumurile, podurile, podețele pe unde urmează să treacă carul mortuar să fie făcute accesibile (se va pune în vedere Domnului Inginer al Serviciului Județean de Drumuri).

6. Se va lua măsuri ca școlile și premilitari dela comunele pe unde urmează să treacă cortegiul mortuar vor ieși înainte îmbrăcați în haine de sărbătoare și cu drapele cernite.

7. Deasemenea tot prin comunele unde urmează să treacă cortegiul se va arbora drapele cernite.

8. Se va interveni la Primăria Focșani pentru ca să dea sub formă 100 drapele necesare pentru decorarea mausoleului.

9. În scopul organizării funerariilor mâine 4 octombrie a.c. după amiază va sosi la Prefectură Domnul Inginer Petrescu din partea Societății Mărăști.

10. Se vor lua măsuri pentru paza drumurilor pe unde urmează să treacă cortegiul. Deasemenea se vor găsi 30 de jandarmi la Mărăști pentru menținerea ordinii”⁷¹.

Prefectul a transmis pretorilor din Mărășești și Vrancea o fonogramă, chiar în aceeași zi de 4 octombrie 1938, cu sarcinile ce le reveneau în legătură cu funeraliile mareșalului Averescu. În această fonogramă le solicita pretorilor să ia următoarele măsuri: „Orașele și satele pe unde va trece convoiul să fie curățate.

Fiecare locuitor prin fața porții va stropi cu apă, să mai domolească praful.

Locuitorii bărbați și femei vor fi înșiruiți pe marginea drumului pe cât posibil în costume naționale de sărbătoare.

Autoritățile în frunte cu preoții vor fi alături.

La toate autoritățile vor fi arborate steagul național îndoliat.

În timpul trecerii convoiului mortuar, clopotele vor trage neconținut.

⁷¹ Ibidem, f. 350.

Premilitarii și școlile îmbrăcați curat cu drapelele îndoliate vor fi asemenea înșiruiți pe marginea drumului.

Preoții din Cercul Pastoral Mărăști și Vidra vor fi cu feloane și epitrafire curate la Mărăști la ora 14.

La Mărăști se vor găsi înșiruiți pe marginea drumului din sate locuitorii bărbați și femei din comunele Mărăști, Câmpuri, Soveja și Găuri, îmbrăcați național”⁷².

Întrucât cortegiul funerar trebuie să treacă și prin Focșani, prefectul anunța Primăria ca să ia măsuri pentru decorarea Gării „...și arborarea drapelului îndoliat.

În aceeași zi vor lua parte pe peronul gării toate autoritățile din oraș, școlile, Straja Țării, precum și cetățenii orașului.

Școlile vor avea drapele îndoliate.

Deasemeni clopotele din oraș vor suna în timpul trecerii trenului”⁷³.

În urma Adresei primite, Serviciul Administrativ al Primăriei a fost însărcinat să rezole cerințele solicitate de prefectură. De asemenea a răspândit în oraș o înștiințare în care se specifica precum că în ziua de 6 octombrie, cu ocazia trecerii trenului mortuar prin oraș, „populația orașului Focșani să întâmpine pentru ultima dată, pe acela care în clipe grele a fost nădejdea tuturor”⁷⁴.

Tot pentru această ocazie arhitectul-șef al orașului solicita Primăriei aprobare pentru cumpărarea a „8 metri de crep negru” pentru ornarea gării și a unei coroane în valoare de 600 lei⁷⁵.

După aceste evenimente, a fost demarată acțiunea de reînhumare a osemintele Eroilor aduși din diferite cimitire în criptele Mausoleului, urmând ca după această acțiune să aibă loc inaugurarea acestuia. Așa cum arătam mai sus reînhumarea s-a desfășurat pe

⁷² *Ibidem*, f. 354.

⁷³ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 86 / 1938, f. 81.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 88.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 91.

perioada unui an de zile, între 1940 și 1941. Nici după această dată inaugurarea monumentului nu a mai avut loc din cauze obiective.

Astfel, în anul 1940, Societatea „Mărăști”, cea care a refăcut satul și a construit Mausoleul, s-a desființat, atribuțiile și patrimoniul acesteia au fost preluate de nou înființatul Așezământ „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor, care a luat naștere prin Decretul Lege din anul 1940⁷⁶. Așezământul nou înființat avea datoria de a se ocupa în continuare de întreținerea și înfrumusețarea operelor comemorative de război, dar nici acesta nu a mai reușit să ducă la capăt sarcinile ce îi reveniseră din cauza evoluției evenimentelor ce au avut loc și anume: începutul celui de-Al Doilea Război Mondial, intrarea României în sfera ideologiei comuniste, precum și desființarea sa în anul 1948⁷⁷. Sarcinile Așezământului au fost preluate de către Ministerul Forțelor Armate care și-a trimis delegat în teritoriu ca să constate starea în care se găseau monumentele de care răspundeau. Un delegat al Muzeului Militar a vizitat între anii 1952 - 1953 mausoleele din Vrancea și a constatat că la cel din Mărăști „*Din lipsa de întreținere anuală, apa a pătruns în interior, aducând importante avarii.*”

*O parte din sarcofagii au fost descoperite, s-au profanat de curioși. S-a închis accesul pentru a se opri profanarea și totodată, s-a cerut M. F. A. să întocmească devize pentru refacerea stricăciunilor”*⁷⁸.

Din constatările făcute la fața locului a rezultat că starea de lucruri în legătură cu operele comemorative de război era necorespunzătoare, majoritatea fuseseră lăsate în părăsire sau profanate. Această situație s-a perpetuat și în anii următori. Abia în anul 1973 construcția Mausoleului a cunoscut mai multe

⁷⁶ Cornel Țucă, Iulian Boțoghină, *Documente inedite privind restaurarea operelor comemorative de război din Vrancea*, în *Cronica Vrancei*, vol. II, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura D. M. Press, Focșani, 2001, p. 284.

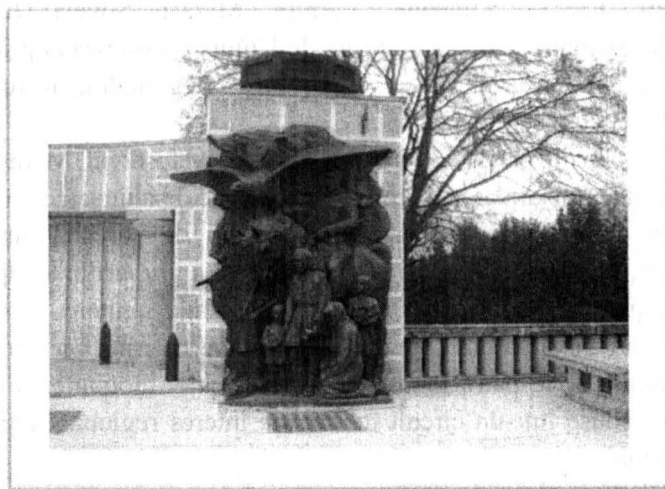
⁷⁷ *Ibidem*, p. 285.

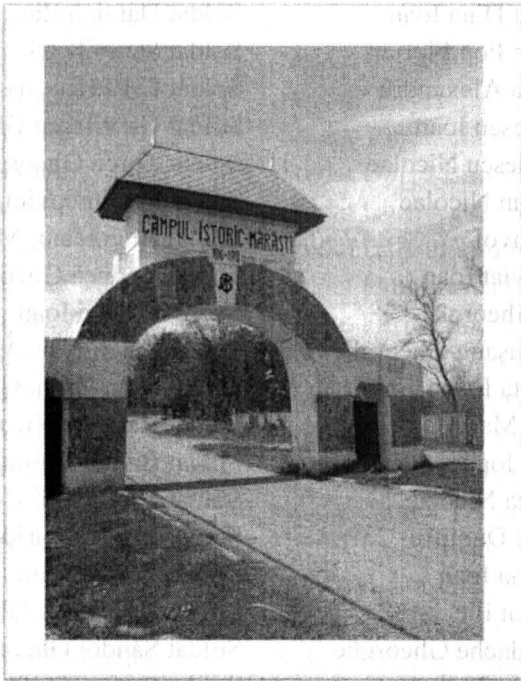
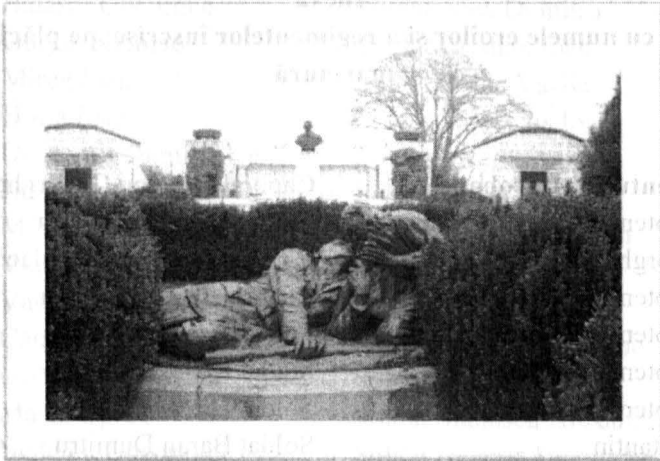
⁷⁸ *Ibidem*, p. 291.

lucrări de reparații. În anul 1990 s-a refăcut platforma din fața acestuia, dalajul fiind înlocuit cu o platformă din beton.

Cu toate intervențiile, datorită cutremurelor, inundațiilor și alunecărilor de teren, construcția a fost grav avariata. În interior se infiltra apa de ploaie care a contribuit la distrugerea ornamentelor de stucatură ale sarcofagelor, precum și a criptelor osuar. Mausoleul necesita urgente lucrări de restaurare. În urma studiilor făcute asupra terenului și a construcției s-au întocmit proiecte de restaurare care aveau ca scop atât amenajarea terenului, cât și restaurarea construcției propriu-zise. În anul 2009 au fost demarate lucrările de consolidare și restaurare ale Mausoleului conform Proiectului „*Drumul de glorie al Armatei Române în Primul Război Mondial*” care a fost selectat în cadrul Programului operațional regional. Valoarea acestui proiect este de 21.214.265,34 lei și cuprinde restaurarea a patru mausolee (Focșani, Mărășești, Mărăști și Soveja) și a cinci monumente istorice ce se află pe traseul: Focșani - Mărășești - Panciu - Străoane - Varnița - Mărăști- Soveja. Din suma totală, aproximativ 2 / 3 este oferită de Uniunea Europeană prin F. A. D. R. (Fondul European de Dezvoltare Regională), restul fiind suportată de autoritățile române.

Lucrările propuse spre realizare la Mausoleul Mărăști sunt următoarele: consolidarea terenului cu tendințe de alunecare din partea de est a obiectivului, amenajarea spațiului de parcare, amenajări exterioare, restaurarea clădirii Mausoleului și a grupurilor sculpturale, îmbunătățirea sistemului de ventilare, instalații sanitare, termice și electrice, amenajarea unui punct de informare. În urma acestor lucrări de restaurare, cele patru mausolee și cele cinci monumente istorice vor fi introduse într-un circuit turistic de interes regional, național și internațional.

Anexă

Lista cu numele eroilor și a regimentelor înscrise pe plăcile de marmură

Regimentul 30 Dorobanți	Caporal Dinescu Gheorghe
Sublocotenent (rez.) Popescu P. Gheorghe	Caporal Moiceanu Ioan
Sublocotenent Stănescu Ioan	Caporal Marioara Nicolae
Sublocotenent Stîlpeanu Traian	Caporal Tiuca Dumitru
Sublocotenent Badea Ioan	Soldat Neagoe Nicolae
Sublocotenent Breazu S. Constantin	Soldat Radu Marin
Sublocotenent Stroescu Ioan	Soldat Dia Alexandru
Sublocotenent Dina Ioan	Soldat Baran Dumitru
Sublocotenent Pop Florian	Soldat Mondoc Ene
Plutonier Dica Alexandru	Soldat Damian Ilie
Sergent Cristescu Ioan	Soldat Samoilă Gheorghe
Sergent Mitulescu Nicolae	Soldat Cristescu Marin
Sergent Coman Nicolae	Soldat Gavrilescu Gheorghe
Sergent Taronvoi	Soldat Turcu Gheorghe
Sergent Neînviat Ioan	Soldat Gulumbovici Stoean
Sergent Ilie Gheorghe	Soldat Ungureanu Mihai
Sergent Drăgușanu Gheorghe	Soldat Văducă Gheorghe
Sergent Geantă Ioan	Sergent Matei Ioan
Sergent Pană Marin	Soldat Măgureanu Mihai
Caporal Vlad Ioan	Soldat Brăduțoiu C-tin
Caporal Florea Nicolae	Soldat Băreanu Nicolae
Caporal Parsc Dumitru	Soldat Bulaci Dumitru
Caporal Cosma Ioan	Soldat Smărândoi C-tin
Caporal Iliescu Ilie	Soldat Mirică Spiridon
Caporal Mandache Gheorghe	Soldat Trancu Ioan
Caporal Cioban Ioan	Soldat Ardeleanu Gheorghe
	Soldat Săndoi Gheorghe
	Soldat Ștefan Ștefan

Soldat Iliescu Ilie	Soldat Ilie Florea
Soldat Bălășoi Gheorghe	Soldat Nica Dumitru
Soldat Gurjan Nicolae	Soldat Cristian Ioan
Soldat Mirea Ioan	Soldat Bălan Vasile
Soldat Horia Ioan	Soldat Spartacus Ioan
Soldat Dragomir Dumitru	Soldat Vintilă Petre
Soldat Jubleanu Gheorghe	Soldat Sanda Eftimie
Soldat Mihăilescu Neculai	Soldat Coca Constantin
Soldat Vlad Gheorghe	Soldat Urzică Ștefan
Soldat Vasile Neculai	Soldat Florea Nicolae
Soldat Cătănoiu Gheorghe	Soldat Văcaru Gheorghe
Soldat Izbășescu Ioan	Soldat Stan Neagu
Soldat Marin Oprea	Soldat Stănescu Alexandru
Soldat Nedelcu Gheorghe	Soldat Neacșu Tudorache
Soldat Diaconu Ioan	Soldat Stan Gheorghe
Soldat Bica Gheorghe	Soldat Cristache Ioan
Soldat Teianu Vasile	Soldat Ion Alexe
Soldat Stoica Manu	Soldat Constantin Petre
Soldat Petru Vasile	Soldat Vintilă Ioan
Soldat Uta Nicolae	Soldat Oprea Lisandru
Soldat Botaru Ioan	Soldat Chiricea Gheorghe
Soldat Jinga Ioan	Soldat Bălțatu Tudor
Soldat Andronache Vasile	Soldat Dumitrescu Ioan
Soldat Carstinoaia Anton	Soldat Furica Marin
Soldat Iosif Gheorghe	Soldat Zamfir Pintilie
Soldat Dănoiu Marin	Soldat Miron Gheorghe
Soldat Cantu Grigore	Soldat Dulgheru Ioan
Soldat Trandafir Ioan	Soldat Paraschiv Ilie
Soldat Ștefănescu Ioan	Soldat Ciubuc Dumitru
Soldat Gulie Nicolae	Soldat Badea Ioan
Soldat Gheorghe Gheorghe	Soldat Bucur Gheorghe
Soldat Zaharescu Dumitru	Soldat Dulgheru Petre
Soldat Negoescu Gheorghe	Soldat Bădeanu Gheorghe
Soldat Florea Dumitru	Soldat Ștefan Ilie

Soldat Pîrvu Nicolae	Caporal Petrescu Ilie
Soldat Popescu Gheorghe	Caporal Brici Ștefan
Soldat Drăgușanu Ioan	Caporal Mantale Constantin
Soldat Calu Ioan	Caporal Bărtuț Gheorghe
Soldat Cătană Gheorghe	Caporal Stătescu Gheorghe
Soldat Șembroiu Ioan	Caporal Radu Grigore
Soldat Sterpu Ioan	Caporal Pungă Nicolae
Soldat Marin I. Marin	Soldat Florea Vasile
Soldat Mănduța Gheorghe	Soldat Ionescu Constantin
Soldat Dinică Ioan	Soldat Ihudiu Constantin
Soldat Constantin Nicolae	Soldat Dumitrescu Constantin
Soldat Mitică Constantin	Soldat Vidroiu Ioan
Soldat Băzdeanu Constantin	Soldat Constantin Tănase
Soldat Budulici Dumitru	Soldat Ionică Nicolae
Soldat Ienoiu Nicolae	Soldat Gorgon Ioan
Soldat Vlădeanu Dumitru	Soldat Tudoroiu Gheorghe
Soldat Gheorghe Florea	Soldat Bucura Iordion
Soldat Dovleac Ioan	Soldat Mănăilă Radu
Soldat Ionescu Gheorghe	Soldat Costin Constantin
Soldat Ioniță Manea	Soldat Tărăveanu Vasile
Soldat Ciochina Remus	Soldat Chirică Constantin

Regimentul 3 Dâmbovița
Nr. 22

Căpitan Coravu R. Ioan	Soldat Spiridon Andrei
Sublocotenent Dumitrescu Dumitru	Soldat Cazan Ioan
Plutonier Voinescu Nicolae	Soldat Nae Nicolae
Plutonier Bănta Ștefan	Soldat Ioniță Nicolae
Sergent Texan Petre	Soldat Mihai Nicolae
Sergent Stanciu Mihai	Soldat Radan Enache
Sergent Cox Vasile	Soldat Gheorghe I. Alexandru
Sergent Budoios Ioan	Soldat Nicolae Măbiu
Caporal Călimănescu Vasile	Soldat Bălăceanu Dumitru
	Soldat Matei Constantin
	Soldat Mărculescu Matei
	Soldat Nițu D. Ioan
	Soldat Covaci Marin

Soldat Paraschiv Gheorghe
Soldat Belitu Matei
Soldat Pavel Ioan
Soldat Gulie Ioan
Soldat Neacșu Ioan
Soldat Barnac Vasile
Soldat Ghiță Nicolae
Soldat Banu Nicolae
Soldat Amza Ioan
Soldat Maftai Ilie
Soldat Fâșie Gheorghe
Soldat Frățilă Ioan
Soldat David Vasile
Soldat Duță Nicolae
Soldat Niță Vasile
Soldat Racheru Alexandru
Soldat Drăgan Alexandru
Soldat Badea Marin
Soldat Băldeanu Dumitru
Soldat Moroșan Gheorghe
Soldat Melinte Constantin
Soldat Costea Gheorghe
Soldat Fisel Marcu
Soldat Constantin Gheorghe
Soldat Lazăr Ioan
Soldat Nicolescu I.
Soldat Lixandru Voicu
Soldat Braclea Gavril
Soldat Stoica Haralambie
Soldat Tutuianu Ioan
Soldat Soare Constantin
Soldat Bucur Dumitru
Soldat Dinu Nicolae
Soldat Simonovici Vasile

Soldat Mănoiu Ioan
Soldat Ioniță Ioan
Soldat Badea S. Marin
Soldat Ioana Nicolae
Soldat Suciac V. Ioan
Soldat Bîrvu Silvestru
Soldat Iepure Alexandru
Soldat Dinică Ștefan
Soldat Petre Mihai
Soldat Mușat Ioniță
Soldat Fronaru Radu
Soldat Marcovici Strul
Soldat Conalache Vasile
Soldat Oprea Constantin
Soldat Bichinu Alexandru
Soldat Duca Nicolae
Soldat Ene Ioan
Soldat Troacă Teodor
Soldat Croitoru Ioan
Soldat Plop Gheorghe
Soldat Cruceanu Nicolae
Soldat Aliman Ioan
Soldat Păun Zamfir
Soldat Dinu Nicolae
Soldat Antofie Nicolae
Soldat Luca Vasile
Soldat Bălosu Gheorghe
Soldat Ciufu Gheorghe
Soldat Coandă Ioan
Soldat Andronic Nicolae

Regimentul 12 Infanterie
Locotenent Tănăsescu
Constantin

Locotenent Georgescu Grigore
Sublocotenent Vasiliu
Gheorghe
Sublocotenent Tănăsescu
Octav
Sublocotenent Marinescu
Dumitru
Sublocotenent Frumușeanu
Sandu
Sergent Nițulescu Vasile
Caporal Vrânceanu Vasile
Caporal Becheanu Iancu
Caporal Halehandrescu Mihail
Caporal Pascal Gavril
Caporal Filip Ioan
Caporal Călin Pandarache
Caporal Croitoru Vasile
Caporal Damian Ene
Caporal Chelaru Vasile
Soldat Lungu Nicolae
Soldat Octavian Stancu
Soldat Alexandru Gheorghe
Soldat Tiron Gheorghe
Soldat Hotaru Simion
Soldat Sava Ioan
Soldat Popa Gavrilă
Soldat Pricop Ioan
Soldat Băluță Dumitru
Soldat Balaban Gheorghe
Soldat Rabinul Vistrul
Soldat Dalcu Nicolae
Soldat Agafiței Gheorghe
Soldat Aurăș Vasile
Soldat Roman Eftimie

Soldat Croială Ioan
Soldat Dahari Alexandru
Soldat Tada Mihai
Soldat Hama Gheorghe
Soldat Pricop Alexandru
Soldat Parcros Năstase
Soldat Braiescu Vasile
Soldat Ciubotaru Gheorghe
Soldat Mitrovici Vlad
Soldat Milea Trifan
Soldat Froiu Nicolae
Soldat Turlea Constantin
Soldat Pravalici Dumitru
Soldat Grădinaru Constantin
Soldat Magher Jorge
Soldat Motoc Ioan
Soldat Cazacu Nicolae
Soldat Adrian Vasile
Soldat Pintilie Sandu
Soldat Proca Andrei
Soldat Popa Gheorghe
Soldat Mahu Vasile
Soldat Burghelea Ioan
Soldat Călin Vasile
Soldat Istrate Toma
Soldat Patruța Ioan
Soldat Verescu Pavel
Soldat Frangu Dumitru
Soldat Ciot M. Ianoș
Soldat Marcu Ioan
Soldat Haba Nicolae
Soldat Tătaru Ioan
Soldat Butunoiu Ilie
Soldat Pavel Dumitru

Soldat Călin Teodor
Soldat Răparu Ioan
Soldat Hamarnic Vasile
Soldat Militaru Vasile
Soldat Brecsug Dumitru
Soldat Săvescu Ioan
Soldat Barac Ioan
Soldat Clapsan Dumitru
Soldat Pricop Constantin
Soldat Mirea Panait
Soldat Murgu Stan
Soldat Olteanu Sava
Soldat Focșa Mihai
Soldat Chirvase Vasile
Soldat Pricop Gheorghe
Soldat Giurgica Anton
Soldat Cotroda Ilie
Soldat Afori Gheorghe
Soldat Antohi Vasile
Soldat Bărăgan Vasile
Soldat Guzgan Ilie
Soldat Ungheanu Gheorghe
Soldat Enache Gheorghe
Soldat Gropcu David
Soldat Rarinca Constantin

Regimentul 11 Dorobanți
Siret

Maior Teodorescu Traian
Maior Economu Atanasie
Plutonier Gheorghiu Vasile
Plutonier Ion Atanasie
Gheorghe

Sergent Crușca Ivan
Sergent Lazăr Mihai
Caporal Pătruță Constantin
Caporal Ștefănescu Alexandru
Caporal Ungureanu Manea
Caporal Adam S. Nicolae
Caporal Cornean Gavrilă
Caporal Aprod Ioan
Caporal Gladianu Vasile
Caporal Ciobotă Mihalache
Soldat Apostol Ioan
Soldat Bulgaru Ioan
Soldat Bălan S. Dumitru
Soldat Bulai C. Alecu
Soldat Bratu Bădin
Soldat Bălan Ioan
Soldat Boltman Leon
Soldat Buis Simion
Soldat Covrig V. Ion
Soldat Costeleanu Petru
Soldat Chiriac Aristide
Soldat Costin Isac
Soldat Condat Petrache
Soldat Constantin Stelian
Soldat Dinu Dumitru
Soldat Dumitru Tănase
Soldat Tacon Vasile
Soldat Enea Vasile
Soldat Goldemberg Leibu
Soldat Gheorghe Dumitru
Soldat Goleb Leibu
Soldat Gheorghiu Vasile
Soldat Ivan Iordache
Soldat Iordan Alexandru

Soldat Lup Iordache Ilie	Soldat Sandu Constantin
Soldat Mocanu Ioan	Soldat Sandu Gheorghe
Soldat Miron Ioan	Soldat Sandu Grigore
Soldat Mutu Ioan	Soldat Burlac Ioan
Soldat Marica Gheorghe	Soldat Bujes Simion
Soldat Mocanu Nicolae	Soldat Bucur Costache
Soldat Mititelu Ioan	Soldat Oprea Tănase
Soldat Matei Ioan	Soldat Vasilian Alexandru
Soldat Matei Nicolae	Soldat Vicol Dumitru
Soldat Napu Gavril	Soldat Vasile Vanghele
Soldat Niculae Stamate	Soldat Vlad Ioan
Soldat Nacu Ioniță	Soldat Ungureanu Constantin
Soldat Neacșu Gheorghe	Soldat Toader Alecu
Soldat Olaru Vasile Doi	Soldat Tătaru Anton
Soldat Platon Ioan	Soldat Tănase Vasile
Soldat Popa Dumitru	Soldat Tănase Panait
Soldat Potârniche Anton	Soldat Tanavuia Vasile
Soldat Petre Andone	Soldat Tocu Dumitrache
Soldat Popa Ioan	Soldat Tănase Dumitru
Soldat Pădureanu Grigore	Soldat Halinga Ștefan
Soldat Palade Alexandru	Soldat Tiron Pavel
Soldat Panait Petru	Soldat Gălățeanu Vasile
Soldat Pensieru Iancu	Soldat Gafton Ștefan
Soldat Robotan Mihalache	Soldat Guriță Vasile
Soldat Alexandru Achim	Soldat Guriță Constantin
Soldat Simion Ionaș	Soldat Rosemberg Ițic
Soldat Sfati I. Avram	
Soldat Stoica I. Vasile	Regimentul Gorj nr. 18
Soldat Stroe Panait	Sublocotenent Lupescu
Soldat Solomon Ioan	Gheorghe
Soldat Susnescu Nicolae	Sublocotenent Răgălie
Soldat Sîmbotin Ioan	Constantin
Soldat Scorțescu Pavel	Sublocotenent Argeșeanu Ioan
Soldat Stan Tudose	Sergent Iancu Mihail

Sergent Claiu Cristantie	Soldat Călin Gheorghe
Sergent Tomescu Eugen	Soldat Abagiu Nicolae
Sergent Ogoiu Mihail	Soldat Petria Gheorghe
Sergent Diaconu Ioan	Soldat Stăncioiu Gheorghe
Sergent Alecu Nicolae	Soldat Ioniță Gheorghe
Sergent Fratatu Vasile	Soldat Lambriu Ioan
Sergent Grigoraș Gheorghe	Soldat Moraru Dumitru
Sergent Caragea Ioan	Soldat Coica Ioan
Caporal Guciu Matei	Soldat Niță Gheorghe
Caporal Băluță Mihail	Soldat Oproiu Dumitru
Caporal Ștefănescu Ștefan	Soldat Roncea Constantin
Caporal Gogulescu Ioan	Soldat Drăghicescu Ioan
Soldat Șerpelea Alexandru	Soldat Surcel Grigore
Soldat Curatu Alexandru	Soldat Ungureanu Ilion
Soldat Balcan Dinu	Soldat Moldoveanu Savu
Soldat Maria Ioan	Soldat Chiva Marin
Soldat Speretoiu Dumitru	Soldat Bouleanu Ioan
Soldat Mirulescu Ioan	Soldat Prundiș Constantin
Soldat Tribui Trandafir	Soldat Năpîrcă Constantin
Soldat Ianu Nicolae	Soldat Jerca Gheorghe
Soldat Costescu Dumitru	Soldat Cioată Ioan
Soldat Carjan Emil	Soldat Butulescu Dumitru
Soldat Gelac Dumitru	Soldat Pîrvu Ioan
Soldat Gustoiu Ioan	Soldat Greau Vasile
Soldat Basliu Emil	Soldat Manea Năstase
Soldat Dumitrașcu Gheorghe	Soldat Borceas Constantin
Soldat Dobroiu Gheorghe	Soldat Arjoca Ioan
Soldat Văduva Gheorghe	Soldat Rădulescu Mihai
Soldat Catalan Ioan	Soldat Tudosie Dumitru
Soldat Rovența Constantin	Soldat Stăiculescu Matei
Soldat Popescu Constantin	Soldat Bărbulescu Constantin
Soldat Ionicioiu Gheorghe	Soldat Savin Gheorghe
Soldat Nițu Marin	Soldat Dogaru Ilie
Soldat Dovlete Mihai	Soldat Peptan Constantin

Soldat Tuță Petre	Sergent Ion Bușilă
Soldat Crețan Dumitru	Sergent Popovici Panait
Soldat Beer Huna	Sergent Bercea Andrei
Soldat Împăratu Dumitru	Sergent Sandu Gheorghe
Soldat Coandă Constantin	Sergent Sandu Ioan
Soldat Ungureanu Sandu	Sergent Tălmăciu Vasile
Soldat Olteanu Dumitru	Sergent Toborici Ioan
Soldat Ioniță Ioan	Sergent Toader Basa
Soldat Mîndru Petre	Sergent Chirca Gheorghe
Soldat Atcarus Ioan	Caporal Cașcaval
Soldat Popescu N. Gheorghe	Caporal Tianu Barbu
Soldat Torleoî Nicolae	Caporal Diaconiță Ioan
Soldat Vlăduț Constantin	Caporal Florea Ioan
Soldat Anghel Constantin	Caporal Genes Ioan
Soldat Lăcătușu Gheorghe	Caporal Ganea Crăciun
Soldat Vasile Sterie	Caporal Rusu Vasile
Soldat Dumitrescu Gheorghe	Caporal Spiridon Constantin
Soldat Ghica Nicolae	Soldat Amarichi Vasile
Soldat Dugaia Ioan	Soldat Andrei Nicolae
Soldat Nefu Constantin	Soldat Andrei Constantin
Soldat Merișanu Constantin	Soldat Alexandrescu Ioan
Soldat Boftasiu Vasile	Soldat Bulboacă Ioan
Soldat Negrea Constantin	Soldat Burciu Ioan
Soldat Vlăduță Gheorghe	Soldat Bucur Costache
	Soldat Voiculescu Anghel
	Soldat Barbu Gheorghe
	Soldat Baci Gheorghe
	Soldat Baliu Ioșca
	Soldat Gorjeu Gavrilă
	Soldat Cătuță Vasile
	Soldat Cioroiaș Dumitru
	Soldat Ciubotaru Dumitru
	Soldat Carnici T.
	Soldat Canier Anton

Regimentul Tecuci nr. 24

Căpitan Ionescu M. Gheorghe
Sublocotenent Raul Nicolae
Plutonier Masgras Panait
Plutonier Masgras Ioan
Sergent Chireț Gheorghe
Sergent Grigore Ioan
Sergent Grigoriu Tudorache

Soldat Ciotu Gheorghe
Soldat Cărămidă Nicolae
Soldat Coman Nicolae
Soldat Cristea Leonida
Soldat Dima Constantin
Soldat Dumitru Constantin
Soldat Iepure Constantin
Soldat Enache Ioan
Soldat Georgescu Stan
Soldat Ganea Marin
Soldat Lupu Constantin
Soldat Martonea Dumitru
Soldat Moraru Ioan
Soldat Miron Nicolae
Soldat Mărgeanu Ioan
Soldat Mircea Alexandru
Soldat Negrilă Aristide
Soldat Oprea Maței
Soldat Palde Grigore
Soldat Putanu Constantin
Soldat Pasăre Costică
Soldat Popescu Alexandru
Soldat Popa Ioan
Soldat Ungheanu Gheorghe
Soldat Pătrașcu Radu
Soldat Popa Iorgu
Soldat Rita Dragomir
Soldat Rusu Ioan
Soldat Rachieru Nicolae
Soldat Radu Petre
Soldat Radonei Ioan
Soldat Radu Nicolae
Soldat Sabarnea Ioan
Soldat Saidacaru Ioan

Soldat Sandu Octav
Soldat Sima Constantin
Soldat Simion Constantin
Soldat Samoil Vasile
Soldat Stancu Gheorghe
Soldat Sîrbu Spiridon

Regimentul 31 Dorobanți

Calafat

Căpitan (rez.) Mateescu Iorgu
Sublocotenent Udrea Dumitru
Sublocotenent Udrea Dumitru
Sergent Cristescu Dumitru
Sergent Ionescu Marin
Sergent Gagiun Gheorghe
Sergent Tacler Ioan
Sergent Samoilă Constantin
Sergent Onuț Feodor
Sergent Voica Dumitru
Sergent Lazăr Răducanu
Sergent Lupu Stoica
Sergent Chirilă Radu
Sergent Tomescu Ioan
Sergent Grămescu Marin
Sergent Dumitrache Petre
Soldat Pitulice Ioan
Soldat Trifan Gheorghe
Soldat Cenușe Alexandru
Soldat Alecu Vasile
Soldat Corneanu Petre
Soldat Nicolae Roman
Soldat Solipcea Marin
Soldat Voicu Ioan
Soldat Surdu Constantin

Soldat Aramă Dumitru
Soldat Niculescu Petrea
Soldat Voinic Anghel
Soldat Cheru Marius
Soldat Ion Constantin
Soldat Curteanu Ioan
Soldat Stuparu Dumitru
Soldat Traian Nicolae
Soldat Rudălescu Ioan
Soldat Calios Nicolae
Soldat Tudose Ioan
Soldat Pruteanu Ioan
Soldat Ispas Constantin
Soldat Petrovici Constantin
Soldat Tănase Florea
Soldat Urzică Ilie
Soldat Băieșu Gheorghe
Soldat Ciobanu Gheorghe
Soldat Ghinsberg Cerescu
Soldat Negoescu Marin
Soldat Viteanu Ioan
Soldat Voieceanu Constantin
Soldat Prunei Aristide
Soldat Caloteanu Ioan
Soldat Tufeanu Constantin
Soldat Mandrei Florea
Soldat Crețu Marin
Soldat Chiriac Carste
Soldat Petrof V. Drăghici
Soldat Bodea Alexandru
Soldat Ignat Ioan
Soldat Stoica Ioan
Soldat Bălănică Toma
Soldat Drăceanu Ioan

Soldat Dinicu Gheorghe
Soldat Tulan Ioan
Soldat Undroiu Marian
Soldat Constantin Schican
Soldat Surlea Gh. Ioan
Soldat Dima Toader

Regimentul Argeș nr. 4

Sublocotenent Vasilescu Ioan
Sublocotenent Țane Călin
Sublocotenent Cătănescu
Eftimie
Plutonier Dumitrescu Dumitru
Sergent Grigoraș Ioan
Soldat Sandu Constantin
Soldat Sanoa Constantin
Soldat Burete Radu
Soldat Chiriac Ioan
Soldat Gheorghe Florea
Soldat Chițulescu Radu
Soldat Barbu Mihai
Soldat Rapoi Toader
Soldat Stoiculescu Gheorghe
Soldat Tăbăcaru Ioan
Soldat Luța Toma
Soldat Manea Marin
Soldat Dobrin Ioan
Soldat Aristide Constantin
Soldat Neacșu Ioan
Soldat Avasiloaie Gheorghe
Soldat Roman Ioan
Soldat Hristu Ioan
Soldat Dima Ioan
Soldat Avoli Gheorghe

Soldat Grigore Miron
Soldat Baciou Ioan
Soldat Panțâru Nicolae
Soldat Mustătea Ioan
Soldat Botezatu Vasile
Soldat Durdui Gheorghe
Soldat Stan Savu
Soldat Bijoi Tudor
Soldat Cristie Gheorghe
Soldat Baca Mihai

Regimentul 7 Vânători

Plutonier Petru V. Ioan
Sergent Găină Vasile
Caporal Cărianu Nicolae
Caporal Ciomaga Ioan
Caporal Manea Gavrilă
Caporal Dogaru Ioan
Caporal Zbîrciog Adam
Soldat Ungureanu Ioan
Soldat Răducanu Nicolae
Soldat Bandrabul Ioan
Soldat Mănica Ioan
Soldat Cristea Ioan
Soldat Pancu Eftimie
Soldat Bobarca Gheorghe
Soldat Tiron Nicolae
Soldat Harțuchi Ioan
Soldat Bumbăcaru Ioan
Soldat Enca Vasile
Soldat Lazăr Gherasim
Soldat Pienie Ioan
Soldat Nenicu Ioan
Soldat Stoica Ioan

Soldat Păcureanu Teodor
Soldat Burlacu Vasile
Soldat Barcu Ioan
Soldat Grimberg Iosif
Soldat Condreche Vasile
Soldat Hungaru Stancu
Soldat Nardarie I. Dumitru

Regimentul 2 Vânători

Sublocotenent Dumitru
P. Nicolae
Sublocotenent (rez.) Biolaru
Marin
Sublocotenent Catrinu Eftimie
Sublocotenent Caffé Mihail
Sublocotenent Mihail D. A. T.
Plutonier - major Pancea
Florea
Plutonier - major Pancea
Florea
Sergent Dogaru Vasile
Sergent Radu Stan
Sergent Mitu Stan
Soldat Corcodel Gheorghe
Soldat Tănase Nicolae
Soldat Matache Nicolae
Soldat Ionescu Ioan
Soldat Sandu Florea
Soldat Cataroiu Eftimie
Soldat Păun Elefterie
Soldat Radu N. Petre
Soldat Paliu Tiancu
Soldat Preda Alexandru
Soldat State Marin

Soldat Mormoloc Nicolae
Soldat Marin Radu
Soldat Mihai Constantin

Regimentul 10 Infanterie

Locotenent Negru Iordache
Sergent Pătrășcanu Gheorghe
Sergent Stoica Mușat
Sergent Mereuță Ivanciu
Caporal Mihai Neculai
Soldat Răducanu Spiridon
Soldat Dudescu Vasile
Soldat Sfirloagă Gheorghe
Soldat Dumitru Radu

Soldat Jiglir Iancu
Soldat Popescu Gheorghe
Soldat Carol Nicolae
Soldat Mielu Nicolae
Soldat Dabija Vasile
Soldat Butnaru Ilie
Soldat Dogaru Lazăr
Soldat Eraclie Dumitru
Soldat Mănăilă Anghel
Soldat Udrea Tudorancea
Soldat Arnăutu Ioan
Soldat Folea Nicolae

Regimentul 27 Obuziere

Sergent Patinașu Stan
Caporal Dușu Ioan
Caporal Simionescu Mihai
Soldat Dumitru Tănase
Soldat Huga Ioan
Soldat Mircea Nicolae

Soldat Nicola Ioan
Soldat Ilie Aurel
Soldat Nițu Ioan
Soldat Ivașcu Ioan
Soldat Andrei Petre
Soldat Fănică Dumitru
Soldat Tudorache Alexe
Soldat Vărzaru Ilie
Soldat Ivancea Radu
Soldat Ioan M. Ioan
Soldat Dobrin gheorghe
Soldat Marin Petre
Soldat Curcă Dumitru

Regimentul Dolj nr. 1

Caporal Banu Florea
Soldat Stoean Stancu
Soldat Sandu Nicolae
Soldat Efrim Dumitru
Soldat Nutrețu Constantin
Soldat Sibianu Petre
Soldat Găman Ioan
Soldat Dimireru Marin
Soldat Berbecel Marin
Soldat Calton Petru
Soldat Nisipeanu Nicolae
Soldat Diaconu Ilie
Soldat Doca Ioan
Soldat Grădinaru Ilie
Soldat Stana Ioan
Soldat Mitranca Pătru

Regimentul 11 Artilerie

Soldat Călin Gheorghe

Soldat Bălașa Neculai
Soldat Grigore Marin
Soldat Panait I. Gheorghe
Soldat Bercu Vaisman
Soldat Chifan Dumitru
Soldat Călin Ioan
Soldat Secui Emil

Soldat Badea Gheorghe
Soldat Verguță Nicolae
Soldat Dobre Nicolae
Soldat Movilă Gheorghe
Soldat Lungu Ioan

Regimentul 8 Vânători

Sublocotenent (rez.) Pavlov
Gheorghe
Caporal Basu Ioan
Caporal Zamfir Ioan
Soldat Dascălu Dumitru
Soldat Ungurencei Ioan
Soldat Lazăr Nistor
Soldat Pînzar Mihai
Soldat Dubina Gheorghe
Soldat Condrat Ioan
Soldat Bocsor Marcu
Soldat Grigoreghica Gheorghe
Soldat Leiba Aron
Soldat Herscovici Haser

Regimentul 44 Infanterie

Caporal Florescu Dumitru
Soldat Sultana Mihai
Soldat Rotaru Radu
Soldat Simion Teodor

Soldat Lotreanu Florea
Soldat Acea Alexandru
Soldat Drăgan Gheorghe
Soldat Similea Gheorghe
Soldat Ilioca T. Mihai
Soldat Popa Mihail
Soldat Sima Florea

Regimentul 6 Artilerie

Plutonier Dinescu Nicolae
Sergent Badea Gheorghe
Sergent Berechet Ioan
Caporal Bulimas Radu
Soldat Nistor Ioan
Soldat Apoi Gheorghe
Soldat Radu Stan
Soldat Batu Grigore
Sergent Potop Ioan

Regimentul 27 Obuziere

Soldat Varsa Radu
Soldat Dumitru Ioan
Soldat Nicolaescu Gheorghe
Soldat Barbuța Constantin
Soldat Ion Gheorghe
Soldat Marin Gh. Marin

Regimentul 5 Artilerie grea

Caporal Mihai Ioan
Soldat Mitu Petrea
Soldat Tudor Marin
Soldat Popa Constantin
Soldat Jianu Constantin
Soldat Suman

Regimentul 17 Infanterie Sublocotenent Onuța I. Gheorghe Sublocotenent Constantinescu Ioan Sublocotenent Lumetu Gheorghe Sublocotenent Merescu Seder Sergent Florea Constantin	Soldat Ungureanu Tudor Regimentul 15 Infanterie Sergent Florescu Nicolae Caporal Leonte Nistor Regimentul 22 Artilerie Soldat Sterian Vasile Regimentul 68 Infanterie Caporal Luca Ioan Regimentul 43 Infanterie Soldat Dumitrescu Ilie Regimentul 2 Artilerie Sergent Nistor Ioan
Regimentul 21 Infanterie Sergent Marin Stan Soldat Ganea Constantin Soldat Oprea Tudosie	Regimentul 40 Infanterie Sergent Mitrescu Nicolae

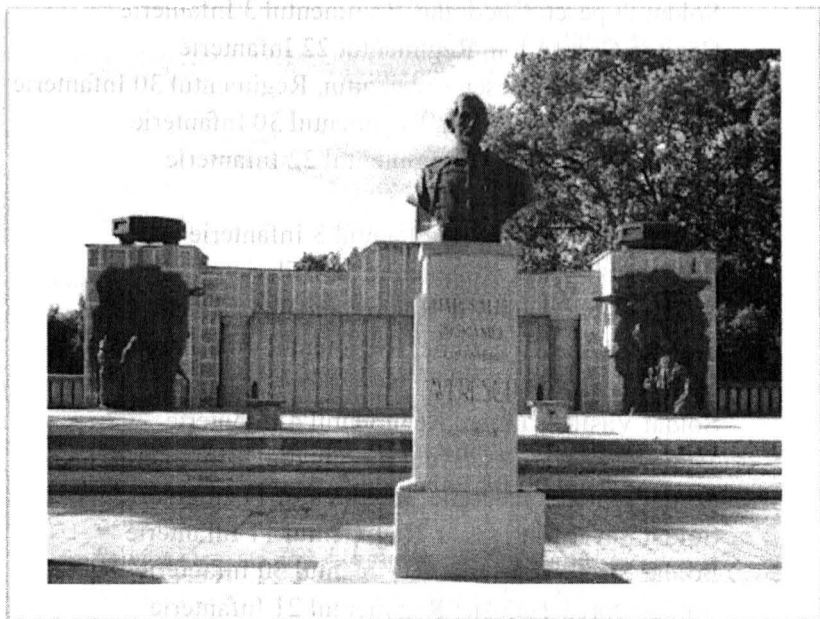
**Lista cu numele eroilor înscriși pe plăcile de marmură aflate în
sala sarcofagelor din Mausoleul Mărăști**

Soldat Dumitrescu Dumitru, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Boniță Stan, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Dumitrescu N., Regimentul 6 Artilerie
Soldat Dica Alexandru, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Potop Ioan, veteran de la 1877
Soldat Marin Stan, Regimentul 21 Infanterie
Soldat Stanciu Mihai, Regimentul 22 Infanterie
Soldat Mitlescu Nicolae, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Nițu Stan, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Nițescu Nicolae, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Stoica Mușat, Regimentul 40 Infanterie
Soldat Flore Constantin, Regimentul 15 Infanterie
Soldat Nistor Ioan, Regimentul 17 Infanterie

Soldat Badea Gheorghe, Regimentul 2 Artilerie
Soldat Grigore Ioan, Regimentul 6 Artilerie
Soldat Buichipere Ioan, Regimentul 4 Argeș
Soldat Bulmaș Duțu, Regimentul 6 Artilerie
Soldat Ciobanu Iancu, Regimentul 6 Artilerie
Soldat Tiosan Bolea, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Florea Ion, Regimentul 34 Infanterie
Soldat Lionu Nistor, Regimentul 24 Infanterie
Soldat Duca Stan, Regimentul 69 Infanterie
Soldat Cosma Ion, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Florescu Nicolai, Regimentul 12 Infanterie
Soldat Tănase Gheorghe, Regimentul 15 Infanterie
Soldat Hristea Ion, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Anoli Gheorghe, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Toma Pavel, Regimentul 2 etape
Soldat Cotoroi Eftimie
Soldat Grigore Ghiroi, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Mărgărit Petrescu, Regimentul 2 etape
Soldat Panțîrea Nicolae, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Botezatu Vasile, Regimentul 12 Infanterie
Soldat Octavian Stancu, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Horia Ion, Regimentul 28 Infanterie
Soldat Rațiu Ștefan, Regimentul 28 Infanterie
Soldat Aurel Ion, Regimentul 28 Infanterie
Soldat Nejeu Iancu, Regimentul 28 Infanterie
Soldat Teodorescu Nicolae, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Toma Lutu, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Dradu Dumitru, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Gugum Vasile, Regimentul 70 Infanterie
Soldat Călin Ion, Regimentul 11 Infanterie
Soldat Bijoi Tudor, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Aristide Gheorghe, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Bota Grigore, Regimentul 6 Infanterie
Soldat Bodea Gheorghe, Regimentul 11 Infanterie

Soldat Iancu Miu, Regimentul 27 Infanterie
Soldat Boca Mihai, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Tăbăcaru Ion, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Mitică Ion, Regimentul 62 Infanterie
Soldat Ștefan Șt. Ion, Regimentul 45/60 Infanterie
Soldat Chiriac Ion, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Chițulescu Radu, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Rapai Toader, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Borca Stănescu, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Neațșu Ion, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Manea Marin, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Aristide Constantin, Regimentul 22 Infanterie
Soldat Teodora Gheorghe, Regimentul 11 Infanterie
Soldat Grigore Marin, Regimentul 11 Infanterie
Soldat Avasiloiu Gheorghe, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Bercu Vosinoi, Regimentul 11 Infanterie
Soldat Nistor Ion, Regimentul 6 Infanterie
Soldat Paraschiv Ilie, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Iliescu Ilie, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Gurgan Nicolae, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Radu Nicolae
Soldat Răducanu Spiridon, Regimentul 10 Infanterie
Soldat Simionescu Dumitru, Regimentul 20 Infanterie
Soldat Toma Gheorghe, Regimentul 24 Infanterie
Soldat Apoi Gheorghe, Regimentul 6 Artilerie
Soldat Radu Stan, Regimentul 6 Infanterie
Soldat Folea Nicolae, Regimentul 10 Infanterie
Soldat Costin Ion, Regimentul 22 Infanterie
Soldat Ganta Constantin, Regimentul 22 Infanterie
Soldat Radu Marin, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Doroiu Dumitru, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Damian Ilie, Regimentul 22 Infanterie
Soldat Cristu Dumitru, Regimentul 11 Infanterie
Soldat Turcu Ilie, Regimentul 11 Infanterie

Soldat Ungureanu Mihai, Regimentul 11 Infanterie
Soldat Măgureanu Mihai, Regimentul 11 Infanterie
Soldat Bărcan Nicolae, Regimentul 11 Infanterie
Soldat Dumitru Ilie, Regimentul 40 Infanterie
Soldat Smărăndoiu Constantin, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Pușcașu Constantin, Regimentul 2 Grăniceri
Soldat Tănase Neculai
Soldat Ionescu Iancu
Soldat Dumitrescu Constantin, Regimentul 22 Infanterie
Soldat Ungureanu Tudor, Regimentul 2 Artilerie
Soldat Nedelcu Constantin, Regimentul 27 Infanterie
Soldat Țuțu Dumitru, Regimentul 41 Infanterie
Soldat Săndoiu Ilie, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Trancu Constantin, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Tone Călin, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Anuța Gheorghe, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Popescu Gheorghe, Regimentul 3 Infanterie
Căpitan Caranu Ion, Regimentul 22 Infanterie
Locotenent Tănăsescu Constantin, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Stîlpeanu Traian, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Tănase Octav, Regimentul 22 Infanterie
Soldat Dumitru Nicu
Soldat Stănescu Ion, Regimentul 3 Infanterie
Soldat Bodea Ion, Regimentul 2 Artilerie
Soldat Mihail Dumitru, Regimentul 3 Artilerie
Soldat Cătănescu Eftimie, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Coje Mihail
Soldat Vasilescu Ioan, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Constantinescu Ion, Regimentul 4 Infanterie
Soldat Iumetu Gheorghe, Regimentul 11 Infanterie
Soldat Sever Marinescu, Regimentul 11 Infanterie
Soldat Stroiescu Marin, Regimentul 30 Infanterie
Soldat Oprea Tudosie, Regimentul 21 Infanterie
Soldat Mirică Spiridon, Regimentul 60 Infanterie

NICOLAE IORGA ȘI CONGRESUL LIGII PENTRU UNITATEA CULTURALĂ A TUTUROR ROMÂNILOR DE LA FOCȘANI (13 - 14 SEPTEMBRIE 1931)

Horia Dumitrescu

Politica de deznaționalizare a românilor din Transilvania dusă de autoritățile de la Budapesta s-a accentuat după 1890, concretizându-se în Legea votată la începutul anului următor, prin care limba maghiară urma să fie introdusă până și în grădinițele de copii cu vârsta cuprinsă între 3 - 6 ani.

În Vechiul Regat, tineretul universitar, în rândurile căruia se regăseau numeroși studenți transilvăneni și bănățeni, a organizat acțiuni de protest, îndemnând societatea românească la acțiuni energice de sprijinire a fraților oprimați.

La întrunirea ce a avut loc la 24 octombrie 1890, la Facultatea de Litere din București, sub președinția sovejanului Simion Mehedinți, s-a hotărât constituirea unui Comitet care să urmărească situația românilor transilvăneni și s-a înființat o Comisie care să redacteze un Memorandum, destinat străinătății, care să înfățișeze samavolnicia îndurate de români de peste Carpați ¹.

În cadrul unei noi întruniri - 26 noiembrie 1890 - Memorandumul a fost aprobat în unanimitate, iar participanții la adunare au hotărât înființarea unei societăți cu caracter cultural - național, care să militeze permanent împotriva asupririi naționale a românilor din Austro - Ungaria ².

¹ V. Netea, C. Gh. Marinescu, *Liga Culturală și Unirea Transilvaniei cu România*, Editura Junimea, Iași, 1978, p. 45.

² *Ibidem*, p. 46.

Ca urmare a acestei inițiative, la 17 / 29 decembrie 1890, în -locuința de la Hotel Bulevard a lui Grigore Brătianu³, s-a înființat la București, Liga pentru Unitatea Culturală a Tuturor Românilor (Liga Culturală) care avea drept scop „*de a întreține continuu vie, pe baza culturii naționale, conștiința de solidaritate în întreg neamul românesc*” prin „*înființarea de săli de lectură și biblioteci; tipărirea de cărți populare, sprijinirea publicațiilor care vor lucra în sprijinul Ligii; conferințe și întruniri publice; sărbătorirea datelor mari din viața trecută a naționalității române; organizarea de congrese anuale ale membrilor Ligii; formarea unui fond de ajutorare pentru cotizanți, subscrieri de bună voie, donații etc.*”⁴.

A fost ales primul Comitet provizoriu format din N. Vicol, Simion Mehedinți, Petre P. Negulescu, Al. Teodor, Gheorghe Murnu, I. Lupulescu, G. Cernescu, N. Floru, Mihail Dragomirescu, V. Patriciu, Al. Tălășescu (studenți), I. P. Grădișteanu - deputat, N. Barbu - profesor, Gheorghe Negrescu - deputat, N. Ionescu - profesor și deputat, Vasile Maniu - avocat (și membru titular al Academiei din 12 septembrie 1876), I. Mihalcea - Vrânceanu (comerciant) și Alexandru Orăscu - senator, rectorul Universității București, ales ca președinte. Secretar a fost numit I. Lupulescu, iar casier - Grigore Brătianu⁵.

Liga Culturală și-a început activitatea, în mod oficial, la 24 ianuarie / 5 februarie 1891.

Între anii 1900 - 1908 „*activitatea Ligii se reduce la puține fapte. În afară de congresele anuale, sărbătorirea lui 24 ianuarie și*

³ I. Rădulescu – Râmnic, *Liga Culturală (Secția Focșani). Viața și activitatea ei*, în *Milcovia. Revistă Regională de Studii*, Anul II, vol. 1, Tipografia « Cartea Putnei », Focșani, 1931, p. 52.

⁴ Dinu C. Giurescu (coord.), *Istoria României în date*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, p. 266.

⁵ V. Netea, C. Gh. Marinescu, *op. cit.*, p. 47.

3 / 15 mai și împărțirea de premii copiilor meritoși și nevoiași, nu mai aflăm altceva”⁶.

La 10 iunie 1907, Iorga a fost ales în Comitetul de conducere al Ligii Culturale, când din cele 52 de secții, mai rămăseseră doar șase. Peste un an, la 2 iunie 1908, profesorul Iorga a fost numit secretar. Trei au fost țelurile imediate pe care le-a urmărit: culturalizarea maselor populare din România, purificarea culturii în clasele de sus și atenția cea mai mare față de românimea din afara hotarelor politice⁷.

Până la Primul Război Mondial, Liga Culturală a avut printre președinți pe Grigore Brătianu, Vasile Alexandrescu - Urechia, Mihai Vlădescu, Petre Grădișteanu, Sava Șomănescu, Virgil Arion, Vasile Lucaciu. Liga Culturală și-a creat numeroase secțiuni în majoritatea orașelor din țară, dar și în unele centre universitare din străinătate: Paris, Londra, Berlin, Anvers, Bruxelles, Oxford ș.a.

Din 1891 s-au creat secții ale Ligii Culturale în Bârlad, Focșani, Galați, Brăila, Buzău, Ploiești, Craiova, Giurgiu, Pitești, Slatina, Târgoviște, Turnu Severin, Turnu Măgurele etc.⁸.

Secția Focșani a Ligii Culturale a fost înființată de transilvăneanul Dimitrie F. Caian (1838 - 1909), născut în comuna Feiurd (județul Cluj), profesor de limba română și latină, director al Liceului „Unirea”, președinte al Comisiei Interimare (5 iunie - 3 iulie 1899) și primar al orașului Focșani (4 iulie 1899 - 18 februarie 1901)⁹.

A tradus „*Commentarii de bello - Gallico*”, lucrare premiată de Academia Română în anul 1877, iar „*Istoricul Orașului Focșani*”,

⁶ Barbu Theodorescu, *Nicolae Iorga*, Editura Tineretului, București, 1968, p. 225.

⁷ *Ibidem*, p. 226.

⁸ V. Netea, C. Gh. Marinescu, *op.cit.*, p. 48.

⁹ Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primarii din Focșani între anii 1862 - 1937 în Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 220.

scris cu prilejul sărbătorii a 40 de ani de domnie a Regelui Carol I a fost, de asemenea, premiat de înaltul for științific în 1907¹⁰.

Trecerea în lumea umbrelor a profesorului și cărturarului ardelean Dimitrie F. Caian, animator și întemeietor de secțiune a Ligii Culturale într-un Oraș - Simbol al Unirii Principatelor Române - îi prilejuiește lui Nicolae Iorga așternerea câtorva rânduri omagiale din care răzbat cu limpezime prețuirea și afecțiunea marelui istoric pentru unul dintre oamenii care și-au făcut din Liga Culturală o permanență a activității sale, un mod de exprimare a crezului său politic: „*A murit la Focșani, în vârstă de 71 ani, profesorul D. Caian, fost director al liceului și Primar al orașului. Caian era de loc din Ardeal. Păstrase, - ca pușini dintre Ardelenii ce trăiesc în țară, făcând averi frumoase, - dragostea pentru ai lui de acasă și interes pentru cauza cea mare a românismului. - Noua secție a Ligei s'a întemeiat în mare parte prin silințele sale. A scris istoria Focșanilor pe baza întinsului material inedit pe care-l strângea de multă vreme, cu o exemplară râvnă și iubire de știință. A avut bucuria să-și vadă cartea premiată de Academie.*

Om hotărât și muncitor, el nu-și va afla ușor urmașul, în toate rosturile în care era amestecată personalitatea sa vrednică de toată stima. 21 August 1909”¹¹.

După 1909, activitatea Secției Focșani a Ligii Culturale, cunoaște o perioadă de regres. Tânărul avocat Paraschiv Bogdan Chiriță¹² și-a propus revigorarea Ligii Culturale locale prin mărirea numărului de membri și alegerea unui nou Comitet de conducere. Datorită strădaniilor lui, președinte a fost ales, la 3 decembrie 1909,

¹⁰ Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *Vocație și destin. 600 fișe - portret pentru un tablou spiritual - istoric al județului Vrancea*, Editura Terra, Focșani, 2000, p. 66 - 67.

¹¹ N. Iorga, *Oameni care au fost. Amintiri și comentarii*, Vălenii de Munte, 1911, p. 387.

¹² Vezi detalii Gheorghe Miron, *Paraschiv Bogdan Chiriță (1880 - 1969)*, în *Cronica Vrancei*, vol. VIII, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2008, p. 308 - 319.

Ieremia St. Pană, un agricultor harnic și priceput. ardelean prin naștere și stabilit prin căsătorie la Focșani.

În ziua de 9 ianuarie 1911, Comitetul se reorganizează tot sub președinția lui Ieremia Pană. Doctorul Ion Panea și Theodor Iodănescu devin vicepreședinți, Paraschiv Bogdan Chiriță - secretar, iar preotul Romanescu și I. P. Rădulescu - Râmnic membri ¹³.

Ieremia Pană a rămas președintele Secției Focșani și după alegerea noului Comitet din luna octombrie 1912. Profesorul I. P. Rădulescu - Râmnic și preotul C. Brăileanu au fost aleși vicepreședinți, Alexandru N. Moisă - casier, Paraschiv Bogdan Chiriță - secretar, iar I. Ath. Popescu și Vasile Antonescu - membri ¹⁴.

La 28 noiembrie 1914, Secția Focșani și-a ales prin vot secret următorul Comitet: Ioan P. Rădulescu - Râmnic - președinte, Paraschiv Bogdan Chiriță - secretar, Alexandru Moisă și Alexandru Lascarov - Moldovanu - vicepreședinți, G. Ianculescu - casier, Spiridon Lăduncă și N. Răileanu - membri ¹⁵.

În anul 1930, cu prilejul unei noi alegeri, componența Comitetului se prezenta astfel: Ioan P. Rădulescu - Râmnic - președinte, dr. M. Constantinescu - vicepreședinte, G. Vornicelu - secretar, G. Petroșanu - casier, doamnele E. Mardan, M. Ciocârlan, Z. Grăjdeanu și Tița Pavelescu. Comitetul a fost completat cu: Paraschiv B. Chiriță, C. Vlad, I. Enescu, Nicolae Al. Rădulescu, Ion Romanoai și I. M. Dimitrescu - membri ¹⁶.

La Congresul general al Ligii Culturale care a avut loc la Brăila, în 1930, s-a hotărât ca în anul următor el să se desfășoare la Focșani.

Secția Focșani și-a propus să inaugureze cu acest prilej „o placă comemorativă acolo unde a funcționat Comisia centrală,

¹³ I. Rădulescu - Râmnic, *op. cit.*, p. 56.

¹⁴ *Ibidem*, p. 57.

¹⁵ *Ibidem*, p. 59.

¹⁶ *Ibidem*, p. 66.

care timp de doi ani a pregătit aici Unirea, isvorâtă din Iași și desăvârșită la București”¹⁷.

Tot atunci „se vor mai inaugura și un monument mai mare, precum și alte plăci comemorative pe diferite puncte ale vechiului hotar ca simbol al unui amurg de vremi tulburi și al unor zori de vremi senine”¹⁸.

Pentru a face față cheltuielilor unui asemenea eveniment și a asigura o cât mai bună organizare a Congresului, Secția Focșani și-a asociat într-un Comitet lărgit pe toți șefii autorităților, precum și pe cele mai marcante personalități din Focșani.

Organizatorii și-au propus și sărbătorirea centenarului Școlii de Băieți nr. 2, „cel mai vechi focar de cultură din orașul Unirii”¹⁹, organizarea de expoziții cu produse de-ale județului și orașului, a unui mic muzeu etnografic, care va constitui nucleul unui mai mare, pentru a oglindi „cât mai bine în mic viața ce a pulsă și pulsează în acest județ și mai ales în acest oraș, ce s-a legănat un moment în visul de a deveni capitala României mici”²⁰.

Apartenența lui I. P. Rădulescu - Râmnic la partidul condus de Nicolae Iorga, în calitate de președinte al Organizației Județului Putna, dar și legăturile mai vechi ale savantului cu Vrancea (coleg de clasă cu Petre Liciu și Gheorghe Gh. Longinescu, studierea și publicarea unor documente și articole despre trecutul orașului Focșani și județului, numeroase vizite în Focșani, unde a conferențiat în repetate rânduri, prezența lui Iorga pe listele de candidați în alegerile generale din 1922 și 1928 etc.), au condus, printre altele la organizarea Congresului anual al Ligii Culturale - condusă în calitate de președinte al Comitetului Central Executiv de Nicolae Iorga - să revină Focșanilor.

¹⁷ *Ibidem*, p. 67.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

Chiar în anul desfășurării Congresului anual al Ligii Culturale, Nicolae Iorga a fost însărcinat de Rege, la 18 aprilie 1931, să formeze un nou guvern, care a condus destinele țării până la 31 mai 1932.

Iorga a vizitat Focșanii în ziua de 12 mai, iar locuitorii orașului erau înștiințați de sosirea primului-ministru printr-un Afîș tipărit de Prefectura Putna:

„Cetățeni,

*Am marea bucurie de a vă înștiința că Marți 12 mai ora 12,45 a. c. Dl. Profesor Nicolae Iorga, președintele Consiliului de Miniștri, vizitează orașul nostru unde în Palatul Prefecturii dorește a lua contact cu delegații ale cetățenilor și profesionale”*²¹.

Primirea pe care focșănenii i-au făcut-o cărturarului și primului - ministru Iorga este sugestiv prezentată în Afîșul semnat de prefectul de Putna, Jean Stoenescu - Dunăre:

„Cetățeni,

*Față de însuflețita manifestație ce ați făcut D-lui Profesor Nicolae Iorga, Președintele Consiliului de Miniștri cu prilejul vizitărei orașului nostru, în ziua de 12 mai a.c., am fost autorizat să vă aduc vii și recunoscătoare mulțumiri, asigurându-vă că Dl. Prim - Ministru înțelege pentru salvarea țării să pună în slujba binelui public toată munca, cinstea și jertfa de care a dat dovadă întotdeauna, fiind ocupat în mod deosebit de nevoile și suferințele poporului românesc, dorind cu o clipă mai devreme să aducă mângâiere în mijlocul tuturor”*²².

La 15 mai 1931, printr-o telegramă trimisă prefectului, Iorga scria „mulțumesc populației”²³.

Autoritățile putnene și membrii Secției Focșani a Ligii Culturale s-au străduit să asigure Congresului o strălucire aparte, cu atât mai mult cu cât el urma să se desfășoare sub semnul a trei

²¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 3 / 1931, f. 78.

²² *Ibidem*, f. 84.

²³ *Ibidem*, f. 90.

aniversări: un an de la urcarea pe tron a lui Carol al II-lea (8 iunie), 40 de ani de existență a Secțiunii Centrale a Ligii Culturale, dar și a Secției Focșani (înființate în 1891) și împlinirea vârstei de 60 de ani a cărturarului Nicolae Iorga (5 iunie), președintele Comitetului Central Executiv al „*Ligii Culturale*”, președintele Consiliului de Miniștri și ministrul Instrucțiunii Publice și Cultelor la acea dată.

Prin Decizia Consiliului Comunal nr. 12, punctul 3 din 25 noiembrie 1929, la propunerea secretarului general Ioan Romanoai, străzii Fânăriei i s-a atribuit numele de „Arhitect Ioan Mincu”, „*în semn de deosebită cinste ce-i păstrează orașul acestui distins și vrednic fiu al Focșanilor și al Țării*”²⁴. De asemenea, în cadrul aceleiași ședințe, s-a hotărât ca strada Viitorul să poarte numele de Mitropolitul Varlaam „*marele și înțeleptul cărturar Mitropolit al Moldovei și Sucevei, fiu de răzeș din județul Putna, în semn de deosebită venerațiune ce-i păstrează orașul, acestui distins fiu al județului și al țării*”²⁵.

Pentru viitorul Muzeu Regional ce urma să fie prezentat oaspeților, Primăria Focșani a comandat portretul lui „*Moș Ioan Roată*”, figură emblematică a Vrancei. Secretarul general al Primăriei Focșani, Ioan Romanoai s-a deplasat la București și la recomandarea lui Aurel Sava a luat legătura cu scriitorul și pictorul Gheorghe Talaz²⁶, membru al Sindicatelor Artelor Plastice din Capitală, care a și

²⁴ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 115 / 1931, f. 2.

²⁵ *Ibidem*, f. 11 verso.

²⁶ **Gheorghe Talaz** (pseudonimul lui George Antonescu). S-a născut la 18 octombrie 1890 în comuna Toporăști din fostul județ Vaslui. Vine în București în 1912, unde îl cunoaște pe criticul Mihail Dragomirescu care, după ce i-a citit încercările poetice l-a invitat să locuiască la el și i-a îndrumat și formația culturală. A debutat la revista „*Flacăra*” în 1916. O perioadă a fost ajutat financiar de Constantin Mille și George Coșbuc. A fost admis la Școala de Arte Frumoase unde a avut printre profesori pe George Demetrescu Mirea. Prima expoziție personală de pictură (1924) a avut succes și a fost urmată de altele, ultima datând din 1968. A cultivat o poezie meditativă, a cărei putere de sugestie este atenuată de explicarea excesivă a semnificațiilor: „*Flori de luj*” (1920), „*Răsul apeii*” (1923), „*Soare*” (1926), „*Armonii în zori*”

executat lucrarea plastică a luptătorului unionist²⁷, valoarea ei fiind de 8.000 de lei. De asemenea, la propunerea lui Ioan Romanoai, Consiliul Comunal Focșani a aprobat ca numele lui Ioan Roată să fie dat străzii noi din prelungirea străzii Cotești până în strada Cetatea Crăciuna paralel cu strada Vilcele²⁸. Pentru același muzeu a fost comandată și executarea tabloului „*Mitropolitul Varlaam*”, personalitate remarcabilă a bisericii și culturii românești. Valoarea lucrării a atins 18.000 lei.

În vederea elaborării monografiei orașului Focșani, la care urma să lucreze secretarul general al Primăriei - Ioan Romanoai - și un număr de profesori, au fost angajate câteva lucrări pregătitoare: M. S. Regleanu, funcționar la Arhivele Generale ale Statului, urma să selecteze materiale privind trecutul istoric al orașului Focșani, contra sumei de 4.000 lei, iar Miron Frunzescu urma să transcrie actele chirilice privind trecutul orașului, muncă retribuită cu 6.000 lei²⁹. Comisia Națională de Heraldică a aprobat stema orașului Focșani cu documentul nr. 47 / 1931. Stema urma să fie prezentată oaspeților din țară și, în final, a fost aprobată prin Înalt Decret Regal publicat în „*Monitorul Oficial*”, nr. 182, partea I din 8 august 1931³⁰.

Încă din luna decembrie 1930, prefectul de Putna convocase pe toți cei care aveau responsabilități în organizarea Congresului³¹.

(1961), „*Treptele împlinirii*” (1967), „*Poezii*” – volum antologic (1968). Membru al Societății Scriitorilor Români (1920), care îl va premia în 1923 și în 1929. A colaborat la periodicele „*Flacăra*”, „*Univesul literar*”, „*Gândirea*”, „*Azi*”, „*Familia*”, „*Orizont*” etc. A decedat la 2 martie 1973, în București (*Dicționar Enciclopedic Român*, vol. IV, Q – Z, Editura Politică, București, 1966, p. 602).

²⁷ Arhiva Muzeului Vrancei (în continuare se va cita: A.M.Vn.) fond Ioan Romanoai, nr. inv. 22.332, f. 346.

²⁸ *Ibidem*, f. 344

²⁹ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei – o lume de altădată. 1921 – 1945*, Editura Andrew, Focșani, 2005, p. 177.

³⁰ *Ibidem*, p. 178.

³¹ A. M. Vn., dosar Liga Culturală. Secția Focșani, inv. nr. 11791, f. 2.

Delegațiunea Consiliului Comunal a aprobat în ședința din 3 februarie 1931 să se comande arhitectului I. I. Berindei și sculptorului Ion Jalea din București, executarea unui monument - bornă în Piața Munteni, unde a fost pichetul de graniță nr. 47 ce despărțea Moldova de Țara Românească³².

În ședința din 28 februarie 1931, Delegațiunea Consiliului Comunal a aprobat proiectul monumentului - bornă, ca și executarea a două plăci comemorative spre a fi așezate pe traseul vechii granițe, în limita sumei de 80.000 lei, cheltuieli la care Secția Focșani a Ligii Culturale contribuia cu suma 30.000 lei³³. Pentru a strânge această sumă, Secția Focșani a Ligii Culturale a lansat un Apel cu liste de subscripție în oraș și județ pentru ca în felul acesta monumentul să fie ridicat de toți vrâncenii.

Simion Hârnea, directorul Bibliotecii Populare „*Comoara Vrancei*”, a închinat numărul 6 intitulat „*Popa Șarban și alte legende și istorioare*”, Ligii Culturale și președintelui ei, profesorului Nicolae Iorga:

„Se închin' această carte cu legende adunate de prin satele vrâncene și din vorba populară, către LIGA CULTURALĂ, ce-mplinește chiar acum, patru zeci de ani de drum, luminând cu mare spor drumul nostru, ca popor ...

*Și președintelui ei, ce lucrează cu temei, cu voia lui Dumnezeu, pentru-ntreg poporul său muncă spornică, măreață, în șaizeci de ani de viață, căutând comori s-adune, din izvoadele bătrâne și de la primii părinți, pe care-i pune-ntre sfinți, zugrăvindu-i ca în aur, prin a cărților tezaur”*³⁴.

Au fost publicate: un număr din „*Milcovia. Revistă regională de studii*”, lucrarea „*Însemnări cu privire la orașul Focșani*” (cu o prefață semnată de profesorul universitar Gheorghe

³² *Ibidem*, f. 28.

³³ *Ibidem*.

³⁴ Simion Hârnea, *Biblioteca Populară „Comoara Vrancei”*, Ediție îngrijită de Costică Neagu, Editura Terra, Focșani, 2007, p. 79.

Gh. Longinescu), revista Asociației învățătorilor „*Frământări didactice*” și „*Istoricul Școlii Primare de Băieți nr. 2 din Focșani*” care împlinea 100 de ani de la înființare (autor: Theodor Gh. Radvan).

În localul Prefecturii au fost organizate două expoziții cu specific etnografic. În prima erau expuse „o serie de vechi documente adunate cu destulă trudă de primăria orașului, de hărți interesante ca acelea publicate în revista „*Milcovia*” cu privire la hotarul despărțitor al târgului, de planuri vechi ale orașului alături de interesante tablouri ale hărbaților însemnați ai târgului, printre care remarcăm alături de impozanta figură a Mitropolitului Varlaam, originar al Putnei, figura legendarului Ion Roată din Câmpuri, a regentului Gh. Buzdugan, a duiosului scriitor Duiliu Zamfirescu, a pictorului Mincu ș. a. O bibliotecă cu volumele tuturor autorilor Putneni, o expoziție cu cele mai vechi și interesante icoane bisericești alături de mândre odoare adunată dela bisericile din Județul Putna și Râmnicul – Sărat, uși de altare, chivote, cărți și haine bisericești vechi. Apoi, o serie de obiecte casnice vechi scoase demult din uz ca: râșniță, lacăte și pluguri de lemn, vestitele buciume Vrâncene, furci, ouă încondeiate din fiecare regiune, iar dealungul sălii cele mai frumoase vederi din întreg ținutul pitoresc al Vrancei, cu portul, obiceiurile, cu casele lor curate, cu pritvorul caracteristic, toate în maiestoașa priveliște a Vrancei. Expoziția etnografică a fost o oglindă în miniatură a imensei urme de cultură ce dăinuia odată pe meleagurile acestea și care datorită civilizației ce pătrunde și în inima munților începe să dispară slăbind statornicia obiceiurilor și a produselor culturii etnice”³⁵.

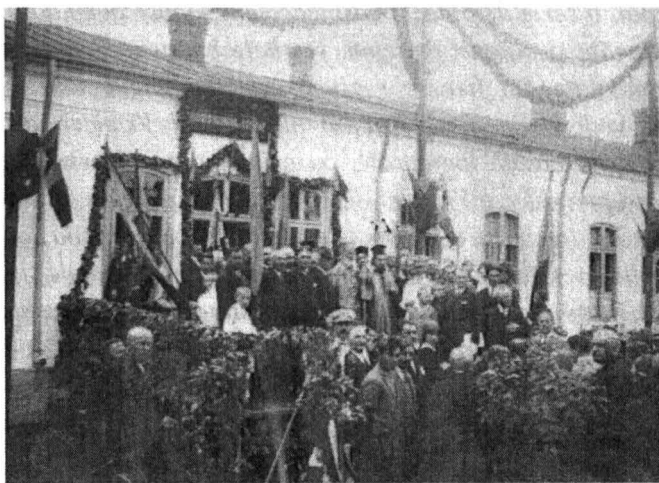
Alături de expoziția etnografică, Școala Profesională din Focșani și o parte din cele primare au amenajat o expoziție cu cele mai frumoase covoare și țesături românești: „O sală de pictură și sculptură alături de o odaie complex țărănească care’ți dădea

³⁵ A. M. Vn., dosar Liga Culturală..., f. 4 bis.

impresia unei adevărate case gospodărești a inimosului Muntean, toate aranjate în vederea congresului”³⁶.

Fixat inițial pentru zilele de 31 mai - 2 iunie 1931³⁷, Congresul a fost amânat din motive politice (alegerile parlamentare din 1 - 8 iunie) pentru zilele de 28 - 29 iunie, ca, în final, lucrările lui să se desfășoare duminică, 13 septembrie și luni, 14 septembrie.

În ziua de 29 iunie 1931, s-au sărbătorit 100 de ani de la înființarea Școlii Primare de Băieți nr. 2 din Focșani. Theodor Gh. Radvan (directorul instituției cu începere de la 20 august 1929) a publicat lucrarea menționată, care în cele 116 pagini, prezintă începuturile acestei școli, cumpărarea locului pe care s-a înălțat localul, lista directorilor și scurte biografii ale profesorilor, amintiri ale foștilor elevi: P. S. S. Gherontie, Episcopul Constanței, Gheorghe Gh. Longinescu, N. N. Săveanu, Ioan P. Rădulescu - Putna, profesor, avocat și deputat, tatăl diplomatului Savel Rădulescu ș. a.

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ Al. Duță, *Congresul jubiliar al Ligii Culturale în Coordonate culturale vrâncene. Culegere de note și comunicări*, Focșani, 1971, p. 29.

Pentru sărbătorirea centenarului școlii, a fost confecționat un nou steag făcut din mătase, cu fireturi și acvilă. Pe ambele fețe erau pictate stema și inscripția: „ȘCOALA PRIMARĂ DE BĂIEȚI NR. 2 FOCȘANI: 1831 - 1931”³⁸.

Programul acestei mari sărbători a fost următorul:

„Orele 7 - 8. Te-deum și sfințirea drapelului școlii de P. S. Gherontie Episcopul Constanței, absolventul școlii primare de băieți nr. 2 din Focșani, înconjurat de un sobor de preoți.

Țintuirea drapelului. Nași: corpul didactic al școlii, institutorii pensionari în viață, membrii comitetului școlar, absolvenții școlii, binevoitorii școlii, eventual Domnul N. Iorga, Prim Ministru și Ministru al Instrucțiunii, cu însoțitorii D-sale.

(Țintele vor fi de argint. Pentru a fi uniforme, se va vedea modelul la giuvaergiul Crângu din Focșani, str. I. C. Brătianu. Costă 50 lei bucata).

Orele 8 - 10 jum. Sfânta liturghie cu parastas pentru membrii decedați ai corpului didactic, ce au servit la școala de băieți nr. 2 Focșani.

Oficierea se va face cu mare fast de P. S. Gherontie Episcopul Constanței, cu un sobor de preoți și diaconi din Constanța și localitate. Slujba va avea loc la biserica „Domnească” (piața Moldovei).

Cortegiul va pleca de la școală, după sfințirea drapelului; în frunte clerul, coroanele, elevii școlii în ordine, încadrați de absolvenți, purtând în mijloc drapelul nou, apoi muzica militară. Fiecare clasă va purta câte un steag de mătase. Fiecare elev va purta un steguleț. Garda drapelului va fi formată din absolvenți.

După oficierea parastasului se vor transporta coroanele la cimitire, cu delegațiuni pentru fiecare mormânt cunoscut: Al. Puiu,

³⁸ Theodor Gh. Radvan, *Istoricul Școlii Primare de Băieți Nr. 2 din Focșani, Tipărit în al 100-lea an dela înființare*, Tip. „Cartea Putnei”, Focșani, 1931, p. 20.

G. Rarincescu (la cimitirul Nordic), Șt. Constantiniu (la cimitirul Sf. Mina).

Orele 10 ½ - 12. *Împărțirea premiilor pentru anul școlar 1930 - 1931 la școala primară de băieți nr. 2 în prezența tuturor celor de mai sus.*

În acest scop se va construi o tribună la scările dela intrarea principală a școalei. Se vor așeza în parcul școalei bănci de grădină. Muzica militară va lua loc în chioșcul parcului.

Director, THEODOR RADVAN ”³⁹

Profesorul Alexandru Puiu fusese director în perioada 15 noiembrie 1867 - 1 aprilie 1894. La conducerea școlii i-a urmat Gheorghe Rarincescu (1 aprilie 1894 - 1 martie 1925). Profesorul Ștefan Constantiniu predase la această Școală din 27 ianuarie 1902 până la ieșirea la pensie.

Pregătirile pentru Congresul Ligii Culturale se desfășurau în continuare. La 15 iulie 1931, Comitetul de organizare a trimis invitații de participare la Congres, arhitectului I. I. Berindei și „statuarului” Ion Jalea „având în vedere mai ales contribuția ce ați pus la înfrumusețarea orașului nostru, cu monumentul istoric ce se va desveli cu prilejul acestor serbări”⁴⁰.

Conform unei liste incomplete urma să ia parte 179 delegați din 31 de județe ale țării⁴¹.

Cu Adresa nr. 9556 din 7 septembrie 1931, prefectul Jean Stoenescu - Dunăre și profesorul Ion P. Rădulescu - Râmnic făceau cunoscute personalităților locale următoarele:

„Dommule,

Am onoare a vă înainta aci alăturat Programul Congresului Ligii Culturale care se ține în Focșani în zilele de 13 și 14 Septembrie a. c. În afară de cele arătate în program, vă mai informăm că în ziua de 12 septembrie a.c. ora 5,20 p.m. sosesc în gară congresiștii, iar în

³⁹ Ibidem, p. 72.

⁴⁰ A. M. Vn., dosar Liga Culturală..., f. 39 - 40.

⁴¹ Al. Duță, *op. cit.*, p. 29.

aceiași seară la ora 20,30 la teatrul Comunal „Maior Gh. Pastia” Dl. Profesor Universitar Gh. Gh. Longinescu, ține o conferință cu experiențe despre „Aerul Lichid”.

Plecarea la gară - atât în ziua de 12 Septembrie la ora 16,30 cât și în ziua de 13 septembrie ora 6,15 a.m. se face din fața Prefecturii.

Vă rugăm a participa la desfășurarea întregului program”⁴².

Programul Congresului ce se va ține la Focșani în zilele de 13 și 14 Septembrie 1931, de către Liga pentru Unitatea Culturală a Tuturor Românilor cu prilejul celui de al 40 - lea an de existență cuprindea următoarele:

„Ziua I - a

Ora 7. Sosirea în gara Focșani a D-lui profesor N. Iorga, Președintele Ligii Culturale și al Consiliului de Miniștri, însoțit de congresiști.

Primirea oaspeților, cuvântarea D-lui Primar în numele orașului și al Ligii Culturale.

Ora 8. Te-Deum la Biserica Sft. Ioan, Catedrala Orașului.

Ora 9. Sfînșirea monumentului „Semn de Hotar”, între Moldova și Muntenia (cuvântările Dd. Președinte al Ligii Culturale secția locală și Primar al orașului).

Ora 9,45. Sărbătorirea D-lui Prim Ministru Nicolae Iorga, cu prilejul celei de a 60 - a aniversări. (Cuvântările omagiale ținute în fața publicului, adunat în piața din fața Catedralei, de către D-l. Prefect al județului și D-l. Președinte al Ligii Culturale, secția locală, etc.).

Ora 10,45. Deschiderea congresului în sala Teatrului comunal „Maior Gh. Pastia” și debaterile congresului.

Ora 13. Banchetul cu invitații, oferit de Primăria Focșani în sala de solemnități a Liceului „Unirea”.

Dela 16 - 19. Ședința a doua a Congresului în sala Teatrului comunal „Maior Gh. Pastia”.

⁴² A. M. Vn., dosar Liga Culturală..., f. 3.

Ora 21. Festival la Teatrul comunal Maior Gh. Pastia.

Ziua II - a

Dela 7,30 - 8,30. Inaugurarea noului local al Liceului de Fete și al Leagămului de Copii.

Ora 8.30. Vizitarea expoziției la Camera de Agricultură.

Ora 9. Ședința a treia a congresului în sala Teatrului comunal „Maior Gh. Pastia”.

Închiderea desbaterilor.

Del a 11 - 12. Vizitarea expoziției etnografice, școlare și de artă plastică, dela Prefectură.

Ora 12. Plecarea cu trenul și mașinile la Odobești.

Ora 15. Masă comună oferită de Prefectură, orașul Odobești și Camera de Agricultură.

Vizitarea orașului, a podgoriilor și ruinelor Cetății Crăciuna.

Ora 18. Înapoarea la Focșani, de unde partea din congresiști pornesc către căminele lor.

Ziua III - a

Excursii benevole ale congresiștilor la Mărășești, Mărăști sau Soveja, cu mașini de piață angajate.

Președintele Ligii Culturale Secția Focșani

I. P. Rădulescu - Râmnic

Secretarul Comit. de organizare

I. M. Dimitrescu ”⁴³.

În Gara Focșani se găsea un „birou de incartiruire și informații” de unde fiecare congresist primea biletul de cazare ⁴⁴.

La Prefectura Putna, în biroul șefului Serviciului Administrativ, funcționa un Comitet de primirea reclamațiilor, în cazul când apăreau nemulțumiri din partea participanților la Congres.

CertIFICATELE DE CĂLĂTORIE ERU VIZATE DE I. M. DIMITRESCU, SECRETARUL COMITETULUI DE ORGANIZARE, ÎN BIROUL SERVICIULUI ADMINISTRATIV AL PREFERURII.

⁴³ *Ibidem*, f. 12 - 13.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 4.

În ziua de 15 septembrie se organiza o excursie spre Mărășești, Mărăști și Soveja. Cei ce doreau să meargă urmau să se adreseze lui Aurel I. Velișcu de la Serviciului Administrativ al Prefecturii Putna⁴⁵.

Toate restaurantele din Focșani au fost rezervate, iar lista de bucate trebuia să poarte viza Prefecturii.

La Restaurantul „*Mielul blând*” (Piața Munteni) serveau masa congresiștii din București, Craiova și Lehliu.

Restaurantul „*Polatos*” (Piața Moldovei): Buzău, Râmnicu Sărat, Turnu Severin și Baia.

Restaurantul „*Mielul de Aur*”: Lăpușata (Vâlcea), Dărmănești (Prahova), Balta Albă (Râmnicu Sărat), Vișina (Dâmbovița) și Dăslăceni (Lăpușna).

Restaurantul „*C. Vlădescu - Gară*”: Boghicieni (Roman), Vulcan (Hunedoara), Tecuci, Grozești - Oituz (Bacău), Săsciori (Orhei), Vălenii de Munte.

Restaurantul „*Vlădescu Piață*”: Negrești (Roman), Drăgășani (Vâlcea), Curtea de Argeș, Chirșova (Tighina), Suceava, Buda (Râmnicu Sărat).

Restaurantul I. Constantinescu - Vrancea: Reni, Voineasa (Vâlcea), Frățila - Prejoi (Vâlcea).

Restaurantul din Grădina Publică: Derencu (Orhei), Botoșani, Buhalnița (Iași), Pitești, Hămeiuș (Bacău), Târgu Jiu.

Restaurantul „*Femina*” (sub Hotel Bristol): Secția Negoești, Bacău, Teleorman, Grozești - Oituz (Bacău), Alba.

Restaurantul „*Troncani*”: Iași, Trei Scaune, Galați, Toplița Română, Germănești (Fălciu).

Restaurantul „*Palas*” (Regal): Giurgiu, Constanța⁴⁶.

Chiar dacă exista, în principiu, această repartizare „*Fiecare este liber să meargă unde îi convine*”⁴⁷.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 4 verso.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 4 verso - 5.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 5.

Nu au fost uitați nici sătenii din județele Putna și Râmnicu Sărat îndrumați la N. Raicu, Gheorghe Florea, Ion Eftimie, Anghel Vasiliu, Bolta Rece.

În vederea acestui „*Congres anual și de prăznuire a unui trecut de luptă și biruință*”⁴⁸, apreciat ca un „*eveniment de o covârșitoare însemnătate culturală și națională*”⁴⁹, orașul de pe Milcov s-a îmbrăcat „*în haină de sărbătoare prin nenumăratele decoruri de verdeață și steaguri, cari fălăiau pretutindeni*”⁵⁰.

La 12 septembrie 1931, Nicolae Iorga nota „*Ajung la Focșani pe la 9. Frumoasă împodobire a orașului. Sosește tremul de seară, plin de lume*”⁵¹. El a rămas în Gara Focșani și a dormit în vagonul special.

Manifestările au debutat în seara zilei de 12 septembrie, la Teatrul Comunal „*Maior Gh. Pastia*” cu conferința despre „*Aerul Lichid*” susținută de marele fiu al Focșanilor, profesorul universitar Gheorghe Gh. Longinescu, „*prăznuire culturală, cum a botezat-o D-sa în memoria fratelui său Ștefan Longinescu, fost profesor de Drept Roman la Universitatea din București*”⁵².

În prezența unui public numeros, alcătuit din focșăneni, congresiști și asistenții Laboratorului de Chimie Neorganică din București, prefectul de Putna, Jean Stoenescu - Dunăre a prezentat pe profesorul Gheorghe Gh. Longinescu și a pomenit „*pe părinții săi cu cuvinte frumoase*”⁵³.

Conferința profesorului Longinescu - fost coleg de clasă și internat, prieten și colaborator al lui Iorga - a fost „*instructivă și*

⁴⁸ I. M. Dimitrescu, *Congresul Ligii Culturale din Focșani*, în *Natura. Revistă pentru răspândirea științei*, Anul al Douăzecilea, No. 8 / 25 Octomvrie 1931, p. 6.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ N. Iorga, *Memorii. Încercarea guvernării peste partide (1931 - 2)*, vol. VI, Tiparul Așezământul Tipografic „*Datina Românească*”, Vălenii - De - Munte, 1939, p. 180.

⁵² I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 6.

⁵³ *Ibidem*, p. 7.

atrăgătoare. *Experiențele nespuse de frumoase și nemai văzute în Focșani, peste treizeci la număr, au fost făcute cu mare îndemânare și siguranță de domnii N. Iordache și Ilie Prundeanu, asistenți universitari. În acest scop a fost întrebuințat aproape un decalitru de aer lichid, cea mai mare cantitate de aer lichid cu care s-a experimentat vreodată în România*"⁵⁴.

Propunerea profesorului Longinescu de a se trimite o telegramă de mulțumire inginerului Jean Schapira din București, proprietarul fabricilor de oxigen lichid care a pus la dispoziție, fără nicio plată, cei 10 l de aer lichid a fost primită de focșăneni „cu numeroase și calde aplauze”⁵⁵.

Duminică, 13 septembrie 1931, ora 7,30 „D-l. Profesor N. Iorga a descins din vagon, fiind primit de către publicul, autoritățile locale, comitetul și membrii Ligii Culturale secția Focșani, în frunte cu președintele ei D-l. Profesor Rădulescu - Râmnic și numeroși congresiști veniți din toate unghiurile țării. La scoborârea din tren a D-lui Profesor N. Iorga muzica Reg. Putna No. 10 a intonat marșul „Pe al nostru steag”. Cei de față au izbucnit în puternice și nesfârșite urale care au ținut câteva minute”⁵⁶.

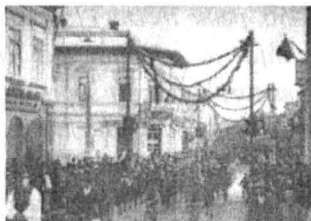
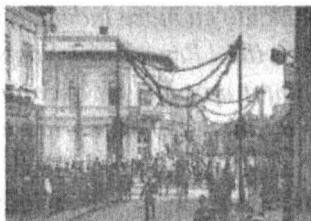
Au rostit cuvinte de bun venit: Ștefan Dimitriu - primarul orașului Focșani și delegatul Secției Focșani a Ligii Culturale, Ștefan Ionescu Dobroneanu în numele Fundației „Vasiliu Bolnavu” și studentul Aurel Mihai. În răspunsul său, Nicolae Iorga „a recomandat tuturor muncă și disciplină, mulțumind totodată pentru entuziasta primire ce i s-a făcut”⁵⁷.

⁵⁴ *Ibidem.*

⁵⁵ *Ibidem.*

⁵⁶ *Ibidem*, p. 8.

⁵⁷ *Ibidem.*

Ieșind în stradă, Societatea „*Cântarea Putnei*” a primit pe distinsul oaspete cu un imn de bun venit. S-a format un convoi impunător în frunte cu ceata de călăreți vrânceni și în sunetele muzicii militare și a lăutarilor de țară, congresiștii au străbătut străzile orașului până la Catedrala Sf. Ioan, unde s-a oficiat un Te - Deum de către P. S. S. Lucian al Romanului, fiind de față și P. S. S. Episcopul

Gherontie al Constanței ⁵⁸ și P. S. S. Tit Simedrea, Vicarul Patriarhiei din București ⁵⁹.

Iorga a fost impresionat de primirea ce i s-a făcut în Gara Focșani și nota în „Memorii”: „Foarte frumoasă întâmpinare la gară, cu călăreți vrânceni. Imens public” ⁶⁰.

După Te - Deum, la ora 9,30 dimineața, congresiștii în frunte cu Nicolae Iorga au participat la ceremonialul sfințirii și inaugurării

⁵⁸ P. S. S. Gherontie, Episcopul Constanței, pe numele său Grigorie Nicolau, absolvise primele trei clase din ciclul primar la Panciu, fiind premiant I în toate clasele. În anul școlar 1882 - 1883 a urmat cursurile clasei a IV-a la Școala Primară de Băieți nr. 2 din foștii Focșani - Moldoveni la sfârșitul căruia a fost premiat întâiul cu coroană (Theodor Gh. Radvan, *op. cit.*, p. 75 - 76).

⁵⁹ I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 9.

⁶⁰ N. Iorga, *op. cit.*, p. 180.

monumentului „*Semn de hotar*”, așezat pe locul unde era odinioară pichetul de graniță nr. 47 între Moldova și Muntenia.

Pe o estradă ridicată în Piața Munteni (căreia din 1936 i s-a schimbat numele în Piața Unirii), într-un cadru sărbătorească, prefectul Jean Stoenescu - Dunăre a deschis seria cuvântărilor omagiale pentru sărbătorirea lui Nicolae Iorga arătând că orașul Focșani și județul Putna sunt în „*îndoită sărbătoare*”⁶¹ și anume împlinirea vârstei de 60 de ani de viață „*din cuprinsul căreia ați clădit minunea eternă a culturii naționale*”⁶² și sărbătorirea a 40 de ani a Ligii Culturale „*a acestei Ligi de Legionari ai luminii, încrezători în marele destine*

⁶¹ I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 9.

⁶² *Cuvântarea D-lui Jean Stoenescu - Dunăre Prefectul Județului Putna la Congresul Ligii Culturale ținut la Focșani în ziua de 13 Septembrie 1931, în Natura. Revistă pentru răspândirea științei, Anul al Douăzecilea, No. 8, 15 Octomvrie 1931, p. 19.*

*Românești și Domnia - Voastră călăuzitorul predestinat, ați pătruns în al ei Areopag, cu atâta eleganță..., ați cucerit-o de la primul pas..., i-ați adus comori din comoara geniului creator pe care-l dețineți cu seninătate și prin sforțări ce au uimit o lume, ați așezat-o pe aripi strălucitoare la asemenea înălțimi, că ele depășesc orgolioasele piscuri ale multor visători”*⁶³.

Prefectul sublinia faptul că în preajma deschiderii Congresului Ligii Culturale „orașul Focșani, al Focșanilor Unirei, al Focșanilor martori la Întregirea României, vă salută cu respect și vă omagiază”⁶⁴.

În numele județului Putna, îi urează lui Nicolae Iorga ca Dumnezeu „să vă țină sănătos mulți, mulți ani”⁶⁵.

Profesorul Ion P. Rădulescu - Râmnic, în cuvântul său, a făcut legătura între evenimentele petrecute în Focșani în anii Unirii cu activitatea Secției Focșani a Ligii Culturale.

Adresându-se primarului, președintele Secției Focșani a ținut să precizeze:

„Călăuziți de aceste simțiminte, noi secția locală a Ligii Culturale, cu prilejul a 40 ani dela înființarea ei, odată cu cea dela București, am hotărât să lăsăm pentru generațiile viitoare ca amintire a acestui eveniment, câte o placă comemorativă în bronz la locul unde a fost vama Moldovei înainte de unire și la care a servit ca funcționar poetul Grigore Alexandrescu și anume la Banca Economia, așa cum ne spune tradiția păstrată din bătrâni, o altă placă la Poșta locală, în fața casei lui Alecu Cimbru, unde era un pod între cele două vămi și a treia în marmoră la Arestul Central, fosta casă a lui Scarlat Bontaș, unde a fost primul sediu al Comisiunii centrale; iar aici în piața Munteni să lăsăm pentru posteritate un monument mai însemnat pe locul unde a fost înainte de Unire pichetul No. 47, exact în colțul zidului mănăstirii Sf. Ioan, după cum reese din raportul Inspectorului

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ Ibidem, p. 20.

Munților No. 181 din 2 Mai 1852, păstrat cu sfințenie în arhiva Primăriei de harnicul și inimosul ei secretar general d-l I. Romanoaie”⁶⁶.

Pe bună dreptate, profesorul Rădulescu - Râmnic considera că „oricât de modeste ar fi aceste monumente, în momentele celei mai mari descurajări, care ar cuprinde vre-odată pe cei de azi sau pe cei ce vor veni după noi, evocându-ne mereu vremile cu mult mai grele și mai pline de primejdii din trecut, ele vor fi un îndemn și o îmbărbătare pentru a ne întării răbdarea și a ne spori puterile ca să învingem descurajarea și să pășim cu încredere în viitor”⁶⁷.

Primarul Ștefan Dimitriu, în calitate de președinte al Comisiei Interimare a Orașului Focșani s-a declarat de la început că se simte „prea fericit că mi-a fost dat să primesc acest monument ridicat din inițiativa secției locale a Ligii Culturale. Fiți siguri că voi păstra și îngriji cu toată sfințenia, acest monument care arată locul hotarului ce nu mai este, hotar care a stat ca o mustrare între fiii aceluiaș neam”⁶⁸.

Referindu-se la activitatea Secției Focșani, primarul a declarat că „în numele orașului Focșani, găsesc de datoria mea să mulțumesc călduros inimoșilor conducători ai Ligei Culturale secția locală, cari de mai bine de douăzeci ani lucrează neîntrerupt la promovarea culturii, reușind să creeze o instituție vie de educație națională, în acest oraș cu un trecut așa de glorios”⁶⁹.

⁶⁶ Cuvântarea d-lui Profesor I. Rădulescu - Râmnic, Președintele „Ligii Culturale” secția Focșani, ținută la desvelirea semnului de hotar, cu prilejul congresului „Ligii Culturale”, în ziua de 13 Septembrie 1931, în *Natura. Revistă pentru răspândirea științei*, Anul Douăzeci și Unu, No. 2, 15 Septembrie 1932, p. 31.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ *Dela Congresul Ligii Culturale din Focșani. Cuvântarea domnului primar Ștefan Dimitriu, în Natura. Revistă pentru răspândirea științei*, Anul Douăzeci și Unu, No. 1, 15 Ianuarie 1932, p. 30.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 31.

Deși orașul a fost împărțit între Moldova și Țara Românească din timpul lui Ștefan cel Mare, „*totuși raporturile economice, familiale, culturale și chiar politice, printre locuitorii ambelor părți ale orașului, n-au putut fi întrerupte nici odată.*”

Lucrări edilitare privitoare, fie la întreținerea pâ râului, ori a drumurilor cari brăzdau ambele părți ale orașului, sau lucrări pentru alimentarea orașului cu apă, sau pentru întreținerea podului existent între vămile celor două părți, și altele, erau făcute în comun de municipalitatea ambelor părți și consiliile lor se întruneau chiar și luau hotărâri comune.

Pentru populația mărginașă deasemeni, prin convențiuni vama le se făceau înlesniri, fiind scutită de unele taxe”⁷⁰.

Acum „după 377 de ani de la întemeierea orașului, încetând orice lupte între locuitorii aceluiaș oraș, hotarul despărțitor s-a șters pentru totdeauna de pe harta țării prin Unirea Principatelor, rămânând doar ca amintire pentru locuitori, cele două piețe: piața Munteniei și piața Moldovei.

În acest loc pe care a fost pichetul 47, la hotarul Milcovului, lângă colțul zidului mănăstirii Sf. Ioan, despre hotar, prin îngrijirea Ligei Culturale în secția Focșani, s-a ridicat această piatră de hotar cu inscripția fixată de Marele cărturar și îndrumător al neamului: «Cetățenii orașului Unirei Principatelor au ridicat acest semn în amintirea unui trecut de credință biruitoare în al 40 - lea an de viață a Ligii Culturale care și-a ținut congresul aici».

Orașul Focșani fiind leagănul istoric al Unirei Principatelor era firesc să consemneze printr-un semn toată munca și aspirațiile generațiilor ce au pregătit Unirea. Piatra simbolizează nu atât locul unde a fost pichetul sau linia despărțitoare între Focșanii Moldoveni și cei Munteni, cât simbolizează toate suferințele și nădejdele părinților spre a-și contopi sufletele pregătind Unirea cea mare. Prin acest dar al Ligei Culturale, orașul Focșani se mai împodobește

⁷⁰ Ibidem.

cu un monument modest în forma lui, însă frumos și înălțător pentru cei care reprezintă pentru trecut și ce va însemna pentru urmași”⁷¹.

Iorga a apreciat aceste „cuvântări hrănite și calde”⁷² și, în răspunsul său, a menționat vorbitorilor, dar și impresionatei asistente, că „Ați reușit prin cuvintele Dvs. trei lucruri deosebite, dar cari în realitate se îmbină. Ați amintit munca mea modestă de 40 ani. Nu pot însă să primesc mulțumirile Dvs. pentru că nimeni nu e vrednic să primească mulțumiri atunci când își face datoria. Datorați, mulțumită strămoșilor, legile cinstite în cari au fost crescuți, tinereței de acum 40 ani care înțelegea viața prin muncă modestă, loialitate față de prieteni și iertare față de dușmani; iar în ce privește țara, așa cum am făcut-o, vom lupta vajnic împotriva celor, cari vor s-o distrugă acum.

Liga Culturală n-a fost nici când o societate parazitara pentru Stat și nici unealta partidelor.

Dacă am rămas președinte al ei permanent, este că am crezut să ne împotrivim cerșitului dela Stat și îngenunchierii la cluburi.

Muntenia și Moldova au fost unite nu pentru a se dușmăni, ci pentru a-și putea manifesta mai intens virtuțile strămoșești. 1859 însemnează îndeplinirea Scripturii, așa cum au făcut Muntenii și Moldovenii așa să facă toți românii de azi.

Precum Moldova, leagănul cărturarilor pioși dela 1859, a îngenunchiat smerită înaintea Munteniei, pentru cauza cea mare, tot așa, astăzi toți românii să privească către centru, să se adune cu centrul țării pentru a arăta vrednicie, nu să cârtească acasă”⁷³.

Borna de hotar, executată din piatră de Vrața (Bulgaria), ca și soclul pe care este așezat bustul lui Petre Liciu, este înaltă de 2,10 m, având dimensiunile de 2,10 / 2,00. Ea era amplasată într-un scuar având dimensiunile de 4,30 / 4,30. Costul total al lucrării a fost de

⁷¹ *Ibidem*, p. 32 - 33.

⁷² N. Iorga, *op.cit.*, p. 180.

⁷³ Apud I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 9 - 10.

88.000 de lei ⁷⁴. Pe cele 4 plăci fixate pe monument sunt inscripționate următoarele:

- „Cetățenii orașului Unirei Principatelor au ridicat acest semn de amintire a unui trecut de credință biruitoare.

În al patruzecilea an al Ligii Culturale care și-a ținut Congresul aici.

În acest loc era odinioară pichetul de graniță No. 47 la hotarul Milcovului, care despărțea cele două țări surori: Moldova și Țara - Românească.

1931 Mai”

- „Unirea domnilor, eu nu recunosc nimămui dreptul să zică că e actul său individual, proprietatea sa exclusivă: Unirea e actul energic al întregii națiuni române.

Mihail Kogălniceanu”

- „Hai să dăm mână cu mână

Cei cu inima română

Să-nvârtim hora frăției

Pe pământul României.

Vasile Alecsandri”

- „Români,

Câți se află locuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramureșu, de la un loc sântu cu moldovenii și toți de la Râm se trag.

Grigore Ureche”.

⁷⁴ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 58 / 1936, f. 32.

Sub impulsul puternicei impresii făcute de inaugurarea Bornei de hotar în prezența lui Iorga și a unei asistențe impresionante, învățătorul Ion Răileanu din Năruja a scris o poezie, pe care a publicat-o în presa locală:

„LA SEMNUL DE HOTAR DIN FOCȘANI

I - s'a pus un semn,

Celui ce nu este...

Ci - c'a fost odată...

Și nu e poveste...

Dacă treci pe lâng-o cruce, e vre-o culme sau vre-un drum

Sau pe șesuri; amintește-ți ruga ce ți-o spun acum;

Nu zori, oprește-ți pasul și te-apropie tăcut!...

E sub fiecare cruce un erou necunoscut.

Că de mori pentru credința moștenită din părinți,

Ți-se cade așezarea în soborul celor sfinți

*Iar de mori pentru moșia moștenită din străbuni,
Ți se cade așezarea tot la dreapta cu cei buni.*

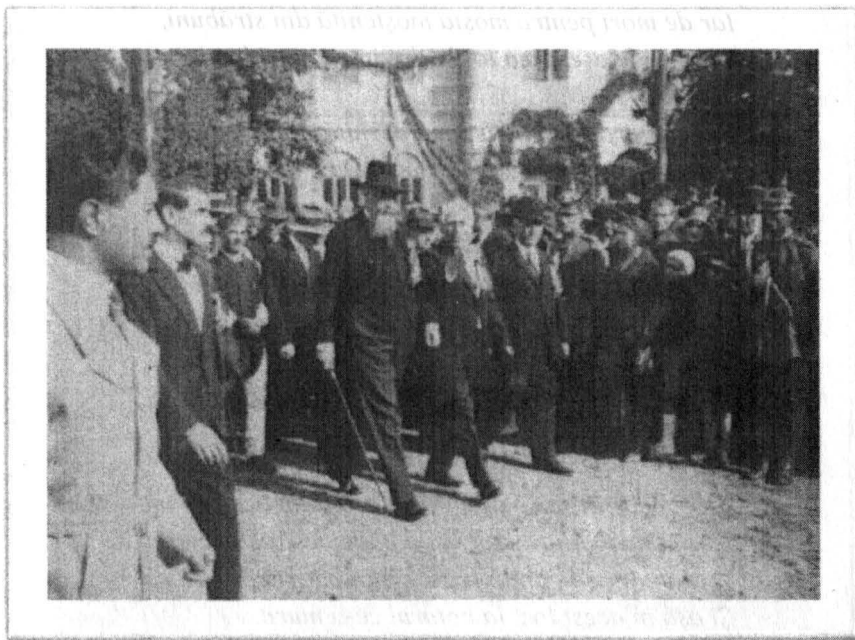
*Și acum frate Române, mai ascultă-mi un cuvânt:
Cum te'nchini la ceruri astăzi, să te'nchini și la pământ,
La pământul țării care, poartă'n el atâția morți,
Către care toată viața blândă dragoste să porți,
Ba pe unde'ți calcă pasul, și pe unde ai vrea s'apuci,
Calci pe Sfinții țării, morți, uitați, și fără cruci.*

*Iar aici în vechi hotar, se ridică acum un semn:
Să se știe că îngroapă un hotar - erou de lemn,
Care-i timpul său de trai, a ținut ca'n astă lume,
Frați de frați să se despartă dacă n-au acelaș nume;
Dar când frații se iubesc cu nădejdea'n Dumnezeu,
Traiul lor se împreunează, uitând de timpul cel rău.
Și așa în acest loc, la hotarul ce-a murit,
S'a pus piatră' n loc de cruce să se știe c'a trăit”⁷⁵.*

În Piața Munteni, preotul C. Vartolomeu, profesor de religie, i-a înmănat lui Iorga un Memoriu prin care îi solicita ajutor material pentru reconstruirea Turnului - clopotniță (**Anexa nr. 1**).

În aceeași zi, congresiștii și focșănenii în frunte cu Nicolae Iorga, s-au deplasat la fostele puncte de hotar unde au fost inaugurate cele două plăci comemorative.

⁷⁵ „Sentinela. Ziar curat românesc”, An 32, Nr. 11, 8 Octombrie 1931, p. 3.

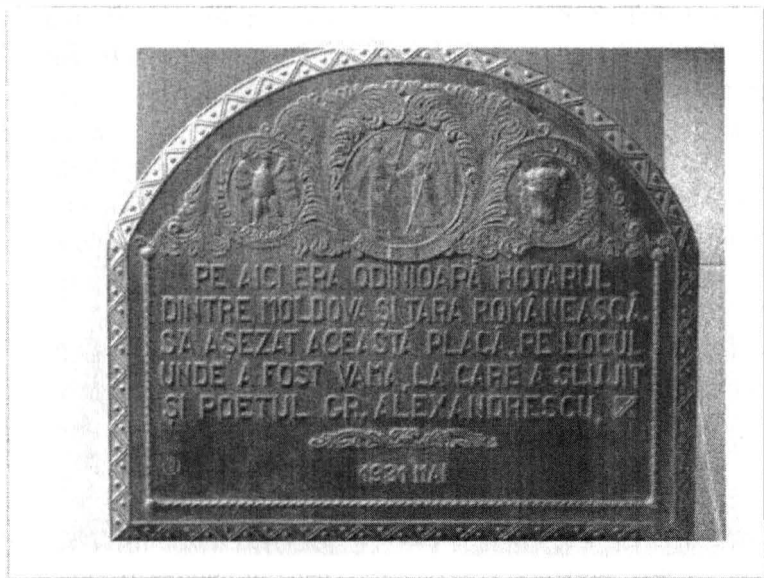

Pe placa comemorativă care s-a așezat la Banca „Economia”, situată pe Strada Mare a Unirii, nr. 83, sunt înscrise: „Pe aici era odinioară hotarul dintre Moldova și Țara Românească. S-a așezat această placă, pe locul unde a fost Vama la care a slujit și poetul Gr. Alexandrescu.

1931 Mai”.

Placa avea dimensiunile 0,42 / 0,49 și a costat 7.500 de lei, sumă asigurată de Primăria Orașului Focșani și Secția Focșani a Ligii Culturale ⁷⁶. (Placa se află expusă în Muzeul Unirii)

⁷⁶ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 58 / 1936, f. 32.

Pe cealaltă placă comemorativă, așezată la Poșta Veche, situată pe str. Cuza Vodă, nr. 45, azi Muzeul Unirii, sunt inscripționate: „Aici a fost cel dintâiu hotar distrus pentru unitatea națională.

1931 Mai”.

Dimensiunile plăcii: 0,42 / 0,49; cost: 7.500 lei ⁷⁷. (Placa comemorativă este amplasată pe actualul local al Muzeului Unirii).

⁷⁷ *Ibidem.*

A treia placă comemorativă amintește că „Aici a funcționat Comisia Centrală a principatelor unite Moldova și Țara Românească orânduită prin art. 27 din convențiunea subscrisă la Paris în August 1858 – 7 / 19”⁷⁸. Ea a fost așezată pe porțița principală de la Arestul Central din Focșani, situat pe strada Comisia Centrală, nr. 16. Placa comemorativă avea dimensiunile: 0,64 / 0,45 și a costat 9.400 de lei, sumă strânsă de Secția Focșani a Ligii Culturale⁷⁹.

Profesorul universitar Nicolae Iorga a vizitat Liceul „Unirea” și a semnat în Registrul de prezență⁸⁰.

Lucrările Congresului Ligii Culturale au început la ora 10,30 în sala Teatrului Comunal „Măior Gh. Pastia” - , pentru care țărani din Soveja, au tăiat și pregătit cetină de brad pentru ornarea ei -⁸¹ și

⁷⁸ *Ibidem.*

⁷⁹ *Ibidem.*

⁸⁰ Anuarul Liceului „Unirea” pe anul 1937, p. IV.

⁸¹ Al. Duțu, *op. cit.*, p. 29.

s-au desfășurat sub președinția de onoare a P. S. S. Triteanu Episcopul Romanului.

A fost ales Biroul format din: Nicolae Iorga - președinte, P. S. S. Gherontie Episcopul Constanței, P. S. S. Tit Simedria - Vicarul Patriarhiei din București, prof. Gheorghe Moroianu - rectorul Academiei Comerciale din Cluj, I. P. Rădulescu - Râmnic, Ion Anescu - Tecuci, P. Drop - Voineasa (Vâlcea) - membri, iar Zaharia Florian - secretar ⁸².

Cea dintâi cuvântare omagială a fost rostită de senatorul Ioan P. Rădulescu – Râmnic care a prezentat o dare de seamă asupra activității Ligii Culturale - Secția Focșani în vederea Congresului și a subliniat tripla însemnătate a festivităților cuprinse în programul Congresului.

În numele clerului putnean congresiștii au fost salutați de P. C. Protoereu Pascu. El a prezentat omagiile sale „*pentru marele apostol al neamului, căruia îi urează o activitate viitoare tot așa de lungă și de rodnică, ca și în trecut*” ⁸³.

Un alt participant la Congres, profesorul secundar Alexandru P. Arbore îi fusese student lui Iorga. La îndemnul cărturarului, după anul 1924, când se stabilește definitiv în Focșani, Alexandru P. Arbore, ajutat de fratele său Virgil Arbore și de profesorul de geografie N. Al. Rădulescu - directorul revistei „*Milcovia*” - a înființat, în anul 1928, primul muzeu istorico - etnografic, în trei săli ale clădirii destinate locuinței directorului de la Liceul „*Unirea*” ⁸⁴.

El a vorbit în numele Federației Corpului Didactic putnean, salutând Congresul și pe ilustrul ei președinte:

⁸² I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 10.

⁸³ „*Universul*”, Anul XLIX, Nr. 248, Marți 15 Septembrie 1931, p. 5.

⁸⁴ Virginia Arbore, *Un precursor al muzeografiei vrâncene în Vrancea. Studii și comunicări*, vol. IV, Focșani, 1981, p. 499 - 502.

„Domnule Profesor,

Să ne îngăduiți ca în numele Federației corpului didactic din județul Putna, să. vă spunem înaintea înaltei demnități de Prim Ministru al Țării, tot Domnule Profesor.

Fiindcă în toate demnitățile în care v'ați afla sau pe care le dețineți, vă găsim în aceiași situațiune de dascăl al acestei Națiuni și al acestei Țări.

Începând de la articolele de ziar strânse mai târziu sub numele: *Opinions pernicieuses. Partie politiques en Roumanie au XIX - e siècle, București 1900, și Opinions sincères. La vie intellectuelle des Roumains en 1899, (București 1899), în care arătați păcatele unei societăți străină de sufletul Națiunii și îndrumarea greșită a orientărilor culturale ale acestui popor și continuând mai departe cu toată activitatea posteroară publicistică, publică și culturală, ați urmărit mereu aceiași țință: cunoașterea poporului românesc, îndrumarea educațiunii lui în conformitate cu realitățile naționale și creierea unui simțământ de solidaritate națională, care, părăsind orice atitudine romantică, să creeze un suflet capabil de anumite acțiuni hotărâtoare pentru viitorul acestui neam.*

Și după cum dascălul conștiincios în fața unor anumite stări de îndărătnicie pe cari natura le vădește în sufletul celor dați în seama lui ca să fie crescuți, se străduiește într'o tenacitate ce nu cunoaște nici o împotrivire să cerceteze aceste diformități, tot asemenea Dv. v'ați găsit înconjurat la un moment dat de împotrivirea inconștientă sau interesată a majorității conducătoare a acestui popor, inconștiență pe care ați biruit-o, fiindcă munca ce-o depuneați nu cunoștea oboseala și fiindcă credința Dv. nezdruncinată și neșovăitoare n-a voit să vadă înainte nici o piedică.

Și când ați început a scoate încetul cu încetul la iveală aurul culturii acestui Neam, care stătea ascuns sub stratul gros al neștiinței și al nepriceperii, atunci ca de sub toiagul lui Moise ce-a izbit stânca, a început să curgă șuvoiul cel dătător de viață pentru sufletul generațiunilor ce v'au privit la început surprinse de revizuirea totală

ce le-o impuneați în cari fuseseră crescute și deprinse a trăi și cari treptat treptat au sfârșit a vă înțelege și în bună parte a vă urma.

Căci orice s'ar zice, și cu oricâtă patimă și micime de suflet s'ar judeca lucrurile și oricât egoismul nostru al tuturor ar căuta să se afișeze, un lucru nu se poate contesta: fiecare din noi, în oricât de mică măsură, am primit și păstrăm ceva din fluxul acestei vieți ce pulsează după urma grandioasei Dv. activități.

Și de aceia vă spunem încăodată, Domnule Profesor, sunteți profesorul tuturor și în toate domeniile.

Nu există domeniu de manifestare în viața noastră românească, pe care să nu-l fi atins, pe care să nu-l fi lămurit, să nu-l fi înviat și să nu-l fi înobilat.

Politica de apărare a drepturilor noastre naționale, dreaptă, hotărâtă și neșovăitoare față de starea Românilor de sub fostele stăpâniri străine din Austro - Ungaria și Rusia, Dv. ați reprezentat-o sub steagul acestei Ligi Culturale.

Și astăzi ne stă în urechi răspunsul pe care l-ați dat în Ianuarie 1909, Contelui Francisc Bellegarde, deputatul Câmpulungului Moldovenesc, la scrisoarea prin care vă cerea amânarea unei conferințe a Dv. anunțată în acele părți, atunci supuse Statului Austriac: «Politica pe care o reprezintă și o propag, are un crez mai simplu și care e în domeniul realității: a ne păstra ori unde ființa etnică neatinsă, a nu primi colaborarea străinilor nici atunci când ne-ar fi simpatice și, prin muncă a ne aștepta ceasul, care va veni, dându-ne tot ce e al nostru și nimic mai mult.

Loiala Dv. scrisoare merge mai departe decât îndrăznim a vedea în vremile viitoare. Vorbiți de puțința unei anexări a Câmpulungului la România și-mi amintiți, că acolo șărani stau mai bine decât aici. Se poate. Dar „unde-i bine, acolo-i patria”, e un principiu pe care nu l-au avut vremurile sănătoase și câtă vreme avem loc în coliba noastră, am avea dreptul să chemăm la dânsa pe frații noștri din cele mai strălucite palate străine.

De altmintrelea, România Nouă, pe care sunt mândru, că am putut-o inaugura, nu poartă păcatele vechii României care se duce.

Ea are deci dreptul la toate speranțele, fiindcă se silește a înlătura toate nedreptățile și suferințele.

Și încetul cu încetul ne-ați învățat a ne cunoaște pe noi înșine, a căpăta încrederea în puterile noastre, a ne pregăti în tihnă și răbdare viitorul și locul vorbirii îmbătătoare de iluzii a prefera realitatea faptelor chiar cu deziluziile cele mai dureroase.

Ca să faceți cunoscut altora poporul românesc, l-ați cercetat mai întâi Dv. Și așa ați scris numeroasele volume de călătorii privind România veche în „Sate și Mănăstiri” și „Drumuri și orașe”, iar pe Români de peste hotare în „Neamul Românesc în Ardeal” și „Țara Ungurească”, „Neamul Românesc în Bucovina” și „Neamul Românesc în Basarabia”.

Iar când a fost vorba de a ne arăta că nu suntem o națiune lipsită de orice cultură, deprinsă a sta plină de admirațiune față de orice lucru, ce poartă pecetea străinătății și că din potrivă suntem moștenitorii uneia din cele mai originale și caracteristice forme de cultură umană, munca Dv. neostoită a dat la iveală toate aceste forme culturale. Dv. ați scris pentru aceasta : Istoria poporului românesc, Istoria literaturii românești, Istoria bisericii românești, Istoria, învățământului românesc, Istoria comerțului românesc, Istoria armatei românești, Istoria medicinei românești, Istoria drumurilor românești, Istoria meșteșugurilor la Români, Istoria dreptului românesc, Istoria artei românești populare și culte, etc, peste care se adaugă zecile de mii de documente și sutele de volume ce cuprind în ele orice are atingere cu viața noastră românească de ori unde și cu viața umană în general.

Toată politica noastră românească din ultimele trei decenii s'a inspirat în cea mai mare măsură din opera și activitatea Dv.

Și dacă în alte direcțiuni aceste multiple aspecte sub care ați cercetat viața poporului nostru, sunt mai mult sau mai puțin atinse, noi profesorii în școală, ne întâlnim la orice pas cu ele mai ales când e vorba ca școala românească să înceteze de a fi o imitare a tuturor parigoriilor pedagogice străine și să se transforme într'un mijloc de cunoaștere și întărire națională.

De aceea, Domnule Profesor, mai mult ca ori unde aiurea, în școală se simte activitatea Dv. și de aceea noi profesorii ne simțim obligați de a aduce toate urările noastre de viață lungă, sănătate aceluia care nu numai că o reprezintă în calitatea cea mai înaltă dar trecătoare de ministru al școalelor și de rector al Universității din București, dar este exemplu viu al muncii fără odihnă de apostol semănător de idei, generator al energiilor noastre naționale prin trezirea și întărirea unei conștiințe ce părea adormită și prin mobilarea unor virtuți strămoșești ce-au fost pavăza neamului nostru în trecut.

Pe linia marelor epoce culturale ale dezvoltării noastre istorice pe lângă numele lui D. Cantemir, M. Kogălniceanu și M. Eminescu, numele Dv. însemnează triumful desăvârșit al străduințelor acestor mari precursori și realizarea a tot ceiace jertfa și munca celor două milenii de dezvoltare istorică a putut desăvârși în această vreme, care, mai ales atunci când patimele vor amuși și fiecare va fi judecat numai de dreapta cumpănă a vremii, de bună seamă că se va numi epoca lui N. Iorga.

În numele școlii și a dascălilor vă zicem: Să trăiți întru mulți ani ! ”⁸⁵

Iorga a apreciat în mod deosebit cuvântarea rostită de unul din personalitățile marcante ale Secției Focșani („cuvintele profesorului *Arbore sunt de o rară frumusețe*”)⁸⁶, iar în momentul în care profesorul focșănean sublinia rolul lui Iorga de îndrumător cultural al Neamului, savantul l-a întrerupt pe vorbitor: „*Toată presa nu mă poate da afară din acest rol*”⁸⁷.

Profesorul Ștefan Pop a salutat Congresul și pe conducătorii lui, în numele Asociației culturale „Astra” din Ardeal care-și ținea, în

⁸⁵ Cuvântarea D-lui Al. P. Arbore Profesor Secundar, Focșani în Focșanii de ieri și de azi. Cuvântări rostită la Congresul Ligii Culturale ținut la Focșani la 13 și 14 Septembrie 1931. Extras din Revista „Natura”, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, I. E. Torouțiu, 1931, p. 14 - 16.

⁸⁶ N. Iorga, *op. cit.*, p. 180.

⁸⁷ I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 11.

același moment, Congresul său în orașul Sfântu Gheorghe. El a prezentat un istoric al acestei societăți, dar a enumerat și numeroasele obligații față de Nicolae Iorga ⁸⁸.

Dr. Petre Topa - vicepreședintele Camerei Deputaților și vicepreședintele Societății de Cultură Macedo – Română, într-o însuflețită cuvântare a exprimat mulțumirile macedonenilor pentru sprijinul moral și material dat de primul – ministru Nicolae Iorga, în atâtea grele împrejurări și a adus prinosul de recunoștință și slavă acelora care au săvârșit Întregirea Neamului:

„Domnule Președinte, Prea Sf. Părinți și Onorat auditoriu.

Permiteți-mi ca la această măreașă sărbătoare să vă aduc prinosul de admirație și de recunoștință din partea celui grup de români rămași în afară de hotarele firești ale României - Mari.

Această Românie - Mare a fost creată prin jertfa celor opt sute de mii de morți, în sufletul cărora ardea focul aprins de flacăra luminei românești prin cuvântul scris și vorbit de D-l Profesor Nicolae Iorga.

Mai mult de un sfert de veac înainte de războiul întregirii Neamului, sufletul Nației noastre a fost frământat, încălzit, regenerat și activat de munca creatoare a d-lui Profesor Nicolae Iorga, pentru care nu exista altă bucurie decât munca pentru răspândirea culturii și luminei românești la cei de un sânge cu el.

Iată dece cu adânc respect și cu multă bucurie, societatea de cultură Macedo - română ia parte cu tot sufletul la această sărbătorire și vă urează, Domnul Profesor, să trăiți încă mulți ani spre binele nației românești” ⁸⁹.

Ziaristul Gheorghe Lungulescu de la „Universul” („se vădește un puternic orator” ⁹⁰) a vorbit în numele Ateneelor Populare,

⁸⁸ „Universul”, Anul XLIX, Nr. 248, Marți 15 Septembrie 1931, p. 5.

⁸⁹ *Dela Congresul Ligii Culturale din Focșani din Septembrie 1931. Cuvântarea D-lui Dr. Petre Topa în Natura...*, Anul Douăzeci și Unu, No. 3, 15 Martie 1932, p. 29.

⁹⁰ N. Iorga, *op. cit.*, p. 180.

evocând „întâmplări din timpul când Focșanii erau locul de sângeroasă încăerare între români și germanii cotropitori”⁹¹.

Ștefan Ionescu - Dobroneanu în numele Fundației „Vasiliu Bolnavu” a comunicat din partea acesteia donația către Liga Culturală a unui teren de 2.000 m.p. și a materialului necesar construcției unei case de creație pentru intelectuali, iar Secției Focșani îi sunt donați 1.000 m. p.⁹².

Profesorul universitar Gheorghe Moroianu - rectorul Academiei Comerciale din Cluj -a adus omagii secției Ligii Culturale din acel oraș și a făcut un scurt istoric al luptelor pe care le-a dus Liga Culturală în cei 40 de ani de viață, pentru promovarea culturii românești, printre toți românii și, în special, printre cei din Ardeal.

Gheorghe Mil. Demetrescu din Craiova „*aduce prinos de recunoștință întemeietorilor Ligei Culturale și luptătorilor ei, printre cari și Putneanul Profesor Simion Mehedinți*”⁹³.

Lista celor care au prezentat saluturi congresiștilor a fost încheiată de Traian Cotigă, președintele Asociației Studenților Creștini.

Intrându-se în ordinea de zi, Nicolae Iorga, în calitate de președinte al Comitetului Central Executiv al Ligii Culturale, a ținut o interesantă cuvântare, în care a insistat pe ideea solidarității culturale și sufletești a Neamului întregit: „*Adunat în orașul care a reunit în cele două părți ale sale o vecinătate românească în care putea să se vadă însăși necesitatea unirii celor două țeri, de origine istorică deosebită, țerănească la Sud, ostășească la Nord, în care soarta despărțise și părțile libere ale unui neam de multe suferinți, Congresul Ligii Culturale trebuie să fie dominat astăzi, în tot spiritul și în toate discuțiile lui, de o singură idee: aceea a unității sufletești pentru care în rândul întâiu a fost întemeiată societatea noastră.*”

⁹¹ „Universul”, Anul XLIX, Nr. 248, Marți 15 Septembrie 1931, p. 5.

⁹² Venera Cabalortă, *Note privind Congresul Ligii Culturale din septembrie 1931 în Studii și comunicări*, vol. VIII - X, Focșani, 1991, p. 359.

⁹³ I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 12.

interesant ca în alți ani, și a hotărât să retipărească volumul I-iu din „Cartea bună”, cuprinzând poeziile lui Eminescu”⁹⁷.

Administratorul delegat al Ligii Culturale a prezentat Bilanțul încheiat la

31 decembrie 1930, Contul de profit și pierdere și Proiectul de buget pe anul 1931.

Comisia de cenzori (Gr. Costeanu, ing. P. N. Panaitescu și N. E. Dumitrescu) a prezentat Raportul încheiat la 15 februarie 1931 prin care solicită aprobarea Bilanțului și Contului de pe venituri și cheltuieli, descărcarea Comitetului Central Executiv și a administratorului delegat pentru gestiunea de la 1 aprilie la 31 decembrie 1930.

În acel moment, Liga Culturală număra 128 de secții locale⁹⁸, alte 53 de secții nemairăspunzând la circularele trimise în cursul anului⁹⁹.

Nicolae Iorga a propus „și congresul, cu ovațiuni entuziaste aprobă”¹⁰⁰ trimiterea unei telegrame Regelui Carol al II - lea:

„Regelui, care a afirmat dela început cu puterea vechei Sale convingeri, că numai pe o cultură se poate sprijini în toate îndreptările sale, cari nu pot fi de singură ordine materială, poporul românesc, miile de români înfrățiți, în jurul steagului neprihănit al Ligii Culturale. Îi trimit omagiile lor de adânc devotament și sinceră iubire. N. Iorga”¹⁰¹.

Aflat la Castelul Peleş, regele Carol al II – lea a răspuns, la rândul său, printr-o altă telegramă, cuvintelor de devotament și iubire exprimate de primul – ministru în numele Ligii Culturale: „Profesorului Iorga, președintele Ligii Culturale, Focșani. Din tot sufletul mulțumesc aceluia care e animatorul mișcărilor

⁹⁷ Ibidem, p. 10.

⁹⁸ Congresul Ligii Culturale..., p. 22 - 23.

⁹⁹ Ibidem, p. 24.

¹⁰⁰ I. M. Dimitrescu, op. cit., p. 13.

¹⁰¹ Ibidem.

Niciodată mai mult decât astăzi, în zile de oarbă patimă, de furioase porniri ambițioase, care pretind nu numai să preocupe, dar să și supuie țara, n-a fost mai necesar acest gând”⁹⁴.

Zaharia D. Florian, secretarul general al Ligii Culturale, a prezentat delegaților activitatea Comitetului Central pe anii 1930 - 1931, încheiată cu două sărbători „*de o covârșitoare importanță, atât pentru istoria culturii românești, cât și pentru aceia a Ligii Culturale: sărbătorim, odată cu cei patruzeci de ani de existență a instituției noastre, și cei șaiszeci de ani de viață ai marelui om de cultură românească și universală care este președintele Ligii Culturale*”⁹⁵.

Dacă Liga Culturală a ajuns să-și sărbătorească cei 40 de ani de când ființa „*aceasta o datorează în cea mai mare parte și președintelui ei, care de la venirea sa la conducerea Ligii a dat un nou îndemn de muncă acestei instituții de cultură, căreia întreaga suflare românească, dar mai ales românii din teritoriile desrobite, îi datorează recunoștință*.

Președintele Ligii Culturale a fost acela care, după războiul de liberare, a arătat că rolul Ligii nu este sfârșit și că, după unitatea politică înfăptuită cu atâtea jertfe, este o imperioasă nevoie să lucrăm și pentru unitatea culturală și sufletească”⁹⁶.

Ca manifestații culturale mai însemnate, Liga Culturală „*a comemorat, ca în toți anii, pe marele Voevod Mihai Viteazul, printr-o slujbă de pomenire în biserica Mihai - Vodă, a luat parte la aniversarea împlinirii a șase sute de ani de la bătălia de la Posada, precum și la serbările jubiliare de zece ani ale Universității din Cluj*.

Comitetul Central a tipărit și anul acesta, cu însemnate sacrificii, Calendarul Ligii Culturale, cu un cuprins mai variat și mai

⁹⁴ Cuvântarea d-lui președinte al Comitetului Central în Congresul Ligii Culturale ținut la Focșani în zilele de Duminică, 13, și Luni, 14 Septembrie 1931. Dări de seamă și rapoarte, Așezământul Tipografic „Datina Românească”, Vălenii - De - Munte, 1931, p. 3.

⁹⁵ Raportul d-lui Zaharia D. Florian, Secretarul general al Ligii Culturale în Congresul Ligii Culturale..., p. 9.

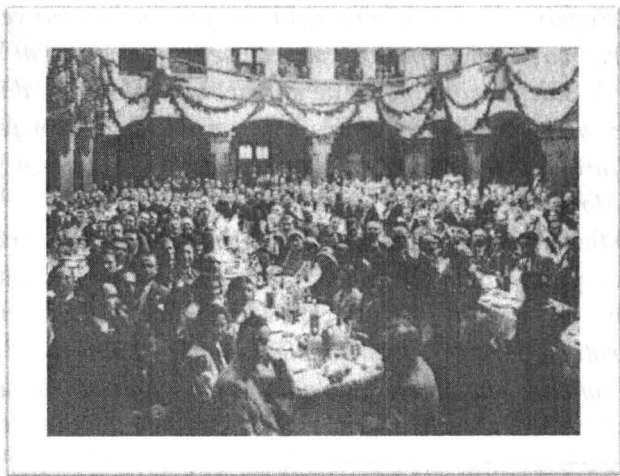
⁹⁶ Ibidem, p. 9 - 10.

*culturale ale Românilor de pretutindeni, pentru frumoasele cuvinte de devotament și iubire ce mi le exprimați cu prilejul adunării Ligii culturale. Frumoasa operă, ce ați îndeplinit pe terenul cultural român îmi dă singura cheazășie a realizării faptelor bune pentru care sunteți chemați a îndeplini, strânși uniți pentru acelaș fel împreună cu toți colaboratorii din guvernul în capul căruia sunteți chemați”*¹⁰².

Congresiștii au trimis și Asociației culturale „Astra” următoarea telegramă: „*Societății Ardelene care a unit pe cărturarii și prelații bisericii pe baza culturii, dezvoltată în sfânta muncă seculară a vechiului regat, Liga Culturală adunată în congresul ei anual, îi urează sentimente frățești, pe care de o parte și de alta a munșilor nu le poate ignora decât prostia oarbă și nu le poate strica decât o adevărată crimă națională. N. Iorga*”¹⁰³.

P. S. S. Episcopul Lucian a mulțumit adunării pentru atenția acordată dezbaterilor și a declarat închisă prima ședință a Congresului.

La ora 13, în sala Palatului de Justiție, Primăria Focșani a oferit un banchet în cinstea congresiștilor.

¹⁰² „Viitorul”, Anul al două – zeci și treilea, No. 7085, Marți 15 Septembrie 1931, p. 2.

¹⁰³ I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 13.

În arhiva Muzeului Vrancei se păstrează câteva invitații, din 10 septembrie 1931, semnate de președintele Comisiei Interimare și secretarul general al Primăriei adresate unor oficialități civile și militare locale pentru a participa la acest banchet: colonelul Mihail - comandantul Regimentului 10 Infanterie, colonelul Bordescu - comandantul Regimentului 16 Obuziere, Elena Constantinescu - directoarea Școlii Primare de Fete nr. 4, Claudia Stănescu - directoarea Școlii de Fete nr. 3, Maria Copcescu - directoarea Școlii de Fete nr. 2, Aglae Ispas - directoarea Școlii de Fete nr. 1, P. S. S. Episcop Gherontie al Constanței ¹⁰⁴.

La Imprimeria „*Cartea Putnei*” a fost tipărit „*Menu*” - ul acestui banchet: tămâios, salam de Sinaia și pateuri, șalău cu maioneză, rață pe varză călită, brânză de Focșani, fructe și struguri, tort de Moca, cafea, vin din renumitele podgorii ale Putnei ¹⁰⁵.

În timpul mesei, muzica Regimentului Putna No. 10 și, mai ales, ceata numeroasă de lăutari din Vrancea, au creat o atmosferă plăcută comensurilor.

În timpul banchetului, Nicolae Iorga a toastat pentru M. S. Regele Carol al II - lea, iar Ion P. Rădulescu - Râmnic pentru profesorul Iorga.

Ședința de după - amiază „*de o perfectă disciplină*” ¹⁰⁶ a început la ora 15 și s-a desfășurat sub președinția lui Iorga. El le-a recomandat celor ce vor lua cuvântul „*să discute pe scurt și numai chestiuni privitoare la înfăptuirile de ordin practic, de care Liga are nevoie, în desfășurarea activității ei. D-sa, este de părere, ca toți preoții și învățătorii sătești, să fie declarați membri corespondenți ai Ligii Culturale*” ¹⁰⁷.

Au luat cuvântul Teodor Crețu (președintele Secției Lespezi - Baia), care a arătat „*greutățile întâmpinate cu ocazia înființării*

¹⁰⁴ A. M. Vn., dosar Liga Culturală..., f. 17 - 23.

¹⁰⁵ *Ibidem*, f. 16.

¹⁰⁶ N. Iorga, *op. cit.*, p. 180.

¹⁰⁷ I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 14.

secțiunii ligii și face cunoscut că a construit din fonduri personale o școală în valoare de 800.000 lei”¹⁰⁸. În continuare și-au exprimat opiniile Ioan Susanu (Negoești - Bacău), preotul Alexandru Cosma (Bâlca - Coțofenești), Olimpia Teodoru (profesor la Școala Normală din Lugoj), Traian G. Stoenescu (București), Zaharia Florian, Nicolae Șerban (Râmnicu Sărat), învățătorul Ion Răileanu (Năruja), I. N. Sotirescu (Tighina - Basarabia) și Ștefan Popescu (Găiești) care au făcut diverse propuneri în legătură cu activitatea culturală a Ligii Culturale: deschiderea unei case de citit de către fiecare Secție, vizite ale absolvenților de școli dintr-o regiune în alta „*ceea ce ar ajuta la înfrățirea tuturor fiilor țării*”, constituirea de comitete de patronaj ale monumentelor istorice formate din femei, creșterea rolului bibliotecilor publice, organizarea unor congrese regionale ale Ligii etc.¹⁰⁹.

În continuare s-au supus aprobării Congresului Raportul activității Comitetului Central pe 1930 - 1931, Darea de seamă administrativă și Proiectul de buget pe 1931, care au fost aprobate.

Profesorul și senatorul I. P. Rădulescu - Râmnic a fost ales în Comitetul Central al Ligii Culturale în locul lui Iosif Oroveanu (Râmnicu Sărat) - decedat. În Comisia de cenzori au fost aleși: Gr. Costescu, N. Dumitrescu și Gh. Ionescu.

S-a decis ca viitorul Congres să se desfășoare la Botoșani.

Ridicând ultima ședință a Congresului, Nicolae Iorga „*mulțumește oficialității și populației focșănene pentru frumoasa primire făcută și congresiștilor pentru modul demn și civilizat în care au decurs desbaterile*”¹¹⁰.

¹⁰⁸ „*Universul*”, Anul XLIX, Nr. 248, Marți 15 Septembrie 1931, p. 5.

¹⁰⁹ Venera Cabalortă, *op. cit.*, p. 360.

¹¹⁰ *Calendarul Ligei Culturale*, București, 1932, p. 42.

Seara, a avut loc la Focșani un festival în onoarea congresiștilor cu concursul Societății corale „Cântarea Putnei” și al corului din Săliște.

Programul concertului susținut de coriștii din Săliște fusese tipărit la „Tipografia săteanului” din Sibiu și distribuit congresiștilor:

„Ed. Hübsch

N. Oancea

N. Oancea

N. Oancea

I. Vidu

I. Vidu

N. Oancea

N. Oancea

Imnul regal

Primăvara

Mândrulița Doda

Foaie verde de trifoi (solist

Dl. Prof. A. Iosof)

Îmi place

Nu-mi place

Pe marginea Dunării (solist

Dl. B. Borcia)

Leana mândra

<i>T. Popovici</i>	<i>La oglida (solista Dra O. Iacob)</i>
<i>S. V. Drăgoi</i>	<i>Trandafir de pe răzoare</i>
<i>I. Bohociu</i>	<i>Frosina</i>
<i>N. Oancea</i>	<i>Mă dusei cu plugu-n coastă (solist dl. B. Borcia)</i>
<i>I. Velcean</i>	<i>Păstorul</i>
<i>N. Oancea</i>	<i>M-o luat neamfu cătana</i>
<i>N. Oancea</i>	<i>Catalina (solista Dra O. Iacob)</i>
<i>I. C. Baci</i>	<i>Ileanco fa!</i>
<i>N. Oancea</i>	<i>Bătrânu-n horă</i>
<i>A. L. Ivela</i>	<i>Imn de sărbătoare”¹¹¹.</i>

Luni, 14 septembrie 1931, la ora 7,30, profesorul universitar Nicolae Iorga, prim – ministru și ministrul Instrucției Publice, însoțit de Dumitru Munteanu – Râmnic¹¹² s-a îndreptat la noua clădire a Liceului de Fete (astăzi Colegiul Național „Alexandru Ioan Cuza”) pentru a participa la solemnitatea punerii pietrei fundamentale. Au fost

¹¹¹ A. M. Vn., dosar Liga Culturală..., f. 24 - 25.

¹¹² **Dumitru Munteanu – Râmnic** (1877 – 1952). Născut la 26 octombrie 1877 la Râmnicu Sărat. Descendent al unor familii de brașoveni și aromâni. Studii: licențiat al Facultății de Filologie și Istorie din cadrul Universității București. Studii de specialitate în Franța. Președinte al Asociației de presă Prahova. Director al revistei „Gazeta Cărilor” din București, membru în Comitetul Central al Ligii Culturale, în Comisiunea Monumentelor Istorice și al Ateneului Român. Secretar al Blocului Federației Partidelor Politice. Secretar al primei Camere a României Mari. Vicepreședinte al Comitetului Central al Partidului Naționalist – Democrat și președinte al Organizației Județene Prahova a acestui partid. Subsecretar de Stat în Ministerul de Interne în guvernul Nicolae Iorga (18 aprilie 1931 – 31 mai 1932). Fost ajutor de primar la Chișinău. Senator în 1929 și deputat în 1920 și 1931. După Al Doilea Război Mondial este întemnițat la Sighet, unde a decedat la 29 iunie 1950 (Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, *Partea I. 1918 – 1933*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 281; Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Guverne și guvernări (1916 – 1938)*, Silex. Casă de Editură, Presă și Impresariat, București, 1996, p. 215; Constantin C. Giurescu, *Amintiri*, Ediție îngrijită de Dinu C. Giurescu, Editura All Educational, București, 2000, p. 477).

întâmpinați de Varvara Miciora – director, corpul didactic al școlii, notabilitățile orașului și de un mare număr de congresiști. Slujba religioasă a fost oficiată de protoereul Ion Pascu, preoții Ion Vartolomeu și Gheorghe Popescu. Directoarea liceului a făcut o expunere a greutăților întâmpinate de comitetul școlar până la ridicarea clădirii școlii. Profesoara Eliza Lupu, fosta directoare și președinta de onoare a Comitetului școlar „*a vorbit de rolul comitetelor școlare și a adus elogii celor cari au sprijinit ridicarea măreței clădiri*”¹¹³. Profesorul – preot Vartolomeu „*a reamintit cuvintele de îndemn ale d-lui Iorga pentru propășirea culturii*”¹¹⁴.

Invitat să ia cuvântul, Iorga „*mărturisește că faptele mari se întemeiază pe solidaritate, pildă și îndemn. Azi, lucrurile merg greu din pricina antagonismului dintre clase și națiuni. Stăpânim o țară care a fost istovită din cauze pe care nu le putem spune aici. Recunoaște munca depusă, în această epocă de criză, de comitetul școlar. Crede, că reforma legii de organizarea comitetelor școlare a dat frumoase roade. Recomandă elevelor multă moderație în viață și să nu vadă o ispită în lucrurile cu aparență de lux ale școlii, ele fiind conforme vremurilor în care trăim. Numai o muncă devotată și virtuți alese sunt chemate să dea rezultate bune. Societățile ce au la bază o muncă cinstită, numai acelea vor trăi... Urează elevelor să fie vrednice de jertfa părinților, a profesorilor și a statului*”¹¹⁵.

¹¹³ „*Universul*”, Anul XLIX, Nr. 248, Marți 15 Septembrie 1931, p. 6.

¹¹⁴ *Ibidem*.

¹¹⁵ *Ibidem*.

După prezentarea corpului profesoral al școlii, directoarea Varvara Miciora a citit Actul de fundație, pe care asistența l-a semnat, Nicolae Iorga iscăbind întâiul. În ovațiile părinților și elevilor, Nicolae Iorga a așezat pergamentul „Act de fundație”: „Așezatu-sa piatra de temelie a locașului de învățământ românesc al fetelor din orașul Focșani și județul Putna”¹¹⁶ și a turnat simbolica mistrie de ciment la temelia acestei noi instituții de cultură.

În prezența lui Nicolae Iorga s-a inaugurat și Leagănul de copii „Doctor M. Câmpeanu”, în curtea Adăpostului Comunal realizat prin donația doctorului Marcu Câmpeanu¹¹⁷. La temelia viitorului edificiu a fost pus

¹¹⁶ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 179.

¹¹⁷ **Dr. Marcu Câmpeanu** (1872 – 1948). S-a născut la 21 ianuarie 1872, la București. A urmat Liceul „Carol I” la Craiova și Facultatea de Medicină din București, Secția Militară, devenind medic militar la 3 februarie 1894. La scurtă vreme pleacă la Paris, unde se specializează în oftalmologie (1898 - 270

„ACT DE FUNDAȚIUNE.

Astăzi în a 14-a zi a lunii Septembrie, Înălțarea Sfintei Cruci,
în anul mântuirii dela Hristos 1931 – în al 5-lea an al Slăvitei Domnii
a

MAJESTĂȚEI SALE CAROL II-LEA

Regele tuturor Românilor

fiind Prim Sfetnic al Tronului și Ministru al Instrucțiunii
Publice și Cultelor Profesor Nicolae Iorga, Ministru de Finanțe și ad
– interim la Interne C. Argetoianu, Ministru Muncii, Sănătăței publice
și ocrotirilor sociale Dr. I. Cantacuzino, sub păstorirea Prea

1899), dar, în același timp urmează la Sorbona și Facultatea de Filosofie, Psihologie. La Paris, Marcu Câmpeanu publică lucrarea: „*Essai de Psychologie militaire*” (Editura Georges Fanchon et Maloine, 1906, 210 pagini). Lucrarea a fost repede tradusă în Statele Unite, Japonia, Italia, Germania, Rusia, Serbia și Bulgaria. În România a fost editată mai târziu și a fost premiată de Academia Română. Anterior, publicase la București (1901) lucrarea „*Psihologia mulțimei armatei*”. Pe parcursul anilor a mai publicat la Paris: „*La force de l’âme collectif dans la guerre*” și „*La question antisemite: question economique*” (1902). Personalitate recunoscută în cercurile științifice din Franța, Marcu Câmpeanu a devenit membru al Societății Oftalmologice și al Asociației „*L’Alliance Française*”. A devenit medic civil prin anii 1901– 1902 și s-a stabilit în județul Putna (Vrancea), funcționând la spitalele din Măicânești și Vidra, iar mai târziu la Focșani, unde devine medic – șef al orașului. A publicat la Focșani lucrarea documentară „*28 de ani de serviciul medico – sanitar la orașul Focșani (1907 – 1935)*”. Soția sa a fost mulți ani directoarea Școlii Profesionale de Fete din Focșani. Între anii 1892 – 1893 a publicat numeroase articole în reviste și ziare centrale și locale ca: „*Spitalul*”, „*Progresul medical*”, „*Presa medicală*”, „*Igiena Socială*” etc. A colaborat și la revista „*Căminul*” din Focșani, editată de profesori de la Liceul „*Unirea*”. A tradus „*Eseuri de psihologie militară*”, lucrare apărută și la Focșani în Tipografia „*Alex. Codreanu*” (1907). Este autorul a trei romane: „*Căpitanul Cordea*”, Editura Librăriei V. Nanu, Focșani, 1930; „*Casa de întâlniri*”, Editura „*Principele Mircea*”, București, 1934 și „*Prefectul Meride*”, Editura „*Cultura poporului*”, București, 1938. A încetat din viață la Focșani, la 10 ianuarie 1948. (Vezi detalii în Horia Dumitrescu, *Dr. Marcu Câmpeanu (1872 – 1948)*, în *Cronica Vrancei*, vol. XI, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2011, p. 327 – 363).

Sfințitului Episcop al Eparhiei Romanului Lucian Triteanu, Prefect al județului Putna Jan Stoenescu – Dunăre, Comisia Interimară a orașului Focșani compusă din: Ștefan P. Dimitriu Președinte, General C. Barca, Dr. Mihail Constantinescu, Dr. Nicolae Iancu, Șerban Dimitriu farmacist, Dumitru C. Niculescu și Ioan Popescu – s-a inaugurat

„LEAGĂNUL DE COPII D-rul M. CÂMPEANU”

ridicat din inițiativa și cu ajutorul material al D-rului Marcu Câmpeanu, ca amintire pentru serviciul său de 24 ani, ca medic la primăria orașului Focșani – și cu contribuția comunei – început sub primariatul d-lor Alexandru Alevra și Neculai Al. Constantinescu, continuat și săvârșit sub actuala Comisiune Interimară, Secretar Gl. al primăriei fiind Ioan Romanoai.

Planul construcției și supravegherea lucrării s-a făcut de arhitectul orașului Jack Körner.

Inaugurarea s-a făcut cu prilejul jubileului de 40 ani a Ligii pentru unitatea culturală a tuturor Românilor, care a ținut congresul general anual în acest oraș.

Pentru aducere aminte s-a semnat acest document în dublu exemplar din care unul s-a așezat la intrarea acestui local și celălalt se va păstra în arhiva primăriei Focșani”¹¹⁸.

Preotul Vasile Banu a oficiat slujba religioasă. În prezența lui Nicolae Iorga, a autorităților locale și a delegaților Ligii Culturale, doctorul Câmpeanu a spus următoarele:

„D-le Prim Ministru,

D-le Primar,

Onorată Asistență,

Am onoarea a preda localul în care ne găsim, onoratei Primăriei a orașului Focșani.

Scopul pentru care a fost ridicat, este să adăpostească în sala în care ne găsim, copii noi născuți, părăsiți de mamele lor – cu voie sau fără voie, în altă sală copii dela 2 – 7 ani – și în a 3-a sală

¹¹⁸ A. M. Vn., dosar inv. nr. 35.043, f. 13.

lehuzele, care n-au unde naște, de preferință acelea care se vor angaja să rămână la noi 6 luni, ca să-și crească copilul lor și un al 2-lea fără mamă – și în schimbul acestui serviciu, vom continua să reținem copilul ei la noi, încă 6 luni, în care timp poate să aibă un serviciu cu o leafă mult mai mare decât ar avea cu copilul la ea.

Hrana pe care o vom servi, va fi pe cât se poate alăptarea naturală, și numai când ne va fi imposibilă aceasta, vom recurge la hrana artificială urmând metoda și experiența Leagănelui S-ta Ecaterina din București.

Creierea acestui serviciu e datorit în primul rând bunei voinței a consiliului comunal trecut și actual – și aduc mulțumirile mele D-lui Al. Alevra în special, apoi D-lor Culiță Constantinescu, Ștefan Dimitriu, General Barca, D-rul Mihai Constantinescu, Nic. Romanoaie, ș. a., fără de al căror ajutor, silințele mele ar fi rămas infructuoase.

D-le Prim Ministru, nici localul, nici instituția, care se va adăposti în el, nu sunt opere, care prin grandoarea lor să poată fi obiecte de fală și socotesc ca un noroc nemeritat prezența D-vs și a celor care vă însoțesc, în acest moment aci. Dar poate ne veți ierta, de timpul ce v-am răpit dacă vă vom aminti, că orașul Focșani, e cel dintâi din provincie, afară de centrele Universitare, care va avea un asemenea serviciu, și că orașul nostru, mai are întâietatea cu asistența cerșetorilor și a vagabonzilor, care a fost înființată aci cu 10 ani înainte de a se vota o lege în această privință.

Un alt fapt cu care am vrea să ne justificăm de atenția cu care ne-ați onorat, este că am adaptat funcționarea acestui serviciu la cea mai importantă necesitate a timpului: economia, și sper să reușesc, cu toată aparența unui serviciu costisitor, să nu grevez bugetul Primăriei, luând ca fond de funcționare suma alocată doicilor, care afectată Leagănelui va ridica serviciul... [lipsă text].

M-am mai gândit, și nu m-am înșelat în această privință, că această Instituție, în care inițiativa particulară are un rol precumpănitor, va fi un sâmbure de atracție și de imitație pentru sufletele generoase și caritabile – și în adevăr cu toată lipsa în care

trăim – înainte chiar ca zidurile localului să fie încheiate, D-na și D-l Buzdugan, dela școala de meserii, au înzestrat complect sala de bae, cheltuind câteva zeci de mii lei – și D-na Aneta Ploeanu ne-a dăruit câteva obiecte de preț – și înainte ca vreun pătuș să fi fost aranjat, un copil drăguș aruncat pe scările acestei case neterminate a avut norocul să fie plasat la o familie onorabilă, și serviciul nostru, a avut satisfacția să aducă bucurie unui cămin înstărit și fericirea unui copil părăsit.

Și acum înainte de a termina, declar că serviciul nostru, centru de asistență infantilă, deschide larg ușile sale, societății „Principele Mircea” a cărei activitate generoasă e îndreptată în același sens, cu credința, că punând munca la un loc, se va obține cu un efort mult mai mic, un folos mult mai mare”¹¹⁹.

Din partea autorităților locale și a corpului medico - sanitar, a luat cuvântul col. dr. Mihail Constantinescu, care a ținut o emoționantă cuvântare (**Anexa nr. 2**).

În numele guvernului, Iorga a mulțumit pentru cuvintele frumoase adresate cu acest prilej și a avut, la rândul său, numai cuvinte de laudă referitoare la această mare realizare a doctorului Câmpeanu pe care îl felicită „pentru toate lucrurile bune și spune că va arăta Suveranului aceste semne bune pentru viitor”¹²⁰.

După inaugurarea Leagănul de copii „Doctor M. Câmpeanu”, Nicolae Iorga a vizitat prima expoziție agro - viticolă organizată de Camera de Agricultură Putna, pentru care aceasta alocase 50.000 de lei¹²¹. Aici, Nicolae Iorga s-a întreținut timp de o jumătate de oră cu Nicolae Jechianu – președintele Camerei de Agricultură Putna, cu D. Bădescu – director și cu I. Colțescu – expert delegat al Ministerului Agriculturii.

Primul – ministru Iorga „le-a cerut relații asupra expoziției și produselor regionale. A fâgăduit că va trimite un fotograf să scoată

¹¹⁹ *Ibidem*, f. 20, 25.

¹²⁰ „Universul”, Anul XLIX, Nr. 250, Joi 17 Septembrie 1931, p. 6.

¹²¹ Al. Duță, *op. cit.*, p. 29.

clیșee cari vor fi publicate în revistă de cultură și propagandă națională"¹²². După ce a servit o gustare, Iorga a vizitat și expoziția etnografică și de artă populară vrânceană din sala de consiliu a Prefecturii Putna.

În „*Memoriile*” sale, Iorga a notat succint evenimentele din ziua de 14 septembrie 1931: „*inaugurarea Școlii de fete. Mișcătoare cuvântarea directoarei, Varvara Miciora. Apoi, a leagănului, fundație a drului Câmpeanu. De aici, la expoziția Camerei Agricole*”¹²³.

La ora 10, primul - ministru Nicolae Iorga a părăsit orașul Focșani, plecând „*spre București, cu automobilul*”¹²⁴.

După plecarea lui Iorga, la ora 12, congresiștii au mers în excursie la Odobești, vizitând orașul, Expoziția de produse viticole și apoi au luat masa în sălile liceului local¹²⁵.

Un grup de 50 de congresiști în frunte cu prefectul Jean Stoenescu - Dunăre, profesorul Gheorghe Gh. Longinescu, profesorul C. Brânzei, asistentele și asistenții universitari ai Laboratorului de Chimie Neorganică din București, au plecat în excursie spre Soveja.

La Panciu, Crucea de Jos, Crucea de Sus, Străoane de Jos, Străoane de Sus, Varnița, Răcoasa, Câmpuri, „*excursioniștii au fost întâmpinați cu mult entuziasm de către autoritățile și locuitorii satelor, cari ridicase[ră] pretutindeni arcuri de triumf, arborase[ră] steaguri și împodobise[ră] casele cu scoarțe și verdeață, participând toate satele la această frumoasă manifestare culturală, în legătură cu jubileul de 40 ani de viață și Congresul Ligii Culturale*”¹²⁶.

În toate localitățile, prefectul a vorbit sătenilor despre însemnătatea acestui eveniment cultural și despre rolul pe care l-a jucat Liga Culturală „*la săvârșirea și împlinirea idealului național*”¹²⁷.

¹²² „*Universul*”, Anul XLIX, Nr. 250, Joi 17 Septembrie 1931, p. 6.

¹²³ N. Iorga, *op. cit.*, p. 181.

¹²⁴ *Ibidem*.

¹²⁵ I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 14.

¹²⁶ *Ibidem*.

¹²⁷ *Ibidem*.

La Soveja, deși au ajuns pe înserate „câteva sute de săteni îmbrăcați în haine de sărbătoare, în frunte cu preotul, învățătorii și autoritățile comunale, sub un arc de triumph cu felinarele aprinse, au întâmpinat pe congresiști, făcându-le o caldă manifestare de simpatie”¹²⁸.

Primarul satului, Bălan, a adresat câteva cuvinte de bun venit, la care a răspuns prefectul.

Sătenii aflând că printre congresiști se află prof. Gheorghe Longinescu, fratele defunctului profesor Ștefan Longinescu, care timp de 35 de ani și-a făcut vacanța prin aceste locuri „au ținut să pomenească cu multă venerație și evlavie pe ilustrul dispărut”¹²⁹.

Adânc emoționat, profesorul Longinescu le-a mulțumit „cu recunoștință”¹³⁰.

În numele Comitetului Central al Ligii Culturale, profesorul C. Brânzei și-a exprimat satisfacția de a vizita Soveja, locul de naștere al profesorului Simion Mehedinți „acela care a avut rolul de căpetenie la înființarea Ligii Culturale, acum 40 de ani”¹³¹.

Însoțiți de fruntașii satului, congresiștii au mers la Cazinoul Prefecturii Putna, unde au luat masa, petrecând până noaptea târziu.

Au toastat: profesorul Gheorghe Longinescu, prefectul Stoenescu - Dunăre, profesorul C. Brânzei și sovejenii Nedelcu și Viță. Lăutarii satului „au desfătat pe conmeseni cu frumoase și bătrâne cântece vrâncenești”¹³².

Marți, 15 septembrie 1931, congresiștii au făcut mici excursii prin împrejurimi, au vizitat Mausoleul Eroilor și au mers la Mănăstirea Soveja, ctitorie a lui Matei Basarab. Aici, preotul Gheorghe Popa „a făcut o mică rugăciune pentru propășirea Ligii,

¹²⁸ *Ibidem*, p. 15.

¹²⁹ *Ibidem*.

¹³⁰ *Ibidem*.

¹³¹ *Ibidem*.

¹³² *Ibidem*.

pomenind pentru veșnică odihnă, pe neuitatul Profesor Ștefan Longinescu”¹³³.

Prefectul și profesorul Longinescu au răspuns la salutul preotului satului.

Grupul de congresiști s-a deplasat la mormântul părinților lui Simion Mehedinți, de lângă biserică, unde s-au depus flori și unde profesorul C. Brânzei a ținut o cuvântare emoționantă „aducând prinosul de recunoștință memoriei acelor, cari au dat Țării și Neamului pe marele învățat: om de știință și litere, care este D-l. Simion Mehedinți”¹³⁴.

Cu glasul înecat de plans, profesorul Longinescu a spus celor de față: „Când, Luni 3 August, la cinci după masă, urmau coșciugul fratelui meu iubit și ilustru spre a fi dus la gara din București, cel dintâi care mi-a strâns mâna în aceste clipe grele pentru mine a fost domnul profesor Simion Mehedinți. Fii cel dintâi academician, i-am răspuns eu care să așteaptă că fratele meu, prin testamentul din 27 Noiembrie 1930 a dăruit Academiei Române, toate cărțile lui de drept roman și bizantin care înseamnă poate cea mai însemnată bibliotecă de acest fel la noi. Marți noaptea, la plecarea spre București, am cetit în gară, în ziarul Cuvântul un prea frumos și mișcător articol: Un profesor. În aceste rânduri, marele geograf și om de stat aducea laude fratelui meu care din sărăcia lui a lăsat studenților cărți scumpe pentru a-și întregi învățătura în dreptul roman.

Nu mă gândeam că după patruzeci de zile voi avea prilejul să mă plec smerit la mormântul părinților care au dat țării un fiu ilustru și mai presus de toate un om de inimă. Țin închinarea de față drept împlinirea unei porunci din partea fratelui meu. Dumnezeu să-i ierte pe toți și să mă ajute să îndur durerea mare care m-a lovit”¹³⁵.

¹³³ Ibidem, p. 16.

¹³⁴ Ibidem.

¹³⁵ Ibidem, p. 16 - 17.

Însoțiți de uralele sătenilor, după ce au părăsit Soveja, distincții oaspeți au mers la Gura - Văii, din Câmpuri, la casa lui Ion Roată, unde s-au fotografiat cu nepoții și strănepoții acestuia.

De acolo au mers la Vizantea, unde au vizitat casa lui Mihai Gonguta, unde 35 de ani neîntreruși, profesorul Ștefan Longinescu și-a petrecut toate vacanțele. În Vizantea - Răzășească au văzut stejarul lui Ștefan cel Mare sau stejarul lui Dochițoiu (după numele proprietarului pe terenul căruia se află) „*un bătrân martor ocular al vieții noastre naționale și a cărui existență se numără cu sutele de ani*”¹³⁶.

De la Vizantea, grupul s-a deplasat la Răcoasa, unde, în localul Primăriei „*li s-a servit o masă abondentă, din cari n-au lipsit nici vestiții păstrăvi din Vrancea*”¹³⁷.

Ultimul drum l-au făcut la Mărășești. Au vizitat biserica, cripta Eroilor „*unde câteva clipe au rămas cu toții într-o profundă liniște de reculegere, în memoria vitejilor cari se odihnesc în sânul acestui pământ vrâncenesc, stropit cu valuri din cel mai nobil sânge al generației noastre*”¹³⁸.

S-a vizitat Câmpul istoric „*vrednic a fi văzut de Neamul întreg*”¹³⁹.

Profund emoționați „*când soarele cobora dincolo de crestele munților dinspre Ardealul desrobit cu atâtea jertfe, excursioniștii au părăsit aceste locuri de pioasă reculegere.*

Seara erau la Focșani...”¹⁴⁰.

Organizarea Congresului Ligii Culturale la Focșani a necesitat un efort financiar și material substanțial din partea autorităților vrâncene, care au reușit să asigure un cadru sărbătoresc nu numai în Focșani, ci și în județ.

¹³⁶ *Ibidem*, p. 17.

¹³⁷ *Ibidem*.

¹³⁸ *Ibidem*, p. 18.

¹³⁹ *Ibidem*.

¹⁴⁰ *Ibidem*.

Primăria Orașului Focșani a imprimat la Tipografia Gh. D. Mircea, o **Înștiințare** pe care a afișat-o în oraș:

„Cu prilejul jubileului de 40 ani al Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor care a ținut congresul general anual în orașul Focșani - Primăria a primit mulțumiri din partea D-lui Prim Ministru N. Iorga (Președintele Ligii Culturale) cum și din partea tuturor congresiștilor de felul prezentării orașului și cum au fost primiți și găzduiți de cetățeni.

Primăria la rândul ei transmite aceste mulțumiri tuturor cetățenilor, pentru entuziasta primire și tot concursul ce au dat.

Totodată aducem la cunoștința orășenilor că, cu ocazia acestui congres și a serbărilor pentru inaugurarea monumentului semn de hotar al noului local al liceului de fete și al leagămului de copii „Dr. M. Câmpeanu” - Primăria a cheltuit pentru:

Lucrările decorative ale orașului, masa dată la Palatul de Justiție, transportul excursioniștilor la Mărășești....lei 88.094.

Bradul și transportul până la Tișița - Mărășești s'a dat gratuit de Societatea „Tișița”.

La acoperirea cheltuelilor arătate mai sus a contribuit și Prefectura Putna cu suma de lei 8.000.

Actele justificative sunt la arhiva Primăriei, unde cetățenii pot lua cunoștință. |

Cu toată recunoștința, în numele cetățenilor, aduc vii mulțumiri și persoanelor cari cu ocazia congresului au donat cărți de o mare valoare ce au fost predate la Biblioteca Orașului, pentru care s-a adus mulțumiri în parte tuturor donatorilor.

Președintele Comisiunii Interimare,

ȘTEFAN P. DUMITRU

Nr. 13888

1931 Noembrie 19”¹⁴¹

Defalcate, cheltuielile au fost făcute, astfel:

¹⁴¹ A. M. Vn., dosar Liga Culturală..., f. 52.

„a) Pentru sârmă diferite dimensiuni din care s'au făcut 4500 m.l. ghirlande și cuie pentru confecționarea tribunei, scărilor la Ateneu și prins ghirlandele.....lei.....3.728,

b) Pentru dulapi, scânduri pentru tribună, șnur, belciuge, cuie etc.....lei.....2.637,

c) Plata oamenilor angajați pentru confecționarea a 4500 m.l. ghirlande de brad și facerea gropilor și instalarea stâlpilor decorativi.....5.430,

d) Pânză și vopsele pentru construirea a două placarde ce s'au așezat în piața gărei și în centrul orașului1.319,

e) Scoaterea bradului din pădurea Soveja. (întrucât bradul și transportul până la Tișița - Mărășești, s'a dat gratuit de Scc. Tișița.....2.640,

f) Costul diverselor fotografii luate cu ocazia serbărilor congresului.4.800,

g) Plata florilor pentru diferite decorațiuni3.400,

h) Masa servită de restaurantul Constantinescu și costul vinului.....62.940,

i) Transportul excursioniștilor la Mărășești, Panciu etc.....1.200,

TOTAL 88.094”¹⁴².

Din totalul de 88.094 , suma de 9.996 lei a fost cheltuită pentru pânză și culori pentru inscripția placardelor: „*Bine ați venit*” și „*Trăiască membrii Ligei Culturale*” (1.188 lei), sârmă și cuie pentru ghirlande (3.728 lei), dulapi și scânduri pentru tribună (1.776 lei), tencuieli și vâruieli la pereții caselor de pe străzile I. C. Brătianu și Aburel (4.200 lei), plata oamenilor pentru facerea și montarea ghirlandelor (4.150 lei), gropile pentru stâlpii decorativi (930 lei)¹⁴³.

¹⁴² *Ibidem*, dosar inv. nr. 11.791, f. 10.

¹⁴³ *Ibidem*, f. 26.

Primăria Focșani a plătit horticultorului Friedrich Herman suma de 3.400 lei pentru coroana cu ocazia înmormântării profesorului Ștefan Longinescu, jerba de flori cu ocazia sosirii lui Iorga, decorarea meselor la banchetul oferit de Primărie, cuiele necesare decorării Ateneului, a halelor din Munteni și Primăriei, plata lețurilor necesare la decorarea Ateneului și Primăriei, plata muncii a câte 6 oameni pe durata a două zile și două nopți etc.¹⁴⁴.

Congresul Ligii Culturale din 1931 a rămas pentru focșăneni și vrânceni un eveniment cultural unic în anele locale.

Presa locală a remarcat faptul că cele două zile au trecut foarte repede „că nici n-am avut timpul să vedem bine fețele oaspeților atât de mult așteptați și nici să-i îmbrățișăm cu toată dragostea noastră de care suntem în stare.

Au trecut ca fulgerul pe lângă noi zilele de 13 - 14 Septembrie, rămânând numai ca un vis frumos amintirea lui. Oare pentru ce n-au ținut aceste clipe cât o veșnicie, ca să ne putem arăta vrednici de atâta mare cinste? Așa spun toți focșănenii”¹⁴⁵.

Și pentru marele istoric, reîntâlnirea cu Vrancea și istoria ei, i-a prilejuit contactul nemijlocit cu oamenii de seamă ai locului, cu care s-a regăsit fie pe tărâmul cercetării istorice, al activismului cultural, fie pe acela al ideilor politice.

* *

*

Anexa nr. 1

Memoriul preotului C. Vartolomeu adresat lui Nicolae Iorga

„DOMNULE PREȘEDINTE AL CONSILIULUI,

Din cercetarea scrierilor ce Dvs. ați dat la lumină, am învățat multe lucruri ziditoare de suflet, dar dintre toate unul ne-a rămas

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 11.

¹⁴⁵ *Privești Dela Congresul Ligei Culturale Din Focșani în Sentinela. Ziar curat românesc*, An 32, Nr. 11, 8 Octombrie 1931, p. 1 - 2.

săpat pe lespede a inimii noastre încă din frageda copilărie și anume: că trecutul nostru istoric și-a împletit viața cu trecutul nostru religios și că n'a fost un singur fapt mare în trecutul nostru politic, care să nu fi fost însoțit de un fapt religios asemănător.

Am învățat acest lucru din scrierile Dvs. și cercetând din ceea ce a rămas din vremurile uitate ale acestui trecut, ne-am făcut convingerea nestrămutată că așa stau lucrurile și că viața socială și politică a unui popor e în cea mai strânsă legătură cu viața lui religioasă.

La noi Români acest adevăr s'a ilustrat prin faptele mărețe săvârșite pe tărâmul religios, ca o mulțumire lui Dumnezeu pentru ajutorul dat de el în vremuri de grea cumpănă, în deosebi prin ridicarea de biserici și mănăstiri, de care era împânzit pământul țării dela un capăt la altul.

Unele din acestea au rezistat dintelui vremii și împrejurărilor vitrege prin care au trecut și ele constituiesc cea mai îndreptățită mândrie pentru ținuturile care le posedă.

Între județele țării, care se pot mândri cu asemenea urme, este și județul nostru, pe al cărui pământ s'au petrecut unele din cele mai de seamă fapte istorice și contemporane.

Fiind așezat la hotarul celor două Principate, județul nostru își face o cinste din faptul că se găsește singur în situația de a fi fost martor ocular al unor astfel de peripezii și împrejurări despre care mai pomenesc doar povestirile cronicarilor și scrierile istoricilor.

Orașul Focșani însuși își revendică și el dreptul de a se mândri cu asemenea situație, ca unul ce a fost și continuă să fie capitala Ținutului Putnei, cel plin de fapte mari.

În adevăr, bisericile sunt un puternic motiv în sprijinul celor spuse mai sus. Între ele, ca unul din cele mai vechi stă mărturie Biserica cu hramul „Nașterea Sft. Ioan Botezătorul” devenită cu timpul catedrala orașului, zidită de către Grigore Gheorghe Ghica Voevod, la anul mântuirii 1661, împlinind deci peste puțină vreme trei veacuri de existență.

Forma a rămas aceeaș, fiind singura urmă a foastei mănăstiri Sf. Ioan de pe vremuri, sprintenă, vioae și prietenoasă, pierdută între copaci și verdeață în timpul verei; tristă și abătută pe timp de iarnă.

Dispunea de mijloace materiale bogate, constând mai ales din numeroase moșii cu care o înzestraseră mărinosul Voievod, precum: Cârligele, Focșăneanca, Buzăneasca și Obilieasca; din Mândrești, Golești, Vârțișcoi și Găteju, toate din R-Sărat; Dragosloveni, cu sforile: Bărdeștii și Gălăzozanii. Moșiile: Ursești și Condrești, cu sforile: Tulbureni, Zăveni și Olteni. Moșia Domnița; Biserica Udricanii din București, cu moșiile: Frăsinu și Netezești.

Pisania cu litere chirilice de deasupra ușii de la intrarea în pronaos, așezată cu prilejul facerii unor ușoare reparații la anul 1840, e făcută de Prea Sfinția Sa Episcopul Troados Kir Timotei Tesaloniceanu, - „în cea mântuitoare pentru principatul Țării Românești epocă a prea luminatul Domn și stăpânitor Alexandru Dumitru Ghica Voievod”.

De jur - împrejurul acestei biserici erau ziduri înalte de 6 metri și dependințe cu câte două etaje destinate Episcopului adăpostit între zidurile ei, precum și preoșilor și călugărilor.

Focul dela 1854 a distrus însă aceste frumoase clădiri, rămânând numai niște ruine, dărâmate la 1867, afară de turnul dela poartă, care servia de clopotniță și care avea o vechime de peste 200 ani.

Actuala Catedrală a orașului Focșani se poate mândri însă nu numai cu vechimea ei și cu averile pe care le-a posedat odinioară, ci și cu mărețile fapte istorice ce s-au petrecut în interiorul ca și în preajma ei în decursul vremurilor.

În adevăr, fiind așezată la doi pași de vechia graniță, ea este mărturia credincioasă a arderii Regulamentului Organic; aici s-a fixat slujba pentru Unirea Principatelor și s-a jucat Hora Unirei între frații din Muntenia și Moldova.

La 1877 aici s'au închinat vitejii: Maior Șonțu, Căpitan Cracalia și alții, când au plecat să lupte pentru neatârnare. În acelaș lăcaș s'au adus mulțumiri lui Dumnezeu pentru că ne-a scăpat de

jugul turcesc și tot aici a venit după ocupația germană din 1916 - 1918, cea dintâi companie de soldați români.

Dar au venit alte timpuri: caracteristice prin lipsa de prețuire față de un trecut așa de bogat în fapte mari. Așa se explică că duhul vremii n'a cruțat nici mănăstirea Sf. Ioan; altfel nu s'ar înțelege cum se face că chiar în cel dintâi an din al veacului de față, consiliul comunal al orașului a pus gând rău măreșului turn istoric ce se înalță în fața bisericii, hotărând dărâmarea lui.

Executarea acestei hotărâri, n-a întârziat mai mult de patru ani așa încât de 26 ani, Catedrala orașului nostru se află în una din cele mai jalnice situații: lipsită de turnul necesar așezării clopotelor, în locul căruia a construit unul din lemn, în care au fost adăpostite clopotele vechi, până la ridicarea lor de către armatele de ocupație, iar în timpul de față rămânând cu o simplă amintire a greșelii săvârșite.

DOMNULE PREȘEDINTE AL CONSILIULUI,

Ne-am îngăduit a prezenta Domniei Voastre memoriul de față, știind neșărmurita Dvs. dragoste și viul interes ce-l purtați trecutului nostru în general și în deosebi trecutului nostru religios.

Si cum știm că totdeauna ași sprijinit faptele de bine care urmăresc păstrarea monumentelor religioase, ne adresăm Dvs. cu rugămintea caldă, ca astăzi când Dvs. dețineți înalta situație de Prim Sfetnic al Tronului, să binevoiți a sprijini acțiunea noastră, ca una ce reprezintă dorința întregii populații creștine ortodoxe a orașului Focșani, întrucât comuna nu dispune pentru moment de mijloacele necesare, - dispozând ca Onor Guvern să aloce un ajutor în valoare de ... pentru ridicarea din temelii, din nou, a turnului în care să fie adăpostit clopotul cel mare al Bisericii Catedrală și care acum stă sprijinit pe patru bârne de lemn, lucru nedemn cu trecutul și situația acestei biserici și incompatibil cu dreptul pe care Biserica noastră îl are față de celelalte confesiuni creștine conlocuitoare.

Fapta Dvs.va constitui cea mai pioasă amintire pentru orașul nostru de anul când Liga Culturală a împlinit 40 de ani de activitate,

iar în fața Bisericii Catedrale, neobositul ei conducător a fost sărbătorit pentru împlinirea a 60 de ani de viață! ”

(A. M. Vn., dosar Liga Culturală..., f. 14 - 15)

*

Anexa nr. 2

Cuvântarea col. dr. Mihail Constantinescu cu prilejul inaugurării Căminului - leagăn „Doctor Marc Câmpeanu”

„Domnule Președinte al Consiliului de Miniștri,

Domnule Doctor,

În ultimii trei zeci de ani orașul nostru a avut fericirea să se bucure de o rară mărinimie sufletească a câtorva din fiii săi.

Cetățeanul de onoare, Maiorul Pastia, a făcut teatrul care este un altar al Artei și al culturii, o podoabă a orașului; iar în ultimul an al vieții sale a clădit Ateneul Popular, pe care noi toți nu ne-am învrednicit să-l terminăm până azi, dar sperăm că în anul 1932 va fi inaugurat.

A fost apoi defunctul Plagino care în 1902 a lăsat clădirea alăturată cu această curte vastă în scop de a adăposti bătrâni și infirmi.

Ideia lui Plagino a găsit în Domnia Voastră, Domnule Doctor, pământul sănătos care a putut să facă să rodească și să se îplinească ideile lui Plagino.

Domnule Doctor, mulți te știu, pușini te cunosc.

Prea pușini știu că la vârsta de 32 de ani ai scris cea mai frumoasă lucrare, ce s'a scris până azi în toată lumea, asupra psihologiei mulțimei. Nimeni n'a descris ca d-ta psihologia soldatului și a călărețului în special. Lucrarea D-tale premiată de Academia Română și de cea Franceză din Paris, a dus în lumea întreagă numele d-tale și prin el noțiunea existenței poporului Român. Lucrarea d-tale, domnule doctor, au tradus-o: popoarele toate, și Japonezi, și Spanioli, Ruși, Germani, Italieni, Sârbi, Bulgari, Englezi și Americani, a răspândit pot zice, în toate țările civilizate noțiunea exactă a stărei de

cultură ce este la noi, încă de acum trei zeci de ani. Înzestrat cu această stare sufletească care ți-a dat posibilitatea de a scrie cea mai complexă lucrare de psihologie a mulțimei, ai putut înțelege ușor sufletul lui Plagino și ai organizat aci în Focșani asistența cerșetorilor și triarea vagabonzilor, într'un timp când în țara noastră nu era nici cunoscută, o astfel de legiferare.

Modul cum ai organizat d-ta asistența socială și triarea vagabonzilor aci la Focșani, a servit de model la legiferarea acestei chestiuni la noi în țară. Dotat cu acest rar simțimânt de pătrundere al psihologiei maselor și ocupându-te cu asistența socială, ai fost mult mai impresionat ca alții, de starea nenorocită a mamelor prea tinere, ce se gândesc să ascundă rușinea prin crimă, sau de femeia ce nu are unde naște.

Astăzi când imoralitatea bântuie și când atâtea mame nenorocite riscă să-și ispășească în temniță păcatul ce nu este numai al lor, D-ta cu modestele mijloace materiale de care ai dispus, ai pornit la lucru: ai dat, d-le doctor, nu din prisos, ci din privațiune și ai găsit mulțumirea sufletească, nu în risipă, lux și vanitate ci în posibilitatea de a șterge lacrimile celor nenorocite, și de a asigura viața celor ce ar fi fost expuși să se transforme prematur în țărână, privând poate țara de energii viitoare reale.

În elanul d-tale de realizare, ai găsit în d-l Alevra, ca primar al orașului, o coardă cu cari ai putut să vibrezi în unison.

D-l Alevra și succesorul său Culiță Constantinescu au găsit în bugetul comunei suma necesară, care adăogată, la suma ce ai agonisit în acest scop, să-ți poată da posibilitatea a îndeplini această operă de asistență socială a creșterii copiilor noi născuți.

Gestul și opera d-tale, am convingerea că vor avea răsunet și mână în mână cu Soc. „Principele Mircea”, va face ca din marea mulțime să mai vină și alții care să adauge, să mărească și să completeze începutul făcut de d-ta cu atât de frumos elan sufletesc.

În numele Primăriei Focșani, primesc astăzi acest așezământ săvârșit prin sacrificiul d-tale material și prin energia d-tale.

Am convingerea că primesc o sămânță gata încolțită care va crește și va da un falnic stejar, la umbra căruia se vor adăposti mcii copii ce altfel ar fi destinați peirei.

În numele concetățenilor noștri, vă promit că vom căuta să facem totul pentru a asigura propășirea acestei instituțiuni.

Împreună cu toți concetățenii, rog pe bunul Dumnezeu să-ți dea mulți ani încă putere de muncă pentru a desăvârși organizarea acestui așezământ, astfel ca să fie un punct de atracție pentru toate inimile generoase, iar când te vei retrage din această viață de sbucium și muncă continuă, în repausul la care vei avea tot dreptul, să te poți bucura privind cu mândrie și satisfacție opera ce ai desăvârșit.

În numele concetățenilor noștri îți strângem mâna mulțumindu-ți și urându-ți să trăești, mulți ani, iar opera d-tale să fie pildă pentru toți cei buni dintre noi. Amin! ”

(Arhiva Muzeului Vrancei, dosar inv. nr. 35.043, f. 22 - 23).

CĂI FERATE FORESTIERE ÎN STRĂVECHEA ȚARĂ A VRANCEI (PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX). MĂRTURII DOCUMENTARE

Ionuț Iliescu

Vreme de secole, mirifica Țară a Vrancei – partea de nord-vest a județului Vrancea de astăzi – a viețuit într-o relativă izolare. Traiul arhaic al locuitorilor ei le-a garantat acestora atât autonomie în raport cu autoritatea statală, cât și o anume bunăstare, pe fondul păstrării tradiției ca pe un dat sacru.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui următor, Vrancea avea să se racordeze, încet dar sigur, la modernism și la economia bazată pe cerere și ofertă.

Tocmai acesta este momentul în care localitățile răzășești vrâncene au venit în contact cu societățile forestiere străine. În schimbul exploatării supremei bogății a munților din zonă – codrii străvechi – societățile promiteau localnicilor îmbunătățirea situației lor materiale. Ele au convins relativ ușor pe obșteni să-și arendeze sau să-și vândă drepturile asupra pădurilor. La caz de necesitate stringentă, societățile au apelat la intermediari – străini sau oameni ai locului. Altfel spus, aceștia din urmă arendau drepturile răzășești, pe care le cedau surprinzător de repede societăților forestiere ¹.

Pentru ca exploatarea să fie cât mai eficientă și, implicit, profitul înregistrat cât mai mare, societățile forestiere s-au grăbit să-și instaleze căi ferate cu ecartament îngust, împânzind Vrancea cu o adevărată rețea de asemenea drumuri de fier.

¹ Ionuț Iliescu, *Aspecte ale activității Societăților forestiere străine în Vechea Vrancea* (I), în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 269.

În vara anului 1900, inginerul Henri Engel din Fălticeni și investorul Adolf Croeber solicitau Prefecturii Județului Putna, fiecare separat, aprobările necesare în vederea construirii unei căi ferate înguste care să lege Stația C. F. R. Odobești de pădurile luate în arendă în zona Nereju. Cererile fuseseră făcute în virtutea art. 21 din Legea căilor ferate de inițiativă privată, promulgată cu Înaltul Decret Regal nr.1.524 din 23 martie 1900, publicată în Monitorul Oficial nr. 291 din același an.

De la Odobești, calea ferată urma să străbată „...*Valea Milcovului, ... pe Valea pârâului Reghiu, trece dealul Reghiu, dă în Valea Zăbalei, apoi pe valea pârâului Nărujei, până în muntele Mișina și vecinătate*”.

În conformitate cu prevederile legale, Prefectura Județului Putna trebuia să efectueze o anchetă în localitățile pe unde urma să treacă linia și aceasta pentru ca autoritățile comunale, alături de cele județene să-și dea sau nu avizele, scoțând în evidență foloasele sau inconvenientele pe care le presupunea noul drum de fier. În opinia Serviciului Tehnic al județului Putna, propunerile lui Adolf Croeber (Khroeber) erau mai avantajoase, linia acestuia putând fi declarată de utilitate publică. În schimb, linia cerută de Henri Engel era doar de interes privat, nefăcând căraușie publică. Mai mult decât atât, inginerul mai sus menționat cerea ca viitoarea sa linie să fie declarată, în ciuda acestui inconvenient, de utilitate publică, doar „... *pentru ca să pot folosi legea de exproprieri*”².

Studiul documentelor nu oferă date referitoare la soluționarea acestor două cereri. Aflăm însă că în aceeași perioadă, Adolf Kröeber dorea, în scopuri similare să realizeze calea ferată Odobești – Herăstrău³.

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.) fond Serviciul Tehnic al Județului Putna, dosar nr. 11 / 1900, f. 1 - 4.

³ *Ibidem*, dosar nr. 8 / 1900, f. 1.

Fabricant de cherestea din München, Adolf Kröeber avea un reprezentant în Odobești – Johann Sartari. Prin intermediul acestuia, el a cumpărat drepturile de exploatare pentru mai multe păduri din Vrancea, dorind „...a fi concurent și la pădurile Statului care se afla în această regiune precum Soveja, Lepșa, Butucoasa, ce sunt a se vinde prin licitațiune în cursul acestui an...”.

În apropierea Gării din Odobești, Kröeber dorea să înființeze „...o fabrică de abur compusă din 8 ferăstrae multiple” (gateri). Tocmai de aceea el avea neapărată nevoie de linia ferată îngustă cerută de la 1 martie 1900, când a demarat efectuarea studiilor provizorii și planurilor⁴.

Noua cale ferată trebuia să aibă următorul traseu: sud - vestul orașului Odobești (separat de Stația C. F. R.) – Valea Milcovului (traversând cursul râului cu același nume de 12 ori) – gura pârâului Reghiu – Valea Reghiului, până la muntele cu același nume – traversarea muntelui printr-un tunel – Valea pârâului Zăbala, pe lângă cătunul Lunca – trecerea pe lângă malul stâng al Zăbalei – gura pârâului Năruja – Valea pârâului Năruja – pârâul Secătura. Lung de 43 km, traseul traversa terenurile aflate în proprietatea comunelor Mera, Năruja, Nistorești și Herăstrău, având o pantă generală de aproape 2 %, două stații terminus și alte două intermediare⁵. Prin acest parcurs, calea ferată urma să fie aproape paralelă cu șoseaua proiectată de Prefectura Județului Putna „... de la Odobești la Herăstrău, prin comunele Mera, Năruja și Nistorești mergând pe albiile Milcovul, Reghiu, Zăbala și Năruja”⁶.

Serviciul Tehnic al județului Putna avea să constate că lucrările de artă menționate de solicitant erau provizorii⁷, podurile erau strâmte, neputând fi folosite de căruțe și trecători⁸. Cât despre

⁴ *Ibidem*, dosar nr. 11 / 1900, f. 7 - 8.

⁵ *Ibidem*, f. 5.

⁶ *Ibidem*, f. 8 – 8 verso.

⁷ *Ibidem*, f. 5.

⁸ *Ibidem*, f. 8 – 8 verso.

traseul stabilit de concesionar, acesta „...nu prezintă nici un interes public, deoarece va servi exclusiv nu numai pentru exploatarea lemnăriei din munții Vrancei, arendași domnului A. Kröeher, fără să servească și interesele localităților pe unde trece”⁹. Pentru ca acest drum de fier să poată fi declarat de utilitate publică, Serviciul Tehnic al județului Putna îi propunea concesionarului adoptarea următoarelor măsuri:

1) noua cale ferată să fie deservită de Stația C. F. R. Odobești, joncțiunea făcându-se „... pe la capătul dinspre Focșani”.

2) drumul de fier să fie de-a lungul malului stâng al râului Milcov (pe valea cu același nume), pe teritoriul județului Putna, cu mici deplasări către râu. Astfel, calea ferată nu se suprapunea cu șoseaua și nu traversa râul, trecând pe teritoriul județului Râmnicu Sărat. Pe Valea Reghiului, calea ferată trebuia să meargă, pe cât posibil, doar de-a lungul malului drept al acestuia, pentru a nu se încrucișa de multe ori cu drumul vicinal.

3) Podurile realizate pentru trecerea pâraielor vor trebui să fie destul de largi „... spre a trece și șoseaua pe ele”.

4) Intrările tunelului să se facă din zidărie, cu profil pentru cale normală, putând a deservi, pe viitor, traficului produselor vrâncene, odată cu intensificarea exploatării minelor.

5) La traversarea podului de peste pâraul Zăbala, calea ferată trebuia să fie ridicată la nivelul drumului vicinal. Deoarece capătul de pod este orientat către râu, trebuia să se construiască o cale definitivă pentru podul șoselei.

6) Pe această cale ferată urma să circule un singur tren mixt (dus - întors) la 24 de ore, pentru necesitățile localităților străbătute de calea ferată, practicându-se tarifele stabilite de Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor.

⁹ *Ibidem*, f. 5.

Doar în asemenea condiții, calea ferată solicitată deservea interesele publice, devenind de utilitate publică, atât pentru comunele străbătute, cât și pentru Administrația Publică Județeană ¹⁰.

În lunile iulie, Adolf Kröeber acceptă toate aceste condiții ¹¹ cerând Ministerului mai sus-menționat acordarea concesiunii pentru construirea și exploatarea căii ferate solicitate, subliniind că aceasta va servi intereselor comunelor prin care va trece, județului și unităților militare din raza acestuia ¹².

În cursul aceleiași luni, Prefectura cerea tuturor comunelor ce urmau a fi deservite de calea ferată să-și dea sau nu devizele atât de necesare concesionarului, în funcție de avantajele sau dezavantajele prognozate (Odobești, Mera, Năruja, Nistorești, Herăstrău) ¹³. Până la 16 august, investitorul avea să obțină toate avizele necesare – atât cele ale comunelor direct interesate și Prefecturii Județului Putna, cât și ale ministerului în cauză ¹⁴.

În 1915, documentele semnaleză existența unei căi ferate forestiere pe Valea Putnei ¹⁵, între Pârâul Alb ¹⁶ și Pârâul Țiganului ¹⁷.

La 26 aprilie 1920, Inspectoratul Căilor Ferate Particulare cerea Serviciului de Poduri și Șosele al Județului Putna o serie de informații legate de această linie: dacă mai este concesionată de Armin Mikes, dacă mai funcționează „... și eventual a ne arăta starea actuală a liniei, cantitatea și felul materialului rulant și numărul personalului întrebuițat la exploatare”.

¹⁰ *Ibidem*, f. 5 verso.

¹¹ *Ibidem*, f. 6.

¹² *Ibidem*, f. 8 verso.

¹³ *Ibidem*, f. 9 – 14.

¹⁴ *Ibidem*, f. 7, 16 – 19.

¹⁵ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1915, f. 9.

¹⁶ Albu sau Pârâul Alb, pârâu care curge pe teritoriul comunei Vizantea, vărsându-se în Vizantea Mare.

¹⁷ Țiganul sau Pârâul Țiganului, care izvorăște din muntele Condratu (localitatea Păulești) și se varsă în Putna la Lunca Mare.

În luna iunie a aceluiași an, Inspectoratul mai sus menționat avea să afle că linia funcționa, dar aparținea Societății Forestiere „*Țișița*”. Linia nu avea material rulant. Pe ea circulau o locomotivă și 30 de vagoane, aparținând aceleiași Societăți, deservite de zece angajați. Cât despre Armin Mives, acesta deținea o fabrică de cherestea la Pârâul Țiganului, unde lucrau circa 50 – 60 de oameni ¹⁸.

În mai 1915, Societatea „*Țișița*” mai deținea, se pare, o linie ferată îngustă (decanville), situată pe Valea Zăbalei, pe terenurile aflate în proprietatea comunelor Nereju și Herăstrău. Direcțiunea I Poduri, Șosele, Căi Ferate și Porturi din cadrul Ministerului Lucrărilor Publice cerea Prefecturii Județului Putna ca această linie – care nu mai funcționa cu materialul rulant abandonat de personalul de exploatare – să intre în atenția autorităților comunale și jandarmilor. Aceste foruri trebuiau să ia „...*cuvintele măsuri ca să nu se deterioreze și să nu se înstrăineze nimic din acel material*”. Până la 1 iunie, comandantul Campaniei de Jandarmi Putna instalase deja în punctul Căldări ¹⁹ un post cu patru jandarmi. Aceștia păzeau materialul rulant depozitat acolo, pentru a nu fi furat sau distrus de către răufăcători ²⁰.

În același an, Societatea „*Țișița*” mai beneficia de o cale ferată îngustă, preluată de la fosta Societate forestieră „*Carpați*”. În ianuarie 1915, noua proprietară desființase deja această linie, construită pe Valea Cozei (comuna Păulești). Societatea „*Țișița*” distrusese și marea majoritate a lucrărilor de artă ale drumului de fier aflat în discuție. În plus se dorea și distrugerea podului din localitatea Coza, de peste Putna (lung de 60 m și lat de 2,5 m). Ministerul Lucrărilor Publice nu dorea însă acest lucru, deoarece podul era indispensabil pentru asigurarea comunicației între Tulnici și Negrilești ²¹. În luna

¹⁸ S.J.A.N.Vn., fond Serviciul Tehnic al Județului Putna, dosar nr. 20 / 1920, f. 22 – 22 verso.

¹⁹ Strâmtoare situată pe Valea Zăbalei, la 10 km mai sus de satul Nereju, între Munții Frumoasele și Furu Mic.

²⁰ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1915, f. 47, 53.

²¹ *Ibidem*, f. 7.

următoare, Societatea „*Tișița*” informa Prefectura Județului Putna că nu dorește să desființeze vreun pod de pe linia de pe Valea Cozei. „*În prezent toți pietonii circulă liberi îndeosebi pe podul în chestiune așa că raportul menționat pare a se baza pe simple presupțiuni*”, conchide conducerea societății²².

Opt ani mai târziu, se pare că aceasta dorea să refacă linia și să o repună în circulație. Pentru îndeplinirea obiectivului propus, concesionarul trebuia să aibă toate aprobările necesare din partea Ministerului Comunicațiilor. Aflăm cu acest prilej că linia în cauză „...*pleacă din linia ferată a Societății „Tișița” (n. n. – Mărășești – Munții Vrancei) de la cantonul km 70 din Tulnici, pe valea Coza*...”²³.

La 31 iunie 1920, trei instituții focșănene – Banca Putnei, Societatea Anonimă „*Frăția*” și Societatea Anonimă „*Economia*” – cereau Ministerului Lucrărilor Publice, prin intermediul Prefecturii Județului Putna, „...*ca linia ferată Odobești – Vidra și Vidra – Năruja să ne fie concedată nouă spre exploatare în condițiunile prevăzute în sus zisa petițiune*”. Era vorba „...*de o inițiativă particulară care vine să susțină interesul întregului județ*...”. Prefectura avea să-și dea avizul de principiu, din mai multe motive:

- 1) o asemenea inițiativă particulară venea în sprijinul dorinței Statului de extindere a rețelei feroviare
- 2) noua cale ferată răspundea intereselor regiunii pe care urma să o străbată
- 3) cele trei Bănci măreau gradul de cointeresare a deponenților față de acest proiect, oferind o garanție destul de serioasă

Cu toate acestea, Prefectura punea concesionarilor mai multe condiții:

- a) la conducerea lucrărilor la calea ferată și la exploatarea acesteia să participe și un delegat al Consiliului Județean

²² *Ibidem*, f. 4.

²³ *Ibidem*, dosar nr. 84 / 1923, f. 35.

b) în caz de paritate de voturi în Comitetul Director, delegatul județului beneficia de vot decisiv

c) studierea și stabilirea traseului final al liniei urmau să se facă de comun acord cu județul (Consiliul Județean)

d) Consiliul Județean să aibă dreptul de a se pronunța asupra beneficiului cuvenit²⁴.

Documentele aflate la dispoziție nu permit tragerea vreunei concluzii referitoare la punerea în aplicare sau la renunțarea la acest proiect.

Cert este însă că la începutul anului următor, aceeași Societate Anonimă „*Frăția*” din Focșani solicita din nou Ministerului Lucrărilor Publice autorizația de a construi și exploata o linie ferată. De această dată traseul ales fiind Cucuieți (comuna Vidra) – Vetrești (comuna, pe atunci, Herăstrău). Noua linie urma să treacă prin comunele Găgești, Vidra, Tichiriș, Colacu, Valea Sării, Prisaca, Năruja și Nistorești.

Pornind ca o ramificație a liniei Odobești – Cucuieți, linia aceasta avea să fie cu un ecartament de 0,60 m, făcând „... *cărăușie publică de călători și mărfuri*”.

În baza art. 3 al Legii din 23 martie 1900, Prefectura Județului Putna trebuia să facă o anchetă care să constate avantajele și dezavantajele liniei, Consiliul Județean, Delegațiunea Județeană și Primăriile comunelor direct interesate trebuiau să-și dea avizele necesare obținerii autorizației de concesionare și decretării obiectivului de utilitate publică. În caz contrar, instituțiile amintite aveau obligația de a înainta forurilor centrale reclamațiile de rigoare²⁵. Problema obținerii acestor avize avea să se rezolve în timp de ... trei luni (ianuarie – martie 1921)²⁶.

În conformitate cu Decizia Ministerului Comunicațiilor, publicată în „*Monitorul Oficial*” nr. 36 din 19 mai 1923, ancheta organizată în vederea acordării sau nu a autorizației de concesionare a

²⁴ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1920, f. 45.

²⁵ *Ibidem*, dosar nr. 68 / 1921, f. 2 – 3.

²⁶ *Ibidem*, f. 4 – 18 verso.

căii ferate Cucuieți – Vetrești avea să aibă loc abia în luna decembrie 1924, la Mărășești ²⁷.

Comisia instituită pentru efectuarea acestei anchete a fost alcătuită din următorii membri:

- delegatul Direcției C. F. R. din cadrul Ministerului Comunicațiilor
- delegatul Marelui Stat Major, pe lângă Direcția Regionalei C. F. R. Iași
- delegatul Prefecturii Județului Putna
- șeful Serviciului de Poduri și Șosele al Județului Putna
- delegații Primăriilor din Năruja, Nistorești, Herăstrău și Clipicești
- directorul Băncii Societatea „*Frăția*” din Focșani, Gh. Ștefănescu
- directorul Societății „*Tișița*”, Arthur Niederhofer.

Cu un ecartament de 0,76 cm și o lungime de circa 35 km, linia urma să pornească de la km 18 al căii ferate a Societății „*Tișița*” (n. n. – Mărășești – Munții Vrancei), aflat în dreptul satului Repedea. Localitățile străbătute erau următoarele: Clipicești – Cucuieți – Irești – Vidra – Tichiriș – Colacu – Valea Sării – Prisaca – Năruja – Nistorești – Herăstrău – Vetrești. De aici, linia ajungea în zona pădurilor exploatate, care atingeau izvoarele Nărujei (aflate în muntele Poiana, mai sus de localitatea Herăstrău).

Terenul pe care trebuia construită linia aparținea comunelor mai sus-menționate, atât în regim de obște, cât și ca proprietăți individuale.

Referitor la lucrările de artă și amenajările necesare liniei, acestea se rezumau la un pod de circa 80 m peste râul Putna și la altele mai mici ²⁸.

Concesionarul își lua obligația de a face căraușie publică, linia servind „... la transportul produselor forestiere și produselor locuitorilor din comunele traversate”.

²⁷ *Ibidem*, dosar nr. 74 / 1924, f. 4 – 4 verso.

²⁸ *Ibidem*, f. 5 – 5 verso.

Referitor la observațiile pe care le-au făcut membrii comisiei de anchetă ele au fost următoarele:

1) linia să se facă de urgență

2) la traversarea șoselelor clasate și a zonelor aferente acestora, să se respecte normele Serviciului de Poduri și Șosele al județului Putna

3) la Repedea să se facă o gară, dotată cu linii de garaj și telefon, cheltuielile fiind suportate de concesionar

4) concesionarul să încheie o convenție cu Societatea „*Tișița*”.

În final, comisia a decis să acorde concesiunea acestei linii Societății „*Frăția*”, în conformitate cu legile și regulamentele în vigoare²⁹.

Tot în anul 1924, Societatea „*Frăția*” a dorit se pare să modifice traseul stabilit inițial, pentru ca și comuna Văsui (Vrâncioaia) să beneficieze de noua linie, dar aceasta nu a manifestat interesul scontat³⁰.

În 1921, izvoarele arhivistice semnaleză existența la Soveja a unei căi ferate înguste, cu ecartament 0,75 m și lungimea de 10 km. Linia aparținea Societății „*Carpați*”, proprietar fiind investitorul italian Costiglioni (Costiglione), transportând butucii de brad și cherestea din munții Sovejei la fabrica acestuia, din aceeași localitate. Nu avea nevoie de material rulant³¹.

Se pare că existența acestei linii a fost efemeră, proprietarul Societății și Fabricii de Cherestea „*Carpați*” renunțând la ea după terminarea exploatării.

Peste mulți ani, în 1924, aceeași Societate – Societatea Anonimă Română Forestieră „*Carpați*” – de această dată cu sediul la Galați cu un capital social de 2.500.000 lei, aducea la cunoștința Prefecturii Județului Putna următoarele: în luna august, între această Societate și comuna Soveja se încheiase o Convenție, cu drepturi și

²⁹ *Ibidem*, f. 6 – 6 verso.

³⁰ *Ibidem*, f. 11, 23.

³¹ *Ibidem*, dosar nr. 68 / 1921, f. 56, 61.

obligății de ambele părți. Pe de o parte, comuna Soveja ceda Societății un teren necesar construirii unei căi ferate; pe de altă parte, Societatea asigură sovejenilor material lemnos în valoare de 1.500 lei, necesar realizării a două poduri pentru carele care traversau apa Șușiței ³².

În iunie 1920, răzeșii din Voloșcani au dat în arendă lui Radu Macovei, din aceeași localitate, „*coproprietar și devălmaș*” în Muntele Verdele „*partea noastră indiviză din pădurea ... ce o avem în devălmășie*”. Pădurea era arendată pe 15 ani, contra sumei de 810.000 lei. Dobândind dreptul de a prelucra și vinde lemnul tăiat în munte, Macovei putea să monteze cale ferată și să o doteze cu tot ceea ce era necesar. La expirarea contractului, aceasta urma să fie ridicată de către arendaș ³³. Un an mai târziu, Radu Macovei a cedat pădurea luată în arendă Societății Forestiere „*Năruja*” ³⁴, care a preluat și dreptul de a realiza o cale ferată până la parchetele exploatare.

În 1926, aceeași Societate arendase de la răzeșii din Negrilești drepturile lor asupra Muntelui Păișelele. Prin mijlocirea fostului administrator al Obștii Păișelele – Negrilești, Ion D. Neagu, Societatea „*Năruja*” încheie o serie de contracte referitoare, între altele și la construirea unei căi ferate pe care să transporte masa lemnoasă exploatată ³⁵.

Lucrările începuseră încă din toamna anului 1927.

În aprilie 1928, delegatul Societății, avocatul I. D. Neagu - Negrilești, membru în Consiliul de Administrație al Obștii Păișelele avea să demareze negocierile cu răzeșii în ceea ce privește concesionarea terenului pentru calea ferată ³⁶.

Cele două părți au ajuns la un acord în luna iulie, când răzeșii au acceptat să dea în arendă Societății „*Năruja*” terenul pentru calea ferată construită „*fără voia și autorizarea*” obștenilor, dar și pentru

³² *Ibidem*, dosar nr. 106 / 1944, f. 4, 7.

³³ S.J.A.N.Vn., fond Obștea Vidra – Voloșcani, dosar nr. 21 / 1939, f. 17.

³⁴ *Ibidem*, f. 18.

³⁵ S.J.A.N.Vn., fond Obștea Păișele – Negrilești, dosar nr. 35 / 1931, f. 36.

³⁶ *Ibidem*, f. 4.

alte drumuri. Arendarea se făcea pe termen de 15 ani, contra sumei de 200.000 lei. Totodată, Societatea își lua angajamentul să răscumpere brazii și molizii tăiați cu ocazia lucrărilor la calea ferată, drumuri și poduri ³⁷. Linia aceasta – denumită neoficial și „*Valea Năruja*” – a fost concesionată de la statul român în 1928 ³⁸, având ca ecartament de 0,76 m ³⁹. În iarna acestui an ⁴⁰, zona de exploatare a Societății „*Năruja*” a fost străpunsă dinspre Transilvania, de o linie ferată îngustă ⁴¹ de 8 km lungime ⁴².

De această cale ferată – care urma să aibă drept capete de linie localitățile Herăstrău (județul Putna) și Comandău (județul Trei Scaune) – aveau să beneficieze și razeșii pentru transportul gratuit al lemnului necesar în gospodăriile lor ⁴³, însă doar o dată pe an ⁴⁴.

În 1930 se încheie între cele două părți un nou contract de arendare al terenului ocupat de calea ferată, pe 20 de ani, prin care Societatea „*Năruja*” se angaja să plătească obștii suma de 50.000 lei anual ⁴⁵.

Noua înțelegere a fost precedată de reclamațiile făcute de obșteni atât la Centrala Cooperativelor, cât și la Casa Pădurilor, ca urmare a faptului că Societatea a demarat o nouă etapă de lucrări la calea ferată în Muntele Păișelele ⁴⁶.

La începutul secolului al XX-lea, aceeași Societate a arendat drepturile răzășești asupra muntelui Piciorul Cozei care aparținea

³⁷ *Ibidem*, f. 8.

³⁸ S.J.A.N.Vn, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 35 / 1931, f. 36.

³⁹ *Ibidem*, f. 34.

⁴⁰ S.J.A.N.Vn., fond Obștea Păișelele – Negrilești, dosar nr. 11 / 1928, f. 4.

⁴¹ M. S. Georgescu, *Problema silvică a Vrancei*, în „*Milcovia*”, vol. VIII, Focșani, 1937, expres, p. 25.

⁴² S. J. A. N. Vn., fond Obștea Păișelele - Negrilești, dosar nr. 11 / 1928, f. 4.

⁴³ *Ibidem*, f. 9.

⁴⁴ *Ibidem*, dosar nr. 12 / 1928, f. 49.

⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 13 / 1929, f. 6.

⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 27 / 1930, f. 4.

Obștii Vidra – Voloșcani ⁴⁷. În 1930, Societatea a demarat și în această zonă lucrările la amplasamentul pentru calea ferată necesară exploatării pădurilor ⁴⁸.

Încă din acest an, Societatea Anonimă Română pentru Industria Forestieră „Năruja” a cerut statului român acordarea dreptului de concesiune în vederea construirii și exploatării unei căi ferate înguste industriale care să o prelungească pe cea existentă. În luna octombrie a anului 1930 s-a instituit și o comisie în acest sens.

La acest stadiu aveau să rămână lucrurile până în 1931 când, la 7 mai, Societatea „Năruja” a înaintat din nou Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor o cerere asemănătoare. Traseul viitoarei linii era următorul: „... de la km 5 + 0 mergând pe versantul drept al pârâului Năruja până la punctul numit „Halău”. De aici linia se continuă în valea pârâului Bălosu, trece din hotarul comunei Voloșcani în hotarul comunei Valea Sării și după o desfășurare de circa 7 km intră în valea pârâului Mișina pe care îl traversează între km 19 - 20, linia terminându-se pe versantul drept al văii, după un parcurs de 17 km în hotarul comunei Herăstrău, pădurea Mișina”.

La 15 iunie 1931, în fine, comisia însărcinată cu efectuarea anchetei s-a întrunit la Comandău (județul Trei Scaune), dând aviz favorabil proiectului Societății „Năruja”. Acordarea concesiunii s-a făcut pentru o perioadă de 12 ani. Comisia a avut următoarea alcătuire:

- a) delegatul Direcției Căilor Ferate Particulare din cadrul Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor
- b) delegatul Marelui Stat Major de pe lângă Inspekția de Exploatare C. F. R. Brașov
- c) delegatul Consiliului Județean Trei Scaune
- d) șeful Serviciului Tehnic al județului Trei Scaune
- e) delegatul Regiei Autonome P.T.T. București

⁴⁷ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 27 / 1909, f. 53.

⁴⁸ Idem, fond Obștea Vidra – Voloșcani, dosar nr. 10 / 1932, f. 3.

- f) delegatul Direcției Regiunii a IV-a a Apelor din Brașov
- g) delegatul concesionarului solicitant ⁴⁹.

În 1920, Vasile Dănilă a cumpărat de la 73 de obșteni din Spinești drepturile lor de folosință în muntele Zboina (Sboina), pe care le-a cedat Societății „*Frăția*”. La rândul-i, Societatea „*Năruja*” avea să cumpere de la Societatea „*Frăția*” drepturile deținute de aceasta pentru exploatarea pădurilor din zona Zboina – Chiliile ⁵⁰.

În 1935, pe fondul deteriorării raporturilor dintre obștea Spinești și Societatea „*Năruja*”, localnicii doreau să distrugă calea ferată din muntele exploatat, obligând Societatea menționată să-și ia măsurile de siguranță care se impuneau ⁵¹.

În anul 1938, Societatea „*Năruja*” avea să își încheie exploatarea în muntele Roșchila (proprietară fiind obștea Negrileşti). Societatea avea să-i plătească acesteia despăgubirile pentru folosirea propriului teren, pe timpul demontării căii ferate deținute în vederea exploatării masei lemnoase din acest munte. De drumul de fier din muntele Roșchila, lung de aproape 6 km, beneficiaseră și obștenii din Negrileşti ⁵².

În 1939, calea ferată a Societății „*Năruja*”, care stabilea legătura între propria fabrică forestieră și linia ferată ce venea dinspre Comandău, la km 18 – Podul Monicea – era încă în stare de funcționare. Pe parcursul celor 36.500 m de cale ferată s-au folosit șine de tip 12 și 18 ⁵³.

Societatea „*Năruja*” a avut o linie îngustă de cale ferată și pentru exploatarea pădurilor din muntele Verdele, proprietate a Obștii Verdele - Voloșcani. Ea a funcționat până în 1940, când a expirat termenul de exploatare al Muntelui „*Verdele*” de către Societatea

⁴⁹ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 19 / 1935, f. 76, 82.

⁵⁰ M. G. Georgescu, *op. cit.*, p. 27.

⁵¹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 19 / 1935, f. 76, 82.

⁵² *Ibidem*, dosar nr. 105 / 1938, f. 42 - 44.

⁵³ *Ibidem*, dosar nr. 95 / 1939, f. 47 – 48, 55.

„Năruja”⁵⁴. Conform mărturiei lui C. Macovei, delegatul acestei obști, pe linia ferată menționată, Societatea „Năruja” a transportat numai în perioada 1 iulie – 3 septembrie 1940, circa 2.135 vagonete cu material lemnos⁵⁵.

Societatea „Năruja” – parte componentă a concernului Grodel – Costiglione, ca și societățile forestiere „Tișița” și „Ardeleana” – a intrat în lichidare în 1940, bunurile fiindu-i preluate de Societatea „Ardeleana”⁵⁶. Cu toate acestea, mărturiile documentare referitoare la căile ferate înguste industriale ale Societății „Năruja” oferă date interesante pentru perioada 1940 – 1944.

În decembrie 1940, se știa că Societatea „Năruja” cesionase deja propriul inventar tehnic Societății „Ardeleana” cu sediul în localitatea buzoiană Nehoiu. Cu toate că aceasta din urmă nu a efectuat plantări de puiți în zonele exploatate, avea să obțină totuși autorizația necesară preluării liniei ferate forestiere⁵⁷.

Conflictul existent între Obștea Vidra – Voloșcani și Societatea „Năruja” – cele două părți ajungând în instanță – se datora între altele faptului că localnicilor nu li s-a permis să utilizeze calea ferată, conform stipulațiilor contractului⁵⁸.

Încă din septembrie 1940, Serviciul Tehnic Ținutul Galați informa Prefectura Județului Putna că în baza Ordinului din 10 septembrie același an, s-a aprobat ca firma „Năruja” să demonteze liniile sale înguste de pe Valea Năruja, județul Putna. Acestea aveau o lungime totală de 21.883 m. Pentru a face acest lucru, concesionarul trebuia să respecte o serie de condiții:

a) să dovedească faptul că a plătit Statului taxele de control pentru anii 1939 – 1940 și 1940 – 1941

⁵⁴ S.J.A.N.Vn., fond Obștea Vidra – Voloșcani, dosar nr. 25 / 1940, f. 9.

⁵⁵ *Ibidem*, dosar nr. 28 / 1942, f. 49 - 50, dosar nr. 25 / 1940, f. 9.

⁵⁶ *Ibidem*, dosar nr. 25 / 1940, f. 10.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 1.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 10.

b) să demonteze liniile în termen de trei luni de zile de la acordarea autorizației

c) să informeze ministerul abilitat, în termen de 30 de zile de la data primirii autorizației, cu privire la destinația ce o va primi materialul provenit din demontarea liniei

d) acest material să nu fie transportat în județul Trei Scaune.

Se pare că aceste condiții nu au fost respectate în totalitate de către Societatea „Năruja”. Astfel, la 27 septembrie, Legiunea de Jandarmi Putna primea ordinul de „...împiedecarea demontării până la noi dispozițiuni”⁵⁹. Operațiunile aveau să se reia în a doua jumătate a lunii octombrie⁶⁰, între punctele Gociu⁶¹ și Bâsca Mică⁶², de această dată însă sub privirile atente ale jandarmilor⁶³. Operațiunile nu se terminaseră în luna decembrie⁶⁴. Materialul demontat era asigurat⁶⁵ în punctul Gociu, prin paza a 12 oameni structurați pe șase posturi, aleși dintre localnici de către custode. Toți aceștia au fost plătiți cu suma totală de 13.000 lei⁶⁶.

În ianuarie 1941, Societatea „Năruja”, aflată în lichidare obținuse din partea Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor prelungirea terenului demontării liniei ferate înguste proprii de pe Valea Năruja până la 10 iunie, fără a mai suporta taxele de control pe anul 1941 – 1942. Aprobarea s-a dat – susține Ministerul menționat - „... pe motivul că liniile Societății sunt situate în apropierea frontierei noi spre Ungaria și că atât fabrica, cât și majoritatea instalațiilor de

⁵⁹ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 84 / 1940, f. 62.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 66.

⁶¹ Zonă aflată pe teritoriul comunei Herăstrău.

⁶² Vale care pornește din zona Munților Lăcăuți – Arișoia; cursul de apă cu același nume izvorăște la câteva sute de metri de vârful Lăcăuți, de la circa 1.700 m altitudine.

⁶³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 84/1940, f. 65.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 100.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 105.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 101 - 102.

*cale ferată particulară au căzut în interiorul cedat Ungariei și din această cauză ridicarea liniilor se face cu multă greutate*⁶⁷.

Termenul nu a putut fi nici de această dată respectat, mai rămânând de demontat partea finală a acestei linii, el fiind devansat până la 4 octombrie 1941⁶⁸.

Atât pe fondul procesului dintre obște și Săcietate, care se judeca la Tribunalul Județean Putna, unul din motive fiind nemulțumirile localnicilor față de aceste prelungiri repetate⁶⁹, cât și pe acela al derulării evenimentelor din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, Ministerul amintit mai sus și-a schimbat brusc atitudinea. Acesta informa, la 18 iulie, Prefectura Județului Putna că „...nu suntem de părere să se acorde autorizațiunea pentru demontarea liniei ferate industriale de pe Valea Năruja ..., întrucât din punct de vedere strategic și economic este necesar menținerea liniei”⁷⁰.

După terminarea exploatării făcute în zonă de către Săcietatea „Năruja” și începutul demontării propriilor căi ferate, aceasta nu și-a mai păstrat nici un sediu în Munții Vrancei. Solicitarea unor informații în legătură cu Săcietatea „Năruja” presupunea doar contactarea sediului central al acesteia din București, Piața Rosetti, nr. 4.

Cert este că, la 23 august 1941, linia ferată era demontată în întregime. Săcietatea „Năruja” nu avea însă voie să-și ridice materialul rezultat în urma acestei operații⁷¹.

În 1942, Obștea Verdele – Voloșcani a vândut Săcietății succesoare „Ardeleana” o parte din bunurile care au aparținut Săcietății „Năruja” între care figurau „două depouri de moșieri și un canton”. Timp de doi ani, de paza acestora a răspuns conductorul

⁶⁷ *Ibidem*, dosar nr. 106 / 1941, f. 50.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 207 – 208, 224, 255 - 257.

⁶⁹ S.J.A.N.Vn., fond Obștea Vidra – Voloșcani, dosar nr. 20 / 1938, f. 35 - 36.

⁷⁰ *Idem*, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 106 / 1941, f. 257.

⁷¹ *Ibidem*, f. 240, 245.

silvic Gh. Racocea, care arendase de la răzeși dreptul de vânatoare și pescuit în muntele Verdele⁷².

Cel puțin deocamdată, nu există date explicite referitoare la exploatarea forestieră a Munților Vrancei înainte de 1940 de către Societatea Anonimă Forestieră „*Ardeleana*”. Se știe doar că aceasta a prelucrat materialul lemnos al Societății „*Năruja*” la Comandău, în județul Trei Scaune⁷³.

În acest scop, la 19 iulie 1928, la sediul societății din Comandău s-au întrunit membrii Comisiei însărcinate cu efectuarea unei anchete pentru acordarea concesiunii liniei ferate industriale pe Valea Nărujei, cerută tocmai de către „*Ardeleana*”. Calea ferată urma să aibă o lungime de 34 km, ecartament de 0,76 m și plan înclinat.

Comisia a avut următoarea alcătuire: reprezentantul Prefecturii Județului Putna, șeful Serviciului de Poduri și Șosele din Județul Putna și delegatul Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor⁷⁴. Se pare că lucrările acestei comisii nu au fost încununat cu succes, în luna februarie a anului 1929 reluându-se eforturile în acest sens⁷⁵. Nici de această dată lucrurile nu au mers mai bine.

Ancheta avea să se desfășoare în condiții optime abia la 15 iunie 1931⁷⁶. Pe baza referatului înaintat de către Comisia de anchetă, Comisiunea Superioară a Căilor Ferate Particulare, în ședința din 30 iunie a aprobat acordarea concesiunii, „...*dacă și avizul autorităților locale competente va fi favorabil*”. Până la 10 august 1931, Ministerul aștepta între altele și avizul Prefecturii Județului Putna.

În Adresa trimisă Ministerului la 1 august, Prefectura Județului Putna avea să evidențieze toate neajunsurile anchetei, ele

⁷² S.J.A.N.Vn., fond Obștea Vidra – Voloșcani, dosar nr. 24 / 1940, f. 8, 118.

⁷³ *Ibidem*, dosar nr. 25 / 1940, f. 10.

⁷⁴ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 72 / 1928, f. 10 - 13.

⁷⁵ *Ibidem*, dosar nr. 65 / 1929, f. 7.

⁷⁶ *Ibidem*, dosar nr. 35 / 1931, f. 20.

constituindu-se într-o mostră de persiflare a autorităților putnene. Prefectura mărturisea astfel că nu poate da aviz favorabil lucrărilor acelei Comisii, care a efectuat ancheta premergătoare acordării concesiunii căii ferate care trecea și pe teritoriul județului Putna ⁷⁷.

Încălcându-se legea „...*nu se poate concepe ca pentru lucrări ce privesc interesele locale ale populațiunei unui județ, să decidă alte organe și alte autorități străine...*”.

Lucrările acestei Comisii – se menționează în document – sunt nule și neavenite. Societatea „*Ardeleana*” ar trebui să solicite formarea unei alte Comisii de anchetă, cu adevărat reprezentative pentru ca întreaga situație să intre în normalitate și implicit, în legalitate ⁷⁸.

În opinia Ministerului însă, situația se putea depăși. El recunoștea că și Societatea „*Ardeleana*” a greșit atunci când „...*n-a specificat că linia se găsește pe teritoriul județului Putna*”, condiții în care la anchetă au fost prezenți doar reprezentanții autorităților din județul Trei Scaune ⁷⁹.

La 24 august, Direcțiunea Căilor Ferate Particulare atrăgea atenția Prefecturii Județului Putna că i-a cerut avizul doar pentru a-și exprima punctul de vedere în privința utilității pentru județ a căii ferate dorite de concesionar – o prelungire a liniei Covasna – Valea Năruja.

În conformitate cu Memoriul tehnic și Planul general de situație al prelungirii liniei, traseul proiectat se afla într-o zonă în totalitate păduroasă, neatingând vreo așezare locuibilă.

Deoarece Prefectura a invocat faptul că Ministerul dorea să soluționeze acordarea concesiunii prelungirii liniei „*Valea Neagră*” doar pe baza concluziilor autorităților din județul Trei Scaune – Ministerul avea să replice că acestea din urmă „*nu sunt străine, fiindcă 90 % din liniile de legătură sunt situate în acel județ*”.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 34 verso.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 35.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 34.

Dacă ar fi fost „*străine*”, Ministerul nu ar mai fi făcut atâta caz de numitele avize.

Din moment ce concesionarea se acorda în conformitate cu Legea Căilor Ferate Particulare, ținând cont de avizele Consiliilor județene și comunale și Comisiunii Superioare de Căi Ferate Particulare, Direcțiunea C. F. R. nu era obligată să ceară părerea autorităților locale.

Dacă a făcut totuși acest lucru, Direcțiunea mărturisea că s-a gândit doar la „...*edificarea și înlesnirea cercetărilor ... cum și pentru o cât mai bună lămurire a tuturor chestiunilor de interes general și local*”⁸⁰.

Prefectura Județului Putna nu-și spusese însă ultimul cuvânt. Ea nu a putut să nu readucă în atenția Ministerului o serie de concluzii și decizii eronate ale Comisiei de anchetă, de genul: „*terenul pe care se va construi este proprietatea Societății solicitante*”, recunoscând că „... *întreaga linie nouă este situată în județul Putna*” și că „... *prelungirea proiectată nu mai cade în județul Trei Scaune, ca și începutul liniei, cinci Putna*”.

Linia era situată într-o regiune păduroasă „...*ce gravitează însă spre județul Trei Scaune*”, neaducând atingere vreunui interes public sau particular. Raționând astfel, Comisia concluziona că nu mai era nevoie de vreo anchetă la care să participe reprezentanți ai autorităților județului Putna, ci doar de avizul „...*autorității locale din Putna în scris*”. Cel mult se putea accepta faptul ca la recepția tehnică a liniei să asiste și reprezentanții autorităților putnene, în calitate de simpli vizitatori⁸¹.

La 26 septembrie, aceeași Prefectură, într-o Adresă trimisă Direcției Căilor Ferate Particulare, afirma că nu va obiecta dacă Societatea „*Ardeleana*” va primi autorizația de concesionare cerută, fără avizul ei favorabil. În aceste condiții însă, Prefectura se declina de orice responsabilitate „... *căci deși linia nu atinge în trecere nici un*

⁸⁰ *Ibidem*, f. 20 – 20 verso.

⁸¹ *Ibidem*, f. 86 verso.

centru populat, trece însă în tot parcursul său prin masive compacte de păduri seculare rășinoase, proprietatea moșnenilor vrânceni”⁸².

Concesionată pe o durată de 12 ani și servind la transportarea materialelor forestiere, în stare brută sau prelucrate, calea ferată proiectată avea o lungime totală proiectată de 17 km.

Ea s-a executat în conformitate cu Caietul de Sarcini aprobat de Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor pentru liniile ferate industriale. Totodată, concesionarul s-a adoptat cerințelor (completărilor – și modificărilor) venite din partea Comisiei de anchetă.

În primul rând, ele au vizat lucrările de artă (poziția kilometrică, deschiderea, felul și materialul construcției) necesare liniei. În al doilea rând, s-a stabilit ca la pasaje să nu se mai indice poziția kilometrică, lățimea și felul executării. În al treilea rând, s-a acordat atenția altor amenajări la linie (drumuri paralele, mutări și corectări ale albiei, consolidări de maluri, zidurile de sprijin și întărirea terasamentului). În fine, s-a hotărât ca de-a lungul acestei linii să se instaleze telefonul de serviciu⁸³.

În septembrie 1940, exploatarea făcută de Societatea „Năruja” încheindu-se, Societatea „Ardeleana”, care-i prelucra materialul exploatat, dorea să-și demonteze propria linie, și să-și ducă materialele în județul Trei Scaune, în comuna Covasna.

Neavând autorizație ministerială pentru a face acest lucru, Societatea „Ardeleana” a fost somată de Prefectura Județului Putna și Poliția Județului Putna să renunțe la planurile sale, cel puțin până la primirea unor noi ordine⁸⁴.

În fine, o altă linie îngustă forestieră care a funcționat în munții Vrancei a fost cea care a aparținut lui Al. S. Zisu (Zissu). În fapt, ea era o ramificație a liniei Societății Forestiere „Tișița”. Din păcate, documentele aflate la dispoziție nu au oferit indicii relative la

⁸² *Ibidem*, f. 21.

⁸³ *Ibidem*, f. 36 – 36 verso.

⁸⁴ *Ibidem*, dosar nr. 84 / 1930, f. 57.

începuturile acestei linii. La fel stau lucrurile și în ceea ce privește localizarea ei, singurul lucru pe care îl știu din acest punct de vedere fiind acela că ea a funcționat în arealul Plasei Vrancea. În 1927, linia aceasta avea să fie demontată. Materialul feroviar a fost preluat în întregime de Societatea forestieră din Gugești, pentru necesitățile proprii.

Răspunzând chestionarului întocmit de Ministerul Comunicațiilor, pretorul Plasei Vrancea afirmă doi ani mai târziu că demontarea liniei a fost făcută de către concesionar. Același funcționar sublinia însă faptul că nu a putut afla dacă Al. S. Zissu a avut sau nu aprobare pentru demontare și nici ce autoritate a semnat un asemenea act. Cert este că, în 1939 nu se mai afla în Vrancea vreun reprezentant al concesionarului⁸⁵.

Dacă adăugăm la toate aceste linii încă trei Odobești – Burca – Valea Sării – calea ferată îngustă din zona Tulnici – Lepșa, realizată de Armata germană în timpul Primului Război Mondial și calea ferată a Societății „*Tișița*”, Mărășești – Munții Vrancei, pentru transport mixt, care vor face obiectul unor studii separate – vom reconstitui, practic, întreg „*peisajul*” feroviar al Țării Vrancei.

Având o existență mai scurtă sau mai îndelungată în funcție de durata și arealul exploatărilor forestiere, căile ferate înguste din Munții Vrancei au avut o dublă importanță pentru acest colț de țară. Pe de o parte, ele vorbesc de la sine despre exploatarea industrială a pădurilor vrâncene; pe de altă parte, ele au asigurat atât transportul sătenilor și a masei lemnoase necesare nevoilor casnice, cât și locuri de muncă, fără de care nu se puteau construi, întreține și exploata. În plus, de pe urma funcționării lor, obștile răzășești au încasat importante sume de bani, cu care au realizat de regulă, unele obiective de interes comun.

⁸⁵ *Ibidem*, dosar nr. 95 / 1939, f. 82 - 83.

EMIGRAREA EVREILOR VRÂNCENI DUPĂ CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL PÂNĂ LA CREAREA STATULUI ISRAEL (1945 – 1948)

Angel Tîlvăr

Imigrarea în Israel – alia (aliya) a fost considerată dintotdeauna ca o faptă laudabilă pentru evrei, fiind prevăzută și în cele 613 porunci (mișvot).

Dorința de repatriere a izvorât din străvechea tradiție evreiască: atât în cele trei rugăciuni zilnice, cât și la sărbători, evreii se roagă pentru revenirea în Țara Sfântă, în care și-au cristalizat în antichitate existența statală și specificul cultural – religios, își urează să sărbătorească Paștele viitor în Ierusalimul reclădit, iar la nunți, mirele sparge un pahar, reînnoind jurământul de 2.500 de ani al străbunilor trimiși în robie de urgia babiloniană:

„Dacă te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea !

Să se lipească limba mea de grumazul meu, de nu-mi voi aduce aminte de tine, de nu voi pune înaintea Ierusalimul, ca început al bucuriei mele”¹.

Spontan sau neorganizat, evrei singuri sau familii, plecau spre Eretz Israel, în pofida condițiilor grele de viață din patria săracă și nedezvoltată și a ostilităților autorităților.

¹ *Biblia sau Sfinta Scriptură*. Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991, Psalmul 136, 5 - 6, p. 631.

Anul 1882 este considerat ca dată de început a primelor șase aliot (= perioade de emigrare).

Până la cel de-Al Doilea Război Mondial au avut loc cinci alia (aliya) care s-au desfășurat între anii 1882 – 1904, 1904 – 1915, 1919 – 1923, 1924 – 1931, 1932 – 1938.

Aliaua a șasea s-a desfășurat între 1939 – 1948, adică între anul declanșării celui de-al Doilea Război Mondial și proclamarea Statului Israel la 14 mai 1948.²

Se estimează pentru aliaua a șasea că un număr de 150.000 de olimi s-au stabilit în Eretz Israel³. A fost perioada când: „*Emigrarea evreilor spre Palestina a continuat și în anii prigoanei, în pofida pericolelor mari reprezentate de apele minate, dar, mai ales, de vasele neadecvate, căci celelalte erau rechiziționate pentru nevoile războiului. Micile ambarcațiuni, numite « coji de nucă », au adus din România câteva mii de olimi (imigranți). Evreii din România au înfruntat multe greutăți și nu au renunțat la alia; nu s-au lăsat intimidați nici de pericole, nici de obstacolele administrative și nici chiar de scufundarea celor două vase cu emigranți din România în timpul războiului, Struma și Mekfure*”⁴.

Etapa imediat postbelică (1945 – 1947), a fost marcată de emigrările legale. Idealul sionist, puternic revigorat prin acțiunea a zeci de partide și organizații de tineret, apărute sau reapărute între anii 1945 – 1948 și care militau pentru emigrarea în Palestina, a făcut ca valul emigrărilor din această fază să cuprindă deopotrivă tineret sionist - „*educat în spiritul regenerării poporului evreu*”⁵, cât și adulți decisi să înceapă o viață nouă, oameni întorși din lagăre etc.

² Carol Bines, *Din istoria imigrărilor în Israel. 1882 – 1995*, Editura Hasefer București, 1998, p. 22.

³ *Ibidem*.

⁴ Natalia Lazăr, *Emigrarea evreilor din România în perioada 1948 – 1949*, în Liviu Rotman (coord.), *Noi perspective în istoriografia evreilor din România*, Editura Hasefer, București, 2010, p. 194.

⁵ *Ibidem*.

Cifrele referitoare la evreii plecați din România sunt următoarele:

Anul de aliya	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947
Cifre absolute	632	701	748	94	186	3.856	1.348	4.356	4.727

Total: 16.648 emigranți ⁶.

Şef Rabinul Alexandru Şafran, care a fost conducătorul spiritual a 800.000 de evrei din România între anii 1940 – 1947, remarcă faptul că: *„Evreii din România care au supravieţuit după Şoah”* şi-au întors privirile şi inima de-acum înainte către Sion. *Deşi unii dintre ei doreau să-şi recupereze măcar o parte din bunurile lor confiscate, în principal idealul lor rămânea Eretz Israel. Lezaţi, răniţi în carnea şi sufletul lor, ei doreau să părăsească cât mai repede cu putinţă locurile unde suferiseră atât. Mulţi au renunţat la dreptele lor revendicări, căci, repede înşelaţi şi dezamăgiţi, au înţeles că nu o vor scoate la capăt”* ⁷.

În declaraţiile făcute Agenţiei Telegrafice Evreieşti şi publicate în *„Curierul Israelii”* din 23 octombrie 1944, dr. Wilhelm Filderman ⁸ – preşedinte al Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din

⁶ Hary Kuller, *Evreii în România anilor 1944 - 1949 – evenimente, documente, comentarii* -, Editura Hasefer, Bucureşti, 2002, p. 72 – 73.

* **Şoah** = în ebraică: „catastrofă” – „cataclism”, sinonim cu holocaust.

⁷ Alexandru Şafran, *Un tăciune smuls flăcărilor. Comunitatea evreiască din România. 1939 – 1947. Memorii*, Introducere de Jean Ancel, Traducerea de Țicu Goldstein, Editura Hasefer, Bucureşti, 1996, p. 181.

⁸ **Dr. Wilhelm Filderman** (14 septembrie 1882, Bucureşti – 1963, Paris). A urmat cursurile Liceului „Matei Basarab” din Bucureşti (1894 – 1902) şi ale Facultăţii de Drept (1902 – 1906). Doctorat la Sorbona (1909) cu teza „Succesiunea în dreptul comparat”. Membru fondator (1909) al Uniunii Evreilor Pământenii (U. E. P.). A participat la războiul balcanic (1913) şi la Primul Război Mondial (1916 – 1918). Decorat cu Ordinele „Virtutea Militară” şi „Coroana României”. Delegat la Conferinţa Păcii (1918 – 1919). Vicepreşedinte al U. E. P. (1921), fondator al Universităţii Populare şi al

România – opina că „După acest al Doilea Război Mondial, când toată Europa a fost înveninată de către hitlerism nici un om cu judecată – și mai puțin încă un om politic – nu s-ar putea îndoi un singur moment de necesitatea superioară de a întări și a mări Palestina, de a stimula și a încuraja emigrarea ... Mai mult ca oricând, trebuie dată evreilor nu o fațadă ei o casă; nu o aparență ci o realitate: nu un Cămin, ci un teritoriu, o țară, Palestina, unde să poată intra nu atunci când o putere mandatară le-ar îngădui intrarea, ci atunci când el însăși ar voi să intre; nu în măsura în care interese străine le-ar dicta intrarea, ci propriul lor interes”⁹.

Tema emigrării a fost reluată de dr. Filderman și în interviul acordat ziarelor „Congress Weekly” și „Hazimarr”, publicat în „Curierul Israelit” din 12 noiembrie 1944: „Cred că emigrarea ar trebui să se facă într-un ritm mai rapid. Palestina are nevoie de brațe tinere și puternice, de temperamente dinamice, de inițiativă economică și de intelectuali.

Palestina trebuie să înceteze a fi un refugiu național. Palestina trebuie să devină un stat evreiesc. Emigrarea nu trebuie să mai fie limitată. Orice evreu trebuie să fie acceptat”¹⁰.

Fenomenul emigrării masive a populației evreiești după al Doilea Război Mondial a fost unul complex, cu efecte în sfere diferite care „a redus, în cele din urmă, aproape la zero populația evreiască din România, încheind, în fapt, un capitol de istorie a acesteia, a

Cercului cultural „Libertatea”. Deputat în Parlamentul României (1927 – 1930). Președinte al Uniunilor de Comunități Evreiești din România (1929 – 1948). Membru fondator (1929) al Agenției Evreiești (Sohnut). Membru al conducerii centrale New York al B'nei B'rith (1929) și președinte al secției din România. Deportat în Transnistria (30 mai 1943). Președinte al Consiliului Evreiesc (1945). Arestat în februarie 1945. A reușit să fugă din țară la 12 martie 1948. A trăit în exil între 1948 – 1963 (Dr. Wilhelm Filderman, *Un avocat al etniei sale. Un avocat al cauzei naționale a României. Articole, discursuri, memorii. 1921 – 1948*, vol. I, Fundația Dr. W. Filderman, p. 6).

⁹ *Ibidem*, p. 614.

¹⁰ *Ibidem*, p. 615.

influențat dinamica socială și economică a României prin schimbarea radicală a unui anume peisaj, în care evreii fuseseră o componentă nu lipsită de importanță. De asemenea, a influențat semnificativ relațiile internaționale ale României (cu Israelul în primul rând, dar și cu Occidentul, cu statele arabe sau cu URSS)”¹¹.

Trebuie specificat faptul că, în primii ani după 1944, emigrarea a fost îngreunată și de pretenția Comisiei Aliate de Control din România de a aviza fiecare persoană care emigra, ceea ce făcea ca, în realitate, procesul de emigrare să fie controlat de URSS¹².

Numărul doritorilor să facă alia (aliya) a fost în 1945, de 42.000, iar peste un an, de 105.000, în condițiile în care autoritățile britanice nu acordau anual decât 3.500 de certificate de emigrare în Palestina¹³.

La 21 octombrie 1945, Societatea Națională de Cruce Roșie - în fapt, organizația Joint -, a organizat cu vasul românesc „*Transilvania*”, primul transport spre Palestina a 1.000 de evrei din România, Ungaria și Polonia. Datorită importanței acordate acestui prim transport, olimii au fost însoțiți de Abraham Jampolski, directorul Oficiului de Emigrare – structură a Mișcării Sioniste din România. După un al doilea transport de 132 de olimi, acest prim val de aliya din România în perioada imediată sfârșitului războiului mondial s-a întrerupt din cauza situației politico – militare din Orientul Mijlociu¹⁴.

În anul 1946, au plecat din România spre Palestina circa 4.400 de evrei în două transporturi: unul de 1.400 în vară și altul de 3.000 în toamnă¹⁵.

În paralel, diversele organizații sioniste din România au organizat emigrări de evrei spre alte țări de unde peste ani reușeau să

¹¹ Liviu Rotman, *Evreii din România în perioada comunistă. 1944 – 1965*, Editura Polirom, Iași, p. 89.

¹² *Ibidem*, p. 90.

¹³ Hary Kuller, *op. cit.*, p. 69.

¹⁴ Liviu Rotman, *op. cit.*, p. 90.

¹⁵ Hary Kuller, *op. cit.*, p. 73.

ajungă în Eretz Israel. Este cazul și evreilor din comunitățile vrâncene care au obținut aprobări pentru emigrarea în Palestina sau în alte state. Astfel, Wolf Sura, domiciliată în Focșani, strada Regina Elisabeta nr. 32, a obținut aprobarea pentru eliberarea pașaportului în vederea plecării în Palestina unde era chemată de soțul ei ¹⁶.

Bardach Gittel, zisă Augusta, repatriată din Cernăuți, cu domiciliul aprobat în Odobești, strada Manea Băiatu nr. 11, a solicitat (19 iunie 1946) și a obținut (6 septembrie 1946) un pașaport pentru stabilire definitivă în Franța, la o fiică a sa ¹⁷.

Tot din Focșani, Gritz Fischel, domiciliat pe strada Lahovary nr. 9, a solicitat (2 octombrie 1946) pașaport pentru Franța în vederea emigrării împreună cu soția lui Dora și fiica Ana, în Columbia. La 10 noiembrie 1946, Comisiunea Interministerială de pe lângă Direcția Generală a Poliției din cadrul Ministerului Afacerilor Interne a avizat eliberarea unui certificat de călătorie pentru Columbia numai pentru ducere ¹⁸.

Pașaport pentru Columbia a primit și Gritz Solomon, din Focșani, strada Lahovary nr. 9 ¹⁹.

Avocatul Iudala Ebner, născut la 9 decembrie 1885, în Nicorești (județul Tecuci) și soția sa Dora, născută la 19 octombrie 1894, în Sniatyn (Polonia), domiciliați în Focșani, strada Ghergheasa nr. 19, au solicitat pașaport pentru emigrarea în Statele Unite ale Americii, unde intenționau să se stabilească în New York. Deși cererea lor a fost respinsă ²⁰, cei doi au găsit o cale de rezolvare a

¹⁶ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 100 / 1946, f. 333, 335, 343, 345.

¹⁷ *Ibidem*, f. 94, 98, 114.

¹⁸ *Ibidem*, f. 263, 266, 269.

¹⁹ *Ibidem*, f. 272, 275, 277.

²⁰ *Ibidem*, f. 306 – 307, 311 – 312.

emigrării în SUA: s-au mutat în București și, în martie 1947, au obținut mult doritul pașaport ²¹.

Emigrarea dintre 1945 – 1948, legală din punctul de vedere al Marii Britanii, care deținea mandatul Palestinei, a fost făcută, pe mare și pe uscat și de convență cu autoritățile române. La sfârșitul anului 1947, a fost îngăduită plecarea masivă a circa 15.000 persoane, într-un moment când partidele istorice fuseseră dizolvate și se pregătea detronarea regelui ²². Pentru emigrarea în Eretz Israel „*n-au fost necesare mitinguri și nici «prelucrări» pentru ca evreii să opteze pentru emigrare*” ²³.

David Ben Gurion ²⁴ decisese ca: „*Evreimea trebuie să plece din România, în orice condițiuni, fie chiar și pe o coajă de nucă, și misiunea este să nu mai rămână niciun evreu în țară*” ²⁵.

Grupuri de evrei au încercat, prin toate mijloacele, să treacă clandestin granița. Fenomenul acesta anarhic de fugă în masă spre granițele vestice ale României a căpătat numele de cod „*Briha*” (în ebraică = fugă). Spre sfârșitul lunii noiembrie 1945, toate centrele de trecere ilegală a frontierelor din Budapesta, Varșovia, Praga și București au fost convocate la Bratislava unde s-au întâlnit cu reprezentanții lui „*Mossad le Alia Bet*”, care urmau să traseze căile și metodele și vor fixa punctele de trecere ²⁶. Mela Iancu (omul de legătură între ilegalitatea sionistă și autoritatea comunistă, în timpul

²¹ S. J. A. N. Vn., fond Poliția Orașului Focșani, dosar nr. 15 / 1947, f. 9; Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 108 / 1947, f. 10, 13.

²² Hary Kuller, *op. cit.*, p. 69.

²³ Teșu Solomovici, *România Judaică. O istorie neconvențională a evreilor din România. 2000 de ani de existență continuă*, vol. II (*de la 23 august 1944 până în prezent*), Editura Teșu, București, 2001, p. 33.

²⁴ David Ben Gurion, lider al Executivei Sioniste, însoțit de colaboratorul său, Georges Alexander Üiberall – viitor diplomat israelian acreditat la București – a intenționat să vină în România în decembrie 1944, după o vizită în Bulgaria. Deși a fost aprobată de guvernul român, vizita proiectată a fost refuzată de Comisia Aliată de Control (Liviu Rotman, *op. cit.*, p. 90 – 91).

²⁵ Teșu Solomovici, *op. cit.*, p. 33.

²⁶ *Ibidem*.

războiului) a obținut, la cererea lui Yeșayahu Dan - Șaike (fostul sol al conducerii evreiești din Palestina, parașutat în anii războiului în România) o trecere fără obstacole, prin granița apuseană, spre Iugoslavia. „Nina” – numele conspirativ al Melei Iancu - l-a convins pe Avram Bunaciu, directorul general al Ministerului de Interne să detașeze un inspector de poliție la Jimbolia, cu scopul de a se asigura că cine vine cu semnătura lui „Nina” poate trece granița. Acțiunea organizată de „Briha” în România a funcționat din vara anului 1946 și până în decembrie 1947²⁷. În curând „Briha” nu a mai putut fi controlată: „Mii de evrei forțau și granița cu Ungaria apelând la contrabandiști. Jafurile și omorurile nu lipseau”²⁸. Cu acceptul tacit al autorităților române, „Briha” a deschis noi puncte de trecere a graniței lângă Satu Mare, Oradea Mare și Arad²⁹.

Atât de mare era dorința evreilor de a emigra, încât au ajuns să se îmbrâncească pentru a se imbarca pe vasele „Smirna” (rebotezat „Max Nordau”), „Gheula” și „Medinat Haieudim” (4.400 evrei), „Pan York” și „Pan Crescent” (15.000 evrei), „Transilvania”, „Hagana” (2.678 evrei), „Knesset Israel”, „Aegia Anastasia” (rebotezată „Hakedosha”, vas care s-a scufundat, dar cei 3.000 emigranți au fost salvați și urcați pe vaporul „Knesset Israel”)³⁰. În aceeași perioadă, 2.000 de evrei au părăsit România cu propriile mijloace și cu acte legale, iar alți 16.000 ilegal, majoritatea spre Ungaria.

Între 1919 și 1948 a existat și o alia (aliya) ilegală („Aqala”) și au fost turiști care au rămas în Eretz Israel fără să fie înregistrați. Astfel se explică intrarea în Eretz Israel a circa 11.000 de maapilimi (emigranți ilegali) și a 19.500 de turiști care au rămas și s-au stabilit în țară. O parte din ei erau originari din România³¹.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem, p. 34.

³⁰ Ibidem.

³¹ Carol Bines, *op. cit.*, p. 90.

În perioada mandatului britanic, maapilimii au fost exilați în taberele din Cipru. Numai între anii 1946 – 1948, au fost exilați 52.000 de maapilimi, aproape jumătate din ei, 23.000, fiind originari din România³².

Se estimează că în această perioadă cuprinsă între 1919 și mai 1948, au intrat în Eretz Israel 41.000 olimi originari din România, aliaua din România reprezentând 10 % din totalul aliaiei, după aliaua din Polonia cu 172.000 olimi (40 % din alia) și cea din Germania de după venirea lui Hitler la putere – 52.000 de olimi (14 % din alia)³³.

La începutul anului 1947 trăiau în România 428.312 evrei, dintre care 84,8 % în mediul urban și numai 16.934 în mediul rural³⁴. În iunie 1947, existau circa 150.000 de evrei români înscriși pentru emigrarea în Palestina, cifră dublă față de sfârșitul anului 1944, iar tendința era în creștere³⁵. În anul 1947, numărul total al celor plecați este estimat la circa 30.000, după cum urmează: 3.500 în septembrie și 14.000 în decembrie (ambele transporturi pe cale maritimă), 500 copii în Olanda (de acolo urmând a fi trimiși în Palestina), 2.000 plecări individuale și 10.000 plecări ilegale³⁶.

Din Vrancea, au primit forme legale de emigrare în Palestina: Drukman Froim cu soția Klara³⁷, Calmanovici M. Conrat cu soția și

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*.

³⁴ Cătălin Turliuc, *Transformarea minoritarilor în emigranți: Cazul evreilor în România „democrației populare” (Transforming Minorities in Emmigrants: The Jewish Case in „Popular’s Democracy”)*, în Alexandru Florin Platon, Cristiana Pavie – Oghină, J. G. Petit (eds.), *Noi perspective asupra istoriei sociale în România și Franța*, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2003, p. 257.

³⁵ Gheorghe Onișoru, *Evreii și problemele României „democrat – populare”, 1944 – 1948*, în Silviu Sanie, Dumitru Vitcu (coord.), *Studia et acta historiae iudaeorum Romaniae*, vol. III, Editura Hasefer, București, 1998, p. 306.

³⁶ Hary Kuller, , *op. cit.*, p. 73.

³⁷ S. J. A. N. Vn., fond Poliția Orașului Focșani, dosar nr. 15 / 1947, f. 21 – 22.

copilul ³⁸, Rebeca Zisu ³⁹, Bruhă Iosif ⁴⁰, Herman Berenștain ⁴¹, Cușmaru Ițic cu soția și nepoata minoră ⁴², Iaker Menahim, zis Nuhan ⁴³, Bruha Dorf ⁴⁴, Ghena Lebel ⁴⁵, Elena Leobel ⁴⁶, Elgust Iosef cu soția ⁴⁷ și Pfeffer David cu soția ⁴⁸.

Palestina nu a fost singura țară unde au emigrat evreii din România. Statele Unite ale Americii, dar și alte țări de pe continentul american, au constituit pentru mulți evrei o destinație dorită. Din Vrancea au obținut vize de emigrare în S.U.A.: Paula Bien cu fiica minoră ⁴⁹, Meth Elie Moise cu soția și fiica minoră ⁵⁰, Roza Rozental ⁵¹, Brender Ozias cu soția și doi copii minori ⁵², Kogan Slioma cu soția și copilul minor ⁵³, L. Surchis cu soția și fetița ⁵⁴, Isaak și Eidel Peller ⁵⁵.

În Bolivia au emigrat: Froim Leibovici cu soția și copilul minor ⁵⁶, Rebeica Rifca Braunstein ⁵⁷, Jean Herșcovici cu soția și

³⁸ *Ibidem*, f. 23.

³⁹ *Ibidem*, f. 24.

⁴⁰ *Ibidem*, f.42.

⁴¹ *Ibidem*, f. 44.

⁴² *Ibidem*, f. 45 – 46.

⁴³ *Ibidem*, f. 59.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 64.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 76.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 98.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 109 – 111.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 176.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 51.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 52, 72.

⁵¹ *Ibidem*, f. 53.

⁵² *Ibidem*, f. 62.

⁵³ *Ibidem*, f. 63, 102.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 68.

⁵⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar 108 / 1947, f. 15.

⁵⁶ Idem, fond Poliția Orașului Focșani, dosar nr. 15 / 1947, f. 54, 159 bis.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 56.

copilul minor ⁵⁸, Amalia Kunslich ⁵⁹, Otilia Leibovici ⁶⁰, Isac Herșcovici cu soția și copilul ⁶¹.

În Franța: Ana Marcus ⁶², Debora Josefsohn ⁶³; în Columbia: Tetner Samuel ⁶⁴, Vekler Moise ⁶⁵, Hună Grosman cu soția ⁶⁶, Grosman G. Iosub cu soția și copilul ⁶⁷, Wolf Wexler, zis Lupu, cu soția și fiul de 16 ani ⁶⁸; în Honduras: Vatenberg Huna cu soția ⁶⁹. Alte destinații din America de Sud au constituit opțiuni pentru alți evrei originari din Vrancea: în Argentina: Exelbirt Hanta ⁷⁰; în Venezuela: Herșcovici Ștrul – Saul cu soția ⁷¹, Riber David ⁷², Riber Toni ⁷³ și Segal Heinrich cu familia ⁷⁴, în Chile: Elboin Ștrul cu soția și copilul ⁷⁵, Ebner Amalia ⁷⁶, în Panama: Serner Avram cu soția și copilul ⁷⁷; în Paraguay: Moriș Avram cu soția și copilul ⁷⁸,

⁵⁸ *Ibidem*, f. 58.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 71; S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar 108 / 1947, f. 19, 21.

⁶⁰ *Idem*, fond Poliția Orașului Focșani, dosar nr. 15 / 1947, f. 133.

⁶¹ *Ibidem*, f. 157.

⁶² *Ibidem*, f. 70.

⁶³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar 108 / 1947, f. 1.

⁶⁴ *Idem*, fond Poliția Orașului Focșani, dosar nr. 15 / 1947, f. 1.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 6.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 5.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 61.

⁶⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar 108 / 1947, f. 8 - 9.

⁶⁹ *Idem*, fond Poliția Orașului Focșani, dosar nr. 15 / 1947, f. 18.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 166.

⁷¹ *Ibidem*, f. 43.

⁷² *Ibidem*, f. 47.

⁷³ *Ibidem*, f. 48.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 164.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 25.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 60.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 20.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 8.

Ghimpelman Bention cu soția ⁷⁹, Stein Haver Leon și Stein Haver Nathan ⁸⁰.

Pentru Canada au obținut vize de emigrare: Sanda Manea ⁸¹ și Sanda Raia ⁸².

În intervalul 1945 – 1947 „obsesia emigrării nu era dominantă pentru cea mai mare parte a evreilor, perioada fiind una de redresare umană și economică, după teribilii ani ai holocaustului. Pentru mulți dintre ei, emigrația nu era o problemă la ordinea zilei, ci una de eventuală perspectivă, priritare fiind revenirea la normalitate, redresarea materială, recăpătarea averilor confiscate. Problema emigrării a devenit acută mai ales după succesiunea de transformări legislative care au modificat fundamental regulile de funcționare a unei economii libere (naționalizarea, stabilizarea etc.) și lovea direct în masa evreilor al căror spirit de inițiativă se vedea deodată strangulat și oprimat. În plus, crearea Statului Israel parcă venea în întâmpinarea de a li se oferi o nouă șansă, evident, adăugându-se și împlinirea unui deziderat îndelung așteptat” ⁸³.

După crearea Statului Israel în mai 1948 „Aliaua din România ... a fost un lanț permanent, neîntrerupt, care a avut urcușuri dar și coborâșuri și perioade de criză provocate de fostul regim comunist din România” ⁸⁴.

Ea a fost împărțită în opt perioade: 1948 – 1950 (numită în istoria alialei spre Israel „*alia haamonit*” – aliaua în masă), 1952, 1953 – 1957, 1958 – 1966, 1967 – 1968, 1969 – 1974, 1975 – 1989 și

⁷⁹ *Ibidem*, f. 32.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 24 – 25.

⁸¹ *Ibidem*, f. 139.

⁸² *Ibidem*, f. 152 – 154.

⁸³ Lucian Nastasă, *Evreii din România între toleranță și intoleranță în primul deceniu al regimului comunist. Between Tolerance and Intolerance. The Jews in Communist Romania (1945 – 1955)*, în Vasile Ciobanu, Sorin Radu, *Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX*, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2006, p. 239 – 240.

⁸⁴ Carol Bines, *op. cit.*, p. 92.

1990 – 1995. Desfășurată pe etape, ca un fenomen complex cu implicații majore, atât pe plan intern, cât și pe plan extern, emigrarea evreilor români a oferit României comuniste o șansă unică, deschiderea spre Occident, beneficii implicații majore, atât pe plan economic, posibilitatea de a-și face cunoscute principiile de politică externă. Problema emigrării evreilor români a constituit punctul central al relațiilor dintre România și Israel. Relațiile diplomatice, economice și culturale s-au desfășurat în funcție de cum a fost tratată de către statul român această problemă. Chiar dacă a cunoscut fluctuații, în funcție de contextul politic extern, de anumite conjuncturi interne, emigrarea spre Israel s-a desfășurat aproape fără întrerupere până la sfârșitul perioadei comuniste și, bineînțeles, și după 1989.

MAUSOLEUL EROILOR DIN FOCȘANI

Lelia Pavel

Purtându-și Războiul de Întregire a Neamului, integrat Primului Război Mondial, România avea să-și desăvârșească unitatea sa națională și statală cu prețul jertfei de viață și sânge a mii și mii de soldați și ofițeri căzuți în marile bătălii din vara anului 1917.

Din Munții Vrancei și până la Focșani pământul vrâncean a devenit altarul jertfei și biruinței soldatului român pentru libertatea și slava națiunii române.

Între anii 1916 - 1918 județului Vrancea, așa cum cosemna în însemnările sale Vasile Țiroiu *, *„i-a fost hărăzit să constituie teatrul celui mai mare război al neamului nostru și armata română să scrie cu sânge pe teritoriul lui epopeea de rezistență în fața celei mai formidabile invazie ce se văzuse aici, aceea a oștirilor nemțești*

* **Vasile I. Țiroiu** (1890 - 1976) s-a născut la Bolotești, județul Vrancea. După școala primară își continuă studiile liceale la Liceul Internat „C. Negruzzi” din Iași (1901 - 1909). Studii universitare în București unde obține licența în Drept. Participă la Campania din 1913. Între 1914 - 1916 magistrat la Moinești. Participă la Războiul de Reîntregire a Neamului, fiind demobilizat în martie 1918. Între 5 martie - 24 noiembrie 1918 șef de cabinet la Ministerul Instrucțiunii Publice unde Simion Mehedinți era ministru. În 1920 se stabilește la Bolotești. Între 1923 - 1936 este vicepreședinte la Camera Agricolă Putna. În 1926 și 1929 activează ca primar în comuna Bolotești. 1929 - 1933 este administrator la Casa de Credit a Agriculturii din județul Putna. Între 1934 - 1937 prefect al județului. Între 1945 - 1947 deputat de Putna. În 1947 - președinte al Casei de Depuneri și Consemnațiuni București. Între 1949 - 1957 (când se pensionează) lucrează ca mic funcționar la o firmă de construcții din București. (Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *Vocație și destin. 600 de fișe portret pentru un tablou spiritual - istoric al județului Vrancea*, Editura Terra, 2000, p. 295 - 296).

comandate de von Mackensen”¹. După câteva victorii în Transilvania, „sfârșitul anului 1916 înregistra înfrângerea României și cucerirea teritoriului ei”², ceea ce a dus la retragerea armatei române în Moldova.

La finele lunii decembrie, mai precis în seara zilei de 24 decembrie 1916, unitățile germane au intrat în orașul Focșani pe care l-au și ocupat, ocupația germană întinzându-se pe o perioadă de doi ani, până în anul 1918, creând astfel „cele două Români”. Referindu-se la această situație, Constantin Kirițescu * semnala că „La sfârșitul lunii Decembrie, după căderea Focșanilor, operația

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond personal Vasile I. Țiroiu, *Ghid monografic turistic* (1964 - 1965), f. 12.

² Const. Kirițescu, *Istoria războiului Pentru Întregirea României 1916 - 1919*, volumul al II-lea. Întâiul volum a fost premiat de Academia Română cu Premiul Năsturel 1923, Tipografia „România Nouă” Teodor I. Voinea, București, p. 3.

* **Constantin Kirițescu** (3 septembrie 1876, București - 12 august 1965, București) - istoric, prozator, memorialist, publicist, zoolog, om de știință și doctor în științele naturii. Este fiul Elenei (născută Voiculescu) și al postelnicului Ioan Kirițescu. Frecventează Școala Primară Catolică, Gimnaziul „Mihai Bravu” și Liceul „Sfântul Sava”. Obține bacalaureatul în 1894; în 1894 se înscrie la Facultatea de Științe a Universității din București, secția de științe naturale, pe care o va absolvi în 1897. Între 1897 - 1903 a fost asistent, apoi șef de lucrări la Institutul de Fiziologie. În 1902, după examenul de capacitate este numit profesor la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași. În 1904 se transferă la Liceul „Matei Basarab” și la Seminarul Pedagogic din București. Între 1907 - 1919 este numit inspector în Ministerul Instrucțiunii Publice. Funcționar ministerial 1919 - 1927; secretar general (1927-1928, 1932, 1936-1937). În 1941 se pensionează. A fost autorul unor cercetări în domeniul științelor naturii, a alcătuit și publicat manuale liceale de botanică, zoologie, anatomie și cursuri universitare, dintre care *Palestrica* (1964) tradusă în mai multe limbi. A scris *Istoria Războiului pentru întregirea României* (volumele I - II, 1922 - 1924).) care fost premiată de Academia Română și recenzată favorabil de specialiști din țară și din Franța, Germania, Austria etc. (http://www.crispedia.ro/Constantin_Kiritescu).

dureroasă se sfârșise. Bariera de fier și foc a frontului de luptă se oprise definitiv pe linia dorită de Marele cartier rus, ce cobora din munții Oituzului, de-a lungul văilor Șușiței, Putnei și Siretului până la Dunăre. Ea va despărți timp de doi ani, lungi și grei, cele două frânturi ale țării și pe fiii ei”³.

Aici, la Focșani, regimul de ocupație germană și-a stabilit sediul administrației civile. În timpul acestei ocupații, locuitorii orașului și nu numai, ci și cei ai județului, au avut de suferit o serie de „*samavolnicii și atrocități*”⁴ ca: rechiziții, case distruse, deportări, arestări și nu în ultimul rând muncă forțată în folosul armatei germane.

Dar victoriile repurtate de armata română în vara anului 1917 le-au dat focșănenilor speranța că orașul va fi eliberat și că vor scăpa astfel de ocupația germană. Izbânda incontestabilă a românilor de la Mărăști și Mărășești a creat panică în rândurile armatei germane.⁵ Martori contemporani cu evenimentele scriau că mulți germani fugeau de pe pozițiile ocupate, iar la „*Focșani e o debandadă generală. Comandamentul împachetează și se gătește de plecare. Comandantul închisorii predă ofițerului român, cel mai înalt grad printre prizonierii săi, comanda asupra gărzii germane și a prizonierilor români, anunțându-l că germanii evacuează orașul*”⁶.

După eliberarea orașului, populația și-a reluat viața de dinainte de ocupație, uitând de zilele grele ale ocupației germane.

Locuitorii de astăzi ai orașului Focșani păstrează vie amintirea acelor zile de restriște, dar mai ales pe cea a eroilor care și-au sacrificat însăși viața pentru apărarea și întregirea teritorială. Acestora le-au înscris numele pe marmura monumentelor și a Mausoleului

³ Const. Kirițescu, *op. cit.*, p. 3.

⁴ Alecu Lenco, *Aspecte ale luptei împotriva ocupațiilor pe teritoriul fostului județ Putna în anii 1916 - 1918*, în *Studii și comunicări*, vol. I, Focșani, 1978, p. 137.

⁵ Vezi detalii Marilena Sima, *Focșanii sub ocupația germană în anii Primului Război Mondial (1916-1918)*, Editura Pallas, Focșani, 2012, *passim*.

⁶ Const. Kirițescu, *op. cit.*, p. 225.

ridicate în oraș. Monumentele dedicate memoriei acestor „sfinți laici” reprezintă rezultatul acelor „gesturi personale și colective care scot în evidență impactul deosebit pe care l-a avut războiul asupra mentalității oamenilor și faptul că cei rămași în viață au înțeles sacrificiul ce l-au făcut apropiații lor și au considerat ca o datorie sfântă să păstreze vie amintirea celor morți pentru patrie”⁷, în ideea de a fi exemple de urmat pentru generațiile ce vin după ei, așa cum consemna și generalul Rujinschi * de Ziua Eroilor: „Acestor viteji și martiri, acestor plânși și regretați se cuvine toată slava, slava eternă, ca să fie pildă generațiilor viitoare”⁸.

Printre monumentele orașului „...relicve eroice ce constituie o adevărată carte de istorie a neamului, scrisă în graiul tăcut al lespezilor de piatră, al plăcilor de marmură, al fierului forjat, al

⁷ Gheorghe Negustor, *Cultul morților, cultul eroilor ? Sacralitatea și laicizarea morții în timpul Primului Război Mondial*, în *Eroi și morminte*, vol. II, *Studii și comunicări la Sesiunea anuală a Oficiului Național pentru Cultul Eroilor*, ediția a II-a, București, 10.12.2008, Editura ALPHA MDN, București, p. 127.

* **Nicolae Rujinschi** s-a născut la 19 iulie 1864 în Piatra Neamț. Elev al Școlii de Ofițeri (15 octombrie 1881). Soldat (15 februarie 1883). Sublocotenent (16 august 1886) în Regimentul 15 Dorobanți. Școala Superioară de Război (1894). Locotenent (1 august 1891), căpitan (1 octombrie 1896), maior (10 mai 1907), locotenent - colonel (1 aprilie 1911), colonel (1 aprilie 1914). Comandantul Regimentului 15 Războieni (1915), comandantul Brigăzii 38 (1916), comandantul Diviziei a 7- a (1916), comandantul Diviziei a 9-a (1917), general de brigadă (1 aprilie 1917), comandantul Diviziei a 12-a (1918), general de divizie (1 aprilie 1919). A participat la campania 1916 - 1918 în luptele din Dobrogea, Oituz, Maghyaras, Hârja. Decorații: Ordinul „Coroana României” în grad de cavaler; Medalia jubiliară Carol I; Ordinul Militar „Mihai Viteazul” clasa a III-a; „Steaua României” cu spade în grad de comandor și panglica „Virtutea Militară”. (Dumitru Huțanu, *Alexandru Duiliu Zamfirescu - „Note din timpul războiului 1916 - 1917”*, în *Cronica Vrancei*, vol. VII, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2008, nota 23, p. 202).

⁷ General Rujinschi, *Cultul eroilor*, în „Scutul Țării”, Revista Uniunii Ofițerilor de Rezervă și în Retragere, Anul IV, Nr. 10 - 11, Sâmbătă, 10 iunie 1933, p. 140.

bronzului modelat și lemnului încrustat...”⁹ se înscrie Mausoleul Eroilor, aflat pe Bulevardul București, înălțat, așa cum s-a consemnat în documente, prin contribuție publică. Inițiativa construcției a avut-o Comitetul Județean Putna al Societății „*Mormintele Eroilor căzuți în război*”, care luase ființă încă din anul 1924. Conform articolului 19 al Statutului Societății trebuiau înființate în toate comunele și orașele țării comitete locale care să se preocupe de amenajarea și organizarea cimitirelor, înființarea acestora și ridicarea monumentelor. Existența unui astfel de comitet la Focșani este semnalată într-o Adresă cu „nr. 19 din 29.II.1924”¹⁰ prin care se făcea cunoscut tuturor primăriilor din județ să ia măsuri și să sprijine înființarea de astfel de comitete în toate localitățile, cu indicații precise referitoare la ce persoane să facă parte din ele și scopul pentru care s-au înființat.

La data de 17 martie 1924, Comitetul Județean Putna, cu sediul la Focșani, înainta Prefecturii județului un număr de 89 de exemplare din Statutul Societății „*Mormintele Eroilor căzuți în război*”, cu rugămintea ca să fie distribuite la fiecare primărie și administrație de plasă din județ, care la rândul lor aveau misiunea de a înființa comitete locale comunale¹¹ conform prevederilor acestor statute.

Președintele acestui comitet a fost ales generalul Toma Lișcu*, care în iulie 1925 se adresa Prefectului cu rugămintea de a participa la

⁹ Toma - Cosmin Roman, *Cimitirele dedicate eroilor din Primul Război Mondial din județul Sibiu*, în *Eroi și morminte*, vol. II, *Studii și comunicări la Sesiunea anuală a Oficiului Național pentru Cultul Eroilor*, ediția a II-a, București, 10.12.2008, Editura ALPHA MDN, București, p. 153.

⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 53 / 1926, f. 24.

¹¹ *Ibidem*.

* **Toma Lișcu** - s-a născut la 1 aprilie 1866. Soldat (20 februarie 1886), caporal (20 septembrie 1886), sergent (5 aprilie 1887), sublocotenent (16 octombrie 1891), locotenent (8 aprilie 1895). A făcut parte din Regimentul Muscel nr. 30 Infanterie. Între 4 mai 1918 - 9 noiembrie 1921 a fost comandantul Corpului de Grăniceri. În anul 1925 fiind comandantul Diviziei a 6-a din Focșani a fost ales președintele comitetului județean al Societății „*Cultul Eroilor*”. În anul 2004, în București a fost dezvelit bustul

„întrunirea Comitetului Județean Putna al Societății Mormintele Eroilor căzuți în război, ce are loc Joi 9 iulie 1925, la ora 17, la Cercul Militar.

Scopul acestei întruniri este de a pune la curent comitetul, din care și domnia Voastră faceți parte, cu proiectul executării lucrărilor Mauzoleul Eroilor ale cărei săpături au fost deja începute”¹².

Așa cum reiese din Adresă, construcția Mausoleului din Focșani fusese deja începută în anul 1925, inițiativa având-o chiar generalul Toma Lișcu.

La data de 30 septembrie 1925, generalul Lișcu, președintele comitetului și comandantul Diviziei a 6-a din Focșani, venea cu o nouă invitație de participare la întrunirea comitetului, invitație ce era adresată tot prefectului: *„Am onoare a vă ruga să binevoiți a lua parte la întrunirea Comitetului Județean Putna al Societății Mormintele Eroilor căzuți în războiu, ce are loc sâmbătă 3 octombrie a.c. ora 17 în localul Comandamentului Diviziei a 6-a. Domnii membri ai comitetului Județean Putna, sunt cu insistență rugați a participa la această întrunire pentru a fi puși la curent cu lucrările ce se execută la Mauzoleul Eroilor, de lângă Regimentul 10 Infanterie, și a hotărî asupra lucrărilor viitoare ”¹³.*

Fiind nevoie de fonduri pentru a se putea continua lucrarea, la începutul anului 1926, comitetul înainta o Adresă, de data aceasta către Primăria Orașului Focșani, în care se solicita ajutorul acesteia în problema sus menționată: *„...luându-se inițiativa construirii unui mausoleu în localitate în care să se adune osemintele tuturor eroilor îngropați în cimitirele din Focșani și cum lucrarea este începută urmând a o continua în cursul acestui an, cu onoare vă rugăm să*

generalului Toma Lișcu drept recunoaștere a eroismului și abnegației de care a dat dovadă ca slujitor al apărării hotarelor țării (foto.agerpres.ro/index.php; Anuarul oficial al Armatei Române pe anul 1895 coprinzând tote mutațiile făcute până la 16 iulie inclusiv 1895, București, Tipografia Thoma Basilescu, 1895, p. 254.; http://www.google.ro.wikipedia.org/wiki/Toma_Liscu).

¹² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 96 / 1925, f. 3.

¹³ *Ibidem*, f. 4

binevoii a dispune să se înscrie în bugetul comunei o sumă pentru a se veni în ajutor, cu această înălțătoare operă de recunoștință ce datorăm eroilor morți, să fie terminat neapărat în cursul acestui an”¹⁴.

La 2 februarie 1926, generalul Lișcu solicita Prefecturii să intervină pe lângă primăriile din județ ca acestea, la rândul lor, să ceară comitetelor comunale situația privind sumele încasate din cotizații și donații, acestea fiind necesare continuării lucrărilor la mausoleu. În Adresă se spunea că: *„În toate comunele a luat ființă aceste comitete dintre care în unele s'a depus o oarecare activitate, întrucât a înțeles mai bine scopul înalt ce se urmărește prin îngrijirea eroilor morți pentru întregirea neamului, dar că mai mare parte din comitete, nu a depus absolut nici o activitate.*

Comitetul Județean Putna, având nevoie de o sumă mare pentru a putea termina construcția Mausoleului eroilor dela Focșani și pentru a fi la curent cu activitatea comitetelor comunale de pe lângă Primăriile din Județ, să comunice urgent: ce sume s'a adunat din cotizații s'au donațiuni; unde se găsește depuse sumele și care a fost activitatea comitetului comunal în cursul anului”¹⁵.

Adresei i-a fost anexat și un tabel cu rezultatele din teritoriu însoțit de rugămintea ca prefectul, prin organele Prefecturii să *„aducă din nou la cunoștința autorităților comunale din județ, îndatoririle ce au pentru slăvirea cultului eroilor morți pentru patrie...luând măsuri pentru a aduna sume de bani în acest scop, și a prevedea în bugetul comunal, dacă se poate, o sumă cât de mică, pentru mormintele eroilor”¹⁶.*

Pentru a se reuși strângerea fondurilor necesare acestei construcții, Comitetul Județean, prin reprezentanții săi, a mai apelat și

¹⁴ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 89 / 1926, f. 24.

¹⁵ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 53 / 1926, f. 24 - 24 verso.

¹⁶ *Ibidem*, f. 24 verso.

la alte acțiuni organizate chiar din inițiativa lui, cum ar fi: serbări, concerte baluri și spectacole.

Notabilă în acest sens este organizarea balului din februarie 1926, consemnat într-o Adresă către Primărie, în care se solicita ajutorul acesteia pentru reușita acțiunii: *„Comitetul Județean Putna..., cu concursul binevoitor al unui grup de doamne din localitate, a luat inițiativa organizării unui bal, care va avea loc în ziua de 27 Februarie a.c. ora 21 în Sala pașilor perduși a Tribunalului Putna, în scopul adunării fondurilor necesare, pentru terminarea Mausoleului Eroilor din Focșani, lucrare în curs de execuție.*

Având în vedere scopul înălțător ce se urmărește, Comitetul Județean Putna apelează la binevoitorul Dvs. sprijin rugându-vă a stăruii printre rude, prieteni și cunoștințele Dvs., ca fiecare să-și dea obolul său, pentru complecta înfăptuire a acestui monument de pioasă recunoștință către eroii noștri.

În acest scop se trimite alăturat:

a) Douăzeci bilete de intrare”¹⁷.

La data de 20 februarie 1926¹⁸, prefectul a fost invitat împreună cu familia să participe la această manifestare.

Primăria a răspuns favorabil la Adresa comitetului de a-l sprijini în organizarea balului și la 26 februarie deja înainta acestuia *„suma de 1.000 (una mie) bani ce reprezintă costul a douăzeci bilete de intrare la balul ce va avea loc”¹⁹*, sumă strânsă de către un inspector comunal²⁰. Totodată se adresa rugămintea de a se confirma de primirea sumei.

Bineînțeles că suma ce s-a strâns la balul din februarie nu era suficientă pentru înălțarea mausoleului, de aceea generalul Lișcu, împreună cu prefectul, au intervenit pe lângă Primărie ca aceasta să acorde un ajutor bănesc din bugetul său. La 28 martie 1926, Comisia

¹⁷S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 89 / 1926, f. 15.

¹⁸ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 53 / 1926, f. 28.

¹⁹ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 89 / 1926, f. 16.

²⁰ *Ibidem*, f. 15 verso.

Interimară a Primăriei, întrunită în ședință, a arătat că în bugetul acesteia pe anul în curs (1926) nu s-au prevăzut fonduri speciale, iar „...creditul suplimentar disponibil din fonduri pentru deschiderea de credite suplimentare și extrabugetare pe exercițiul în curs...urmează să servească pentru acoperirea cheltuielilor strict necesare, care cad în sarcina comunei până la 31 decembrie a.c.”²¹.

Întrunită într-o nouă ședință, aceeași Comisie a hotărât avizarea de fonduri pentru Mausoleu numai după închiderea exercițiului pe anul 1925 - 1926²².

În data de 16 martie 1926, Comitetul Județean, condus de generalul Lișcu, a mai organizat o adunare la care au fost convocați toți membrii săi, pentru „a discuta și hotărî definitiv asupra proiectului lucrării Mausoleului eroilor”²³.

Preocuparea principală care a stat permanent în atenția comitetului a fost, așa cum reiese din adresele menționate mai sus, aceea de colectare de fonduri pentru continuarea și finalizarea mausoleului. Un alt mod de a strânge aceste sume a fost avizarea favorabilă primită din partea Ministerului Sănătății pentru distribuirea de cărți poștale cu imaginea mausoleului. În Adresa trimisă Prefecturii se specifica precum că: „am autorizat Societatea „Mormintele Eroilor” comitetul județean Putna să strângă sumele necesare în scopul ridicării unui mausoleu la Focșani prin 500.000 cărți poștale a 5 lei bucata care vor circula pe cuprinsul țării timp de un an..., adică până la 15 septembrie 1927”²⁴.

Aceste cărți poștale trebuiau avizate de către Prefectură, care și-a trimis un reprezentant al său ca împreună cu cel al comitetului local să încheie un proces-verbal de constatare. La data de 2 noiembrie 1926 s-a încheiat procesul verbal în care se specifica: „Noi C. Pârvunescu impieगत la prefectura de Putna Serviciul

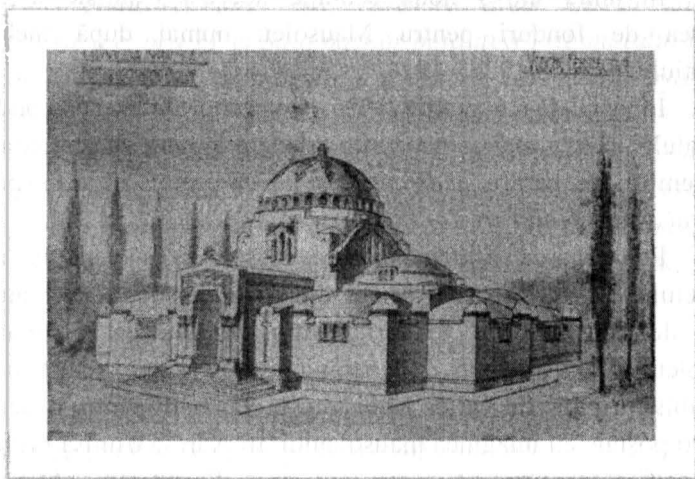
²¹ *Ibidem*, f. 2.

²² *Ibidem*.

²³ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 53 / 1926, f. 31.

²⁴ *Ibidem*, f. 71.

administrativ și C. Terziman, delegatul Diviziei a VI-a, primul ca primitor și secundul ca predător, am constatat astăzi data de mai sus, că procedând la desfacerea și numărătoarea cărților poștale ale Societății... - Filiala Focșani, care cărți poștale reprezintă proiectul de criptă pentru osemintele eroilor ce se va construi în acest oraș am constatat că sunt în număr de 400.000”²⁵.

Prefectura s-a implicat în răspândirea acestor cărți poștale înaintând prefecturilor din județele Râmnicu Sărat, Bacău, Olt și Prahova, adrese prin care le solicita ajutor pentru vânzarea cărților poștale pe teritoriul județelor respective. În aceste adrese, datate 2 octombrie 1926, se menționa și se amintea că: „Pe meleagurile județului Putna, teatrul de operațiuni al războiului pentru îndeplinirea visului secular au căzut cu zecile de mii dintre cei mai buni copii ai țării noastre.

Rămășițele lor pământești se odihnesc răzlețe peste tot cuprinsul județului și n-au la căpătâi nici crucea creștină care să însemne locul unde a căzut și unde se află aceste sfinte rămășițe ale vitejilor și martirilor noștri.

²⁵ Ibidem, f. 79.

Societatea Mormintele Eroilor căzuți în războiu, comitetul județean Putna dintr-un nobil simțământ de pietate și recunoștință față de cei jertfiți pentru țară s'a gândit să adune toate osemintele vitejilor și să le așeze într-un mausoleu în marginea de miazăzi a orașului Focșani, lucrare care în parte este făcută și din puținul ce ar mai primi prin vinderea cărților tipărite în acest scop ar putea sfârși această operă de elementară obligație față de frații noștri morți pentru patrie”²⁶.

Pentru a se putea acoperi o parte din costurile construcției trebuiau vândute cât mai multe cărți poștale - așa cum se sugera în Adresa de însoțire a celor 400.000 de cărți poștale înaintate Prefecturii și căreia i se solicita ca: „...sumele încasate de Dvs. vă rugăm a le trimite acestui Comitet, la Comandamentul Diviziei 6-a (serviciul intendență) care vă va elibera recipisă de primire.

Odată cu aceasta vă rugăm să dispuneți ca din numărul de cărți poștale arătate mai sus, să putem avea până la 15 Noembrie a.c. cel puțin costul a 100.000 cărți poștale pentru a putea face față și plășilor pentru materialele luate pe credit și care au fost întrebuințate la ridicarea Mausoleului în campania de lucru a acestui an”²⁷.

În partea stângă, în josul Adresei, prefectul a notat numele județelor și numărul de cărți poștale ce trebuiau trimise acestora, sarcina revenindu-i șefului de birou Dumitrescu:

- „a) 100.000 la Prefectura județului R. Sărat*
- b) 100.000 Inspectoratul Jandarmeriei Putna*
- c) 100.000 Prefecturii județului Bacău*
- d) 50.000 Județului Olt*
- e) 50.000 Prefecturii județului Putna”²⁸.*

Comitetul Județean al Societății „Mormintele Eroilor” menționa, într-o altă Adresă către Prefectură, că sumele rezultate din vânzarea cărților poștale sunt absolut necesare pentru a se continua

²⁶ *Ibidem*

²⁷ *Ibidem*, f. 70.

²⁸ *Ibidem*.

construcția începută. De asemenea se mai consemna faptul că inițial s-a vrut înființarea unui cimitir în care să se adune toate osemintele, dar numărul mare al acestora nu permitea realizarea unui astfel de cimitir: „În urma marelui războiu pentru întregirea Neamului, pe suprafața întregii Țări și în special cea a județului Putna, Bacău și Râmnicu Sărat unde timp de un an și jumătate, a fost frontul de luptă, au rămas presărate un număr foarte mare de morminte și cimitire în care au fost depuse rămășițele pământești ale Eroilor: români, aliați și vrăjmași care au luptat pe acest front. Cum paza și îngrijirea acestor sute de cimitire se făcea cu foarte multă greutate din cauza numărului lor prea mare. Comitetul Central al Societății «Mormintele Eroilor căzuți în război» a luat hotărârea a reduce numărul acestor morminte izolate, grupuri de morminte și cimitire la câteva « Cimitire de onoare» în care să se înhumeze definitiv un număr cât mai mare de eroi. În anul 1921, Comitetul Central ... a hotărât ca un asemenea «cimitir de onoare » să se facă în Focșani, pe terenul fostei tabere a Regimentului 10 Putna”²⁹.

În acest cimitir trebuiau înhurate osemintele aduse din 24 de comune putnene, dar, din cauză că ar fi ocupat o suprafață prea mare, comitetul de la Focșani „a luat hotărârea încă din vara anului 1925, a ridica un mausoleu așa după cum arată schița de pe cartea poștală alăturată”³⁰.

În continuarea Adresei se dădeau detalii privitoare la construcție, când a început, cât s-a construit și ce lucrări mai sunt necesare pentru a se finaliza: „Până în prezent s-a executat lucrarea în beton armat până la nivelul bolților și nădăjduim că în campania de lucru a anului viitor (1927), ca să fie complet terminat și să primească o parte din oseminte.

Cum valoarea totală a acestei lucrări se ridică la o sumă destul de mare și cum pe de altă parte în prezent, Comitetul

²⁹ Ibidem, f. 72.

³⁰ Ibidem.

județean...a epuizat absolut toate fondurile, pentru a continua această înălțătoare operă:

*Apelăm la sprijinul Dvs...”*³¹.

Alăturat Adresei s-a trimis și un număr de cărți poștale care se doreau a fi vândute cât mai repede întrucât era nevoie de acești bani pentru continuarea construcției.

La data de 11 noiembrie 1926, Prefectura Județului Râmnicu Sărat a anunțat că nu poate vinde decât 1.000 de cărți poștale din cele 100.000 primite³².

Întrucât acțiunea de distribuire a cărților poștale tergiversa și termenul limită se apropia, la data de 2 noiembrie 1926 Comitetul Județean apelează la comandantul Corpului de Jandarmi pentru distribuirea în județ a celor 100.000 de cărți poștale³³.

La 21 ianuarie 1927, comandantul Corpului de Jandarmi răspunde Prefecturii că nu poate distribui aceste cărți poștale fără avizul Ministerului de Interne și solicita în acest sens sprijinul Prefecturii pentru obținerea avizului favorabil din partea acestui Minister³⁴.

Prefectura trimite o Adresă comandantului prin care era anunțat precum că: *„...fără aprobarea Ministerului de Interne nu se poate distribui de jandarmi cele 100.000 cărți poștale trimise prin adresa noastră..., vă rugăm să binevoiți a se trimite cele cărți poștale primăriilor spre distribuire”*³⁵.

De asemenea a solicitat printr-o fonogramă trimisă pretorilor din județ, la 24 februarie 1927, să se prezinte la Prefectura Putna pentru a ridica acele cărți poștale cu imaginea Mausoleului pe care apoi să le distribuie prin comune spre vânzare³⁶, ajutând pe această

³¹ *Ibidem.*

³² *Ibidem*, f. 83.

³³ *Ibidem*, dosar nr. 63 / 1927, f. 2.

³⁴ *Ibidem.*

³⁵ *Ibidem*, f. 3.

³⁶ *Ibidem*, f. 8.

cale la completarea sumelor necesare continuării construcției acestui monument.

O lună mai târziu, mai precis la data de 17 martie 1927³⁷, pretorii primesc o nouă fonogramă prin care li se solicita ca în momentul în care se strâneau ceva fonduri din vânzarea cărților poștale, acestea să fie trimise imediat la Prefectură fiind nevoie stringentă de aceste sume.

Între timp Comitetul s-a preocupat și de alegerea a noi membri deoarece prin plecarea unora dintre ei au rămas multe locuri vacante. În acest sens, la 19 februarie 1927, prefectul este invitat la întrunirea Comitetului din care făcea parte și domnia sa, în vederea propunerii și alegerii de noi membri în locul celor plecați, dar și pentru discuții în legătură cu lucrările executate la „*Mausoleul - Osuar Focșani*”³⁸ în anul precedent.

Finalizarea construcției a tergiversat întrucât în cei doi ani care trecuseră de la luarea inițiativei ridicării Mausoleului, cu toate eforturile depuse de către Comitetul Județean, nu s-a reușit să se strângă sumele de bani necesare. Aceasta i-a determinat pe inițiatori să continue și în anul 1927 să distribuie cărțile poștale ilustrate, să organizeze serbări, spectacole sau baluri în scopul colectării de noi fonduri. Un astfel de eveniment organizat din inițiativa Comitetului a fost pregătit pentru data de 26 martie 1927 și trebuia să se desfășoare în sala Teatrului Comunal „*Maior Pastia*”³⁹. Inițial s-a organizat o întrunire în vederea întocmirii programului după care să se desfășoare evenimentul, întrunire la care a fost invitat să participe și prefectul de atunci al județului, locotenent - colonelul Costescu.

Printr-o Adresă, din 8 martie 1927, Prefectura era înștiințată că acest comitet „*cu concursul binevoitor al unui grup de Doamne din localitate și a organelor administrative din acest oraș, am luat inițiativa organizării unui bal, care va avea loc în ziua de 26 Martie*

³⁷ *Ibidem*, f. 11.

³⁸ *Ibidem*, f. 5.

³⁹ *Ibidem*, f. 1.

a.c. ora 21 în sala Teatrului Comunal << Maior Pastia >>, în scopul adunării fondurilor necesare pentru terminarea Mausoleului Eroilor din Focșani”⁴⁰. Totodată se adresa și rugămintea ca Prefectura să ajute la răspândirea, prin organele sale, a unui număr de bilete, astfel încât fiecare cetățean „să-și aducă obolul pentru înfăptuirea acestui monument... Costul acestor bilete împreună cu acelea ce eventual ar rămâne neplasate, vă rugăm să binevoiți a le trimite Comitetului, la Comandantul Diviziei 6-a până în ziua de 24 Martie a.c.”⁴¹.

Adresa avea în final și o notă privitoare la costul biletelor:

- „1) 50 bilete intrare a 60 lei biletul = 3.000 lei
- 2) 50 bilete intrare a 40 lei biletul = 2.000 lei
- 3) 100 bilete contribuția a 20 lei biletul = 2.000 lei”⁴².

Prefectul a primit personal, la 20 martie, un bilet în valoare de 1.000 de lei⁴³.

Și primarul orașului Focșani, Culiță Constantinescu, a primit invitație la balul ce se organiza, invitație însoțită de rugămintea de a distribui un număr de bilete conform notei anexate:

- „1) 50 bilete intrare a 60 lei biletul = 3.000 lei
- 2) 50 bilete balcon a 40 lei biletul = 2.000 lei
- 3) 5.000 contribuție a 20 lei biletul = 10.000 lei”⁴⁴.

Biletele au fost răspândite cu ajutorul preturilor și primăriilor și în localitățile județului. În luna martie, înainte și după eveniment, au început să sosească deja banii strânși din vânzarea biletelor.

Primăria din Odobești a returnat toate cele 13 bilete primite, motivând că se execută reparații la localul școlii din localitate și nu mai are fonduri pentru acele bilete⁴⁵.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 13.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, f. 13 verso.

⁴³ *Ibidem*, f. 37.

⁴⁴ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 90 / 1927, f. 56 - 56 verso.

⁴⁵ *Idem*, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 63 / 1927, f. 16.

Pretorul din Adjud. la data de 18 martie, înainta „suma de 280 de costul a 14 bilete de bal pentru ridicarea mausoleului din Focșani ce s-au distribuit comunelor din plasă”⁴⁶.

Primăria Orașului Focșani reușise, până la 23 martie, să distribuie bilete în valoare de 2.380 lei, rezultați din „vânzarea a 71 de bilete a 20 lei bucata și 16 bilete de bal a 60 lei bucata”, restituind restul carnetelor nevândute, motivând că „nu a putut fi distribuite pentru motivul că toate organele administrative, polițienești, etc., au avut de asemenea bilete cari s'au distribuit la aceleași persoane”⁴⁷.

La data de 29 martie, Prefectura a trimis comandantului Diviziei a 6-a suma de „2.680 lei rezultat din vânzarea biletelor pentru balul ce a avut loc în ziua de 26 martie 1927 cum și suma de una mie lei plata unei loje de la Teatru”⁴⁸, urmând ca ulterior să returneze și biletele nevândute.

De la Plasa Gârlele s-a primit suma de 280 de lei, costul a 24 de bilete vândute, prefectura fiind rugată să consemneze de primirea sumei⁴⁹.

Pentru completarea fondului necesar terminării construcției a continuat acțiunea de plasare a cărților poștale așa cum se desprinde informația din fonograma înaintată prefectului la data de 23 mai 1927, în care se consemna că: „În ziua de 2 iunie (Ziua Eroilor), urmând a se răspândi în toată Țara insigne în folosul Comitetului Central al Societății Mormintele Eroilor, vă rugăm să binevoiți a pune în vederea organelor administrative în subordine, ca în aceeași zi, odată cu distribuirea insinelor, să se răspândească și cărțile poștale ce au în primire, în folosul Comitetului Județean Putna.

Totodată rugăm ca până la data de 15 iunie să ni se trimită toate sumele încasate prin răspândirea cărților poștale”⁵⁰.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 15.

⁴⁷ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 90 / 1927, f. 68.

⁴⁸ *Idem*, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 63 / 1927, f. 14.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 19.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 28.

Începând cu luna iunie au început să sosească pe adresa Prefecturii sumele rezultate din vânzarea cărților poștale.

Astfel, de la Vidra, s-au primit 1430 de lei ⁵¹ strânși până la data de 17 iunie, urmând să fie predată și a doua tranșă de bani în sumă de 1970 de lei, costul a 394 de cărți poștale. S-a remis Prefecturii Putna și restul de 8744 de cărți poștale nevândute până la acea dată ⁵².

Primăria din Mărășești a trimis suma de 700 de lei, costul a 140 de cărți poștale vândute și a returnat la comandantul Diviziei a 6-a restul de 3.060 nevândute ⁵³.

În data de 6 februarie 1928, pretorul Plasei Zăbrăuți anunța Prefectura că primise un număr de 13.171 de cărți poștale din care a reușit să vândă numai 1.087, restul de 12.094 nevândute au fost returnate cu adresa respectivă. Alăturat s-a prezentat situația privind sumele încasate și vărsate astfel: „*S-au vărsat personal D-lui M. T. Damian șeful Biurolui Registraturei I suma lei -----2.500*

Idem II -----1.050

Prin mandat poștal----- 1.885

Total: 5.435 lei” ⁵⁴.

Suma de 5.435 de lei este suma totală pe care Plasa Zăbrăuți a strâns-o din vânzarea cărților poștale, sumă care, deși contribuia la completarea fondului necesar construirii monumentului, nu a fost suficientă pentru finalizarea acestuia deoarece Mausoleul se afla în aceeași situație și la începutul anului 1928.

De aceea, în anul care începuse, s-a continuat acțiunea de strângere de fonduri, Comitetul organizând alte și alte acțiuni cum ar fi concertul simfonic pregătit pentru ziua de 26 aprilie 1928, în sala Teatrului Comunal „*Maioara Pastia*”, așa cum rezultă din Adresa din

⁵¹ *Ibidem*, f. 81.

⁵² *Ibidem*, f. 92.

⁵³ *Ibidem*, f. 93.

⁵⁴ *Ibidem*, dosar nr. 59 / 1928, f. 10.

19 aprilie 1928 trimisă Primăriei din Focșani ⁵⁵. Și de această dată se solicita acesteia sprijinul pentru plasarea unui număr de bilete în valoare de 1965 lei:

„ 1) Loja N-o 15	= 600 lei
2) Un loc stal I	= 100 lei
3) Unsprezece locuri stal II	= 825 lei
4) Zece locuri balcon	= 300 lei
5) Șapte locuri galerie	= 140 lei
Total:	= 1.965 lei” ⁵⁶ .

Din nota anexată în finalul Adresei de către inspectorul Primăriei aflăm și care au fost rezultatele vânzării biletelor primite: „s'a vândut 10 bilete balcon a 30 lei bucata și șapte bilete la galerie a 20 lei, celelalte nu s'au putut vinde deoarece orașul suferea din cauza crizei. Pentru acest scop primăria a vândut insigne în valoare de 10.000 lei” ⁵⁷.

La data de 21 aprilie 1928, Primăria returna președintelui Societății „Mormintele Eroilor” restul biletelor: „11 bilete stal II, 1 bilet stal I și un bilet lojă care n'au putut fi plasate” ⁵⁸. Banii încasați din vânzare au fost trimiși pe adresa Societății la data de 3 mai 1928 ⁵⁹, așa cum se menționa în adresa de însoțire: 300 de lei pentru cele 10 bilete de la balcon și 140 de lei pentru cele 7 bilete de la galerie ⁶⁰.

În distribuirea biletelor pentru concert s-a implicat și Prefectura, care a solicitat pretorilor și polițiilor din județ să distribuie în comune carnetele care conțineau „câte 25 de bilete a 20 de lei fiecare” ⁶¹.

⁵⁵ S.J.A.N.Vn., Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 89 / 1928, f. 15.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 15 verso.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 56.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 66.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 65.

⁶¹ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 59 / 1928, f. 34.

Pretura Plasei Mărășești confirmă primirea a „8 carnete care conțin 25 bilete a 20 lei fiecare, pentru Marele Concert Simfonic dat în seara zilei de 26 aprilie 1928 în sala Teatrului << Maior Pastia >> pentru strângerea fondurilor necesare la terminarea construcției Mausoleului - Osuar din Focșani”⁶². Pretorul a distribuit în teritoriu, la primării, cele 8 carnete⁶³. Din biletele primite primăriile au vândut o parte din ele, așa cum reiese din adresele trimise de către primării la Pretura Mărășești: din comuna Câmpuri s-a trimis suma de 180 de lei (costul a 9 bilete vândute) și 16 bilete rămase nevândute⁶⁴; de la Clipicești s-au primit 40 de lei pentru cele două bilete vândute însoțiți de cele 28 bilete nevândute⁶⁵.

Primăriile din localitățile Tichiriș⁶⁶, Răcoasa⁶⁷, Irești⁶⁸, Vizantea⁶⁹ și Găurile⁷⁰ nu au reușit să vândă nici un bilet. În data de 7 mai 1928, pretorul raporta prefectului că, din cele opt carnete, s-au vândut doar 11 bilete pe care s-au încasat 220 de lei, restul de șase carnete returnându-se Prefecturii⁷¹.

Cu fondurile strânse în urma tuturor acțiunilor întreprinse de către Comitetul Județean al Societății „*Mormintele Eroilor*” tot nu s-a reușit să acopere costurile necesare pentru finalizarea construcției așa cum reiese dintr-o Adresă, din 3 iulie 1929, trimisă primarului orașului: „...lăudabila inițiativă de a construi în acest oraș un Mausoleu osoar pentru a depune osemintele tuturor eroilor jertfiți pentru Focșăneni și Putneni cari au murit chiar în această regiune...

⁶² Idem, fond Pretura Plasei Mărășești, dosar nr. 11 / 1928, f. 39.

⁶³ *Ibidem*, f. 40.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 49.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 56.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 50.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 51.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 52.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 53.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 57.

⁷¹ *Ibidem*, f. 58.

s'a muncit și s'a strâns aproape un milion de lei care s'a cheltuit ajungând cu lucrarea brută la acoperiș.

Însă din cauza lipsei de fonduri lucrarea stagnează aproape de 2 ani de zile și s'ar nărui dacă în anul acesta nu se va putea face cel puțin acoperișul”⁷².

În Adresa respectivă se mai confirma și faptul că Societatea „*Mormintele Eroilor*” din București a trimis o sumă de bani pentru continuarea lucrării, dar s-a dovedit insuficientă, de aceea se făcea un nou apel către Primărie pentru a primi învoirea de a se organiza noi acțiuni pentru mărirea fondurilor alocate construcției: „*În prezent din bunăvoință a centralei acestei Societăți ni s'a acordat pentru anul acesta suma de lei 150.000, pentru reînceperea lucrării din care nu ni s'a trimis încă decât 50.000 lei, dar această sumă fiind prea mică întrucât lucrările de betonaj, pentru acoperire ne costă minim suma de 250.000 lei.*

Pentru care cu onoare vă rugăm să binevoiți a aproba să se pună la dispoziția acestei Societăți Grădina Publică a orașului în 2 zile consecutive spre a da o chermeză, cu al cărei rezultat material să se poată mări fondul de construcție cel puțin pentru acoperire”⁷³.

De asemenea se mai aducea la cunoștința primarului că se primise avizul pentru vânzarea de cărți poștale al căror termen expirase încă din anul 1927: „*...onor Ministerului Ocrotirilor Sociale și al Muncii precum și Direcțiunea generală a Poștelor ne-au acordat binevoitorul Domniilor lor concurs: primul dându-ne autorizația vânzării a 350.000 cărți poștale ce le avem în depozit și a căror autorizație de vânzare fusese expirată încă dela 1 septembrie 1927, iar cea de a doua a aprobat francarea acestor cărți poștale în loc de 3 lei cu 1 leu”⁷⁴.*

La 14 noiembrie 1929, Societatea „*Cultul Eroilor*” se adresa Primăriei cu rugămintea de a propune în Consiliul Comunal

⁷² S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 97 / 1929, f. 64.

⁷³ *Ibidem*, f. 64 - 64 verso.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 64 verso.

„să se prevadă în bugetul anului 1930 o sumă de 100.000 lei care să fie destinați pentru lucrările Mausoleului Osuar din Focșani. Nădăjduim că această sumă nu va fi o povară pe populația orașului ci din contră, vor avea satisfacția sufletească că și ei pot ajuta cu obolul lor la immortalizarea celor ce își au dat viața pentru îndeplinirea României Mari”⁷⁵.

Pentru mărirea fondului bănesc se făcea un nou apel și la Prefectura județului, căreia i se solicita sprijinul pentru răspândirea de cărți poștale în număr de 5.000 care să fie „distribuite de către Biroul Populației al orașului Focșani în schimbul sumei de 5 lei bucata, cu ocazia vizei biletelor de identitate Octombrie - Decembrie a.c.”⁷⁶.

Tot pentru strângerea de fonduri s-a inițiat o nouă acțiune, și anume vânzarea de cărămizi, pentru care s-a cerut aprobarea Ministerului Sănătății și Ocrotirilor Sociale. Ministerul în speță a eliberat autorizația prin care Comitetul „strângă sumele necesare în scopul ridicării unui mausoleu prin 350.000 cărămizi a 5 lei bucata care vor circula în cuprinsul întregii țări timp de un an, adică până la 15 August 1930”⁷⁷. Cărămizile trebuiau să aibă viza delegatului Prefecturii Putna.

Pentru continuarea lucrărilor de construcție la Mausoleu, lucrări care se reluaseră încă din data 30 iulie, s-a organizat o licitație pentru darea în antrepriză a acestora, licitație stabilită pentru ziua de 17 septembrie 1929, la care a fost invitat și prefectul. Având în vedere că banii strânși până la data reînceperii lucrărilor nu erau suficienți, membrii comitetului local au avut în permanență atenția îndreptată spre inițierea și organizarea unor acțiuni în urma cărora să se colecteze sume mai mari de bani. O astfel de acțiune s-a pregătit pentru data de 27 noiembrie 1929, prefectul implicându-se direct trimițând invitații și bilete pentru „concertul vocal și instrumental dat în scopul terminării Mausoleului din Focșani sub patronajul D-lui General Peștișu

⁷⁵ Ibidem, f. 100.

⁷⁶ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 53 / 1929, f. 111.

⁷⁷ Ibidem, f. 108.

Alexandru Comandantul Diviziei"⁷⁸, concert la care, pentru elevi, se practica o reducere de 50 %.

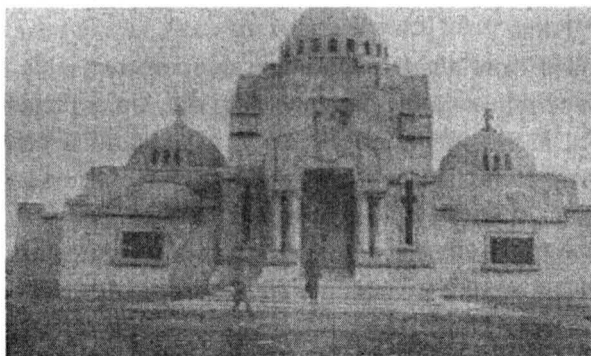
O altă formă de manifestare, inițiată în același scop, a fost serbarea națională la care trebuia să se joace „*Hora Unirii*” și care fusese programată pentru ziua de 14 iunie 1931. Pentru reușita acțiunii Prefectura a trimis primarilor din localitățile: Petrești, Vânători și Mircești o Adresă prin care li se solicita să pună „*în vederea locuitorilor să participe la această serbare în număr cât mai mare, îmbrăcați de preferință în costumul național.*”

Intrarea costă 5 lei.

Grupe îmbrăcați în costume naționale sunt scutiți de taxe.

*În caz de ploaie marea serbare se amână pentru ziua de 21 iunie a.c.”*⁷⁹.

Adresa la care facem referire poartă data de 11 iunie 1931, ceea ce duce la concluzia că nici în anul 1931, din cauza aceleași lipse de fonduri, construcția începută în anul 1925 nu s-a putut finaliza⁸⁰.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 140.

⁷⁹ *Ibidem*, dosar nr. 113, f.11.

⁸⁰ *Ibidem*, dosar nr. 101 / 1932, f. 4.

Având în vedere că cea mai mare contribuție bănească a rezultat din vânzarea cărților poștale editate și răspândite pe teritoriul județului, dar și prin țară (încă din anul 1926), era necesar să se întocmească o situație din care să reiasă câte cărți poștale s-au răspândit și câte din acestea s-au vândut pe parcursul anilor 1926 - 1932. Acțiunea inițiată în anul 1931 de către Comitetul Județean al Societății „Cultul Eroilor”, așa cum reiese din Adresa trimisă Prefecturii Putna la data de 14 ianuarie 1932, s-a finalizat cu un proces-verbal care a fost anexat Adresei sus-menționate. Procesul - verbal s-a încheiat la 31 august 1931 de către „subsemnații Pestrișu Alexandru, Președintele Comitetului Județean Putna al Societății Cultul Eroilor, Maior Dumitru Ioan, secretar, Lt. Colonel Georgescu N-lae și intendent căpitan Vasiliu C-tin cenzor, Ad-tor Căpitan Corpaci Vasile Casierul Filialei, I. Dumitrescu delegatul Prefecturii Putna și al Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale și Antoneanu Chestorul Poliției Focșani”⁸¹. Acesta detaliază pe ani situația privind cărțile poștale vândute și a banilor încasați, precum și a stocului rămas nevândut precum urmează:

„2) Comitetul Județean Putna a imprimat și adus la reședința sa cele cinci sute mii de c.p. ilustrate în luna septembrie 1926.

3) Până la finele anului 1926, s'au vândut un nr. de 49.992 bucăți, obținându-se suma de lei 249.960 (două sute patruzeci și nouă nouă sute șazeci).

4) În anul 1927 s'au mai vândut încă un număr de 27.767 (douăzeci și șapte de mii șapte sute șazeci și șapte) bucăți tot a cinci lei bucata, obținându-se suma de lei 128.838 (una sută douăzeci și opt de mii opt sute treizeci și opt).

5) În anul 1928, din cele plasate în anul precedent dar rămase neachitate, a mai fost vândute un număr de 2.822 cărți poștale (două mii opt sute douăzeci și doi) a 5 lei bucate, obținându-se în total suma de lei 14.110 lei (paisprezece mii una sută zece).

⁸¹ Ibidem, f. 5.

În total ... din cele 500.000 cărți poștale ilustrate imprimate, s'au vândut un număr de 78.581 (șaptezeci și opt de mii cinci sute optzeci și unu) cărți poștale ilustrate a 5 lei bucata, obținându-se în total suma de lei 392.908 (trei sute nouăzeci și doi nouă sute opt)" ⁸².

Tot în Procesul-verbal s-a constatat că în cei trei ani s-au vândut foarte puține cărți poștale, răspândirea lor făcându-se destul de greu, nereușind să se încaseze nici măcar costul imprimării. În acest caz s-a cerut încă o prelungire a termenului de plasare a lor până la data de 15 august 1930 și, în același timp, s-a intervenit pe lângă Ministerul Comunicațiilor pentru a aproba francarea cu o nouă marcă a cărților poștale pentru a circula și printre ostași. Cu ajutorul acestei autorizări din partea Ministerului Comunicațiilor s-a reușit să se plaseze cărți poștale după cum urmează: „În anul 1929:

- 8.374 (opt mii trei sute șaptezeci și patru) cărți poștale a 5 lei bucata și 29.539 a un leu bucata, obținându-se în total suma de 71.408 (șaptezeci și una de mii patru sute opt).

În anul 1930:

- 4.174 (patru mii una sută șaptezeci și patru) a 5 lei bucata și 1.300 (una mie trei sute) a un leu bucata, obținându-se suma de 22.170 (douăzeci și două de mii una sută șaptezeci)" ⁸³.

În finalul Procesului verbal s-a făcut calculul la întreg pachetul de cărți poștale vândute și s-a constatat că, din cele 500.000, nu s-au vândut decât 121.967 de bucăți pe care s-a strâns suma de 486.486 de lei. Restul de 378.033 de cărți poștale au rămas nevândute ⁸⁴.

Anul 1932 a găsit construcția tot nefinalizată, astfel că preocuparea majoră a Societății „Cultul Eroilor”, Filiala Focșani, a rămas în continuare colectarea de fonduri pentru Mausoleu prin organizarea de diferite acțiuni. Printre acestea se numără și „festivalul artistic ce se dă de către Ateneul << Vasile Alecsandri >>

⁸² Ibidem.

⁸³ Ibidem, f. 5 verso.

⁸⁴ Ibidem.

din Bacău, în seara zilei de 24 septembrie a.c. ora 9,30 - la teatrul << Maior Pastia >> pentru strângerea fondului terminării Mausoleului Osoar din Focșani”⁸⁵, la care a fost invitat prefectul și căruia i s-a trimis și un număr de bilete pentru a le distribui contra cost.

În anul 1933, Comitetul Județean a apelat și la liste de subscripție, așa cum reiese din Adresa trimisă Prefecturii, care era însoțită de o astfel de listă la care prefectul și colaboratorii săi erau rugați să contribuie: „*Domnul General Comandant al garnizoanei vă roagă a da binevoitorul sprijin deoarece atât ofițerii cât și subofițerii au contribuit pentru Mausoleul Focșani*”⁸⁶. În Adresă se mai specifica precum că s-au trimis liste la Cohorta de Cercetași și la alte societăți, în ideea de a subscrie la această inițiativă cu anumite sume de bani.

Au mai trecut patru ani de eforturi depuse de către Comitetul local pentru strângerea banilor necesari, dar totul a fost zadarnic întrucât construcția se afla în același stadiu și în anul 1937. Această situație a determinat Comitetul Central al Societății „*Cultul Eroilor*” ca, la data de 2 iulie 1937, să trimită o Adresă Primăriei Orașului Focșani în care se arăta care era starea monumentului și totodată se solicita ca Primăria să asigure suma de bani care era necesară pentru a se finaliza lucrarea, având în vedere că mausoleul se află pe teritoriul orașului:

„*Domnule Primar,*

După cum vă este cunoscut, în orașul Focșani există un mausoleu pentru parte din ostașii noștri căzuți în război pe teritoriul județului Putna.

Din verificări însă acest mausoleu început acum câțiva ani sub foarte bune auspicii de către Comitetul Putna al Societății << Cultul Eroilor >> nu este terminat, ba chiar fiind lăsat în

⁸⁵ *Ibidem*, f. 84.

⁸⁶ *Ibidem*, dosar nr. 111 / 1933, f. 48.

părăsire de către Comitetul local - nefiind nici acoperit - este pe cale de a se ruina.

Dvs., Domnule Primar, nu veți îngădui desigur ca localul de vecinică odihnă cuvenit unor bravi fii ai țării în orașul Dvs., să rămână în starea dureroasă în care se află astăzi.

În adevăr, după arătările arhitectului societății, mausoleul în chestiune este complet părăsit, plouă înăuntru, iar tencuielile exterioare au căzut și cu cât vremea trece, refacerea și completarea lui va costa sume din ce în ce mai mari.

După calculele făcute este necesară o sumă de circa un milion trei sute mii lei, din care circa patru sute mii lei în primul an, iar restul câte circa trei sute de mii lei în alți trei ani următori, pentru a se putea desăvârși lucrările.

Societatea << Cultul Eroilor >> - Comitetul Central, având un buget foarte restrâns și cu prevederi pentru toată țara nu ar putea destina în acești 3 ani decât cel mult câte una sută mii lei anual, dacă bineînțeles celelalte sume necesare vor fi asigurate de către Comitetul Comunal Putna, respectiv autoritățile locale.

Facem un călduros apel la Dvs. pentruca Primarul orașului Focșani să asigure neapărat sumele trebuitoare, spre a scăpa la timp mausoleul Eroilor de la ruinarea de care este amenințat și a se putea asigura desăvârșirea lucrărilor acestui pios locaș”⁸⁷.

În continuarea Adresei se mai sugera să se facă un apel către celelalte instituții din oraș și chiar la populația orașului ca să se poată strânge sumele necesare.

Primăria răspunde președintelui Societății „Cultul Eroilor” că, din lipsă de fonduri, nu s’a putut aproba nici o subvenție din bugetul anului în curs ca și contribuție la finalizarea construcției⁸⁸.

În această situație, Societatea „Cultul Eroilor” a trebuit să ia măsuri urgente pentru acoperirea imediată a monumentului cu ajutorul

⁸⁷ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 73 / 1937, f. 122 - 123.

⁸⁸ *Ibidem*, f. 123.

unui ofertant care asigura condiții și garanții avantajoase. Astfel, la 2 noiembrie 1937, Societatea înainta o Adresă Primăriei Focșani în care se arătau cele menționate mai sus: „*Avem onoare a aduce la cunoștința Dvs. că Societatea „Cultul Eroilor” Comitetul Central, îngrijorat de starea în care se află mausoleul Eroilor din Focșani, nefiind nici până în prezent acoperit cu tablă și în consecință expus ruinării din cauza influenței intemperiiilor de atâția ani, a hotărât să facă eforturile necesare față de disponibilitatea bugetară, pentru a înlătura cu un ceas mai devreme această stare de lucruri.*

În consecință, pe baza studiilor făcute, a ofertei obținute și a înțelegerii cu ofertantul, ale cărei condițiuni și garanții sunt mai avantajoase, s'a hotărât ca acoperirea mausoleului Eroilor din Focșani să se facă imediat în chiar anul acesta cu tablă de zinc nr. 13 și în condițiunile caetului de sarcini, stabilit de serviciul de arhitectură al Direcțiunii Centrale”⁸⁹.

Se solicita Primăriei să binevoiască „a dispune ca, - fiind de acord cu aceste măsuri - să se înlesnească d-lui antreprenor Petrescu Gavril și lucrătorilor săi, accesul la mausoleu și orice alte înlesniri, de care ar avea nevoie în limita posibilităților acestei comune, făcându-le bineînțeles cunoscute acele eventuale înlesniri. Prin aceste eforturi Comitetul Central înțelegând pedeoparte, să se pună la adăpost de intemperii lucrările executate până în prezent cu atâtea sacrificii, iar pe de altă parte să se dea timpul necesar Comitetului județean Putna, responsabilul autorității locale, de a aduna fonduri pentru amenajarea interioară și exterioară strict necesară desăvârșirii în vederea întrebuișării mausoleului pentru care este destinat.

Cu onoare vă rugăm să apreciați sacrificiul făcut de Comitetul Central și să binevoiți a dispune cel puțin în cursul anilor viitori, să se asigure fondul necesar amenajării mausoleului, atât prin prevederi în bugetele județului și comunei cât și prin chemarea la

⁸⁹ *Ibidem*, f. 193.

contribuție a tuturor instituțiilor și populației orașului Focșani și județului Putna.

După cum desigur și Dvs. sunteți convingși, locașul acesta de veșnică odihnă pentru osemintele acelor cari și-au dat viața apărării Ținutului Vrancei, trebuie cât mai neîntârziat pus în stare trebuincioasă de a adăposti aceste oseminte sacre, care în prezent se află împrăștiate pe teritoriul județului în câteva cimitire, a căror stare și îngrijire sunt pe departe de a fi la înălțimea sacrificiului acelor căzuți la datorie”⁹⁰.

La data de 20 noiembrie 1937 aceeași Adresă a fost înaintată și Prefecturii Putna, încunoștiințând-o pe această cale despre lucrările ce trebuiau executate la Mausoleul Focșani în cursul aceluși an și, totodată, adresau rugămintea ca „*măsurile ce veți binevoi a le lua în acest scop, ... să binevoiți a le comunica încă din anul acesta, Comitetului Central, pentru ca în cazul când ele nu sunt satisfăcătoare, acesta să prevadă în bugetul anului viitor o sumă proporțională pentru a contribui la lucrări*”⁹¹.

La rândul lui, prefectul făcea cunoscut, la 25 noiembrie 1937, Primăriei Focșani, că Societatea „*Cultul Eroilor*” vrea să demareze lucrările de acoperire a Mausoleului și îl ruga să îlesnească antreprenorului Gabriel Petrescu și lucrătorilor săi accesul la mausoleu⁹².

Primăria, la 30 noiembrie, comunica prefectului că antreprenorul trebuie să se adreseze garnizoanei locale care era răspunzătoare de mausoleu și nu Primăriei⁹³. Cu toate acestea, Comisia Interimară din cadrul Primăriei a luat în discuție cererea Societății „*Cultul Eroilor*” din București în ședința din 26 ianuarie 1938, când s-a analizat situația financiară pe anul 1937. În urma

⁹⁰ *Ibidem*, f. 193 - 193 verso.

⁹¹ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 122 / 1937, f. 41 verso.

⁹² *Ibidem*, f. 42.

⁹³ *Ibidem*, f. 43.

analizei s-a constatat că nu erau suficienți bani pentru reparații dar se „va avea în vedere cererea...la întocmirea bugetului pe exercițiul 1938 / 1939”⁹⁴.

Într-un final, cu banii strânși din diferite acțiuni locale și cu cei primiți de la Comitetul Central al Societății, s-a reușit ca în anii 1937 - 1938 să se acopere construcția cu tablă de zinc.

Între anii 1937 - 1938, tot din inițiativa Societății „Cultul Eroilor” s-au executat unele reparații și amenajări: „s-au executat lucrări de reparații la acoperișul mausoleului, impuse de starea avansată de degradare... În anul 1938 s-au finalizat lucrările de restaurare a acoperișului, a ușii de fier forjat, precum și a trotuarului din jurul mausoleului”⁹⁵.

La 14 martie 1940, s-a primit o Adresă din partea Comitetului Societății de la București în care se arăta că mai rămăsese de rezolvat doar instalația electrică la mausoleu. În continuare se menționa precum că Societatea s-a străduit să finalizeze construcția lucrând în fiecare an după posibilitățile pe care le-a avut, deși aceste probleme reveneau în sarcina Comitetului local. Se mai consemna în Adresa respectivă că: „După cum vă este cunoscut, în anii trecuți s'a executat învelitoarea de tablă de zinc a mausoleului, iar în acest an s'au început, încă de acum o lună, lucrările de amenajare interioară printre care și instalația de lumină electrică.

Această instalație se va executa prin îngrijirea și cheltueala acestei societăți, rămânând ca legătura instalației mausoleului cu rețeaua electrică a orașului care, conform legei, îl va avea în primirea sa.

În consecință, vă rog să binevoiți a da aprobarea Dvs. și alua cuvenitele măsuri pentru ca această lucrare să se facă cât mai

⁹⁴ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 73 / 1937, f. 194.

⁹⁵ Apud Gabriela Ștefan, *Mausoleele din România*, în *Document*. Buletinul Arhivelor Militare, nr. 2 (48) / 2010, An XIII, București, p. 70.

neîntârziat, deoarece în curând va începe centralizarea osemintelor în mausoleu și va fi nevoie de lumină în interior”⁹⁶.

Garnizoana din Focșani, în vederea realizării acestei sarcini, a luat legătura cu Primăria orașului trimițând o adresă în acest sens, însoțită de rugămintea ca aceasta să ia măsurile necesare⁹⁷.

Neprimind răspuns, la data de 29 martie 1940, se face o nouă intervenție pe lângă Primărie ca aceasta să dea aprobare pentru executarea legăturii electrice a mausoleului la rețeaua orașului⁹⁸.

La începutul lunii aprilie Primăria înaintează o Adresă pe numele „Domnului Gh. Dumitru, ofițer delegat al Diviziei VI” în care se comunica: „...avem onoare a vă comunica că pentru executarea lucrărilor la instalația electrică la Mausoleu, este necesar de a se pune la dispoziția Întreprinderii Comunale Focșani următoarele materiale:

1) 6 bucăți stâlpi de brad de 10 m.l.

2) 14 izolatori P.T.T. de 95 m / m cu fiare curbe pentru lemn.

3) 240 metri sârmă aramă blanc, a cărei secțiune se va stabili după examinarea planurilor de instalație.

De asemenea, vă facem cunoscut că la instalația interioară să se aibă în vedere umezeala din Mausoleu și a se executa după normele I.N.R.E. - folosind tuburi de oțel izolate Panzer”⁹⁹.

Lucrările la instalația electrică au trebuit finalizate până în toamna anului 1940 deoarece, așa cum reieșea din Adresa pe care noua societate înființată în locul „Cultului Eroilor”, anume Așezământul Național „Regina Maria”, a trimis-o Primăriei la data de 2 septembrie 1940, începeau înhumările osemintelor ostașilor români care se aflau răspândite pe teritoriul județului în Mausoleu: „...se aduce la cunoștința Dvs., de către Direcțiunea Generală s'a luat hotărârea de a se exhuma toate osemintele Eroilor aflate în prezent în

⁹⁶ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna dosar nr. 31 / 1940, f. 12.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 13.

⁹⁸ *Ibidem*, f. 14.

⁹⁹ *Ibidem*, f. 17.

*morminte răzlețe în interiorul cimitirului din curtea Regimentului 10 Infanterie, comune Odobești, Panciu, Nănești și Reghiu, osemintele vor fi transportate și depuse individual, iar ale necunoscuților la criptă”*¹⁰⁰.

În continuarea Adresei se menționa că pentru reușita acțiunii și respectarea planului, Primăria era rugată să „*acorde sprijin...ca, brațe de lucru, unelte, căruțe pentru transportul osemintelor etc., delegatului acestei Direcțiuni, plutonierul Mihai Vasile, însărcinat cu conducerea acestor lucrări*”¹⁰¹.

Despre această acțiune a fost informat și preotul Gheorghiu, confesorul Garnizoanei din Focșani, căruia i se solicita să ia măsurile impuse de cultul creștin pentru reînhumările osemintelor eroilor¹⁰².

Conform unei statistici a Societății „*Cultul Eroilor*” făcută în anul 1936, în mausoleu trebuiau „*înhumăți în osuar 1904 eroi, iar în morminte individuale (firide) 418 eroi, deci un total de 2.422 eroi*”¹⁰³.

În anul 1940, la 21 noiembrie, au fost aduse în mausoleu și osemintele eroilor martiri vrânceni, condamnați la moarte și împușcați de către armata germană pentru acte de spionaj în favoarea armatei române. În presa vremii s-a consemnat că: „*Joi, 21 noiembrie, la ora 11 dimineața a avut loc în curtea regimentului 10 infanterie din localitate, deshumarea osemintelor eroilor vrânceni: Vasile Chilian, Toma Cotea, Ștefan Săcăluș, Dumitru Pantazică și Vasile Gălățeanu, împușcați în ziua de 17 August 1917 de trupele de ocupație, fiind acuzați de spionaj...*”, acțiune la care au luat parte „*...Familiile eroilor, precum și d-nii: Col. Tănăsescu, comandantul regimentului 10 Dorobanți, maior Bădescu, maior Georgescu și ceilalți ofițeri din regiment și trupă*”¹⁰⁴.

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 61.

¹⁰¹ *Ibidem*.

¹⁰² *Ibidem*, f. 62.

¹⁰³ Apud Gabriela Ștefan, *op. cit.*, p. 69.

¹⁰⁴ H. Orleanu, *Deshumarea osemintelor unor eroi la Focșani, în Focșanii. Independent de atitudine și informații*, Anul II, nr. 63, 24 noiembrie 1940, p. 4.

Serviciul religios a fost oficiat de către preotul Gheorghiu, confesorul Garnizoanei Focșani.

După terminarea serviciului religios „s-a format un impozant cortegiu care s-a îndreptat spre mausoleul orașului unde a avut loc reînhumierea osemintelor martirilor vrânceni”¹⁰⁵ și unde colonelul Tănăsescu a adresat cuvinte de mângâiere familiilor celor morți.

Într-un raport al Așezământului Național „Regina Maria”, din anul 1942, se solicita unele intervenții și reparații la mausoleu datorită unor deteriorări în timp¹⁰⁶.

Construcția a avut de suferit în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, dar mai ales după război, în timpul ocupației trupelor rusești, întrucât se desființase Așezământului Național „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor care, în situația de atunci, „nu mai corespundea atât ca organizare cât și ca posibilități de a lucra în cadrul noii ordini de stat”¹⁰⁷.

Patrimoniul și sarcinile așezământului au fost preluate de către Ministerul Forțelor Armate, dar din lipsa fondurilor au lăsat aceste așezăminte la bunăvoința „Sfaturilor Populare” ale căror organe de conducere se schimbau anual, iar „obligația întreținerii acestor morminte de eroi a fost uitată”¹⁰⁸.

În anul 1953, generalului Mihail Maltopol, care atunci era directorul Muzeului Militar și care primise în grija sa sarcinile de întreținere și înfrumusețare ale operelor comemorative de război, i s-a cerut un memoriu în care să „expună situația Operelor Comemorative Militare de Război după desființarea Așezământului << Cultul Eroilor >>”¹⁰⁹.

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ Apud Gabriela Ștefan, *op. cit.*, p. 70.

¹⁰⁷ Apud Cornel Țucă, Iulian Boțoghină, *Documente inedite privind restaurarea operelor comemorative de război din Vrancea*, în *Cronica Vrancei*, vol. II, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura D. M. Press, Focșani, 2001, p. 284 - 285.

¹⁰⁸ *Ibidem*, p. 285.

¹⁰⁹ *Ibidem*

Generalului Maltopol, în urma deplasărilor în teren, a constatat că starea acestor opere comemorative nu era dintre cele mai bune. La 21 aprilie 1953 a întocmit un Memoriu în care menționa că Mausoleul de la Focșani, care adăpostea osemintele eroilor români și ruși căzuți pe aceste locuri în vara anului 1917, se afla într-o stare deplorabilă: *„Ferestrele din partea Estică distrusă de bombardamentele de artilerie, n-au mai fost astupate, Mausoleul a rămas deschis.*

Răufăcătorii sau chiar reacționarii, au scos majoritatea osemintelor din nișele individuale, au sustras candele, pietre de marmură cu inscripții, au luat tabla de aramă a acoperișului. În 1951 în urma constatării ce am făcut la fața locului, am luat măsuri, astupând cu improvizații spărturile și intrările, până când Sfatul Popular local, va putea să refacă Mausoleul. Recent constatând că nu au executat angajamentele luate, am luat hotărârea de a-l desființa și trece osemintele la Mărășești, unde există loc.

Față de această situație, Sfatul Popular Focșani, s-a angajat să refacă de îndată Mausoleul, considerând că orașul nu trebuie să fie lipsit de cinstea de a menține acest monument al eroismului ruso-român de la Mărășești.

- Aici mai este înmormântat eroul milițian Vasile Chilian și alți eroi ostași, care au luptat în ilegalitate ca spioni, în teritoriul ocupat vremelnice de nemți, reușind să treacă 2.021 foști prizonieri la nemți, în teritoriul Moldovei, contra nemților.

- Din mormântul eroului, n-a mai rămas decât piatra cu inscripția candeliei veșnice de la căpătâi...

În întreg conținutul Mausoleului profanat, am găsit peste osemintele scoase, resturi umane, lăsând impresia că Mausoleul devenise W.C. public”¹¹⁰.

Câteva luni mai târziu, în luna iunie 1953, generalul maior Maltopol a făcut o nouă deplasare pentru a observa în ce situație se aflau monumentele comemorative, cu care ocazie a poposit iarăși la

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 290 - 291.

Mausoleul din Focșani. În Raportul înaintat aceleași Direcții Superioare Politice a Armatei a consemnat că situația Mausoleului se agravase deoarece tabla de pe cupole fusese decopertată (rămăsese doar cea de pe cupola centrală); plăcile de marmură de la nișele care adăposteau osemintele au fost inscripționate cu cuvinte jignitoare ¹¹¹.

După constatările făcute la fața locului, împreună cu președintele de atunci al Sfatului Popular, s-a hotărât închiderea Mausoleului și întocmirea unui deviz de reparații. Președintele s-a angajat să facă devizul necesar și să împrejmuiască zona de protecție a monumentului pentru a putea preveni noile profanări.

Dar situația monumentului nu s-a schimbat nici până în anul următor, așa cum reiese dintr-o Notă informativă datată 10 iunie 1954 ¹¹², în care se menționa că nu se întreprinsese nicio măsură de remediere a monumentului. O lună mai târziu s-a încheiat un Memoriu care avea în vedere faptul că se organizau festivități de amploare cu ocazia zilei de 23 August la toate monumentele și cimitirele din județ, ceea ce a impunea stabilirea de sarcini precise pentru fiecare monument, sarcini ce trebuiau rezolvate până la acea dată: „*La Mausoleul Focșani - Aranjarea osemintelor căzute pe jos și fixarea lor în cripte, întreținerea permanentă a curățeniei în interior, închiderea ușii de la intrare, pentru a nu mai pătrunde anumiți indivizi înăuntru, curățirea ierbii din fața Mausoleului*” ¹¹³.

La 16 septembrie 1954, se raporta Muzeului Militar Central că starea în care se afla Mausoleul era neschimbată, însă se aprobase un fond de 80.000 lei și se întocmise și un deviz de reparații de către Sfatul Popular Focșani ¹¹⁴.

Lucrările de reparații s-au efectuat abia între anii 1958 - 1959, Mausoleul fiind considerat „*un monument de venerație a orașului*” ¹¹⁵.

¹¹¹ *Ibidem*, p. 298.

¹¹² *Ibidem*, p. 307 - 308.

¹¹³ *Ibidem*, p. 311.

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 314.

¹¹⁵ S. J. A. N. Vn., fond personal Vasile I. Țiroiu, *Ghid monografic turistic* (1964 - 1965), f. 32.

După cutremurul din anul 1977 s-au executat noi lucrări de reparații și tot atunci a fost organizată, în interiorul mausoleului, o minixpoziție foto - documentară care vorbea vizitatorilor despre eroismul și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă eroii care își dormeau somnul de veci în criptele mausoleului.

În anul 1957 Mausoleul a fost dat în grija Primăriei.

Din anul 1990 monumentul a servit ca biserică de cult pentru enoriașii din zonă.

În anul 2008 a revenit la situația sa inițială, de monument memorial și totodată a intrat în ample lucrări de restaurare cu Proiectul „*Drumul de glorie al Armatei Romane în Primul Război Mondial*” (finanțat cu fonduri europene), prin care s-a urmărit restaurarea, consolidarea, reabilitarea și introducerea într-un circuit turistic a mausoleelor de la Focșani, Mărășești, Mărăști și Soveja.

Lucrările propuse pentru reabilitarea acestui mausoleu au fost următoarele: realizarea unui punct de informare, restaurarea clădirii, refacerea hidroizolației, îmbunătățirea sistemului de ventilare, amenajări exterioare, lucrări de instalații electrice etc., în scopul redării aspectului original al monumentului. Lucrările de restaurare s-au finalizat în vara anului 2012 când a avut loc și recepția lui, la data de 6 iunie.

După cum se menționează în documentele de arhivă, a fost proiectat de arhitectul Ștefan Baloșin * a cărui construcție a început în anul 1925.

Mausoleul a fost construit din cărămidă, piatră și beton pe un plan în formă de cruce. Construcția de inspirație bizantină, cu trei turlă, este bine proporționată și beneficiază de o suprafață de 457 metri. Peste corpul central se ridică o cupolă ce se sprijină în interior

* **Ștefan Baloșin** - arhitect din perioada interbelică. A proiectat și realizat monumente închinat Eroilor din Primul Război Mondial: Mausoleul Eroilor din Focșani (1925); Mausoleul Eroilor de la Giurgiu (1927); Monumentul Eroilor - complex statuar de la Turnu Severin (1928 - 1933), dar și monumente civile ca restaurantul „*Monte Carlo*” din București.

pe pandantivi și arce, iar la partea superioară prezintă goluri arcuite în care s-au montat ferestre cu scopul de a filtra lumina în interiorul mausoleului. Deasupra cupolei, în exterior, s-a amplasat o cruce din beton. Cupolele laterale, arcuite pe trei jumătăți de sferă, se profilează ca o etajare de linii curbe.

Accesul în incinta Mausoleului se face pe scara cu trepte din beton și ușa masivă din fier forjat, montată într-un portal masiv din beton străjuit de două coloane cu fusul rotund și capiteluri compozite, pe care se sprijină un fronton cu decorații florale care încadrează anul 1926. Pe frontispiciul frontonului, de o parte și alta a unui cartuș în care sunt redată în relief atributele vitejiei și victoriei (spada și baioneta), s-a inscripționat cu litere în relief: „*PRO - PATRIA*”.

„*Suind scările mausoleului, intri într-un hol din care pe două scări laterale, cobori în sanctuarul în formă de treflă, unde se află trei osuare acoperite cu plăci de marmură...*”¹¹⁶, pe care s-au marcat inscripțiile cu numărul eroilor necunoscuți care își dorm somnul de veci sub aceste cripte.

Pe cripta din stânga se poate citi inscripția: „*Aici odihnesc 582 ostași necunoscuți din Războiul de Întregire: 1916 - 1919 - căzuți în regiunea Panciu, Ruginești și Nănești*”.

„*Aici odihnesc 581 ostași necunoscuți*” s-a înscris pe marmura albă de pe cripta centrală, iar de pe cea din dreapta aflăm că „*Aici odihnesc 581 ostași necunoscuți din Războiul de Întregire. 1916 - 1919 - căzuți în regiunea Panciu*”.

Pe platforma superioară se află un monument din beton, rotunjit la partea superioară, pe care s-au fixat plăci de marmură marcate cu inscripții ce amintesc de eroii vrânceni împușcați, în vara anului 1917, de către armata germană, pentru spionaj în favoarea armatei române și care au fost înhumați în criptele mausoleului: „*S-a ridicat această creștinească candelă din obol obștesc spre veșnica pomenire a eroilor: Vasile Chilian, Toma Cotea, Ștefan*”

¹¹⁶ S. J. A. N. Vn., fond personal Vasile I. Țiroiu, *Ghid monografic turistic* (1964 - 1965), f. 32.

Săcăluș, Dumitru Pantazică și Vasile Gălățeanu executați de inamic în ziua de 17 Aug. 1917 pentru neștrămutata lor credință în neam și țară. 17 August 1937". Cea de a doua însemnare menționează că: „Moartea de războiu e moartea pentru salvare, e moartea pentru viitor, e moartea publică la care nu se plânge, ci se face jurămintă”. Deasupra inscripțiilor se află o cruce în relief, înscrisă într-un cerc, cu raze între brațe.

Pe aleea principală, a fost amplasată o troiță lucrată artistic, cu decorații crestate în lemn.

Monumentul a fost ridicat în parte de sud a orașului și amplasat în partea de est a parcului care pentru protecție a fost împrejmuit cu gard din fier forjat.

pe pandantivi și arce, iar la partea superioară prezintă goluri arcuite în care s-au montat ferestre cu scopul de a filtra lumina în interiorul mausoleului. Deasupra cupolei, în exterior, s-a amplasat o cruce din beton. Cupolele laterale, arcuite pe trei jumătăți de sferă, se profilează ca o etajare de linii curbe.

Accesul în incinta Mausoleului se face pe scara cu trepte din beton și ușa masivă din fier forjat, montată într-un portal masiv din beton străjuit de două coloane cu fusul rotund și capiteluri compozite, pe care se sprijină un fronton cu decorații florale care încadrează anul 1926. Pe frontispiciul frontonului, de o parte și alta a unui cartuș în care sunt redată în relief atributele vitejiei și victoriei (spada și baioneta), s-a inscripționat cu litere în relief: „*PRO - PATRIA*”.

„*Suind scările mausoleului, intri într-un hol din care pe două scări laterale, cobori în sanctuarul în formă de treflă, unde se află trei osuare acoperite cu plăci de marmură...*”¹¹⁶, pe care s-au marcat inscripțiile cu numărul eroilor necunoscuți care își dorm somnul de veci sub aceste cripte.

Pe cripta din stânga se poate citi inscripția: „*Aici odihnesc 582 ostași necunoscuți din Războiul de Întregire: 1916 - 1919 - căzuți în regiunea Panciu, Ruginești și Nănești*”.

„*Aici odihnesc 581 ostași necunoscuți*” s-a înscris pe marmura albă de pe cripta centrală, iar de pe cea din dreapta aflăm că „*Aici odihnesc 581 ostași necunoscuți din Războiul de Întregire. 1916 - 1919 - căzuți în regiunea Panciu*”.

Pe platforma superioară se află un monument din beton, rotunjit la partea superioară, pe care s-au fixat plăci de marmură marcate cu inscripții ce amintesc de eroii vrânceni împușcați, în vara anului 1917, de către armata germană, pentru spionaj în favoarea armatei române și care au fost înhumați în criptele mausoleului: „*S-a ridicat această creștinească candelă din obol obștesc spre veșnica pomenire a eroilor: Vasile Chilian, Toma Cotea, Ștefan*”

¹¹⁶ S. J. A. N. Vn., fond personal Vasile I. Țiroiu, *Ghid monografic turistic* (1964 - 1965), f. 32.

Săcăluș, Dumitru Pantazică și Vasile Gălățeanu executați de inamic în ziua de 17 Aug. 1917 pentru neștrămutata lor credință în neam și țară. 17 August 1937. Cea de a doua însemnare menționează că: „Moartea de războiu e moartea pentru salvare, e moartea pentru viitor, e moartea publică la care nu se plânge, ci se face jurămintă”. Deasupra inscripțiilor se află o cruce în relief, înscrisă într-un cerc, cu raze între brațe.

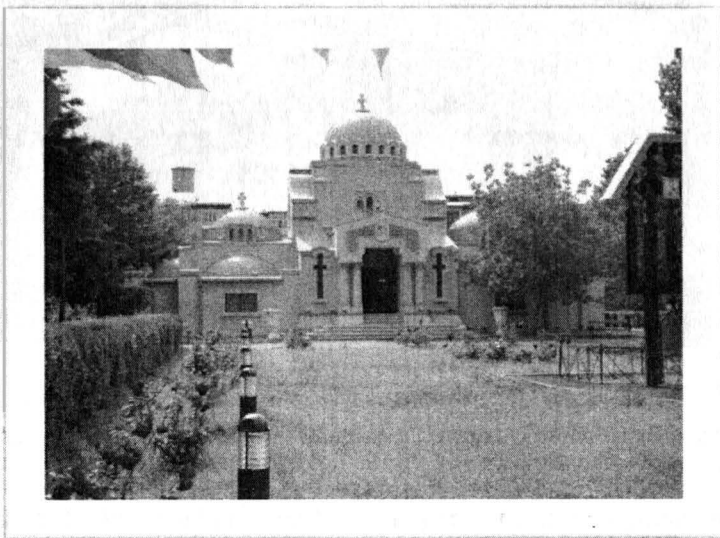
Pe aleea principală, a fost amplasată o troiță lucrată artistic, cu decorații crestate în lemn.

Monumentul a fost ridicat în parte de sud a orașului și amplasat în partea de est a parcului care pentru protecție a fost împrejmuit cu gard din fier forjat.

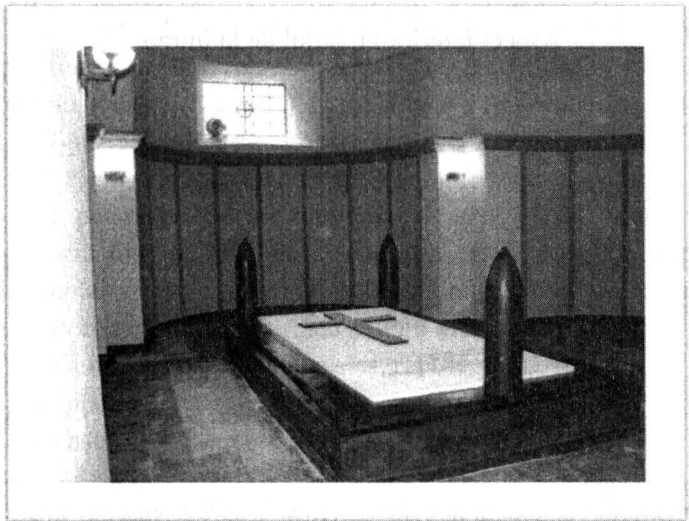

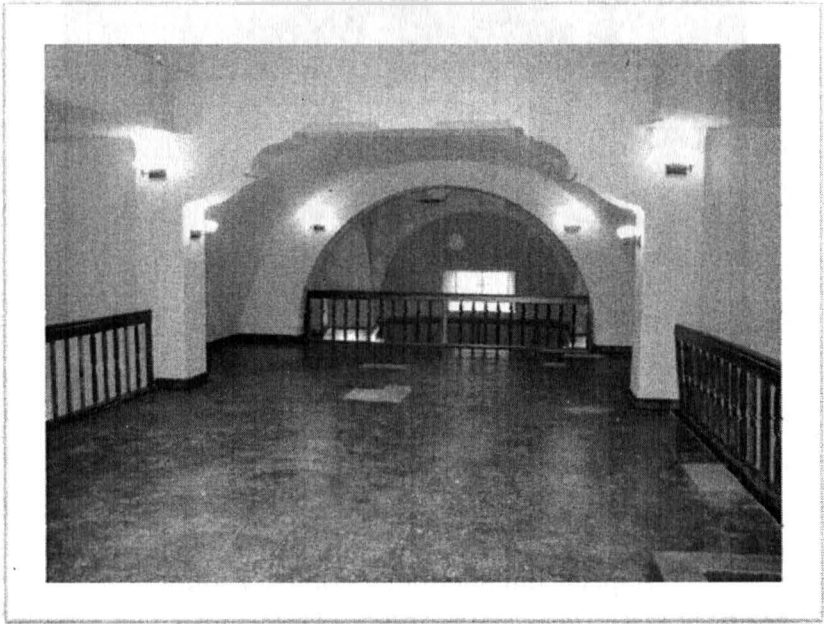
Mausoleul din Focșani după restaurare

Aspecte din interior cu criptele Eroilor

Aspect interior cu holul de la intrare.

STEMA ORAȘULUI FOCȘANI

Horia Dumitrescu

Stema reprezintă ansamblul semnelor distinctive și simbolice care alcătuiesc blazonul unei persoane, instituții, localități, provincii sau unui stat exprimând atribuțiile și / sau elementele ce privesc istoria sau originea.

Conform științei heraldice, o stemă se compune din trei categorii de elemente: scut, figuri heraldice și elementele exterioare ale scutului.

Scutul se poate prezenta sub diferite forme (circular, oval, triunghiular, pătrat, rombic, patrulater cu baza fie ascuțită, fie curbată etc.) și al cărui câmp poate fi împărțit sau nu, în diverse compartimente numite *cartiere*, rezultate din divizarea acestuia prin linii drepte sau curbe plasate în diferite sensuri.

Respectivele cartiere conțin în interiorul lor, colorat în multiple feluri, diverse reprezentări (personaje himerice sau naturale, aștri, animale, arme, flori etc.), la rândul lor mono sau policrome ¹.

Figurile heraldice se împart în:

1. Figuri naturale ce sunt reprezentate prin:

- a) personaje umane de ambele sexe și de toate vârstele, înfățișate din față, pe trei sferturi sau din profil, bust sau trup întreg (uneori numai anumite membre, ochi, mâini, picioare etc.), îmbrăcate sau nu, încoronate sau nu, purtând sau nu diferite atribute
- b) animale (patrupede, păsări, reptile, pești, insecte)
- c) plante
- d) aștri

¹ Dan Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 13.

e) elemente ale naturii (aer, foc, apă, pământ)².

2. Figuri himerice (centauri, sirene masive, melusine, harpii, dragoni, grifoni, hidre, licorne, păsări fenix, acvile bicefale, salamandre etc.)

3. Figuri artificiale (obiecte de cult sau profane, construcții arhitectonice de cele mai variate tipuri, articole de îmbrăcăminte de multiple întrebuițări, scule de lucru sau ustensile uzuale de cele mai diverse feluri³.

Ornamentele exterioare ale scutului se compun din a) timbru alcătuit din coif, cimier și lambrechini, b) coroana de rang de felurite tipuri și forme, c) sprijinitori formați din tenanți și susținători, d) mantou și pavilion, e) deviză⁴.

Referitor la stemele de orașe, în perioada reglementară, în funcție de reînființarea organelor municipale de conducere proprie, se constată o reapariție a însemnelor orășenești, începând cu Bucureștii (1831) și Iașii (1833), urmați apoi de restul centrelor urbane – între care și Focșanii – din cele două principate. Aceste însemne (sigilii, stampile, anteturi) vor fi dotate cu steme sau embleme diverse ce vor înfățișa fie stema țării, fie pe cea a județului în raza căruia era situat orașul respectiv, altele vor reactualiza reprezentările heraldice ale vechilor municipalități, în sfârșit, ultimele vor inaugura embleme noi pe motivul fie că orașele în cauză nu avuseseră în trecut atari însemne, fie că centrele respective doreau să-și inoveze sigiliile de altă dată (în genere cu aspect hagiografic), fie că ele aparțineau unor așezări recent ridicate la statutul urban⁵.

Stemele municipale se vor mai afla reprezentate și pe drapelele gărzilor civice, formațiuni de miliție orășenească înființate pe tot cuprinsul României în martie 1866 și funcționând până în 1882. Pe aceste drapele tricolore, armele diferitelor orașe – plasate pe dunga

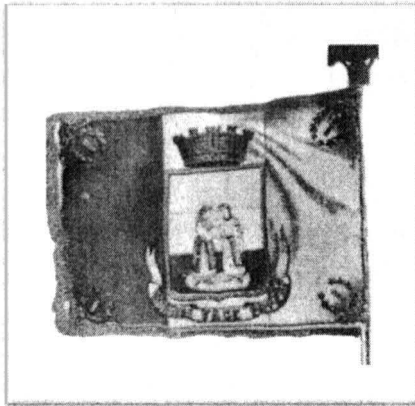
² *Ibidem*, p. 14 – 15.

³ *Ibidem*, p. 15.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, p. 188.

de culoare galbenă a steagurilor – vor fi incluse în genere în scuturi de formatul așa – numit francez modern, timbrate de o coroană murală cu cinci turnuri și înconjurată la bază de o eșarfă cu deviza „*Patria și dreptul meu*” (cu excepția orașelor Focșani și Craiova)⁶.

Stema orașului (unificat) Focșani figurată pe steagul din 1867 al Gărzii Civice a acestei așezări urbane

⁶ *Ibidem.*

Stemele districtuale au fost recunoscute și riguros fixate în 1831, iar ulterior consfințite prin decrete domnești de către Alexandru Ghica (aprilie 1834 – octombrie 1842) în Țara Românească și Mihail Sturdza (aprilie 1834 – iunie 1849) în Moldova, ca o consecință a aplicării unui articol expres în acest sens conținut în Regulamentul Organic. De aici înainte aceste semne vor fi prezente nu numai în sigiliile mari domnești, dar și pe drapelele dorobanților de județ, cât și pe toate actele administrative ale prefecturilor, sub formă de anteturi, timbruri – sec, sigilii, ștampile etc., precum și pe însemnele simplelor autorități comunale, căpătând deci o folosire curentă ce se va menține în tot restul secolului al XIX-lea, precum și în cel următor până în 1921⁷.

Ținutul Putna avea reprezentat pe Bachus pe un butoi de vin.

Stema Ținutului Putna în medalion circular

La 30 mai 1909, Primăria Focșani, prin Adresa nr. 2.706 semnată de Ion Papasu și Șerbănescu Răcoasa, s-a adresat directorului

⁷ *Ibidem*, p. 187.

general al „*Monitorului Oficial*” și al Imprimeriei Statului, cu rugămintea de a trimite „cât mai curând posibil, un exemplar din monitorul oficial din 14 Martie 1862”⁸.

Răspunsul primit, la 3 iunie 1909, de Primăria Focșani nu a fost cel așteptat, pe motivul că „*Monitorul cerut nu vi se poate expedia, de oare ce nu se mai află în depositul nostru nici un exemplar de Monitor din anul 1862*”⁹.

În atare situație, Primăria Focșani (Adresa nr. 2.850 din 7 iunie 1909) a solicitat directorului Arhivei Generale a Statului „o copie legalizată după *Jurnalul Consiliului de Miniștri publicat în Monitorul Oficial din 14 Martie 1862, când s’au unificat ambele municipalități, contopindu-se Focșanii Munteni cu Focșanii Moldoveni spre a forma un singur oraș, prin care jurnal se proiectase ca marca orașului să fie: două femei, car’și dau mâna, simbol al unirii ambelor Principate, fiindu-ne necesară*”¹⁰.

Direcțiunea Generală a Arhivelor Statului – director Dimitrie Onciul¹¹ – a comunicat Primăriei Focșani (Adresa nr. 133 din 9 iunie 1909) că s-a cercetat colecția din „*Monitorul Oficial*” din luna martie 1862 și nu s-a găsit *Jurnalul Consiliului de Miniștri „privitor la contopirea orașelor Focșani – Munteni cu Focșani – Moldoveni într’un singur oraș”*¹².

⁸ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 67 / 1909, f. 5.

⁹ *Ibidem*, f. 10.

¹⁰ *Ibidem*, f. 11.

¹¹ **Dimitrie Onciul** (1856 – 1923). Profesor la Liceul (1885 – 1886) și la Școala Normală din Cernăuți (1887 – 1896). Profesor de Istorie veche a românilor la Universitatea București (1896 – 1923). Decan al Facultății de Litere și Filosofie (1919 – 1923). Între anii 1900 – 1923, s-a aflat la conducerea Arhivelor Statului din București. Tot lui îi revine meritul de a fi întemeietorul și primul președinte al Comisiei consultative heraldice, fondată de el în 1922 (Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române. 1866 – 1996. Mic dicționar*, Fundația Academică „Petre Andrei”, Editura A 92, Iași, 1996, p. 262).

¹² *Ibidem*, f. 15.

Pecetea orașului Focșanii - Munteni

Emblema orașului Focșanii - Moldovei (cu simbolul Ținutului Putna) înfățișată pe pecetea din 1862 a municipalității acestui centru

Primăria Focșani nu a renunțat și, la 16 mai 1911, primarul Theodor M. Bassarabianu * a trimis un Raport ministrului de Interne, Alexandru Marghiloman *, dar și ministrului Instrucțiunii și Cultelor, Constantin C. Arion: *„Județul Putna fiind renumit în vechime pentru produsele sale viticole adoptase ca marcă:*

<< Bachus călare pe butoi >>.

Cu timpul s'a adoptat această marcă și de orașul Focșani de care s'a făcut us până în anul 1867. La această dată Înălțimea Sa Domnitorul Carol I[™] prin Înaltul Decret sub No. 1.418, a încuviințat ca stema orașului Focșani (marca) să fie în modul următor: Două țărance în costum național, ținându-se de mână, reprezentând una România și cealaltă Moldova.

Iar la picioarele lor să fie scrise cu litere mari următoarea deviză:

<< Unirea face puterea >>

Nu știm însă din ce împrejurări nu s'a executat până astăzi citatul text de Decret.-

Subsemnatul bazat pe acel Decret și pe dreptul ce are fie care oraș de ași adopta marca sa proprie (exemplu București, Craiova, Iași) am introdus în corespondențele Primăriei ca marcă a orașului pe cea în forma aplicată în titlul prezentei adrese, care reprezintă alegoria Unirii Principatelor.

* **Theodor M. Bassarabianu.** Armean de origine, a fost primar în perioada 16 martie 1911 – 4 ianuarie 1914. Între realizările lui edilitare se numără pavarea cu piatră cubică a Bulevardului Gării (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, Primarii din Focșani între anii 1862 – 1937, în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 220.

Alexandru Marghiloman și Constantin C. Arion – miniștri în guvernul prezidat de Petre P. Carp (29 decembrie 1910 – 27 martie 1912). Vezi Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi – 1859 până în zilele noastre – 1995*, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 74.

*Am onoare a aduce la cunoștința D^{vs} cele ce preced spre știință”*¹³.

La 6 iunie 1911, Direcțiunea Generală a Monitorului Oficial și Imprimeriei Statului din cadrul Ministerului de Interne, comunica primarului orașului Focșani prin Adresa nr. 003.415:

*„Ca urmare a intervenirei făcută de Domnia Voastră către Onor Minister de Culte și Instrucție, avem onoare a vă ruga să binevoiți a ne trimete o copie după Înaltul decret Regal prin care s'a schimbat marca acelu oraș din „Bachus pe un butoi” în „două femei ce se țin de mână” cu inscripția „În unire stă puterea” precum și a ne comunica N^o Monitorului Oficial în care sa publicat acel decret. Direcțiunea dorește a cunoaște acest decret, spre a-l avea în vedere la trebuință”*¹⁴.

Rezoluția primarului îndrepta eroarea făcută:

*„Se va raspunde ca marca despre care se vorbește este a județului Putna, ear marca orașului Focșani este decretată la 1867 cu naltul Decret Domnesc N^o = 1418”*¹⁵.

Stema orașului Focșani
după unificarea
administrativă din
10 iulie 1862

¹³ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 67 / 1909, f. 23.

¹⁴ *Ibidem*, f. 26.

¹⁵ *Ibidem*.

Primăria Focșani a răspuns (Adresa nr. 3.549) la 11 iunie 1911 directorului general al „Monitorului Oficial”:

„Am onoare a răspunde la adresa D^{vs} N. 3415 că „Bachus călare pe butoiu” a fost și este marca Județului Putna, renumit în vechime în produsul viilor.

Comuna Focșani în adevăr s-a sevit de această marcă în lipsă de alta specială.

În anul 1867 însă, Consiliul comunal prin procesul verbal N. 94 din 16 Septembrie aneșat aci în copie, a decis ca marca acestui oraș să fie „Două țărance în costum național care se țin de mână”, reprezentând una România și cealaltă Moldova, iar la piceoarele lor să fie scris cu litere mari deviza „Unirea face puterea”.

Acea decisiune deși aprobată prin Înaltul Decret N. 1418, comunicat Primăriei cu ordinul Ministerului N. 20036 din 5 Octombrie 1867, aneșat aci în copie, a fost lăsată în desuetudine.

Actuala administrație Comunală bazată pe citatul Decret, care recunoaște dreptul ce au și Comunele de ași adopta marca sa proprie, drept de care a făcut deja uz și alte comune din țară (București, Iași, Craiova), a înființat marca ce se vede în titlul acestei adrese, despre care s'a adus la cunoștință, atât Ministerului de Interne cu raportul N. 2946 cât și celui de Instrucțiune cu adresa N. 2948 dela 16 Maiu a. c.

Ministerul de Interne n-a obiectat nimic asupra uzului ce am făcut de dreptul ce avem de a adopta o marcă specială a Comunei, iar cel de Instrucțiune după cum ne comunică cu adresa N. 34.449 / 911, a adus la cunoștința tuturor autori de cărși didactice prin publicații ca buletinul oficial, dispunând totodată ca școalele primare de băeți și de fete din acest oraș, să introducă sigilii cu noua marcă”¹⁶.

De altfel, Direcțiunea Administrației Generale, Personalului și Contenciosului din cadrul Ministerului de Interne, comunicase Primăriei Focșani prin Adresa nr. 48.467 din 15 iunie 1911, că: „În referire la raportul dvs. N. 2.946 avem onoare a vă face cunoscut

¹⁶ Ibidem, f. 27 – 27 verso.

că am luat act de stema oraşului Focşani și am dispus a se face o publicațiune prin Monitorul Oficial despre această stemă (marcă)”¹⁷.

Copia legalizată după Înaltul Decret Domnesc nr. 1418 din 1867 prin care s-a schimbat marca oraşului a fost trimisă directorului general al „*Monitorului Oficial*” de către Primăria Focşani, la 4 august 1911:

„Ministerul de Interne

Diviziunea Serviciului

N. 20036

Bucuresti 1867 Obr. 5

Domnule Primar Focşani,

Înălțimea sa Domnitorul, prin Înaltul Decret cu N. 1.418, bine voinđ a încuviința ca stema oraşului Focşani să fie în modul următor:

Două țărance în costum național, ținându-se de mână, reprezentându-ne România și cealaltă Moldova. –

Iar la picioarele lor să fie scris cu litere mari următoaria deviză:

„Unirea face puteria”

Despre aceasta am onóre a vă face cunoscut D^{le} Primar spre știință și respuns la raportul D^v cu N. 3097.

Primiți Dle Primar încredințarea osebitei mele Considerații.

Ministru /ss/ St. Mihălescu”¹⁸.

Primăria Focşani transmitea și copia Procesului – verbal încheiat în ședința Consiliului Comunal în care s-a hotărât adoptarea stemei oraşului:

„Proces – Verbal

Anul 1867 luna Sept. 16 zile. –

Subscriși Membri Consiliului Comunal în ședința ținută astăzi, Dl. Primar neau pus în vedere adresa Dlui Comandant al legiunei gardei Civice din această urbă N. 188, prin care cere a i se comunica Marca acestui oraș, spre a putia forma drapelul legiunei.

¹⁷ *Ibidem*, f. 25.

¹⁸ *Ibidem*, f. 31.

Consiliu având în vedere că până în prezent nu a avut o marcă așa destinctivă.

Având în vedere necesitația ce este ca drapelul legiunei să poarte insignele urbei din care fac parte și deliberînd, am decis ca pe viitor insignele sau marca urbei Focșani să fie Două țărance în costum național ținindu-se de mână reprezentînd una România și cea laltă Moldova și la picioarele lor să fie înscrisă cu litere mari următoarea devidă:

<< Unirea Face Puteria >>

Acastă dispozițiune a noastră se va supune conformărei Dlui Ministru de Interne.

Pentru care s-au încheiat acest proces verbal.

Primar / ss / Al. Sihleanu

Consilieri / ss / G. Lambrino

Ion Costescu

Hagi Gr. Teodor”¹⁹.

Correspondența între Primăria Focșani și directorul general al Arhivelor Statului s-a purtat pe toată perioada verii anului 1911.

La 3 iulie, Primăria îi solicita (Adresa nr. 3.982) o copie legalizată după Înaltul Decret Domnesc nr. 1418 din luna septembrie sau octombrie 1867, prin care s-a aprobat stema orașului Focșani, deoarece motiva că „monitoarele oficiale din aceste luni nu le avem complete în colecțiunea acestei Primării”²⁰.

Pentru a-i putea satisface cererea, Direcțiunea Generală a Arhivelor Statului a solicitat Primăriei Focșani (Adresa nr. 205 din 12 iulie 1911), să trimită „o coală timbrată de un leu, pe care se va scrie decretul domnesc N. 1.418 / 5 Octomvrie 1867, relativ la stema orașului Focșani”²¹.

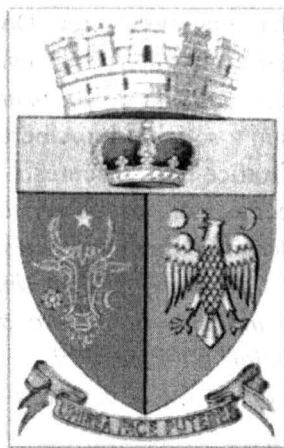
În fine, la 28 iulie 1911, Primăria Focșani intra în posesia mult doritei copii legalizate:

¹⁹ *Ibidem*, f. 30.

²⁰ *Ibidem*, f. 32.

²¹ *Ibidem*, f. 33.

rurale), 3 (comune urbane = orașe), 5 (orașe reședință de județe) și 7 (pentru municipii). Numai orașul Focșani a avut o eșarfă cu deviza „UNIREA FACE PUTEREA”

De abia în anul 1934, stema orașului Focșani întocmită de către Comisiunea consultativă heraldică a fost aprobată.

La 12 martie 1934, Prefectura Județului Putna informa Primăria Focșani să ia cunoștință „de Monitorul Oficial No. 57 din 9 Martie a.c. pag. 1.498 în care s-a inserat stema acelei comune, întocmită de către Comisiunea consultativă heraldică și aprobată prin Decretul Regal No. 511 din 1 Martie a.c.”²⁸

La 5 iunie 1934, Alexandru N. Leon²⁹ - președintele Comisiunii Interimare a Orașului Focșani – s-a adresat directorului general al Arhivelor Statului pentru a trimite Primăriei o copie legalizată de pe stema orașului întocmită de Comisiunea consultativă

²⁸ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 61/1934, f.1.

²⁹ Alexandru N. Leon. Președinte al Comisiunii Interimare între 21 martie 1934 – 8 aprilie 1935 și 30 octombrie 1936 – 14 august 1937 (Maria-Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op.cit.* p. 221).

heraldică și aprobată prin Decretul Regal nr. 511 din 1 martie 1934, publicat în „*Monitorul Oficial*” nr. 57 din 9 martie³⁰. Lucrările au trenat și la 16 decembrie 1934, solicitarea către Arhivele Statului a fost reînnoită³¹.

În luna martie 1934, Ioan Romanoai – secretarul Primăriei Focșani – îl informa pe primar că : „*Prin Decretul Regal nr. 511 din 1 Martie 1934, publicat în Monitorul Oficial Nr. 57 de la 9 martie 1934, s-a aprobat noua stemă a orașului Focșani, întocmită conform avizului dat de comisiunea heraldică în ședința de la 8 Mai 1933, în urma intervenirii acestei Primării prin memoriul înaintat cu raportul Nr. 5478 din 14 Mai 1932.*

Conform aprobării Dvs. am dat de s-a executat stema orașului în culori de către d. D. Păcuraru, desenatorul comisiunii heraldice de pe lângă Arhivele Statului.

În consecință, vă rog să binevoiți a dispune ordonanțarea sumei de 1.000 (una mie).

Alătur chitanța d-lui D. Păcuraru de lei una mie”³².

Cu puține zile înainte de sfârșitul anului 1934, Direcțiunea Generală a Arhivelor Statului a trimis - la 22 decembrie - Primăriei Focșani următoarea comunicare: „*Ca urmare la adresa D. Voastre Nr.17854/934 avem onoare a vă înainta o copie legalizată, în culori, după stema originală a orașului D.Voastre. Tot odată, vă confirmăm primirea a 800 lei costul acestei copii*”³³

Stemele din perioada interbelică au fost abolite în 1948.

După emiterea Decretului 503 / 16 decembrie 1970, heraldiștii Jean Nicolas Mănescu și Dan Cernovodeanu au elaborat noile steme pentru municipii, utilizând o formă specifică de scut, diferit de cel pentru județe.

³⁰ S.J.A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 61/1934, f. 2.

³¹ *Ibidem*, f. 8.

³² *Ibidem*, f. 3.

³³ *Ibidem*, f. 9.

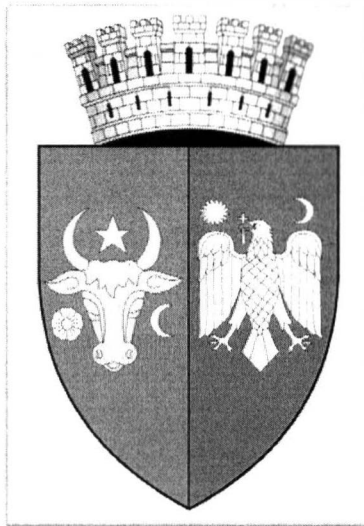
De asemenea, eșarfa aflată sub scut, cu numele municipiului înscris pe ea, era fie dreaptă, fie curbată. Toate stemele au fost aprobate prin Decretul nr. 302 / 25 iulie 1972 de către Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România.

După decembrie 1989, stemele comuniste au fost abandonate. S-a revenit treptat la simbolurile din perioada interbelică (după 1992). Stemele aveau același tip de scut (triunghiular curbat) și erau timbrate cu o coroană murală corespunzătoare. Numărul turnurilor însemna: comună (1), oraș (3), municipii (5), municipiu reședință de județ (7). Unele steme au eșarfă cu deviză (București, Brașov, Focșani etc.).

Hotărârea de Guvern nr. 25 din 16 ianuarie 2003 a stabilit metodologia de elaborare, reproducere și folosire a stemelor județelor, municipiilor, orașelor și comunelor.

Noua stemă a municipiului Focșani a fost avizată de către Consiliul Local prin adoptarea Raportului nr. 21.264 / 27 aprilie 2010.

Descrierea heraldică a stemei:

Scut francez antic, despicat.

În câmpul din dextra, roșu, un cap de bour din argint, cu o stea din aur cu cinci raze între coarne, flancat la dreapta de o roză și la stânga de o semilună din același metal.

În câmpul din senestra, albastru, o acvilă cruciată din aur, flancată în „*chef*” de soare radiind și semilună din același metal.

Scutul este timbrat cu o coroană murală de argint cu șapte turnuri zidită și luminată neșu.

Semnificația elementelor stemei:

Scutul francez antic respectă convenția națională privind stemele municipale.

Compoziția heraldică reunește stemele istorice ale Moldovei și Țării Românești, identificând municipiul Focșani ca Oraș al Unirii din 1859, preluând parțial stema orașului din perioada interbelică.

Coroana murală cu șapte turnuri semnifică faptul că localitatea are rangul de municipiu reședință de județ.

Actualmente, noua stemă se află la Comisia Heraldică Județeană pentru avizare.

„Cine va studia istoria **Vrancei**, va afla despre istoria în mic a acestui popor”.

Nicolae Iorga

„Frumoasa țară a **Vrancei**, așezată în poala munților ce alcătuiesc curbura Carpaților; tărâmul de unde au izvorât doine și balade, povești bătrânești și legende, cântece strămoșești și datini ce coboară din negura vremurilor, este una dintre cele mai reprezentative regiuni românești, întruchipând o adevărată « icoană în mic a țării », cum o numește Iorga.

Munții ce-i stau de strajă sunt acoperiți cu podoaba codrilor bătrâni și a plaiurilor luminate de poieni și goluri. Ținutul unde își dau mâna Moldova, Muntenia și Ardealul, e brăzdat de apele Putnei, Lepșei, Nărujei și Zăbalei ce au ferestruit stâncile munților strecurându-și undele prin cascade și chei sălbătice, pentru ca apoi, scânteind pe prundișuri, să-și croiască drum spre soare.

În Țara **Vrancei** au domnit de la începuturi numai legile obștilor de răzeși, legendara ei autonomie fiind respectată și chiar întărită, rând pe rând, de diverși domnitori. Conservatori și tradiționaliști, vrâncenii au alcătuit, încă din vremea celor dintâi descălecători în aceste ținuturi, așa cum de altfel remarca și Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae*, „un fel de republică”, guvernată după vechi cutume și orânduiele, ținând în stăpânire devălmașă munții și pădurile, apele și pășunile, turmele de oi și cirezile de vite.

Libertatea și izolarea de veacuri i-au ajutat pe vrânceni să-și păstreze nealterate portul, graiul, credințele și obiceiurile. Tot **Vrancea** a fost casă și adăpost pentru românii apăsați de greutatea unor vremuri aspre, veniți în bejenie de peste munții tocmai din Rucăr și Dragoslavele.

Vocația cea mai aleasă a **Vrancei** e aceea că ea deschide vaste perspective spre trecut, spre o lume a legendelor și miturilor ancestrale. În Munții **Vrancei**, „Pe-un picior de plai / Pe-o gură de rai” s-a născut „Miorița”, nestemata etnosului românesc. **Vrancea** legendară e cea a celor șapte sate întemeiate de vrednicii feciori ai Tudorei Vrâncioaia, răsplățiți de Ștefan cel Mare pentru vitejia cu care s-au luptat izbăvind țara de pârjolul păgânesc. Bârsea, Spinea, Pavel, Spulber, Negrea, Nistor și Bodea sunt strămoși din care orice vrâncean spune astăzi cu mândrie că se trage”.

Călin Colăcel